

ВЕСНИК ФІПУ

A portrait of Marina Barovskaya, a woman with short blonde hair, wearing a dark blue dress with white floral embroidery and a dark blue shawl. She is sitting in a white chair and holding a pen in her right hand. The background is a solid blue color.

**МАРИНА
БАРОЎСКАЯ**

СТРАТЭГІЧНЫЯ ПАДХОДЫ ДА КІРАВАННЯ
ІНТЭЛЕКТУАЛЬНАЙ УЛАСНАСЦЮ І
КАПІТАЛІЗАЦЫЯЙ ВЕДАЎ У НАВУКОВА-
АДУКАЦЫЙНЫХ АРГАНІЗАЦЫЯХ

ФЕДЭРАЛЬНАЯ СЛУЖБА ПА ІНТЭЛЕКТУАЛЬнай
УЛАСНАСЦІ (РАСПАТЭНТ)

ФЕДЭРАЛЬНАЯ ДЗЯРЖАўная БЮДЖЭТная ўстанова «ФЕДЭРАЛЬНЫ
ІНСТЫТУТ ПРАМЫСЛОВАй УЛАСНАСЦІ»

ВЕСНІК ФІПУ

BULLETIN OF FEDERAL INSTITUTE OF INDUSTRIAL PROPERTY

2024

Т. 3 № 4 (10)

16+

ФЕДЭРАЛЬНАЯ СЛУЖБА ПА ІНТЭЛЕКТУАЛЬНАЙ УЛАСНАСЦІ (РАСПАТЭНТ)
Федэральная дзяржаўная бюджэтная ўстанова
«Федэральны інстытут прамысловай уласнасці»

ISSN 2782–5086 (Print)

ISSN 2949–2432 (Online)

Веснік ФІПУ

Т. 3 № 4 (10)

Масква 2024

Зарэгістраваны:

У Федэральнай службе па наглядзе ў сферы сувязі, інфармацыйных тэхналогій і масавых камунікацый (ПІ № ФС77–85468; серыя Эл № ФС77–85469 ад 13 чэрвеня 2023 г.).

Зоны распаўсюджвання:

Расія (усе зоны), краіны СНД, краіны блізкага і далёкага замежжа.

Перыядычнасць выдання:

4 нумары ў год з магчымасцю дадатковых спецвыпускаў.

Падпісны індэкс – 85599.

«Веснік ФІПУ» заснаваны

у 2022 годзе для асвятлення вынікаў навуковай дзейнасці ў сферы інтэлектуальнай уласнасці па наступных галінах навукі: Дзяржава і права. Юрыдычныя навукі; Эканоміка. Эканамічныя навукі; Патэнтнае права. Вынаходніцтва; Рацыяналізатарства; Прыродазнаўчыя навукі. Агульныя і комплексныя праблемы; Статыстыка; Кібернетыка.

Чытацкая аўдыторыя:

спецыялісты ў вобласці інтэлектуальнай уласнасці, патэнтныя паверы, юрысты, адвакаты, кіраўнікі, аспіранты, студэнты, вынаходнікі і іншыя чытачы.

«Веснік ФІПУ» прапаноўвае непасрэды адкрыты доступ да свайго кантэнту, грунтуючыся на наступным прынцыпе:

свабодны адкрыты доступ да вынікаў даследаванняў спрыяе павелічэнню глабальнага абмену ведамі. Выпускі часопіса размешчаны на электронным рэсурсе сайта ФІПУ www.vestnikfips.ru (электронная версія часопіса).

Усе матэрыялы даступны для карыстальнікаў адразу пасля апублікавання.

Перыяд эмбарга не прадугледжаны.

Рэгістрацыя на сайце часопіса для атрымання бясплатнага свабоднага доступу да матэрыялаў не патрабуецца.

Публікацыя бясплатная для ўсіх аўтараў.

З'яўляецца часопісам адкрытага доступу (open access), г. зн. увесь змест знаходзіцца ў

свабодным доступе бясплатна для карыстальнікаў у адпаведнасці з азначэннем адкрытага доступу.

Усе матэрыялы, якія паступаюць у рэдакцыю, праходзяць працэдуру дваінога сляпога рэцэнзавання

Рэцэнзаванне ажыццяўляецца незалежнымі экспертамі і ў адпаведнасці з этычнымі прынцыпамі.

Электронны архіў часопіса

даступны пасля публікацыі ў наступных нацыянальных рэпозіторыях:

«Навуковая электронная бібліятэка» у рамках бібліяграфічнай базы даных «Расійскі індэкс навуковага цытавання» (РИНЦ) – для зарэгістраваных карыстальнікаў (рэгістрацыя ў сістэме і доступ да часопіса бясплатныя);

«КіберЛенінка» – бясплатна для ўсіх чытачоў без рэгістрацыі.

Адрас заснавальніка, рэдакцыі і выдаўца часопіса «Веснік ФІПУ»:

125993, Масква, Г-59, ГСП-3, Беражкоўская наб., д. 30, корп. 1.

Электронная пошта часопіса:

Vestnik_FIPS@rupto.ru.

Сайт: vestnikfips.ru.

**Federal Service for Intellectual Property (Rospatent)
Federal State Budgetary Institution
«Federal Institute of Industrial Property»**

ISSN 2782-5086 (Print)

ISSN 2949-2432 (Online)

Bulletin of Federal Institute of Industrial Property

Vol. 3 No. 4 (10)

Moscow 2024

Registered with the Federal Service for Supervision in the Sphere of Communications, Information Technology and Mass Communications (PI No. FS77-85468; EI series No. FS77-85469 of June 13, 2023)

Coverage: Russia (all regions), CIS states, near and far abroad countries

Publication frequency:

4 issues per year with the possibility of additional special issues

Subscription index – 85599

Bulletin of Federal Institute of Industrial Property

was founded in 2022 to highlight the results of scientific activities in the field of intellectual property on the following scientific disciplines (fields of science):

State and Law. Juridical Sciences

Economics. Economic Sciences

Patent Law. Inventive Activities.

Innovative Activities Natural Sciences.

General and Complex Problems

Statistics Cybernetics

Readership:

professionals in the field of intellectual property, patent attorneys, lawyers, advocates, managers, graduate students, students, inventors and others.

The Bulletin of Federal Institute of Industrial Property provides direct open access to its content, based on the following principle:

free open access to research results contributes to an increase in the global exchange of knowledge. The issues of this journal are posted on the electronic resource of the FIPS website www.vestnikfips.ru (electronic version of the journal).

All materials are available to users immediately after publication.

There is no embargo period.

No registration on the journal's website is required to get free access to the materials. Publication is free for all authors.

It is an open access journal,

i. e. all content is freely available

at no charge to users in accordance with the definition of open access Initiative.

All materials submitted to the editorial office undergo a double blind peer review procedure.

Reviewing is made by independent experts and in accordance with the ethical principles of the Publication Ethics Committee.

The electronic back issues of the journal

are available after publication in the following national repositories: «Scientific Electronic Library» within the framework of the Russian Index of Science Citation (RINTs) bibliographic database – for registered users (registration in the system and access to the journal are free); «CyberLeninka» – free of charge for all readers, without registration.

Address of the founder, editorial office and publisher of the Bulletin of FIPS:

Berezhkovskaya nab., 30, bldg. 1,
Moscow, G-59, GSP-3, 125993.

Journal email:

Vestnik_FIPS@rupto.ru.

Website: vestnikfips.ru

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

Галоўны рэдактар **НЯРЭЦІН Алег Пятровіч**

д-р экан. навук, дырэктар Федэральнага інстытута прамысловай уласнасці (ФІПУ), Масква

ЗУБАЎ Юрый Сяргеевіч

канд. пед. навук, кіраўнік Федэральнай службы па інтэлектуальнай уласнасці, Масква

ІЎЛІЕЎ Рыгор Пятровіч

намеснік галоўнага рэдактара, канд. юрыд. навук, прэзідэнт Еўразійскага патэнтнага ведамства, навуковы кіраўнік ФІПУ, Масква

ГАРУШКІНА Святлана Мікалаеўна

намеснік галоўнага рэдактара, канд. сацыял. навук, навуковы сакратар ФІПУ, Масква

АБАНКІНА Таццяна Усеваладаўна

канд. экан. навук, прафесар, дырэктар Цэнтра крэатыўнай эканомікі факультэта гарадскога і рэгіянальнага развіцця НДУ ВШЭ, Масква

АЛЯКСАНДРАВА Ганна Уладзіміраўна

канд. тэхн. навук, дацэнт, вядучы навуковы супрацоўнік – начальнік Аналітычнага цэнтра ФІПУ, Масква

АЛЯКСЕЕВА Вольга Лянараўна

канд. юрыд. навук, начальнік Цэнтра маніторынгу якасці ФІПУ, Масква

БЛІЗНЕЦ Іван Анатольевіч

д-р юрыд. навук, прафесар, дэкан юрыдычнага факультэта, заг. кафедры інтэлектуальнай уласнасці Маскоўскага ўніверсітэта імя А. С. Грыбаедава, Масква

БАРОЎСКАЯ Марына Аляксандраўна

д-р экан. навук, прафесар, член-карэспандэнт Расійскай акадэміі адукацыі, прэзідэнт Паўднёвага федэральнага ўніверсітэта, Растоў-на-Доне

БЫЧКОЎ Дзмітрый Уладзіміравіч

канд. фіз.-мат. навук, галоўны эксперт Аддзела механікі, фізікі і электратэхнікі Упраўлення экспертызы ЕАПВ, Масква

ГЛАЗЬЕЎ Сяргей Юр'евіч

д-р экан. навук, прафесар, акадэмік Расійскай акадэміі навук, старшыня Навуковай рады РАН па комплексных праблемах еўразійскай эканамічнай інтэграцыі, мадэрнізацыі і ўстойлівага развіцця, Масква

ГРЫБ Уладзіслаў Валер'евіч

д-р юрыд. навук, прафесар, заслужаны юрыст РФ, акадэмік Расійскай акадэміі адукацыі, рэктар Маскоўскага ўніверсітэта імя А. С. Грыбаедава, старшыня Расійскага прафесарскага сходу, Масква

ЕНА Алег Валер'евіч

кіраўнік навуковага напрамку «Патэнтная аналітыка» ФІПУ, Масква

ЖУРАЎЛЁЎ Андрэй Львовіч

канд. юрыд. навук, начальнік Цэнтра міжнароднай кааперацыі ФІПУ, Масква

ЗАЛАТЫХ Наталля Іванаўна

канд. экан. навук, віцэ-прэзідэнт Агульнарасійскай грамадскай арганізацыі малога і сярэдняга прадпрыемства «Апора Расіі», Масква

ІВАНОВА Марына Германаўна

д-р сацыял. навук, канд. экан. навук, дацэнт, вядучы навуковы супрацоўнік Навуковага-адукацыйнага цэнтра ФІПУ, Масква

ІВАНОЎ Раман Аляксеевіч

PhD па спецыяльнасці «малекулярная імуналогія», дырэктар Навуковага цэнтра трансляцыйнай медыцыны, навуковы кіраўнік напрамку «Медыцынская біятэхналогія» Універсітэта «Сірыус», Сочы

ІЛЛІНА Ірына Яўгенаўна

д-р экан. навук, дацэнт, дырэктар Расійскага навукова-даследчага інстытута эканомікі, палітыкі і права ў навукова-тэхнічнай сферы, Масква

КАЛЯЦІН Віталь Алегавіч

канд. юрыд. навук, дацэнт, прафесар кафедры інтэлектуальных праў і кансультант аддзела заканадаўства аб інтэлектуальных правах Даследчага цэнтра прыватнага права ім. С. С. Аляксеева пры Прэзідэнце Расійскай Федэрацыі, Масква

КЛІМАНАЎ Уладзімір Віктаравіч

д-р экан. навук, канд. геагр. навук, дацэнт, дырэктар АНА «Інстытута рэфармавання грамадскіх фінансаў», Масква

КУЗНЯЦОВА Таццяна Віктараўна

д-р пед. навук, прафесар, начальнік Цэнтра «Усерасійская патэнтна-тэхнічная бібліятэка», Масква

ЛАПАЦІНА Наталля Віктараўна

д-р пед. навук, прафесар, вядучы навуковы супрацоўнік Навукова-адукацыйнага цэнтра ФІПУ, Масква

ЛЫСКОЎ Мікалай Барысавіч

начальнік Цэнтра хіміі, біялогіі і медыцыны ФІПУ, Масква

ПРАКОФ'ЕЎ Станіслаў Яўгенавіч

д-р экан. навук, прафесар, рэктар Фінансавога ўніверсітэта пры Урадзе Расійскай Федэрацыі, Масква

САЛЬНІКАЎ Міхал Юр'евіч

начальнік Цэнтра фізікі і прыкладной механікі ФІПУ, Масква

СІРАЦЮК Уладзімір Алегавіч

д-р тэх. навук, дацэнт, вядучы навуковы супрацоўнік Інстытута праблем кіравання РАН, Масква

СМІРНОЎ Міхаіл Барысавіч

канд. фіз.-мат. навук, галоўны эксперт Аддзела механікі, фізікі і электратэхнікі Упраўлення экспертызы ЕАПВ, Масква

СУКОНКІН Аляксандр Уладзіміравіч

канд. тэх. навук, галоўны навуковы супрацоўнік ФІПУ, Масква

ФАБРЫЧНЫ Сяргей Юр'евіч

д-р юрыд. навук, прафесар, дырэктар ФДБУ «Федэральнае агенцтва па прававой абароне вынікаў інтэлектуальнай дзейнасці ваеннага, спецыяльнага і двойнога прызначэння», Масква

ФЯДОТАЎ Міхаіл Аляксандравіч

д-р юрыд. навук, прафесар, дырэктар Міжнароднага навукова-адукацыйнага цэнтра «Кафедра ЮНЕСКА па аўтарскім праве, сумежным, культурным і інфармацыйным правам» НДУ ВШЭ, Масква

ШОРЫН Алег Мікалаевіч

канд. тэх. навук, Масква

EDITORIAL BOARD

Editor-in-Chief **Oleg P. NERETIN**

Dr. Sci. (Economics), Director of the Federal Institute of Industrial Property (FIPS), Moscow

Yury S. ZUBOV

Cand. Sci. (Pedagogy), Head of the Federal Service for Intellectual Property, Moscow

Grigory P. IVLIEV

Deputy Editor-in-Chief, Cand. Sci. (Law), President of the Eurasian Patent Office, FIPS Research Advisor, Moscow

Svetlana N. GORUSHKINA

Deputy Editor-in-Chief, Cand. Sci. (Sociology), Scientific Secretary of FIPS, Moscow

Tatiana V. ABANKINA

Cand. Sci. (Economics), Professor, Director of the Center of Creative Economy of the Faculty of Urban and Regional Development of NRU HSE, Moscow

Anna V. ALEKSANDROVA

Cand. Sci. (Technical Sciences), Associate Professor, Leading Researcher – Head of the FIPS Analytical Center, Moscow

Olga L. ALEKSEEVA

Cand. Sci. (Law), Head of the FIPS Quality Monitoring Center, Moscow

Ivan A. BLIZNETS

Dr. Sci. (Law), Professor, Dean of the Faculty of Law, Head of the Department of Intellectual Property of the Griboedov Moscow University, Moscow

Marina A. BOROVSKAIA

Dr. Sci. (Economics), Professor, Corresponding Member of the Russian Academy of Education, President of the Southern Federal University, Rostov-on-Don

Dmitry V. BYCHKOV

Cand. Sci. (Physics and Mathematics), chief expert of the Department of Mechanics, Physics and Electrical Engineering of the Examination Department of the Eurasian Patent Office, Moscow

Sergey Yu. GLAZIEV

Dr. Sci. (Economics), Member of the Russian Academy of Sciences, Chairman of the Scientific Council of the Russian Academy of Sciences on complex issues of Eurasian economic integration, modernization and sustainable development, Moscow

Vladislav V. GRIB

Dr. Sci. (Law), Professor, Honored Lawyer of the Russian Federation, Member of the Russian Academy of Education, Rector of the Educational private institution of higher education «Moscow University named after A.S. Griboyedov», Chairman of the Russian Professorial Assembly, Moscow

Oleg V. ENA

Head of Scientific Research on Patent Analytics FIPS, Moscow

Andrey L. ZHURAVLEV

Cand. Sci. (Law), Head of the FIPS International Cooperation Center, Moscow

Natalia I. ZOLOTYKH

Cand. Sci. (Economics), Vice President of the All-Russian Non-Government Organization of Small and Medium Business «Opora Russia», Moscow

Marina G. IVANOVA

Dr. Sci. (Sociology), Cand. Sci. (Economics), Associate Professor, Leading Researcher of the FIPS Scientific Educational Center, Moscow

Roman A. IVANOV

PhD in Molecular Immunology, Director of the Scientific Center for Translational Medicine, Scientific Director of the medical biotechnology field, Sochi

Irina E. ILYINA

Dr. Sci. (Economics), Associate Professor, Director of the Russian Research Institute of Economics, Politics and Law in the scientific and technical field, Moscow

Vitaly O. KALYATIN

Cand. Sci. (Law), Associate Professor, Professor of the Department of Intellectual Rights, Consultant of the Department of Intellectual Rights Law of the Private Law Research Centre under the President of the Russian Federation named after S. S. Alexeev, Moscow

Vladimir V. KLIMANOV

Dr. Sci. (Economics), Cand. Sci. (Geography) Assoc. Prof., Director of NGO «Institute for Public Finance Reform», Moscow

Tatiana V. KUZNETSOVA

Dr. Sci. (Pedagogy), Professor, Head of the «All-Russian Patent and Technical Library» Center, FIPS, Moscow

Natalia V. LOPATINA

Dr. Sci. (Pedagogy), Professor, Leading Researcher of the FIPS Scientific Educational Center, Moscow

Nikolai B. LYSKOV

Head of the FIPS Center for Chemistry, Biology and Medicine, Moscow

Stanislav E. PROKOFIEV

Dr. Sci. (Economics), Professor, Rector of the Financial University under the Government of the Russian Federation, Moscow

Mikhail Yu. SALNIKOV

Head of the FIPS Center for Physics and Applied Mechanics, Moscow

Vladimir O. SIROTYUK

Dr. Sci. (Technical Sciences), Associate Professor, Leading Researcher of the Institute of Control Sciences of the Russian Academy of Sciences, Moscow

Mikhail B. SMIRNOV

Cand. Sci. (Physics and Mathematics), chief expert of the Department of Mechanics, Physics and Electrical Engineering of the Examination Department of the Eurasian Patent Office, Moscow

Alexander V. SUKONKIN

Cand. Sci. (Technical Sciences), Chief Scientific Researcher of FIPS, Moscow

Sergey Yu. FABRICHNY

Dr. Sci. (Law), Professor, Director of the Federal State Budgetary Institution «Federal Agency for Legal Protection of the Results of Intellectual Activity for Military, Special and Dual-Use», Moscow

Mikhail A. FEDOTOV

Dr. Sci. (Law), Professor, Director of the International Research and Educational Center «UNESCO Chair on Copyright, Neighboring, Cultural and Information Rights» NRU HSE, Moscow

Oleg N. SHORIN

Cand. Sci. (Technical Sciences), Moscow

ЗМЕСТ

Калонка галоўнага рэдактара

Editorial

А. П. Нярэцін
336

1. Пытанні аховы і абароны праў
інтэлектуальнай уласнасці
Issues of intellectual property rights
protection and enforcement

Г. А. Палякова,
М. Б. Лыскоў,
М. В. Заранаў
Асаблівасці разгляду заявак на вынаходкі, якія
змяшчаюць структуры Маркуша, з улікам досведу
замежных юрысдыкцый (частка 2)
A. A. Polyakova,
N. B. Lyskov,
N. V. Zaryanov
Features of invention application consideration
containing Markush structures in the light of experience
of foreign jurisdictions (part 2)

338
С. Ю. Тузава,
М. І. Скудро
Страхованне інтэлектуальнай уласнасці, якая
ляжыць у аснове тэхнічных распрацовак,
у замежных правапарадках
S. Yu. Tuzova,
M. I. Skudro
Insurance of intellectual property underlying technical
developments in foreign legal systems

348
Ю. С. Зубаў,
С. А. Рэнжын,
М. І. Еўдакімава
Перспектывыя напрамкі даследаванняў
і рэгулявання інстытута таварных знакаў
у Расійскай Федэрацыі
Yu. S. Zubov,
S. A. Renzhin,
M. I. Evdokimova
Trends in the development and regulation of trademarks
in the Russian Federation

364

Н. К. Нікалаенка
Правое рэгуляванне
прымусовага ліцэнзавання
вынаходак і некаторыя
аспекты правапрымянення
ў галіне фармацэўтыкі
N. K. Nikolaenko
Legal regulation of
compulsory licensing of
inventions and some aspects
of enforcement in the field of
pharmaceuticals

374

2. Эканоміка
інтэлектуальнай
уласнасці
Economy of
intellectual
property

М. А. Бароўская,
А. А. Афанасьеў,
А. Ю. Нікітаева,
Т. В. Фядосава,
А. У. Кананенка
Стратэгічныя
падыходы да кіравання
інтэлектуальнай уласнасцю
і капіталізацыяй ведаў
у навукова-адукацыйных
арганізацыях
M. A. Borovskaya,
A. A. Afanasyev,
A. Yu. Nikitaeva,
T. V. Fedosova,
A. V. Kononenko
Strategic approaches
to intellectual property
management and knowledge
capitalization in scientific and
educational organizations

384

ЗМЕСТ

3. Рэгіянальная эканоміка і інтэлектуальная ўласнасць

Regional economy and intellectual property

**А. П. Нярэцін,
У. В. Кліманаў,
С. М. Гарушкіна**

Падыходы да сістэматызацыі мер падтрымкі, накіраваных на далучэнне ў грамадзянскі абарот прадукцыі пад рэгіянальным брэндам

**O. P. Neretin,
V. V. Klimanov,
S. N. Gorushkina**

Approaches to systematization of support measures aimed at involving products under a regional brand in the civil turnover

394

4. X-файлы УПТБ

VPTB X-Files

406

5. Агульныя пытанні патэнтнай справы. Вынаходніцтва

General issues of patent practice. Invention activities

**Т. В. Кузняцова,
В. В. Зезіна**

Традыцыі сямейнага вынаходніцтва ў Расіі

**T. V. Kuznetsova,
O. V. Zezina**

Family invention traditions in Russia

408

6. Кніжная паліца

Bookshelf

**А. Я. Сычаў,
Ю. У. Турчына**

«Асаблівасці экспертызы абазначэнняў, заяўленых у якасці геаграфічных указанняў»

**A. E. Sychev,
Yu. V. Turchina**

«Features of the examination of designations declared as geographical indications»

418

В. І. Цярэшчанка

Рэцэнзія на метадычны дапаможнік А. Я. Сычава, Ю. У. Турчынай «Асаблівасці экспертызы абазначэнняў, заяўленых у якасці геаграфічных указанняў»

O. I. Tereshchenko

Review of the methodological manual by A. E. Sychev, Yu.V. Turchina «Features of the examination of designations declared as geographical indications»

419

Калонка галоўнага рэдактара

Паважаныя чытачы, калегі, сябры!

Перад вамі дзясяты выпуск часопіса «Веснік ФІПУ».

На старонках дзевяці выданняў часопіса мы публікавалі артыкулы вядучых спецыялістаў у галіне інтэлектуальнай уласнасці, раскрывалі эксклюзіўныя статыстычныя даныя, расказвалі пра лічбавізацыю і работу са штучным інтэлектам, публікавалі артыкулы па выніках навукова-даследчых прац ФІПУ, якія раскрываюць асаблівасці экспертызы, аспекты прававога рэгулявання і аналітыку развіцця сферы інтэлектуальнай уласнасці ў рэгіёнах Расіі, размяшчалі матэрыял пра падыходы нацыянальных патэнтных ведамстваў да экспертызы патэнтных заявак, аналітычныя агляды патэнтнай актыўнасці на еўразійскай прасторы.

У кантэксце развіцця навуковых напрамкаў ФІПУ мы прысвяцілі сёмы выпуск аднаму з ключавых – патэнтнай аналітыцы.

Сярод аўтараў часопіса вядучыя спецыялісты ФІПУ, патэнтныя павярныя, даследчыкі з адукацыйных і навуковых арганізацый.

Комплексны аналіз сістэмы мер, накіраваных на навукова-тэхналагічнае і інавацыйнае развіццё рэгіёна, быў праведзены кіраўніком Распатэнта Ю. С. Зубавым і кіраўніком Рэспублікі Мардовія А. А. Здуновым.

На старонках часопіса апублікаваны артыкул старшыні Камітэта Савета Федэрацыі па навуцы, адукацыі і культуры Л. С. Гумеравай, якая выказала думку пра тое, што «любая сфера сацыяльна-эканамічнай рэальнасці, любы нацыянальны праект з'яўляюцца паспяховымі толькі ў выпадку эфектыўнага выкарыстання новых тэхналогій, заснаваных на выніках інтэлектуальнай дзейнасці».

У дзясятым нумары мы пачынаем новую рубрыку «Х-файлы УПТБ», дзе раскажам пра ўнікальныя матэрыялы з фондаў Усерасійскай патэнтна-тэхнічнай бібліятэкі.

У традыцыйнай рубрыцы «Пытанні аховы і абароны правоў інтэлектуальнай уласнасці» пададзены аналіз падыходаў да экспертызы патэнтных ведамстваў Расіі, Японіі, Рэспублікі Карэя і Кітая ў дачыненні да заявак са структурамі Маркуша. Досвед пошуку паміж краінамі эфектыўных механізмаў кіравання інтэлектуальнай уласнасцю прапануюць ў сваёй публікацыі калегі з Паўднёвага федэральнага ўніверсітэта. У працы прыведзены даныя бібліяметрычнага і навукаметрычнага аналізу навуковых публікацый.

Адна з актуальнейшых сёння тэм – рэгіянальныя брэндy – раскрыта ў двух аспектах: у кантэксце перспектывных напрамкаў развіцця і рэгулявання праваадносін інстытута таварных знакаў у Расіі, а таксама ў кантэксце выяўлення эфектыўных механізмаў, якія аказваюць уплыў на забеспячэнне ўстойлівага

эканамічнага росту і павышэння канкурэнтаздольнасці рэгіянальных тавараў і паслуг за кошт развіцця рэгіянальных брэндаў.

Ва ўмовах сучаснай эканомікі нематэрыяльныя актывы з'яўляюцца стратэгічнай часткай бізнесу, а інтэлектуальная ўласнасць – пачаткам усіх патэнцыйных магчымасцяў кампаніі на рынку. Спецыялісты ФІПУ падрыхтавалі агляд рызыкі пры вывадзе на рынак новых тэхналагічных прадуктаў, а таксама сістэматызавалі інфармацыю ў галіне арганізацыі страхавання інтэлектуальнай уласнасці за мяжой.

Мы ўпэўненыя ў тым, што інтэлектуальная ўласнасць стварае новыя ўмовы для эканамічнага росту, фарміруе аснову для вытворчасці айчыннай прадукцыі, якая адпавядае патрэбам насельніцтва, эканамічнага развіцця краіны. Распатэнт і ФІПУ як метадычны цэнтр у сферы інтэлектуальнай уласнасці на еўразійскай прасторы па пытаннях экспертызы, прававой абароны, выкарыстання і абароны вынікаў інтэлектуальнай уласнасці і сродкаў індывідуалізацыі працягвае комплексна і рэзультатыўна вырашаць задачы ўмацавання тэхналагічнага лідарства і інтэлектуальнага суверэнітэту краіны.

Працуючы над кожным выпускам, мы імкнёмся не толькі быць цікавымі, але і прыносіць карысць

*З павагай, А. П. Нярэцін,
галоўны рэдактар часопіса,
доктар эканамічных навук*

EDN <https://elibrary.ru/cskmzc>

Editorial

**Dear readers,
colleagues, friends!**

Here is the 10th issue of the «FIPS Bulletin».

On the pages of nine issues of the journal, we published articles by leading experts in the field of intellectual property, disclosed exclusive statistical data, told about digitalization and work with artificial intelligence, published articles based on the results of FIPS research work, disclosing the features of examination, aspects of legal regulation and analytics of the development of the intellectual property sphere in the regions of Russia, posted materials on the approaches of national patent offices to the examination of patent applications, analytical materials on patent activity in the Eurasian space.

In the context of the development of scientific areas of FIPS, we dedicated the seventh issue to the one of the key areas, namely patent analytics.

Among the authors of the journal are the leading specialists of FIPS, patent attorneys, researchers from educational and scientific organizations.

A comprehensive analysis of the system of measures aimed at scientific, technological and innovative development of the region was given by Yu. Zubov, head of Rospatent, and A. Zdunov, head of the Republic of Mordovia.

The journal published an article by L. Gumerova, Chairperson of the

Federation Council Committee on Science, Education and Culture, who expressed the opinion that «any sphere of socio-economic reality, any national project are successful only in the case of effective use of new technologies based on the results of intellectual activity».

In the tenth issue, we are starting a new section «VPTB X-files», where we will tell about unique materials from the collections of the All-Russian Patent and Technical Library.

The traditional section «Issues of Intellectual Property Rights Protection and Enforcement» gives an analysis of approaches of patent offices of Russia, Japan, China and the Republic of Korea to examination of applications with Markush structures. The cross-country experience in searching for efficient mechanisms for intellectual property management is offered in the publication by the colleagues from the Southern Federal University. The article gives the data of a bibliometric and scientometric analysis of scientific publications.

One of the most relevant topics today, namely regional brands, is disclosed in two directions: in the context of promising areas of development and regulation of legal relations of the institute of trademarks in Russia; as well as in the context of identifying efficient mechanisms that have an impact on sustainable economic growth and increase of the

competitiveness of regional goods and services through the development of regional brands.

In the conditions of modern economy, intangible assets constitute a strategic part of business, and intellectual property is the beginning of all potential opportunities of a company in the market. FIPS specialists prepared a review of risks when introducing new technological products to the market, and systematized information in the field of organizing intellectual property insurance abroad.

We are convinced that intellectual property creates new conditions for economic growth, forms the basis for the production of domestic products that meet the needs of the population, the economic development of the country. Rospatent and FIPS as a methodological center in the field of intellectual property in the Eurasian space on the issues of examination, legal protection, use and protection of the results of intellectual activity and means of individualization will continue to comprehensively and effectively solve the problems of strengthening the technological leadership and intellectual sovereignty of the country.

Working on each issue, we always strive to be not just interesting, but also useful.

**Best regards, Oleg Neretin,
Editor-in-Chief,
Dr. Sci. (Economics)**

1

ПЫТАННІ АХОВЫ І АБАРОНЫ ПРАЎ
ІНТЭЛЕКТУАЛЬНАЙ УЛАСНАСЦІ

Аглядны артыкул

Review

УДК 347.771

EDN <https://elibrary.ru/dttiaf>**Асаблівасці разгляду заявак
на вынаходкі, якія змяшчаюць структуры
Маркуша, з улікам досведу замежных
юрысдыкцый (частка 2)**Ганна Анатольеўна Палякова[✉], Мікалай Барысавіч Лыскоў, Мікалай Вадзімавіч Заранаў

Федэральны інстытут прамысловай уласнасці

[✉]apolyakova@rupto.ru

Анатацыя: нацыянальныя патэнтныя ведамствы па-рознаму падыходзяць да экспертызы заявак на выдачу патэнта на вынаходку са структурамі Маркуша, што выклікае неабходнасць гарманізацыі дзейнасці патэнтных ведамстваў. Мэта даследавання – аналіз падыходаў да экспертызы патэнтных ведамстваў Расійскай Федэрацыі, Японіі, Карэі і Кітая ў дачыненні да заявак са структурамі Маркуша, а таксама аналіз канкрэтных выпадкаў экспертызы такіх заявак. Шляхам аналізу справаводства заявак са структурамі Маркуша ўстаноўлена, што розныя інструменты ацэнкі дастатковасці раскрыцця патэнтаздольнасці, яснасці і адзінства вынаходак, перададзеных структурамі Маркуша, у розных патэнтных ведамствах прыводзяць да розных аб'ёмаў атрыманых заяўнікам правоў. Выяўлены выпадкі, у якіх у адной і той жа першапачатковай формуле розныя нацыянальныя ведамствы фіксуюць розныя парушэнні. Паказана неабходнасць дасягнення аднастайнасці дзеяння экспертаў нацыянальных ведамстваў і неабходнасць стварэння ўніверсальных рэкамендацый па экспертызе заявак з мэтай прыняцця падобных рашэнняў па заяўках са структурамі Маркуша.

Ключавыя словы: структура Маркуша, патэнт, заяўка, вынаходка, патэнтаздольнасць, дастатковасць раскрыцця, адзінства, інтэлектуальнае права, аб'ём прэтэнзій.

Для цытавання: Палякова, Г. А. Асаблівасці разгляду заявак на вынаходкі, якія змяшчаюць структуры Маркуша, з улікам досведу замежных юрысдыкцый (частка 2) / Г. А. Палякова, М. Б. Лыскоў, М. В. Заранаў // Веснік ФІПУ. 2024. Т. 3, № 4 (10). С. 338–347.

Падзякі: артыкул падрыхтаваны па матэрыялах навукова-даследчай працы ФІПУ «Распрацоўка метадалогіі выкарыстання адзнак, перададзеных агульным паняццем ці інтэрвалам колькасных значэнняў параметраў, пры характарыстыцы вынаходак і карысных мадэлей».

**Features of invention application consideration
containing Markush structures in the light
of experience of foreign jurisdictions (part 2)**Anna A. Polyakova[✉], Nikolay B. Lyskov, Nikolay V. Zaryanov

Federal Institute of Industrial Property

[✉]apolyakova@rupto.ru

Abstract: national patent offices have different approaches to examining applications with Markush structures, which raise the need to harmonize the activities of patent offices. The purpose of the study is to analyze approaches to the examination of patent offices of the Russian Federation, Japan, Korea and China in relation to applications with Markush structures, as well as to analyze specific cases of examination of applications. It has been established that different tools for assessing the sufficiency of disclosure, patentability, clarity and unity of claims with Markush structures in different patent offices lead to different scope of rights received by the applicant. Cases have been identified in which different national patent offices record different violations in the same initial claims. The need to achieve uniformity in the actions of experts from national offices is shown in order to make similar decisions on applications with Markush structures.

Keywords: Markush structure, patent, application, invention, patentability, sufficiency of disclosure, unity, intellectual law, scope of claims.

For citation: Polyakova, A. A. Features of invention application consideration containing Markush structures in the light of experience of foreign jurisdictions (part 2) / A. A. Polyakova, N. B. Lyskov, N. V. Zaryanov // Bulletin of Federal institute of industrial property. 2024. Vol. 3, № 4 (10). P. 338–347.

Acknowledgements: the article is based on the materials of the research work of FIPS «Development of a methodology for using the features expressed by a general concept or an interval of quantitative parameter values in the characterization of inventions and utility models».

Уводзіны

Пры састаўленні формулы вынаходкі заяўнікам павінны быць прадстаўлены ўсе істотныя адзнакі вынаходкі, якія дазваляюць дасягнуць заяўленага тэхнічнага выніку, у кароткім і адначасова ёмістым фармаце. У патэнтах з галіны хіміі і фармацэўтыкі часта сустракаюцца формулы вынаходкі, якія змяшчаюць індывідуальныя хімічныя формулы новых рэчываў, кампазіцый на іх аснове або спосабы іх атрымання ці выкарыстання. Аднак калі патэнт змяшчае цэлы рад новых злучэнняў, то прывядзенне адзнак формулы, якія адносяцца да апісання кожнай канкрэтнай структуры, можа вызываць цяжкасці як у заяўніка пры састаўленні формулы вынаходкі, так і ў экспертаў пры ацэнцы патэнтаздольнасці заяўленай вынаходкі.

У першай частцы артыкула былі прааналізаваны вартасці і недахопы выкарыстання структур Маркуша як найбольш зручнай і шырока распаўсюджанай формы для перадачы адзнак формулы, якія характарызуюць будову хімічных злучэнняў. Формула вынаходкі ў выглядзе структуры Маркуша падразумявае перадачу ў адным пункце формулы набору альтэрнатыўных адзнак, з якіх метадам камбінаторыкі робіцца выбар адзнак для атрымання канкрэтных варыянтаў рэалізацыі вынаходкі [1]. Як было паказана ў першай частцы артыкула, такі спосаб перадачы адзнак вынаходкі значна спрашчае падачу інфармацыі пра яе і мае шэраг іншых пераваг, але ў той жа час выклікае пэўныя цяжкасці як пры інфармацыйным пошуку, так і пры прыняцці рашэння па выніках экспертызы заявак па сутнасці.

Формула Маркуша прынята ў многіх краінах, аднак метадалогія экспертызы заявак, якія змяшчаюць структуры Маркуша, у розных патэнтных ведамствах можа адрознівацца. Таму, як паказвае практыка, заснаваная на міжнародных заяўках, пры пераходзе на нацыянальную фазу нярэдка неабходна карэкціроўка формулы вынаходкі. Гэта павялічвае працягласць справаводства і прыводзіць да ўзнікнення ў заяўніка заканамернага пытання: чаму, зыходзячы з адных і тых жа ўваходных даных (першапачатковых дакументаў заяўкі, узроўню тэхнікі і аднолькавых умоў атрымання патэнта), у адной краіне яму выдаюць патэнт, а ў іншай патрабуюць дадатковых даных ці абмежаванняў у дачыненні да такога ж аб'ёму правоў.

Вынікі ўзаемадзеяння заяўніка ў рамках справаводства па заяўках на вынаходку з кожным канкрэтным нацыянальным патэнтным ведамствам могуць адрознівацца, што непазбежна вядзе да адрозненняў у аб'ёме прававой аховы, прадугледжанай на тэрыторыі розных краін пры адных і тых жа ўваходных даных, а менавіта: першапачатковых дакументах заяўкі і ўзроўні тэхнікі. Відавочная праблема адсутнасці аднастайнасці пры разглядзе заявак, якія змяшчаюць формулу Маркуша, да вырашэння якой неабходна падыходзіць комплексна, улічваючы асаблівасці справаводства нацыянальных ведамстваў.

Мэта гэтай працы – аналіз падыходаў да экспертызы патэнтных ведамстваў Расійскай Федэрацыі, Кітая, Японіі, Рэспублікі Карэя ў дачыненні да заявак на вынаходкі, якія перадаюцца ў выглядзе структур Маркуша, а таксама аналіз вынікаў справаводства і метадалогій разгляду такіх заявак у патэнтных ведамствах розных краін на прыкладзе канкрэтных заявак.

Матэрыялы і метады даследавання

Аналіз рэкамендацый і ўказанняў па правядзенні экспертызы заявак па сутнасці ажыццяўляўся шляхам вывучэння дапаможнікаў па правядзенні экспертызы

Пры пераходзе на нацыянальную фазу нярэдка неабходна карэкціроўка формулы вынаходкі.

Асноўным прынцыпам пры экспертызе з'яўляецца той факт, што экспертыза па сутнасці праводзіцца ў дачыненні да кожнай альтэрнатывы паасобку.

па сутнасці, даступных на афіцыйных сайтах нацыянальных патэнтных ведамстваў Расійскай Федэрацыі, Японіі, Рэспублікі Карэя і Кітая. Выяўленне заявак са структурамі Маркуша, а таксама аналіз справаводстваў гэтых заявак ажыццяўляліся з дапамогаю пошукавых сістэм Espacenet і Patent Centre.

Вынікі даследавання

Выкарыстанне формул Маркуша, як падрабязна паказана ў першай частцы, мае шэраг пераваг, такіх як кароткая і ёмістая перадача формулы вынаходкі, шырокі аб'ём прававой аховы, магчымасць абароны заяўніка ад канкурэнтаў на этапе пошуку найбольш эфектыўнага злучэння рада, стымул да інавацый і інш. [2, 3, 4, 5]. Аднак выкарыстанне такой формы перадачы таксама мае недахопы, такія як неабгрунтаванасць аб'ёму прэтэнзій з прычыны ўзнікнення ў формуле варыянтаў рэалізацыі вынаходкі, у дачыненні да якіх не было атрымана эксперыментальных даных, адсутнасць выразнай мяжы для вызначэння дастатковай колькасці эксперыментальных даных для пацвярджэння заяўленай вынаходкі, цяжкасць у правядзенні інфармацыйнага пошуку, неабгрунтаванае працягненне тэрміну аховы інтэлектуальнай уласнасці пры падачы больш «вузкіх» заявак і інш. [6, 7, 8, 9, 10].

Падыходы да экспертызы заявак па сутнасці патэнтнага ведамства ЗША, а таксама Еўрапейскага і Еўрапейскага патэнтных ведамстваў былі прыведзены ў першай частцы артыкула.

У рамках другой часткі былі прааналізаваны падыходы да экспертызы заявак, якія змяшчаюць структуры Маркуша, у Расійскай Федэрацыі, Кітаі, Японіі, Рэспубліцы Карэя. Унутранымі рэгламентуючымі дакументамі ва ўсіх названых юрысдыкцыях з'яўляюцца дапаможнікі па правядзенні пошуку і экспертызы заявак на вынаходкі.

Российская Федерация

ЗЗаканадаўства РФ не змяшчае тэрміна «формула Маркуша» ці «структура Маркуша» у яўным выглядзе, аднак перадача адзнак у тым выглядзе, у якім гэта прадагледжвае формула Маркуша, дапускаецца ў рамках дзеючага заканадаўства.

Пры гэтым асноўным прынцыпам пры экспертызе з'яўляецца той факт, што экспертыза па сутнасці праводзіцца ў дачыненні да кожнай альтэрнатывы паасобку, гэта значыць, што ўсе этапы правядзення экспертызы па сутнасці павінны быць праведзены для кожнага асобнага

выпадку рэалізацыі адзнак, у тым ліку перададзеных у выглядзе формулы Маркуша¹.

Паколькі злучэнні, якія ўваходзяць у формулу Маркуша, разглядаюцца ў якасці альтэрнатыўных варыянтаў рэалізацыі вынаходкі, то ў рамках дастатковасці раскрыцця сутнасці заяўленай вынаходкі, калі вынаходка ахарактарызавана ў формуле з выкарыстаннем альтэрнатыўных адзнак, якія ахарактарызуюць варыянты выканання ці выкарыстання вынаходкі, неабходна прыводзіць прыклады ажыццяўлення вынаходкі ў кожным з варыянтаў, і каб такія прыклады паказвалі магчымасць атрымання тэхнічнага выніку пры ўсіх спалучэннях характарыстык такіх адзнак².

Пры гэтым калі формула адносіцца да хімічнага злучэння, то прыводзіцца структурная формула, даказаная вядомымі метадамі, фізіка-хімічныя канстанты, апісваецца спосаб, якім злучэнне атрымана, і паказваецца магчымасць выкарыстання вынаходкі па названым прызначэнні³.

Што датычыцца хімічных злучэнняў у дачыненні да дастатковасці раскрыцця, таксама зазначана, што, калі вынаходка адносіцца да групы (рада) хімічных злучэнняў з выяўленай структурай, якія апісваюцца агульнай структурнай формулай, пацвярджаецца магчымасць атрымання ўсіх злучэнняў групы (рада) шляхам прывядзення агульнай схемы спосабу атрымання, а таксама прыкладу атрымання канкрэтнага злучэння групы (рада), а калі група (рад) уключае злучэнні з рознымі па хімічнай прыродзе радыкаламі – прыкладаў, дастатковых для пацвярджэння магчымасці атрымання злучэнняў з гэтымі рознымі радыкаламі.

У дачыненні да праверкі патэнтаздольнасці заканадаўства РФ змяшчае асобныя ўказанні для хімічных злучэнняў:

- пры праверцы навізны прызнаецца, што хімічнае злучэнне, якое падпадае пад агульную структурную формулу групы вядомых злучэнняў, або кампазіцыя на яго аснове адпавядаюць умове навізны, калі хімічнае злучэнне само па сабе невядомае з узроўню тэхнікі і адсутнічаюць звесткі адносна зыходных злучэнняў, спосабу яго атрымання і яго ўласцівасцяў, якія сталі агульнадаступнымі ў свеце да даты прыярытэту вынаходкі⁴;
- адпавядае вынаходніцкаму ўзроўню хімічнае злучэнне, якое падпадае пад агульную структур-

¹ Правілы складання, падачы і разгляду дакументаў, якія з'яўляюцца падставай для здзяйснення юрыдычна значных дзеянняў па дзяржаўнай рэгістрацыі вынаходак, і іх формы, зацверджаныя загадам Мініканамразвіцця Расіі ад 21.02.2023 № 107, п. 47 // Федэральная служба па інтэлектуальнай уласнасці, сайт. URL: <https://rospatent.gov.ru/ru/documents/prikaz-minekonomrazvitiya-107-21022023#1> (дата звароту: 11.08.2024)

² Патрабаванні складання, падачы і разгляду дакументаў, якія з'яўляюцца падставай для здзяйснення юрыдычна значных дзеянняў па дзяржаўнай рэгістрацыі вынаходак, і іх формы зацверджаныя загадам Мініканамразвіцця Расіі ад 21.02.2023 № 107, п. 53 // Федэральная служба па інтэлектуальнай уласнасці, сайт.

³ Там жа, п. 55.

⁴ Правілы складання, падачы і разгляду дакументаў... п. 73.

ную формулу группы введомых злучэнняў, але не апісанае як спецыяльна атрыманае і даследаванае, якое пры гэтым праяўляе новыя не вядомыя для гэтай групы ўласцівасці ў якасных або колькасных адносінах (селектыўная вынаходка)⁵.

Пры гэтым для астатніх аб'ектаў прававой аховы, якія могуць быць перададзены ў выглядзе формулы Маркуша, асобных алгарытмаў праверкі не прадугледжана.

Асобных звестак у дачыненні да формулы Маркуша для праверкі адзінства вынаходкі таксама не прадугледжана.

Агульнае патрабаванне да формулы, пад якое падпадае ў тым ліку формула Маркуша, паказана наступным чынам: адзнака можа быць перададзена ў выглядзе альтэрнатывы пры ўмове, што пры любым выбары, які дапускаецца названай альтэрнатывай, у сукупнасці з іншымі адзнакамі, уключанымі ў формулу вынаходкі, забяспечваецца атрыманне аднаго і таго ж тэхнічнага выніку⁶. Такая перадача з'яўляецца своеасаблівым аналагам паняцця «агульнай прыроды» для формулы Маркуша, выкладзенага ў дапаможніках Еўрапейскага патэнтнага ведамства (ЕРО) і Ведамства па патэнтах і таварных знаках ЗША (USPTO).

Патрабаванні нявызначанасці формулы, як гэта выкладзена ў дапаможніках USPTO і ЕРО, звязанага з «вельмі вялікай» колькасцю альтэрнатыў, у рамках заканадаўства РФ не прадугледжана.

Японія

Алгарытмы дзеянняў, апісаныя ў дапаможніку Патэнтнага ведамства Японіі (JPO), у дачыненні да праверкі патрабавання адзінства па формуле Маркуша супадаюць з алгарытмамі, апісанымі для ЕРО⁷.

Для формулы Маркуша дапушчальна выключэнне альтэрнатыў або іх карэкціроўка, калі новая камбінацыя адзнак раскрыта ў першапачатковых дакументах заяўкі⁸.

Існуюць выпадкі, калі заяўка ўключае ў сябе альтэрнатывы, якія перадаюцца з дапамогай структуры Маркуша, толькі частка з якіх указана ў апісанні. Пры гэтым ёсць прычына лічыць, што спецыяліст у гэтай галіне тэхнікі не будзе здольны рэалізаваць астатнія не ўказаныя ў апісанні альтэрнатывы, нават калі ўзяць пад увагу апісанне і царцяжы, а таксама агульнавядомыя звесткі на момант падачы заяўкі. У гэтым выпадку апісанне не адпавядае патрабаванню дастатковасці раскрыцця. Варта адзначыць, што метады правядзення эксперыментаў і аналізу могуць быць уключаны да агульнавядомых ведаў на момант падачы заяўкі⁹. Напрыклад, заяўленым прадметам вынаходства

з'яўляецца спосаб атрымання пара-нітра-замешчанага бензолу шляхам нітравання зыходнага замешчанага бензолу, у якім група замяшчальніка (X) паказана ў альтэрнатыўнай форме як CH_3 , OH ці COOH . У апісанні ў якасці рабочага прыкладу прыводзіцца толькі выпадак, калі зыходным злучэннем з'яўляецца талуол, гэта значыць, X з'яўляецца CH_3 . Калі можна выявіць рацыянальнае абгрунтаванне таго, што такія метады непрадзатны, калі зыходным злучэннем з'яўляецца бензойная кіслата, гэта значыць, X з'яўляецца COOH з прычыны таго тэхнічнага факта, што, напрыклад, існуе значная розніца ў арыентацыі паміж CH_3 і COOH , то прыклады ў апісанні не задавальняюць патрабаванне дастатковасці раскрыцця.

Кітай

Дапаможнік Нацыянальнага ўпраўлення інтэлектуальнай уласнасці Кітая (CNIPA) змяшчае інфармацыю пра алгарытм праверкі формулы Маркуша пры ацэнцы патрабавання адзінства¹⁰, якая супадае з алгарытмам праверкі, выкладзеным у дапаможніку ЕРО.

Праверка патэнтаздольнасці ў дачыненні да формулы Маркуша дадаткова асобна не рэгламентуецца ў рамках дапаможніка CNIPA і праводзіцца ў адпаведнасці з агульнымі патрабаваннямі і рэкамендацыямі для формул, што змяшчаюць альтэрнатыўныя адзнакі і агульныя паняцці.

Рэспубліка Карэя

Дапаможнік Ведамства інтэлектуальнай уласнасці Рэспублікі Карэя (KIPO) таксама змяшчае алгарытмы для праверкі формулы Маркуша.

У дачыненні да дастатковасці раскрыцця, калі ў апісанні вынаходкі раскрытыя не ўсе варыянты рэалізацыі альтэрнатыў структур Маркуша, заяўленых у формуле вынаходкі, а толькі некаторыя варыянты, гэта значыць, спецыяліст у гэтай галіне тэхнікі не можа скарыстаць вынаходку на практыцы, то эксперт павінен адмовіць у выдачы патэнта¹¹.

Калі ў заяўцы адзнакі формулы змяшчаюць альтэрнатывы і пры гэтым калі ўсе альтэрнатыўныя варыянты вынаходкі маюць падобную ўласцівасць ці функцыю, то формула не з'яўляецца няяснай¹².

Калі альтэрнатыўныя адзнакі выкладзены ў формуле Маркуша ў адным пункце формулы і маюць адпаведныя аднолькавыя якасці ці функцыі, адзінства вынаходак выкананае. Незалежна ад таго, ці раскрытыя больш за дзве альтэрнатыўныя адзнакі ў некалькіх незалежных пунктах формулы вынаходкі ці яны раскрытыя толькі ў адным пункце формулы вынаходкі (формула Маркуша),

⁵ Там жа, п. 84.

⁶ Патрабаванні складання, падачы і разгляду дакументаў... п. 63.

⁷ Examination Guidelines for Patent and Utility Model in Japan (Provisional Translation), 2015, Chapter 6.2 // Japan Patent Office: сайт. URL: https://www.jpo.go.jp/e/system/laws/rule/guideline/patent/tukujitu_kijun/ (дата звароту: 11.08.2024).

⁸ Там жа, Chapters 2, 4 (2.1.2, 3.3.1).

⁹ Там жа, Chapters 1, 2, 4 (2.1.2, 3.3.1).

¹⁰ Guidelines for examination, 2006, Chapter 8.1 // CNIPA: сайт. URL: <https://wipolex-res.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/en/cn/cn192en.pdf> (дата звароту: 11.08.2024).

¹¹ Patent Examination Guidelines, 2023, Chapter 2.4 // KIPO: сайт. URL: https://www.kipo.go.kr/en/HtmlApp?c=92006&catmenu=ek03_06_01 (дата звароту: 11.08.2024).

¹² Там жа, Chapter 4.

крытэрыі вызначэння адзінства вынаходак павінны быць аднолькавымі. Як толькі будзе ўстаноўлена, што хаця б адна альтэрнатыўная адзнака сярод альтэрнатыў у групе Маркуша не мае навізны ў параўнанні з вядомым узроўнем тэхнікі, эксперт павінен правесці адзінства вынаходак¹³.

Калі адна ці некалькі вынаходак апісаны ў формуле вынаходкі, напрыклад, у формуле Маркуша, адмова можа быць прынята на той падставе, што хаця б адна вынаходка не мае навізны і вынаходніцкага ўзроўню¹⁴.

Калі даказана, што для заяўкі тыпа Маркуша ці заяўкі, у якой указаны некалькі альтэрнатыўных тэхнічных адзнак, прынамсі адна вынаходка з альтэрнатыў Маркуша не мае вынаходніцкага ўзроўню, заснаванага на ўзроўні тэхнікі, заяўнік можа быць апавешчаны аб гэтым. У гэтым выпадку заяўнік можа пераадолець падставы для адмовы, выключыўшы альтэрнатывы Маркуша, якія не маюць вынаходніцкага ўзроўню. З іншага боку, пры вызначэнні вынаходніцкага ўзроўню формулы Маркуша ці формулы, у якой прыводзіцца некалькі альтэрнатыўных тэхнічных адзнак, неабходна праяўляць асцярожнасць, каб не пашырыць эфект адной з альтэрнатыў на ўсю заяўленую вынаходку. Напрыклад, калі заяўленая вынаходка адносіцца да нейрапраэктарных злучэнняў храманолу, уключаючы розныя хімічныя злучэнні ў якасці селектыўных элементаў, усе хімічныя злучэнні павінны рабіць прыметны ўплыў на адну ці некалькі крыніц з папярэдняга ўзроўню тэхнікі, каб заяўленая вынаходка была прызнана патэнтаздольнай. Такім чынам, эксперт не можа прыняць рашэнне пра выдачу патэнта на падставе гэтых параўнальных выпрабаванняў толькі для аднаго альтэрнатыўнага злучэння (злучэння формулы, якое раскрытае ў апісанні як значна эфектыўнае)¹⁵.

Пры гэтым асноўным прынцыпам пры экспертызе з'яўляецца той факт, што экспертыза па сутнасці праводзіцца ў дачыненні да кожнай альтэрнатывы паасобку, гэта значыць, што ўсе этапы правядзення экспертызы па сутнасці павінны быць праведзены для кожнага асобнага выпадку рэалізацыі адзнак, перададзеных у выглядзе формулы Маркуша¹⁶.

Агульны алгарытм работы эксперта пры аналізе заявак, якія змяшчаюць формулы Маркуша

Пры аналізе дапаможнікаў па экспертызе заявак з формуламі Маркуша ў розных патэнтных ведамствах можна зрабіць вывад пра тое, што ў большасці ведамстваў структуры Маркуша разглядаюцца не як агульнае паняцце, а як форма перадачы альтэрнатыўных адзнак вынаходкі. Таму пры разглядзе заяўкі кожны варыянт рэалізацыі формулы Маркуша прымаецца асобна, і да кожнага асобнага такога варыянта далей прымяняюцца

алгарытмы праверкі на падставе звестак, прыведзеных у дакументах заяўкі.

Зыходзячы з падыходаў патэнтных ведамстваў і рэкамендацый CAIU, існуюць асобныя алгарытмы для экспертызы заявак, формула якіх перададзена ў выглядзе структуры Маркуша. Асноўнымі этапамі, якія асобна прапісаны ў дапаможніках па правядзенні экспертызы пры праверцы формулы Маркуша, з'яўляюцца:

- праверка патрабавання адзінства;
- праверка дастатковасці раскрыцця;
- праверка яснасці і дакладнасці формулы;
- праверка адпаведнасці ўмовам патэнтаздольнасці, у тым ліку ў адносінах да селектыўных вынаходак;
- праверка змянення заяўкі па сутнасці пры карэкціроўцы формулы

Цяжкасці экспертызы заявак з формулай Маркуша

Ключавы момант экспертызы для заявак на вынаходкі, звязаныя са структурай Маркуша, – аб'ём інфармацыйнага пошуку, які праводзіцца экспертамі. Паказ злучэнняў у выглядзе альтэрнатыў, звязаных адзіным функцыянальным (структурным) ядром, прыводзіць да таго, што пошук па такіх заяўках нясе значныя затраты працы, а часам і зусім нездзяйсняльны ў поўным аб'ёме (напрыклад, пры паказе радыкалаў агульнымі паняццямі: гетэрацыкліл, гетэраарыл і г. д.). У выніку сказанага кожнае з патэнтных ведамстваў вырашае ўказаныя пытанні на тых ці іншых этапах разгляду заявак.

У прыватнасці, USPTO стараецца зменшыць колькасць альтэрнатыў, якія разглядаюцца, у рамках патрабавання адзінства. Айчынная практыка ў большай ступені заснавана на абмежаванні альтэрнатыў у рамках дастатковасці раскрыцця.

У любым выпадку асноўным для экспертызы пастулатам з'яўляецца тое, што аб'ём пададзеных звестак апісання, якія пацвярджаюць рэалізацыю назначэння і дасягнення тэхнічнага выніку, павінен адпавядаць аб'ёму прэтэнзій заяўніка згодна з формулай вынаходкі.

Як ацаніць «адзінае структурнае падабенства» (ЗША), што такое «аналагічная прырода» (ЕРО), якія радыкалы адносяцца да «розных па хімічнай прыродзе радыкалаў» (РФ), як даказаць, што «спецыяліст у гэтай галіне тэхнікі будзе няздатны рэалізаваць астатнія альтэрнатывы» (JPO), як выявіць «прыкметны ўплыў на адну ці некалькі крыніц з папярэдняга ўзроўню тэхнікі» (KIPO) – адказы на гэтыя пытанні ў дапаможніках па экспертызе заявак адсутнічаюць, з прычыны чаго і з'яўляецца некаторая неадназначнасць і неаднолькавасць падыходаў пры правядзенні экспертызы па сутнасці ў розных ведамствах.

Вынік адсутнасці аднастайнасці пры разглядзе заявак з формулай Маркуша

Заяўнікі, якія падалі заяўкі з формуламі Маркуша, ужо сутыкнуліся з вышэйназванымі праблемамі. Вядома вялікая колькасць міжнародных заявак, якія

¹³ Там жа, Chapter 7.

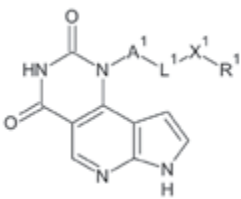
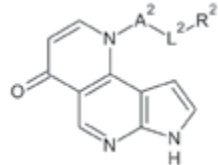
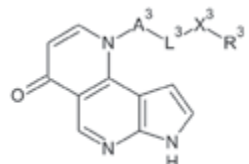
¹⁴ Там жа, Chapter 4.4

¹⁵ Там жа, Chapter 9.

¹⁶ Там жа, Chapter 2.1

Табліца 1.

Параўнанне аб'ёму прававой аховы патэнтаў, выдадзеных пасля разгляду EPO (EP 3144309 B1), USPTO (US 9890165 B2), RUPTO (RU 2674262 C2) заяўкі WO 2015174376 A1, якая змяшчае формулы Маркуша

Міжнародная заяўка	EPO	USPTO	RUPTO
 (I)	A¹: a C3-7-cycloalkylene group, L¹: C1-6 alkylene group, X¹: O or NH		
R ¹ : a cyano C1- haloalkyl group or a cyano C1- alkyl group	R ¹ : cyano C1-4 haloalkyl group	У формуле выдадзенага патэнта злучэнне (I) адсутнічае	R ¹ : цыяна-С1-6 галагеналкільная група ці цыяна-С1-6 алкільная група
 (II)	A²: C3-7 cycloalkylene group, L²: C1-6 alkylene group		
R ² : a 5 to 10-membered aromatic heterocyclic group (the heterocyclic group is one selected from the group consisting of a halogen atom, a C1-4 alkyl group, and a C1-4 haloalkyl group, either independently or differently; Which may be substituted with two substituents)	R ² : a 5 to 10-membered aromatic heterocyclic group (the heterocyclic group may be substituted with one or two identical or different substituents independently selected from the group consisting of halogen atoms, C1-4 alkyl groups and C1-4 haloalkyl groups)	У формуле выдадзенага патэнта злучэнне (II) адсутнічае	R ² : пяцічленная гетэраараматычная група, якая змяшчае два атамы азоту ў коле (гетэрацыклічная група можа быць замешчана адным ці двума аднолькавымі або рознымі замасчальнікамі, якія незалежна былі выбраны з групы, якая ўключае атамы галагенаў, С1-4 алкільныя групы і С1-4 галагеналкільныя групы)
 (III)	A³: C3-7 cycloalkylene group, L³: C1-6 alkylene group, X³: O, R³: a C1-6 haloalkyl group, a cyano C1-6 haloalkyl group, or a cyano C1-6 alkyl group, X³: NH, R¹: cyano C1-6 haloalkyl group or a cyano C1-6 alkyl group		

Складзена аўтарамі

былі пададзены па працэдуры РСТ і якія ў розных нацыянальных ведамствах набывалі розны аб'ём прававой аховы на падставе формулы Маркуша, зыходзячы з розных падыходаў пры экспертызе заявак. У справаводстве эксперты па-рознаму ацэньваюць тыя ці іншыя матэрыялы ў рамках першапачатковых матэрыялаў і дадатковых карэспандэнцый і, як вынік, выяўляюць розныя парушэнні і падставы для адмовы ў выдачы патэнта. Ніжэй будуць прыведзены некалькі прыкладаў такіх заявак.

Па заяўцы WO 2015174376 A1, якая была пададзена па працэдуры РСТ, патэнтныя ведамствы ЗША (US 9890165 B2), Еўропы (EP 3144309 B1) і РФ (RU 2674262 C2) прынялі рашэнні аб выдачы патэнтаў, аднак аб'ём прававой аховы гэтых патэнтаў адрозніваецца. Гэтая заяўка адносіцца да хімічных злучэнняў, прычым у трох пунктах формулы заяўленыя злучэнні паказаны структурамі Маркуша. З даступных крыніц могуць

быць прааналізаваны дакументы, якія накіроўваюцца экспертамі заяўніку. Так, у гэтым выпадку першапачатковая карэспандэнцыя USPTO змяшчала ўказанні на парушэнне патрабавання дастатковасці раскрыцця, пры гэтым адсутнічалі заўвагі па патэнтаздольнасці. У той жа час EPO пры першым разглядзе не выявіла заўваг па дастатковасці раскрыцця, але выявіла неадпаведнасць умовам навізны і вынаходніцкага ўзроўню. Падчас справаводства ў рамках заканадаўства ЗША, РФ і Еўропы заяўнік палічыў мэтазгодным скарэціраваць формулу вынаходкі на падставе заўваг, якія прад'яўляюць эксперты. Нягледзячы на тое, што ва ўсіх трох ведамствах патэнт выдадзены, аб'ём прававой абароны адрозніваецца (гл. табліцу 1). Па выніках экспертызы ў EPO і Распатэнце (RUPTO) формула вынаходкі змяшчае толькі нязначныя змяненні ў параўнанні з зыходнай заяўкай РСТ, у той час як па выніках экспертызы ў USPTO дзве з трох структур Маркуша былі выдалены з формулы вынаходкі.

Табліца 2.

Параўнанне аб’ёму прававой аховы патэнтаў, выдадзеных пасля разгляду EPO (EP 3418275 B1), USPTO (US 10442796 B2), RUPTO (RU 2724957 C2) заяўкі WO 2017142325 A1, якая змяшчае формулу Маркуша

Міжнародная заяўка	EPO	USPTO	RUPTO
Хімічная формула 1 (Структура Маркуша)	Адсутнічае	Адсутнічае	Адсутнічае
Хімічная формула 1a (Структура Маркуша)	Са змяненнямі	Без змяненняў	Замена на спіс канкрэтных злучэнняў
Фармацэўтычная кампазіцыя на аснове заяўленых злучэнняў для лячэння, прафілактыкі ці палягчэння захворвання	Без змяненняў	Са змяненнямі (удакладненне канкрэтных захворванняў)	Фармацэўтычная кампазіцыя на аснове заяўленых злучэнняў, якая праяўляе інгібіруючую актыўнасць у дачыненні да мішэні
Спосаб атрымання заяўленых злучэнняў	Без змяненняў	Без змяненняў	Без змяненняў
Адсутнічае	Адсутнічае	Спосаб лячэння, прафілактыкі ці палягчэння захворвання	Адсутнічае

Складзена аўтарамі

Па заяўцы WO 2017146116 A1, якая была пададзена па працэдурцы PCT і якая таксама змяшчае формулы Маркуша, назіраецца падобная сітуацыя, у якой рознымі патэнтнымі ведамствамі заяўніку былі выдадзены патэнты US 10807986 B2, EP 3269370 B1 і RU 2770727 C2, аднак аб’ём прававой аховы істотна адрозніваецца. Пры першым разглядзе патэнтныя ведамствы ЗША і РФ паведамлілі заяўніку аб парушэнні патрабавання дастатковасці раскрыцця, пры гэтым USPTO не зазначыла, што існуюць заўвагі па патэнтаздольнасці, а RUPTO зазначыла, што існуе неадпаведнасць умове навізны. Еўрапейскае патэнтнае ведамства не выявіла ні заўваг па дастатковасці раскрыцця, ні неадпаведнасці ўмовам навізны ці вынаходніцкага ўзроўню. Розніца ў рэкамендацыях гэтых патэнтных ведамстваў па разглядзе заявак, якія змяшчаюць формулы Маркуша, прывяла да таго, што выдадзены EPO патэнт змяшчае пункты формулы, якія адносяцца да дзвюх груп хімічных злучэнняў і якія паказаны ў выглядзе структур Маркуша, да камазіцый, якія змяшчаюць гэтыя злучэнні, а таксама да інгібіруючых уласцівасцяў гэтых злучэнняў у дачыненні да розных мішэняў. У той час як у патэнце, выдадзеным USPTO, у формуле вынаходкі прысутнічаюць толькі пункты, якія адносяцца да метаду лячэння захворвання з выкарыстаннем толькі адной групы злучэнняў, аб’яднаных структурай Маркуша, ці кампазіцый на іх аснове. У расійскім патэнтным ведамстве формула вынаходкі адносіцца да спосабу інгібіравання мішэні, спосабу лячэння захворвання з выкарыстаннем першай групы злучэнняў, аб’яднаных структурай Маркуша, а таксама скарыстання гэтых злучэнняў у якасці селектыўных інгібітараў пэўнай мішэні, для інгібіравання гэтай мішэні, для атрымання лекавага сродку пэўнага прызначэння і для прафілактыкі і лячэння захворвання, звязанага з актыўнасцю вышэйназванай мішэні. Акрамя таго,

патэнт РФ змяшчае пункты, якія адносяцца да другой групы злучэнняў, аб’яднаных структурай Маркуша, да іх інгібіруючых уласцівасцяў у дачыненні да мішэні, да фармацэўтычнай кампазіцыі на іх аснове, да спосабу прафілактыкі і лячэння захворвання з выкарыстаннем гэтых злучэнняў, спосабу інгібіравання мішэні і да выкарыстання гэтай групы злучэнняў у якасці селектыўных інгібітараў мішэні, для інгібіравання гэтай мішэні, для атрымання лекавага сродку і для прафілактыкі і лячэння захворвання, звязанага з актыўнасцю мішэні. Самі па сабе формулы Маркуша таксама былі зменены заяўнікам у адпаведнасці з рэкамендацыямі ведамстваў.

Аб’ём прававой аховы ў патэнтах, выдадзеных па заяўцы WO 2017142325 A1 у патэнтных ведамствах ЗША (US 10442796 B2), Еўропы (EP 3418275 B1) і РФ (RU 2724957 C2), таксама істотна адрозніваецца. Пры гэтым у першую чаргу USPTO і RUPTO паведамлілі заяўніку аб парушэнні патрабавання дастатковасці раскрыцця, USPTO дадаткова паведаміла аб неадпаведнасці ўмове навізны, а RUPTO – аб неадпаведнасці ўмове вынаходніцкага ўзроўню. EPO, таксама як і RUPTO, выявіла неадпаведнасць умове вынаходніцкага ўзроўню, але зноў не прад’явіла заўваг па дастатковасці раскрыцця. Пры гэтым у патэнтах ЗША і Еўропы адна з дзвюх формул Маркуша, якія прысутнічаюць у першапачатковай заяўцы, была выключана, частка замяшчальнікаў у формуле, якая засталася, у патэнце EPO таксама выключана. Патэнт, выдадзены ў РФ, увогуле не змяшчае першапачатковых формул Маркуша, і аб’ём прававой аховы абмежаваны толькі пералічанымі канкрэтнымі злучэннямі. Іншыя ключавыя адрозненні формул вынаходкі ў патэнтах EPO, USPTO і RUPTO паказаны ў табліцы 2.

Гэтыя прыклады наглядна дэманструюць вынік прымянення розных падыходаў да экспертызы заявак,

Патэнтныя ведамствы Расійскай Федэрацыі, Японіі, Рэспублікі Карэя і Кітая маюць розныя інструменты ацэнкі дастатковасці раскрыцця, патэнтаздольнасці, яснасці і адзінства заявак, якія змяшчаюць структуры Маркуша.

якія змяшчаюць формулу Маркуша, у сусветнай практыцы. Як вынік, у розных краінах заяўнік атрымлівае розны аб'ём прававой аховы ў выпадку выдачы патэнта як у дачыненні да набору саміх альтэрнатыв, паказаных структурай Маркуша, так і ў дачыненні да іншых незалежных пунктаў формулы, якія змяшчаюць апісаная структуры ці спасылкі на іх.

Такія розныя рашэнні экспертызы па сутнасці нацыянальных ведамстваў пацвярджаюць факт наяўнасці праблем, апісаных раней, за кошт рознай трактовкі з першага погляду падобных асноватворных умоў выдачы патэнта, звязаных з дастатковасцю раскрыцця, яснасцю формулы і патэнтаздольнасцю. Гэта ўводзіць у зман заяўніка ў дачыненні да таго, як павінна быць складзена заяўка, якая колькасць прыкладаў і выпрабаванняў павінна быць прыведзена ў матэрыялах заяўкі для адпаведнасці ўмовам выдачы патэнта і які аб'ём аховы заяўнік можа атрымаць у абмен на раскрытую ў заяўцы інфармацыю.

Заклучэнне

Патэнтныя ведамствы Расійскай Федэрацыі, Японіі, Рэспублікі Карэя і Кітая маюць розныя інструменты ацэнкі дастатковасці раскрыцця, патэнтаздольнасці, яснасці і адзінства заявак, якія змяшчаюць структуры Маркуша.

Аналіз падыходаў да экспертызы ў вышэйназваных краінах, а таксама ў ЗША і ў Еўразійскім і Еўрапейскім патэнтных ведамствах паказаў, што, нягледзячы на ўсе перавагі пры выкарыстанні структур Маркуша, такая форма перадачы альтэрнатыв адзнак звязана з шэрагам праблем пры экспертызе заявак на вынаходку па сутнасці. З прыкладаў пададзеных па працэдуры РСТ заявак, у якіх па незалежных пунктах заяўлены хімічныя злучэнні ў выглядзе структур Маркуша, ясна вынікае, што ў розных нацыянальных ведамствах у адной і той жа формуле вынаходкі і адным і тым жа аб'ёме эксперыментальных даных выяўляюцца розныя парушэнні. Акрамя таго, нават у рамках аднаго патрабавання, напрыклад, у рамках дастатковасці раскрыцця, розныя патэнтныя ведамствы абмяжоўваюць аб'ём прававой аховы па-рознаму. Такім чынам, адсутнічае адзіная метадалогія праверкі

формулы Маркуша на этапе экспертызы па сутнасці, якая дазволіла б гарманізаваць дзеянні экспертаў нацыянальных ведамстваў з мэтай прыняцця падобных рашэнняў па заяўках са структурамі Маркуша. Такая сітуацыя патрабуе далейшай сумеснай працы нацыянальных патэнтных ведамстваў у гэтым напрамку.

У сваю чаргу вынаходнікам прапаноўваецца ўлічваць розныя патрабаванні да афармлення матэрыялаў заяўкі і да ацэнкі патэнтаздольнасці хімічных структур у розных краінах для паспяховага патэнтавання за мяжой. Дадаткова ў вынаходнікаў ёсць магчымасць прааналізаваць адпаведныя метадычныя рэкамендацыі экспертызы па сутнасці тых патэнтных ведамстваў, у якія будуць пададзены заяўкі, з мэтай разумення, як будзе адбывацца экспертыза заяўкі, і з мэтай таго, каб загадзя прадумаць і падрыхтаваць у выпадку неабходнасці дадатковыя матэрыялы ці скарэктываваныя дакументы заяўкі. Акрамя таго, у літаратуры прысутнічаюць рэкамендацыі па складанні заявак, якія змяшчаюць формулу Маркуша і якія заяўнікі таксама могуць выкарыстоўваць і прымяняць у якасці абгрунтавання для сваіх довадаў у выпадку прад'яўлення экспертызай заўваг наконт гэтага [11, 12].

Нават у рамках аднаго патрабавання, напрыклад, у рамках дастатковасці раскрыцця, розныя патэнтныя ведамствы абмяжоўваюць аб'ём прававой аховы па-рознаму.

Што датычыцца таго, якую колькасць эксперыментальных даных павінны змяшчаць матэрыялы заяўкі для прызнання адпаведнасці ўмове дастатковасці раскрыцця, неабходна адзначыць наступнае. Ідэальным, безумоўна, з'яўляецца той выпадак, калі на кожнае спалучэнне альтэрнатыв адзнак у матэрыялах заяўкі прыведзены прыклад. Аднак такі варыянт на практыцы часта не можа быць рэалізаваным. У сувязі з гэтым найбольш аптымальным з'яўляецца той выпадак, калі на кожную альтэрнатыву прыведзены прыклад ажыццяўлення вынаходкі ці якія-небудзь аб'ектыўныя тэарэтычныя абгрунтаванні, напрыклад, якія выкарыстоўваюць звесткі з узроўню тэхнікі, што дазваляюць пацвердзіць магчымасць рэалізацыі вынаходкі з дасягненнем тэхнічнага выніку, а прыклады на сукупнасць альтэрнатыв грунтоўца на вышэйназваных даных. Аднак у гэтым выпадку таксама неабходна ўлічваць дадатковыя патрабаванні да канкрэтных аб'ектаў вынаходак, напрыклад, да хімічных злучэнняў, якія таксама ўносяць пэўныя правілы прывядзення прыкладаў ажыццяўлення вынаходкі.

Спіс літаратуры

1. WIPO, Summary: further study on the sufficiency of disclosure (Part II), 16-20 October 2023 // CAIU: сайт. – URL: https://www.wipo.int/edocs/mdocs/scp/en/scp_35/scp_35_5_summ.pdf (дата звароту: 11.08.2024).
2. Wagner, S. Mapping Markush / S. Wagner, C. Sternitzke, S. Walter // Research Policy. – 2022. – Vol. 51, № 10. – P. 1–14.
3. Holman, C. M. In Defense of Secondary Pharmaceutical Patents: A Response to the UN's Guidelines for Pharmaceutical Patent Examination / C. M. Holman // Indiana Law Review. – 2017. – Vol. 50, № 3. – P. 1–56.
4. Залесаў, А. У. Асаблівасці абароны патэнтных правоў у галіне фармацэўтыкі ў Расіі / А. У. Залесаў // Інтэлектуальныя правы: выклікі XXI стагоддзя: Матэрыялы міжнароднай канферэнцыі, Томск, 14–16 лістапада 2019 г. / Пад рэдакцыяй Э. П. Гаврылава, С. В. Буценка. – Томск: Выдавецкі дом Томскага дзяржаўнага ўніверсітэта, 2019. – С. 52–65. – DOI 10.17223/9785946218559/8.
5. Прымяненне формул Маркуша ў сучасных хімічных інфармацыйных сістэмах: метадычныя і праграма-тэхналагічныя сродкі / А. К. Мартыросаў, Д. І. Ганчарэнка, У. М. Зацэпін, У. А. Іванчанка // Навукова-тэхнічная інфармацыя. Сер. 2. – 2004. – № 4. – С. 21–33.
6. Wang, P. – H. Intelligent pharmaceutical patent search on a near term gate based quantum computer / P. – H. Wang, J. – H. Chen, Y.J Tseng // Scientific Reports. – 2022. – Vol. 12, № 175. – P. 1–8.
7. Заяўкі на вынаходкі, якія адносяцца да вытворных вядомых рэчываў: новы погляд / В. Г. Галкоўская, М. Б. Лыскоў, Г. А. Палякова, Т. Я. Крываручка // Патэнты і ліцэнзіі. Інтэлектуальныя правы. – 2019. – № 8. – С. 24–37.
8. Осіпаў, К. В. Працягненне тэрміну дзеяння патэнтнай абароны лекавых сродкаў у Расіі (агляд заканадаўчых змяненняў) / К. В. Осіпаў // Распрацоўка і рэгістрацыя лекавых сродкаў. – 2016. – № 2. – С. 216–220.
9. Мешчаракоў, У. А. Крызіс расійскага патэнтнага права ў галіне фармацэўтыкі / У. А. Мешчаракоў // Часопіс Суда па інтэлектуальных правах. – 2016. – № 13. – С. 30–37.
10. Леанідаў, М. Б. Асаблівасці патэнтнай абароны хімічных рэчываў / М. Б. Леанідаў, Н. В. Міхеева // Расійскі хімічны часопіс. – 2000. – Т. XLIV, № 5. – С. 34–41.
11. Дастатковасць звестак, прыведзеных у матэрыялах заяўкі, для ацэнкі адпаведнасці вынаходкі ў галіне хіміі і медыцыны ўмовам патэнтаздольнасці: метадычныя рэкамендацыі / Г. А. Палякова, А. А. Уткіна. – Масква: ІНВЦ «Патэнт», 2007. – 44 с.
12. Асаблівасці вызначэння патэнтаздольнасці вынаходак, якія адносяцца да арганічных злучэнняў / Е. Н. Лубянко і інш.; Інфарм-выд. цэнтр Распатэнта. – Масква: Інфарм-выд. цэнтр Распатэнта ІНВЦ, 2004. – 50 с.

Інфармацыя аб аўтарах

Палякова Ганна Анатольеўна, намеснік дырэктара ФДБУ «Федэральны інстытут прамысловай уласнасці» (Масква, Беражкоўская наб., д. 30, корп. 1); apolyakova@rupto.ru

Лыскоў Мікалай Барысавіч, начальнік Цэнтра хіміі, біятэхналогіі і медыцыны ФДБУ «Федэральны інстытут прамысловай уласнасці» (Масква, Беражкоўская наб., д. 30, корп. 1); otd1463@rupto.ru

Заранаў Мікалай Вадзімавіч, вядучы дзяржаўны эксперт па інтэлектуальнай уласнасці ФДБУ «Федэральны інстытут прамысловай уласнасці» (Масква, Беражкоўская наб., д. 30, корп. 1); nikolai.zarianov@rupto.ru

Заяўлены ўнёсак суаўтараў

Усе суаўтары зрабілі значны ўнёсак у распрацоўку канцэпцыі, правядзенне даследавання і падрыхтоўку артыкула, прачыталі і ўхвалілі фінальную версію перада публікацыяй.

Г. А. Палякова – распрацоўка плана і канцэпцыі даследавання і правядзенне апрацоўкі вынікаў.

М. Б. Лыскоў – распрацоўка плана і канцэпцыі даследавання і правядзенне апрацоўкі вынікаў.

М. В. Заранаў – ажыццяўленне інфармацыйнага пошуку, аналіз дакументаў справаводстваў экспертызы па заяўках на вынаходкі і правядзенне апрацоўкі вынікаў.

References

1. WIPO (2023), Summary: further study on the sufficiency of disclosure (Part II), 16–20 October, available at: https://www.wipo.int/edocs/mdocs/scp/en/scp_35/scp_35_5_summ.pdf (Accessed: 11 August 2024).
2. Wagner, S., Sternitzke, C. and Walter, S. (2022), «Mapping Markush», Research Policy, vol. 51, no 10. pp.1–14.
3. Holman, C.M. (2017) «In Defense of Secondary Pharmaceutical Patents: A Response to the UN's Guidelines for Pharmaceutical Patent Examination», *Indiana Law Review*, vol. 50, no 3, pp. 1–56.
4. Zalesov, A.V. (2019), «Features of patent protection in the field of pharmaceuticals in Russia», *Proceedings of the International Conference «Intellectual Property Rights: Challenges of the 21st Century»*, Tomsk, Publishing House of Tomsk State University, pp. 52–65. DOI 10.17223/9785946218559/8.
5. Martirosov, A. A. Martirosov, A. K., Goncharenko, D. I., Zachepin, V. M. and Ivanchenko, V. A. (2004), «Application of Markush formulas in modern chemical information systems: methodological and software-technological tools», *Sci. – Tech.I. Series 2. Information processes and systems*, no 4, pp. 21–33.
6. Wang, P. – H., Chen, J. – H. and Tseng, Y.J. (2022), «Intelligent pharmaceutical patent search on a near term gate based quantum computer», *Scientific Reports*, vol. 12, no 175, pp. 1–8.
7. Galkowskaya, V.G., Lyskov, N.B., Polyakova, A.A. and Krivoruchko, T.E. (2019), «Applications for inventions relating to derivatives of known substances: a new perspective», *Patent and licensies. IP rights*, no 8, pp. 24–37.

8. Osipov, K.V. (2016), «Extension of the validity period of patent protection of medicines in Russia (review of legislative changes)», *Razrabotka i registratsiya lekarstvennykh sredstv*, no 2, pp. 216–220.
9. Meshcheryakov, V.A. (2016), «Crisis of russian patent law in pharmaceutical sphere», *IPC Magazine*, no 13, pp. 30–37.
10. Leonidov, N.B. and Miheeva, N.V. (2000), «Features of patent protection of chemicals», *Rossiiskij himicheskij zhurnal* [Russian Chemical Journal], no. 5, pp. 34–40.
11. Polyakova, A. A. and Utkina, E. A. (2007), *Dostatochnost svedenij, predstavlyaemykh v materialakh zayavki, dlya ocenki sootvetstviya izobreteniya v oblasti himii i mediciny usloviyam patentosposobnosti: metodicheskije rekomendacii* [Sufficiency of the information provided in the application materials to assess the compliance of an invention in the field of chemistry and medicine with the conditions of patentability: methodological recommendations], INIC «Patent», Moscow, Russia.
12. Lubjanko, E. N. et al. (2004), *Osobennosti opredeleniya patentosposobnosti izobretenij, otnosyashchihsia k organicheskim soedineniyam* [Features of determining the patentability of inventions related to organic compounds], Inform. – izd. centr Rospatenta INIC, Moscow, Russia

Information about the authors

Anna A. Polyakova, Deputy Director of the Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30 bld. 1); apolyakova@rupto.ru

Nikolay B. Lyskov, Head of the Center for Chemistry, Biotechnology and Medicine of the Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30 bld. 1); otd1463@rupto.ru

Nikolay V. Zaryanov, Leading State Expert on Intellectual Property of the Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30 bld. 1); nikolai.zaryanov@rupto.ru

Contribution of the authors

All the authors made a significant contribution to the development of the concept, research and preparation of the article, read and approved the final version before publication.

A. A. Polyakova – development of the research plan and concept and processing of the results.

N. B. Lyskov – development of the research plan and concept and processing of the results.

N. V. Zaryanov – carrying out informational search, analyzing examination documents of applications and processing the results.

Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів.
The authors declare no conflict of interests.

Поступив у редакцію 14.08.2024

Допрацьовано після рецензування 27.09.2024

Прийнято до публікації 01.10.2024

Аглядны артыкул

Review

УДК 347.77:368

EDN <https://elibrary.ru/gaywfq>

Страхаванне інтэлектуальнай уласнасці, якая ляжыць у аснове тэхнічных распрацовак, у замежных правапарадках

Святлана Юр'еўна Тузава[✉], Марына Іванаўна Скудро

Федэральны інстытут прамысловай уласнасці

[✉]svetlana.tuzova@rupto.ru

Анатацыя: ва ўмовах сучаснай эканомікі, калі нематэрыяльныя актывы з'яўляюцца стратэгічнай часткай бізнесу, інтэлектуальная ўласнасць – пачатак усіх патэнцыйных магчымасцяў кампаніі на рынку. У той жа час кампанія, чыя інтэлектуальная ўласнасць зазнала судовы пераслед, можа аказацца ўразлівай для працаёмкіх і дарагіх судовых разбораў у галіне інтэлектуальнай уласнасці. Актуальнасць страхавання інтэлектуальнай уласнасці абумоўлена тым, што гэтая мера падтрымкі з'яўляецца рашэннем па кіраванні рызыкай судовых разбораў у сферы інтэлектуальнай уласнасці, якое дапамагае паменшыць фінансавыя расходы/абцяжаранні, звязаныя з аховой правоў на інтэлектуальную ўласнасць ці гарантыяй выканання рашэння суда. Страхавыя полісы ў сферы інтэлектуальнай уласнасці пакрываюць судовыя расходы, звязаныя з парушэннем правоў на інтэлектуальную ўласнасць кампаніі як у выпадку пераследу парушальнікаў, так і ў выпадку абароны ад прад'яўлення іскаў іншай кампаніяй. Мэта даследавання – агляд рызыкі пры вывадзе на рынак новых тэхналагічных прадуктаў, а таксама сістэматызацыя інфармацыі ў галіне арганізацыі страхавання інтэлектуальнай уласнасці, а менавіта тэхналагічных распрацовак як на дзяржаўным узроўні, так і на ўзроўні страхавых кампаній у замежных правапарадках. У працы выкарыстоўваліся агульнанавуковыя метады даследавання – метады накіраванага і сістэматызаванага пошуку: фармальна-лагічны, параўнальны і сістэмны аналіз, сістэматызацыя і класіфікацыя. Інфармацыйны пошук ажыццяўлялі па адкрытых крыніцах інфармацыі. Агульная выбарка матэрыялаў праводзілася метадам экспертнай ацэнкі супрацоўнікамі ФІПУ. Вынікам работы аўтараў была сістэматызацыя інфармацыі, прыведзенай на замежных урадавых сайтах і на сайтах страхавых арганізацый, у дачыненні да напрамкаў страхавання інтэлектуальнай уласнасці і варыянтаў арганізацыі гэтага працэсу. Найбольш мэтазгодна, на погляд аўтараў, увядзенне страхавання інтэлектуальнай уласнасці ў дачыненні да экспарцёраў высокатэхналагічных айчынных прадуктаў у сувязі з вялікай фінансавай рызыкай вывадзення такіх тавараў на замежныя рынкі. У сувязі з невыкарыстаннем у Расіі названай формы страхавання прапанаваная інфармацыя дазволіць ацаніць перспектывы ўвядзення гэтай меры падтрымкі бізнесу як на дзяржаўным узроўні, так і з боку страхавых арганізацый.

Ключавыя словы: патэнт, інтэлектуальная ўласнасць, суд па інтэлектуальнай уласнасці, судовы іск, страхаванне інтэлектуальнай уласнасці

Для цытавання: Тузава, С. Ю. Страхаванне інтэлектуальнай уласнасці, якая ляжыць у аснове тэхнічных распрацовак, у замежных правапарадках / С. Ю. Тузава, М. І. Скудро // Веснік ФІПУ. – 2024. – Т. 3, № 4 (10). – С. 348–362.

Insurance of intellectual property underlying technical developments in foreign legal systems

Svetlana Yu. Tuzova[✉], Marina I. Skudro

Federal Institute of Industrial Property

[✉]svetlana.tuzova@rupto.ru

Abstract: currently, when intangible assets form a strategic part of a business, the intellectual property is the beginning of all potential market opportunities for a company. At the same time, a company whose intellectual property has been sued may be vulnerable to time-consuming and costly intellectual property litigation. The relevance of intellectual property insurance stems from the fact that it is an intellectual property litigation risk management solution that helps to mitigate the exorbitant financial costs/burdens associated with intellectual property infringement litigation or enforcing a court judgement. Intellectual property insurance policies cover the legal costs associated with the infringement of a company's intellectual property, both in the case of prosecuting infringers and defending against claims brought by another company. The purpose of the study was to review the risks of bringing new technological products to the market, as well as to systematise information in the field of intellectual property insurance, namely technological innovations, both at the state level and at the level of insurance companies in foreign legal systems. In the work general scientific methods of research – methods of directed and systematised search, formal-logical, comparative and system analysis, systematisation and classification – were used. Information search was carried out using open sources of information. The final selection of materials was carried out by the method of expert evaluation by FIPS employees. The result of the work is a systematisation of information presented on foreign governmental sites and on the sites of insurance organisations regarding the directions of intellectual property insurance and options of organisation of this process. In our opinion, the most appropriate is the introduction of IP insurance for exporters of high-tech domestic products due to the high financial risks of introducing Russian goods to foreign markets. Due to the fact that IP insurance is not practically used in Russia yet, the above information will allow us to assess the prospects of introducing this measure of business support in our country both at the state level and on the part of insurance organisations.

Keywords: patent, intellectual property, IP, intellectual property court, lawsuit, intellectual property insurance, IP insurance.

For citation: Tuzova S. Yu. Insurance of intellectual property underlying technical developments in foreign legal systems / S. Yu. Tuzova, M. I. Skudro // Bulletin of Federal institute of industrial property. – 2024. – Vol. 3, № 4 (10). – P. 348–362.

Введение

На сённяшні дзень інтэлектуальная ўласнасць кампаніі з'яўляецца яе самым каштоўным актывам і ўмоваю эфектыўнага стратэгічнага развіцця бізнесу. Вектар прагрэсу расійскай і сусветнай эканомікі выдавочным чынам паказвае, што каштоўнасць нематэрыяльных актываў як для асобных кампаній, так і эканомікі любой дзяржавы расце год ад году^{1,2} [1–5].

Так, у перыяд з 1995 па 2015 год доля рыначнага кошту нематэрыяльных актываў у свеце павялічылася з 68% да 84%. Сёння 90% кошту вядучых амерыканскіх кампаній (S&P 500) складаюць нематэрыяльныя актывы.

З улікам усё больш узрастаючай ролі нематэрыяльных актываў у станаўленні і развіцці бізнесу павялічваецца і колькасць іскаў па спрэчках у галіне ІУ па ўсім свеце.

Гэтая тэндэнцыя захоўваецца і для вядучых еўрапейскіх кампаній (індэкса S&P Europe 350), хаця і ў меншай ступені, з павелічэннем з 71% у 2015 годзе да 74% у 2020 годзе^{3,4}. У сваю чаргу ў Расійскай Федэрацыі назіраецца

¹ Juetten, M. Pay Attention To Innovation And Intangibles – They're More Than 80 % Of Your Business' Value // Forbes: сайт. URL: <https://www.forbes.com/sites/maryjuetten/2014/10/02/pay-attention-to-innovation-and-intangibles-more-than-80-of-your-business-value/?sh=110a50c51a67> (дата звароту: 21.06.2024).

² EPO and EUIPO. Intellectual property rights and firm performance in the European Union, 2021. // European Union Intellectual Property Office: сайт. URL: https://euiipo.europa.eu/tunnel-web/secure/webdav/guest/document_library/observatory/documents/reports/IPContributionStudy/IPR_firm_performance_in_EU/2021_IP_Rights_and_firm_performance_in_the_EU_en.pdf (дата звароту: 21.06.2024).

³ Hopkins Joseph K. Empowering Business Growth Through Intellectual Property Financing // Forbes: сайт. URL: <https://www.forbes.com/sites/forbesfinancecouncil/2023/09/08/empowering-business-growth-through-intellectual-property-financing/?sh=79b57e243131> (дата звароту: 21.06.2024).

⁴ Ocean Tomo. Справоздача «Intangible Asset Market Value Study», 2022 // Ocean Tomo: сайт. URL: <https://oceantomo.com/intangible-asset-market-value-study/> (дата звароту: 21.06.2024).

**У сувязі з усведамленнем
фінансавай рызыкі
страты нематэрыяльных
актываў апошнія
дзесяцігоддзі колькасць
полісаў страхавання
ІУ вырасла больш
чым на 300%.**

аналагічная сітуацыя – за перыяд 2017–2021 гг. таксама назіраецца агульны рост нематэрыяльных актываў на 49,9% [6]. Неабходна асобна заўважыць, што аднаўленне эканомікі пасля пандэміі ў значнай ступені абумоўленае тэхналагічнымі стартапамі, дзейнасць якіх заснавана на высокатэхналагічных інавацыйных прадуктах, у сувязі з чым уплыў інтэлектуальнай уласнасці (ІУ) на эканоміку апошнім часам значна ўзмацніўся^{5, 6}.

**Мала якія кампаніі
маюць даступныя
грашовыя сродкі
для судовага разбору.**

З улікам усё больш узростаючай ролі нематэрыяльных актываў у станаўленні і развіцці бізнесу павялічваецца і колькасць іскаў па спрэчках у галіне ІУ па ўсім свеце. У сярэднім 1% патэнтаў робіцца аб'ектам судовых разбораў на працягу тэрміна іх дзеяння, аднак працэнт верагоднасці судовага разбору па патэнтах у розных галінах мае адрозненні. Так, напрыклад, па фармацэўтычных патэнтах ён складае 25%, ключавыя тэхналогіі займаюць другое месца – 10%. Неабходна адзначыць, што апошнім часам намеціўся значны рост судовых разбораў у галіне інтэлектуальнай уласнасці: так, напрыклад, у аўтамабільнай прамысловасці з 2019 па 2022 год рост колькасці судовых іскаў павялічыўся на 150 %^{7, 8}. Высокая верагоднасць судовага разбору ў гэтых галінах звязана з высокім прыбыткам ад новых прадуктаў, а таксама з актыўным «азеляненнем» патэнтаў іх праваўладальнікамі з мэтай працягнення

манаполіі на прадукты, што супярэчыць інтарэсам іншых удзельнікаў рынку⁹. Распаўсюджанасць патэнтных іскаў, пададзеных супраць тэхналагічных арганізацый, расце год ад году. У 2015 годзе справы па ІУ складалі толькі 35% ад агульнай колькасці судовых разбораў у ЗША, у 2021 годзе – ужо 45% усіх спраў, а толькі ў першым паўгоддзі 2023 года доля патэнтных іскаў да тэхналагічных кампаній складала 42% пададзеных іскаў^{10, 11}. У сувязі з гэтым неабходна падкрэсліць, што вялікая колькасць судовых спраў у галіне ІУ была ініцыявана непрактыкуючымі арганізацыямі (NPE), якія звычайна называюць патэнтнымі тролямі. Напрыклад, у 2022 годзе NPE падалі 63% іскаў, а ў першым паўгоддзі 2023 года – 51% іскаў у галіне ІУ¹².

У цэлым судовыя іскі ў сферы ІУ, і ў асаблівасці ў дачыненні да запатэнтаваных высокатэхналагічных распрацовак, у асноўным з'яўляюцца вынікам спроб кампаній атрымаць перавагу перад канкурэнтамі на рынку^{13, 14, 15, 16}. З іншага боку, частка судовых іскаў не заўсёды заснавана на фактах – буйныя кампаніі атрымліваюць перавагу, проста ўцягваючы ў судовы працэс больш дробную кампанію, якая не ў стане фінансаваць абарону сваіх інтарэсаў у судзе. Судовы працэс – вельмі дарагая працэдура для любой кампаніі, што ўзмацняецца і памерамі штрафаў і кампенсаций, якія прысуджваюцца па рашэнні суда боку, які прайграў.

**Страхаванне можа
быць стрымальным
фактарам для тых, хто
лічыць, што ў кампаніі
можа не хапіць рэсурсаў
для падачы іску аб
парушэнні правоў на
ІУ (у асаблівасці гэта
 датычыцца патэнтных
троляў).**

⁵ Berkan Altun Yusuf. Pandemic Fuels Global Growth Of Entrepreneurship And Startup Frenzy // Forbes: сайт. URL: <https://www.forbes.com/sites/forbestechcouncil/2021/04/09/pandemic-fuels-global-growth-of-entrepreneurship-and-startup-frenzy/?sh=66e9d5e37308> (дата звароту: 21.06.2024).

⁶ Schneider Howard. Insight: Soaring U. S. business starts in pandemic show new normal evolving // Reuters: сайт. URL: <https://www.reuters.com/business/soaring-us-business-starts-pandemic-show-new-normal-evolving-2021-10-28/> (дата звароту: 21.06.2024).

⁷ Intellectual Property Insurance: Everything You Need to Know // UpCounsel: сайт. URL: <https://www.upcounsel.com/intellectual-property-insurance> (дата звароту: 21.06.2024).

⁸ Aon's proprietary review and Stanford Law School, 2023 // Aon: сайт. URL: <https://www.aon.com/en/insights/articles/how-current-ip-patent-litigation-trends-are-changing-risk-exposures> (дата звароту: 21.06.2024).

⁹ Intellectual Property Insurance: Everything You Need to Know // UpCounsel: сайт.

¹⁰ Aon's proprietary review and Stanford Law School, 2023 // Aon: сайт.

¹¹ Aon. Patent Litigation Trends Report, 2021 // Aon: сайт. URL: [https://www.aon.com/en/capabilities/intellectual-property/intellectual-property-liability-insurance#:~:text=Intellectual%20property%20\(IP\)%20insurance%20typically,infringement%20claims%20brought%20against%20them](https://www.aon.com/en/capabilities/intellectual-property/intellectual-property-liability-insurance#:~:text=Intellectual%20property%20(IP)%20insurance%20typically,infringement%20claims%20brought%20against%20them) (дата звароту: 21.06.2024).

¹² Aon's proprietary review and Stanford Law School, 2023 // Aon: сайт.

¹³ Неабходна адзначыць, што шэраг спрэчак у галіне ІУ ўзнікае і пры зліцці і паглыннанні кампаній, таму што вялікая частка любой здзелкі па зліцці і паглыннанні круціцца менавіта вакол правоў ІУ.

¹⁴ Merger & acquisition risk reduction insurance // Intellectual Property Insurance Services Corporation: сайт. URL: <https://ipisc.com/solutions/merger-acquisition-risk-reduction-insurance/> (дата звароту: 21.06.2024).

¹⁵ Зенін, І. А. Права інтэлектуальнай уласнасці (11-е выд., пер. і дап.): падручнік. / І. А. Зенін. – Масква, Юрайт, 2023. – 557 с. – ISBN 978-5-534-15292-0.

¹⁶ AIPLA (American Intellectual Property Law Association). Report of the Economic Survey, 2023 // American Intellectual Property Law Association: сайт. URL: <https://www.aipla.org/home/news-publications/economic-survey/2023-report-of-the-economic-survey> (дата звароту: 21.06.2024).

Наяўнасць страхавога поліса на ІУ ўмацоўвае пазіцыю кампаніі на рынку.

Для ілюстрацыі прывядзём прыклады расходаў, звязаных з буйнымі справамі па парушэнні ІУ: Honeywell супраць Litton – 1,2 млрд дол.; Polaroid супраць Kodak – 900 млн дол.; Honeywell супраць Minolta – 128 млн дол.; Fonar супраць General Electric – 128 млн дол.; DCS Communications супраць General Instruments – 140 млн дол.; Stac Electronics супраць Microsoft – 120 млн дол.; Nintendo супраць iLife – 10 млн дол.; Octane супраць Icon – 1,7 млн дол.; Hoover супраць Dyson – 4 млн фунтаў стэрлінгаў; Electrical Appliance Manufacturing – 9,1 млн юаняў (800 тыс. фунтаў стэрлінгаў)^{17, 18, 19, 20, 21, 22}.

Для выдачы страхоўкі тэст RPS павінен паказваць, што шансы на паспяховае забеспячэнне іску перавышаюць 50–60%.

Увогуле кошт судовага разбору ў сферы ІУ ў судах для большасці кампаній празмерна высокі (напрыклад, у Вялікабрытаніі перавышае 350 тыс. фунтаў стэрлінгаў²³, а ў ЗША сярэдні кошт спраў хістаецца ад 50 тыс. дол. да 3 млн дол.²⁴). Мала якія кампаніі маюць даступныя грашовыя сродкі для судовага разбору. Ва ўмовах працягласці працэсу і высокага кошту вядзення судовых спрэчак перавага ёсць у тых, хто мае вялікія фінансы, а тыя, у каго іх няма, могуць застацца безабароннымі перад «нападам» на іх ІУ.

Такім чынам, сярод розных мер падтрымкі ІУ [7] падтрымка расійскіх вытворцаў, а асабліва экспарцёраў,

у галіне абароны іх ІУ, якая ляжыць у аснове тэхналагічных інавацыйных прадуктаў, пры судовых пераследах робіцца ўсё больш значнай.

Эфектыўнай мерай падтрымкі, якая добра паказала сябе ва ўмовах судовых цяжбаў за мяжой, з'яўляецца страхаванне ІУ.

Агульныя звесткі аб страхаванні інтэлектуальнай уласнасці

Страхованне ІУ спецыяльна распрацаванае для абароны кампаній, якія маюць патэнты і таварныя знакі, то бок тых, якія з'яўляюцца ўразлівымі перад канкрэтнымі судовымі іскамі (пры яўнай перавазе страхавання парушэння патэнтаў).

Даследаванне міжнароднай кансалтынгавай кампаніі Aon²⁵, якая спецыялізуецца на сферы страхавання, і незалежнай арганізацыі Ponemon Institute²⁶, якая факсіруецца на даследаваннях у галіне праблем і трэндаў у сферы інфармацыйнай бяспекі, у 2019 годзе паказала, што ў сярэднім кампаніі застрахоўваюць 59% сваіх асноўных сродкаў (PP & E) і 18% нематэрыяльных актываў²⁷. У той жа час нематэрыяльныя актывы маюць больш высокую патэнцыйную страту для бізнесу ў параўнанні з матэрыяльнымі актывамі.

У сувязі з усведамленнем фінансавай рызыкі страты нематэрыяльных актываў апошнія дзесяцігоддзі колькасць полісаў страхавання ІУ вырасла больш чым на 300 %²⁸.

Галоўныя прычыны атрымання страхавання ІУ:

- абарона сваёй долі рынку;
- абарона ад неабгрунтаваных судовых іскаў, у тым ліку і патэнтных трояў;
- змякчэнне магчымых фінансавых страт пры наяўнасці перспектывы узнікнення судовых іскаў пры вывадзе новага прадукта на рынак ва ўмовах вострай канкурэнцыі;
- пацвярджэнне надзейнасці здзелкі з партнёрам па правах на ІУ пры падпісанні ліцэнзійнага пагаднення ці пры адчужэнні патэнта (патрабаванне шэрага кампаній-пакупнікоў);
- пацвярджэнне надзейнасці здзелкі з партнёрам па правах на ІУ пры падпісанні пагаднення з пастаўшчыкамі (патрабаванне кампаній-пакупнікоў да пастаўшчыкоў).

Паколькі страхаванне ІУ пакрывае расходы на судовыя працэсы, яно можа быць асабліва карысным для дробных кампаній, якім не хапае юрыдычных і

¹⁷ Intellectual Property Insurance: Everything You Need to Know // UpCounsel: сайт.

¹⁸ Intellectual Property Insurance // Founder Shield from the Baldwin Group: сайт. URL: <https://foundersshield.com/coverage/intellectual-property-insurance/#nintendo-vs-ilife> (дата звароту: 21.06.2024).

¹⁹ Intellectual Property Court // Supreme Court USA: сайт. URL: https://www.supremecourt.gov/opinions/20pdf/18-956_d18f.pdf (дата звароту: 21.06.2024).

²⁰ Hoover taken to cleaners in £4m Dyson case // The Guardian: сайт. URL: <https://www.theguardian.com/uk/2002/oct/04/claredyer> (дата звароту: 21.06.2024).

²¹ Selby Jonathan. Top 5 Legal Risks for SaaS Companies in 2024 // Founder Shield from the Baldwin Group: сайт. URL: <https://foundersshield.com/blog/legal-risks-for-saas-companies/> (дата звароту: 21.06.2024).

²² Britton Nick. Protecting IP in China // GB.Growth Business: сайт. URL: <https://growthbusiness.co.uk/protecting-ip-in-china-6890/> (дата звароту: 21.06.2024).

²³ IP Insurance. Assurance, financial backing and support, peace of mind // BloomIP Leeds: сайт. URL: <https://www.bloomip.co.uk/patent-insurance> (дата звароту: 21.06.2024).

²⁴ Intellectual Property Insurance: Everything You Need to Know // UpCounsel: сайт.

²⁵ Aon – сайт кампаніі <https://www.aon.com> (дата звароту: 21.06.2024).

²⁶ Ponemon Institute – сайт кампаніі <https://www.ponemon.org/> (дата звароту: 21.06.2024).

²⁷ Aon, Ponemon Institute // Справаздача «Intangible Assets Financial Statement Impact Comparison Report», 2019 // Aon: сайт. URL: <https://www.aon.com/getmedia/52401ebe-c9e7-4fe0-a2f0-f77a210aac6b/2019-Intangible-Assets-Financial-Statement-Impact-Comparison-Report.aspx> (дата звароту: 21.06.2024).

²⁸ Intellectual Property Insurance // Founder Shield: сайт. URL: <https://foundersshield.com/coverage/intellectual-property-insurance/#nintendo-vs-ilife> (дата звароту: 21.06.2024).

На ўстойлівасць інтэлектуальнай уласнасці кампаніі ўплываюць як знешнія фактары (палітыка-эканамічныя ўмовы ў краіне, умовы канкурэнцыі ў канкрэтнай галіне, наяўнасць трэндаў у галіне і г. д.), так і ўнутраныя фактары кампаніі (яе навукова-тэхнічны ўзровень, бізнес-стратэгія, наяўнасць вопыту вываду новых прадуктаў і да т. п.).

Фінансавых рэсурсаў процістаяць нападу буйных кампаній. Таксама страхаванне можа быць стрымальным фактарам для тых, хто лічыць, што ў кампаніі можа не хапіць рэсурсаў для падачы іску аб парушэнні правоў на ІУ (у асаблівасці гэта датычыцца патэнтных трояў).

Страхаванне ІУ абараняе патэнтаўладальніка ў трох напрамках: па полісе абароны – за парушэнне кампаніяй правоў на ІУ іншай кампаніі; па полісе пераследу – калі кампанія павінна падаць на каго-небудзь у суд за парушэнне яе правоў на ІУ; па полісе пагаднення аб здзелцы – абарона ад парушэння ці недакладнасці паказу ІУ, якія прадугледжаны ў кантэксце пагаднення аб здзелцы^{29, 30}.

Неабходна адзначыць, што страхавыя полісы спрыяюць пакрыццю як судовых рашэнняў, так і міравых урэгуляванняў спрэчак. Акрамя таго, наяўнасць страхавога поліса на ІУ ўмацоўвае пазіцыю кампаніі на рынку (калі кампанія згадвае ў маркетынгавай літаратуры ці на вэб-сайтах, што яе ІУ застрахована, гэта папярэджае канкурэнтаў пра наяўнасць пагроз пры падачы іскаў на кампанію); паляпшае пазіцыю кампаніі на перамовах у сувязі з усведамленнем парушальнікам таго, што кампанія можа звярнуцца да суда з іскам; можа дазволіць прыцягнуць інвестіраванне і выкарыстаць ІУ кампаніі ў якасці закладу (страхаванне можа ўпэўніць інвестараў і крэдытараў у тым, што каштоўнасць ІУ не будзе страчана з прычыны адсутнасці ў кампаніі фінансавай магчымасці барацьбы з парушальнікамі); патэнцыйныя ліцэнзіяты таксама будуць ведаць, што пры неабходнасці кампанія можа звярнуцца да суда і атрымаць кампенсацыю.

Напрамкі пакрыцця пры страхаванні ІУ

У розных краінах і ў розных страхавых кампаній варыянты страхавання ІУ адрозніваюцца. У агульным выпадку маецца інфармацыя пра наступныя варыянты страхавання: расходы на атрыманне заключэння кваліфікаванага юрыста для ацэнкі перспектывы судовай спрэчкі; праверка патэнтаздольнасці ІУ пасля выдачы патэнта (разбор у Патэнтным судзе і апеляцыйным савеце Упраўлення па патэнтах і таварных знаках ЗША); расходы на медыяцыю³¹ [8] і ганарар медыятара; расходы на міравое пагадненне (ганарары юрыстам, кампенсацыйныя выплаты); ганарар дзейнасці юрыс-консульта; ганарары адвакатаў; аплата неабходных сведкавых паказанняў экспертаў, тэхнічнага аналізу парушэння правоў на ІУ³² і практных работ, неабходных для доказаў (не)парушэння правоў ІУ; судовыя выдаткі; расходы на пераафармленне патэнта (калі гэта неабходна для пацвярджэння патэнтных прэтэнзій страхавальніка); дарожныя выдаткі, расходы на пражыванне і харчаванне, якія панесла застрахованая асоба ў сувязі з работай, звязанай з адказам на судовы іск; перапынкі ў рабоце (часовыя/пастаянныя судовыя забароны, страта патокаў даходаў ад прадуктаў/паслуг); пакрыццё шкоды для трэціх асоб, якое пакрывае рас-

Кошт поліса страхавання ІУ можа моцна вар'іравацца ў залежнасці ад мноства фактараў, уключаючы краіну, тып ІУ, памер бізнесу, галіновую рызыку, геаграфічнае месцазнаходжанне і выбраныя ўмовы пакрыцця.

ходы на разгляд ці абарону іска, які быў прад'яўлены да бізнесу ў ланцужку паставак кампаніі; прэтэнзіі, якія вынікаюць з дагаворнай гарантыі ці абавязацельства абараняць і пакрываць страты іншаму боку па дагаворы ў сувязі з прэтэнзіяй па ІУ (можа вынікаць з шэрага розных тыпаў кантрактаў, напрыклад, пры продажы

²⁹ Intellectual property insurance/Financier Worldwide Magazine. October 2022 // Financier Worldwide: сайт. URL: <https://www.financierworldwide.com/intellectual-property-insurance> (дата звароту: 21.06.2024).

³⁰ Skidmore Micah. Intellectual Property Insurance Coverage: Seven Tips That Every Purchaser Of Defensive IP Coverage Should Know // Haynes Boone: сайт. URL: <https://www.haynesboone.com/news/alerts/intellectual-property-insurance-coverage-seven-tips> (дата звароту: 21.06.2024).

³¹ Медыяцыя – разнавіднасць альтэрнатыўнага вырашэння спрэчак (ADR), спосаб вырашэння спрэчак без звароту да суда. Кошт медыяцыі меншы, а хуткасць вырашэння спрэчак вышэй, чым у судовага разбору. У некаторых выпадках пасля пачатка судовага разбору суд можа накіраваць ісца і адказчыка на медыяцыю для вырашэння спрэчкі з дапамогай незалежнай асобы, акрэдытаванага медыятара. Роля медыятара зводзіцца не да прыняцця рашэння па спрэчцы, а да таго, каб дапамагчы знайсці рашэнне, прымальнае для абодвух бакоў. З гэтай мэтай пры некаторых патэнтных ведамствах створаны службы пасрэдніцтва, напрыклад, у Вялікабрытаніі: <https://www.gov.uk/guidance/intellectual-property-mediation> (дата звароту: 21.06.2024).

³² Кошт такога аналізу, напрыклад, у ЗША, – каля 13 000 долараў.

З улікам судовай практыкі за мяжой былі распрацаваны полісы страхавання несанкцыяніраванага раскрыцця камерцыйнай тайны кампаніі.

ліцэнзавання ці супрацоўніцтве паміж камерцыйнымі арганізацыямі); расходы в связи с нарушением соглашения, например невыплата контрольных этапов или лицензионных платежей (роялти); расходы в связи с нарушением пагаднення, напрыклад, нявыплата кантрольных этапаў ці ліцэнзійных плацяжоў (роялці); кампенсацыя страт, панесеных у выніку парушэння ці несанкцыяніраванага выкарыстання ІУ (упущаная выгада, шкода рэпутацыі брэнда і расходы, звязаныя з аднаўленнем становішча кампаніі на рынку); страчаны даход у выніку страты кампаніяй правоў ІУ (не звязаны з папярэднім пунктам). Тытульнае страхаванне накіраванае на пакрыццё расходаў у выпадку спынення дзеяння патэнтаў/пасведчанняў, якое ў расійскім заканадаўстве прадугледжанае ст. 1252, 1398, 1404, 1441, 1512, 1513, 1535, 1536, 1549 ГК РФ і да т. п.); расходы на апелляцыі і сустрэчныя іскі; шкода, якая падлягае выплаце ў выпадку проигрышу па іску аб парушэнні аўтарскіх правоў; перарыванне бізнесу (расходы на НДВКП пасля судовай забароны для дапрацоўкі аспрэчанага прадукта, які згубіў камерцыйныя перавагі (неабходнасць рэінжынірыngu прадукта, каб пазбегнуць парушэння патэнтных правоў, ці неабходнасць наймаць больш супрацоўнікаў для перапраграмавання алгарытму, які парушае патэнтныя правы); затраты на рэканструкцыю вытворчасці); страты па дагаворных абавязацельствах па ІУ пры зліцці і паглыннанні кампаній; працэдурныя выдаткі, анулявання ці адклікання ліцэнзіі для пацвярджэння падстаў для ІУ кампаніі; кібербяспека: пакрывае страты ад розных кіберінцыдэнтаў, уключаючы парушэнні правоў ІУ (тарыфы на поліс складаюць ад 1 тыс. да 1,5

тыс. дол. у год пры страхавым пакрыцці ў памеры 1 млн дол.); шкода ад рэкламы³³, якая можа падпадаць пад дзеянне ІУ (парушэнне бізнес-працэсаў, парушэнне аўтарскіх правоў і парушэнне правоў на таварныя знакі ў дачыненні да рэкламнага кантэнта (тарыфы на поліс складаюць каля 500 дол. у год))^{34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49} [9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17].

Варта адзначыць, што для арганізацыі спрэчак/іскаў патрабаванні страхавых кампаній да юрыстаў трохі адрозніваюцца. У шэрагу выпадкаў для набывання полісам моцы пасля надыходу страхавога выпадку страхушчыкі патрабуюць прыцягнення пэўнага юрыста/патэнтнага паверанага/чальца экспертнай групы страхушчыка (прынамсі, на пачатковым этапе). Некаторыя страхушчыкі, напрыклад, аддаюць перавагу

³³ У шэрагу замежных дзяржаў (напрыклад, у ЗША і Кітаю) патэнтуюцца бізнес-працэсы.

³⁴ Intellectual Property Insurance: Everything You Need to Know // UpCounsel: сайт.

³⁵ Jones A. What types of intellectual property insurance are available // Anthony Jones Insurance Brokers: сайт. URL: <https://anthonyjones.com/types-of-intellectual-property-insurance/> (дата звароту: 21.06.2024).

³⁶ Kimberlee L. What Is Intellectual Property Insurance? // business.com: сайт. URL: <https://www.business.com/insurance/intellectual-property/> (дата звароту: 21.06.2024).

³⁷ Alan Boswell Group. Guide to intellectual property rights insurance // Alan Boswell Group: сайт. URL: <https://www.alanboswell.com/news/what-is-intellectual-property-rights-insurance/#What%20is%20intellectual%20property%20rights%20insurance?> (дата звароту: 21.06.2024).

³⁸ Intellectual property insurance: How to Insure Your Intellectual Property and Cover Your // FasterCapital: сайт. URL: <https://fastercapital.com/content/Intellectual-property-insurance-How-to-Insure-Your-Intellectual-Property-and-Cover-Your-Losses.html> (дата звароту: 21.06.2024).

³⁹ Multi-Peril (business interruption) IP insurance // Intellectual Property Insurance Services Corporation: сайт. URL: <https://ipisc.com/solutions/multi-peril-business-interruption-insurance/> (дата звароту: 21.06.2024).

⁴⁰ Trademark Infringement: Everything You Need to Know // UpCounsel: сайт. URL: <https://www.upcounsel.com/trademark-infringement> (дата звароту: 21.06.2024).

⁴¹ Singapore's New IP Insurance Initiative To Support Innovative Enterprises Enter Global Markets // Conventus Law: сайт. URL: <https://conventuslaw.com/report/singapores-new-ip-insurance-initiative-to-support/> (дата звароту: 21.06.2024).

⁴² The State of IP and Innovation in Insurance Industry // GreyB: сайт. URL: <https://www.greyb.com/blog/innovation-insurance-industry-patent-perspective/> (дата звароту: 21.06.2024).

⁴³ Recent Developments in IP Protection in China // JD Supra: сайт. URL: <https://www.jdsupra.com/legalnews/recent-developments-in-ip-protection-in-15735/> (дата звароту: 21.06.2024).

⁴⁴ Intellectual property insurance // Афіцыйны сайт дзяржаўных паслуг Вялікабрытаніі: сайт. URL: <https://www.gov.uk/guidance/intellectual-property-insurance> (дата звароту: 21.06.2024).

⁴⁵ Паведамленне аб правядзенні пілотнай работы па страхаванні судовых расходаў па спрэчках аб інтэлектуальнай уласнасці за мяжой у Пекіне ў 2022 годзе // Beijing Municipal Intellectual Property Office: сайт. URL: <https://zscqj.beijing.gov.cn/zscqj/zwgk/tzgg/325843492/index.html> (дата звароту: 21.06.2024).

⁴⁶ Intellectual Property Insurance // Gallagher: сайт. URL: <https://www.ajg.com/uk/corporate-insurance/intellectual-property-insurance/> (дата звароту: 21.06.2024).

⁴⁷ New Progress Made in the Application of Data IP Rights in China // Unitalen: сайт. URL: <https://www.unitalen.com/html/report/23061518-1.htm> (дата звароту: 21.06.2024).

⁴⁸ Hao Zeng. Intellectual Property Insurance Developing Steadily // Lexology: сайт. URL: <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=ef9db4a1-2dc8-49bf-b218-46590557cea3> (дата звароту: 21.06.2024).

⁴⁹ Safa Omid. An Overview of Intellectual Property Insurance Issues // JD Supra: сайт. URL: <https://www.jdsupra.com/legalnews/an-overview-of-intellectual-property-82800/> (дата звароту: 21.06.2024).

Пры афармленні адпаведнага страхавога поліса страхавая кампанія можа несці страхавую адказнасць за рызыку, якая ўзнікае ў працэсе падачы заяўкі на патэнт (рызыка адмовы у атрыманні патэнта і рызыка парушэння законных правоў заяўніка патэнта ў працэсе падачы заяўкі).

вядзенню спіса юрыдычных фірмаў, з якімі яны будуць дамаўляцца пра выгадную пагадзінную стаўку.

У іншых варыянтах поліс дазваляе кампаніі выкарыстоўваць яе ўласнага юрыста, аднак страхоўшчык агаворвае сваё права пераканацца, што ў выбранага кампаніяй юрыста ёсць неабходныя навыкі і веды, каб прадстаўляць кампанію ў судзе ці на перамовах. Такім чынам, і ў апошнім выпадку юрысты павінны быць ухвалены страхоўшчыкам.

Ацэнка рызыкі страхавання ІУ

Папярэднім этапам афармлення страхавога поліса з'яўляецца ацэнка рызыкі страхавання ІУ кампаніяй-страхоўшчыкам. Падобная ацэнка з'яўляецца складаным працэсам, які ўключае ў сябе аналіз патэнцыйных пагроз і магчымых страт, звязаных з ІУ. Ключавымі аспектамі, якія ацэньваюцца, з'яўляюцца:

1. Прававая рызыка – прынцыповая магчымасць парушэння правоў ІУ ў сувязі з наяўнасцю ўразлівых фармулёвак у формуле вынаходкі, тэхнічнага старэння прадукту ці моцнай канкурэнцыяй на рынку.
2. Фінансавая рызыка, да якой адносяцца патэнцыйныя фінансавыя страты, звязаныя з абаронай уласных парушаных правоў на ІУ ці аспрэчваннем чужых інтэлектуальных правоў (мірным урэгуляваннем спрэчак ці праз судовыя выдаткі).

Для ацэнкі вышэйназваных тыпаў рызыкі праводзяцца розныя даследаванні. Асноўнымі (тыповымі для страхавых кампаній і фондаў) з'яўляюцца: даследаванне аб «разумнай перспектыве поспеху» («тэст RPS»⁵⁰ – даследаванне ўразлівасцяў патэнтнай аховы), якое арганізоўвае патэнтнае ведамства страхавой кампаніі, даследаванне перадагісторыі кампаніі, рыначных умоў і ўзроўню канкурэнцыі (патэнтнае і маркетынгавае даследаванні). Варта адзначыць, што для выдачы страхоўкі тэст RPS павінен паказваць, што шансы на паспяховае забеспячэнне іску перавышаюць 50–60%.

Фактары, якія ўплываюць на кошт страхавання ІУ

На ўстойлівасць інтэлектуальнай уласнасці кампаніі ўплываюць як знешнія фактары (палітыка-эканамічныя ўмовы ў краіне, умовы канкурэнцыі ў канкрэтнай галіне, наяўнасць трэндаў у галіне і г. д.), так і ўнутраныя фактары кампаніі (яе навукова-тэхнічны ўзровень, бізнес-стратэгія, наяўнасць вопыту вываду новых прадуктаў і да т. п.). Пры афармленні страхавога поліса страхавымі кампаніямі, фондамі ці дзяржаўнымі органамі, якія выдаюць страхоўку, праводзіцца даследаванне шэрага фактараў, якія ўплываюць як на кошт страхавання ІУ, так, у канчатковым выніку, і на страхавую выплату.

1. Фактары, якія характарызуюць стратэгію патэнтавання:

- факт наяўнасці правоў на аб'ект ІУ;
- наяўнасць рызыкі парушэння правоў на аб'ект ІУ;

- характарыстыкі, функцыі, перавагі, абмежаванні, назначэнне і выкарыстанне аб'екта ІУ (напрыклад, у камерцыйных, адукацыйных ці асабістых мэтах);
- тэрытарыяльная сфера патэнтнай абароны; гісторыя распрацоўкі/набыцця/перадачы правоў ІУ, уключаючы даты, затраты і далучаныя бакі;
- кошт патэнта (ацэнены па аналізе рынку, даходным метадазе, затратным метадазе ці метадазе роялці);
- даныя аб сканчэнні тэрміну дзеяння патэнта; наяўнасць ліцэнзавання патэнта;
- факт адчужэння правоў на аб'ект ІУ; дыяпазон гадавых паступленняў ад патэнта; наяўнасць судовых разбораў, спрэчак ці прэтэнзій, звязаных з ІУ, а таксама статусу, выніку і ўрэгулявання кожнай справы;
- наяўнасць іншых зарэгістраваных аб'ектаў ІУ (і іх выкарыстанне) – гэта значыць аб'ём і складанасць патэнтнага партфеля.

2. Фактары, якія характарызуюць кампанію і галіну:

- памер кампаніі;
- кваліфікацыя супрацоўнікаў кампаніі;
- стадыя развіцця кампаніі (тэрмін існавання кампаніі, яе становішча на рынку);
- гадавы даход кампаніі;
- досвед працы ў галіне кіраўніка кампаніі;
- схільнасць да рызыкі (ацэнка верагоднасці ўдзела кампаніі ў судовай спрэчцы і рыначныя ўмовы канкурэнцыі);
- практыка кампаніі: погляды на бяспеку, камплаенс (у тым ліку і кіраванне рызыкай);
- памер франшызы;
- гатоўнасць кампаніі браць на сябе большую рызыку;
- гісторыя прэтэнзій, якія прад'яўляюцца да кампаніі, уключаючы прэтэнзіі ў галіне ІУ; тып і сума мінулых прэтэнзій да кампаніі;
- колькасць экспертных аперацый;
- прамысловы сектар дзейнасці (галіна) патэнтаўладальніка (рыначныя ўмовы);
- наяўнасць стандартаў у галіне;
- наяўнасць іншых формаў страхавання бізнесу.

3. Фактары, якія характарызуюць стратэгію страхавання:

- тып страхавання (якія расходы павінны быць пакрытыя страхаваннем);
- шырыня пакрыцця (напрыклад, пакрыццё па ўсім свеце ці ў канкрэтнай юрысдыкцыі; пакрыццё для ўсіх аб'ектаў інтэлектуальнай уласнасці кампаніі ці толькі для вызначаных);
- фінансавы ўзровень пакрыцця (страхавая выплата).

Названыя фактары могуць вар'іравацца ў залежнасці ад страхавой кампаніі і тыпа канкрэтнага поліса.

Страхаванне ІУ ў многіх адносінах працуе таксама, як і іншыя віды страхавання. Напрыклад, страхавыя ўзносы будуць ніжэй ці вышэй у залежнасці ад меркаванага ўзроўню рызыкі. Калі дзейнасць кампаніі знаходзіцца ў сектары, дзе тэхналогія складаная ці на рынку высокая канкурэнцыя, то рызыка можа быць вышэй. У гэтых сектарах кампаніі варта чакаць, што за

⁵⁰ Кошт тэсту RPS у Вялікабрытаніі – каля 200 фунтаў стэрлінгаў.

На визначэнні кошту, які пры параўнальных абставінах звычайна спаганяецца за правамернае выкарыстанне выніку інтэлектуальнай дзейнасці або сродку індывідуалізацыі, варта ўлічыць, што ісцэц павінен падаць разлік і абгрунтаванне сумы, якая спаганяецца, а таксама дакументы, што пацвярджаюць кошт права выкарыстання. Пры невыкананні ўказаных патрабаванняў суд мае права вынесці пастанову аб пакіданні адпаведнай іскавай заявы без прасоўвання (абзац другі п. 61 пастановы № 10).

поліс давядзецца заплаціць больш, а некаторыя тэхналагічныя сектары могуць выявіцца непрымальнай рызыкай для страхоўшчыкаў.

Кошт поліса страхавання ІУ

Кошт поліса страхавання ІУ можа моцна вар'іравацца ў залежнасці ад мноства фактараў, уключаючы краіну, тып ІУ, памер бізнесу, галіновую рызыку, геаграфічнае месцазнаходжанне і выбраныя ўмовы пакрыцця.

Так, напрыклад, у Вялікабрытаніі ў якасці прыблізнага паказчыка страхавое пакрыццё ў памеры 100 тыс. фунтаў стэрлінгаў можа каштаваць каля 1,5 тыс. фунтаў стэрлінгаў для патэнтаў (і менш для іншых тыпаў ІУ). Страхавыя ўзносы часта можна выплачваць часткамі⁵¹.

У ЗША кампаніі, якім патрэбны толькі страхавы поліс, могуць разлічваць на выплату ад 2,5 тыс. да 3,5 тыс. дол. у год. Больш буйныя кампаніі, якім патрэбны страхавы поліс і страхавое пакрыццё, маюць штогадовую выплату ад 3 тыс. да 20 тыс. дол. Іншыя страхавыя полісы залежаць ад тэрміна дзеяння поліса і складаюць ад 2% да 5% ад агульнай сумы страхавога пакрыцця⁵². Варта адзначыць, што шэраг страхавых кампаній ЗША не выплачвае кампенсацыю за шкоду, калі застрахованы прайграе справу, а калі застрахованы выйграе, страхавая кампанія атрымлівае дадатковыя 25% ад шкоды застрахованай асобы [18].

Пры абмежаваным пакрыцці па полісе страхавання агульнай адказнасці дробны бізнес можа разлічваць

на выплату 500 дол. у год за прыблізны ліміт у 1 млн дол. Аднак за спецыялізаваны поліс, прызначаны для абароны ад канкрэтнай рызыкі, выплачваюцца дзясяткі тысяч долараў штогод^{53, 54, 55}.

Варта адзначыць, што ў Кітаі ў перыяд рэалізацыі пілотнага праекта па страхаванні ІУ кожнае прадпрыемства мае права на субсідзіраванне страхавых узносаў у памеры да 80% ад сумы страхавога ўносу па адным страхавым полісе, якая не перавышае 800 тыс. юаняў (пры ліміце пакрыцця 1,2 млн – 6 млн юаняў). Пры гэтым пры выплаце страхавой кампенсацыі прадугледжаны вылік: 10%, 20% і 30% ад сумы шкоды пры першым, другім і трэцім прэцэдэнце адпаведна⁵⁶.

Страхаванне ноў-хаў

Акрамя парушэння патэнтаў і ТЗ за мяжой, існуе таксама шырокая практыка судовых спраў па парушэнні сакрэтаў вытворчасці.

- У 1999 годзе Sears, Roebuck падпісалі пагадненне аб неразгалошванні з невялікай інструментальнай кампаніяй RRK Holding. У RRK быў новы тып спіральнай пілы, якую яна хацела вырабіць для продажу Sears. Перамовы сарваліся, але ў 2001 годзе RRK выпусціла на рынак спіральную пілу з палепшанымі характарыстыкамі. Праз два тыдні пасля гэтага і кампанія Sears выпускае на рынак аналагічную спіральную пілу пад сваім брэндам Craftsman. Як заканамерны вынік, кампанія RRK падала на Sears судовы іск, пераконваючы, што распрацоўка і выпуск за такі кароткі час інструмента, аналагічнага інструменту RRK, былі магчымыя толькі пры наяўнасці канфідэнцыяльнай інфармацыі, якую яна падзялілася з Sears. Федэральны суд пагадзіўся і ў 2008 годзе прысудзіў RRK кампенсацыю шкоды ў памеры 25 млн дол.⁵⁷
- У 2020 годзе амерыканская кампанія Celgard, LLC, якая вырабляе акумулятары, дабілася судовай забароны кітайскай кампаніі Shenzhen Senior Technology Material Co, Ltd прадаваць у Вялікабрытаніі сепаратары для выкарыстання ў літый-іонных батарэях. Celgard сцвярджала, што батарэйныя сепаратары Seniors былі распрацаваны з выкарыстаннем канфідэнцыяльнай інфармацыі (камерцыйнай тайны), якая была незаконна прысвоена Шіамінам Чжанам

⁵³ Kimberlee L. What Is Intellectual Property Insurance? // business.com: сайт.

⁵⁴ Intellectual Property Insurance: The Ultimate Guide // East Insurance Group: сайт. URL: <https://eastinsurancegroup.com/intellectual-property-insurance/> (дата звароту: 21.06.2024).

⁵⁵ Niedbala C. Intellectual Property Insurance – What Startups Need to Know // Founder Shield from the Baldwin Group: сайт. URL: <https://foundershield.com/blog/intellectual-property-insurance-startups-need-know/> (дата звароту: 21.06.2024).

⁵⁶ Паведамленне аб правядзенні пілотнай работы па страхаванні судовых расходаў па спрэчках аб інтэлектуальнай уласнасці за мяжой у Пекіне ў 2022 годзе // Beijing Municipal Intellectual Property Office: сайт.

⁵⁷ Unauthorized disclosure of confidential information insurance // Intellectual Property Insurance Services Corporation: сайт. URL: <https://ipisc.com/solutions/unauthorized-disclosure-of-confidential-information-insurance/> (дата звароту: 21.06.2024).

⁵¹ Intellectual property insurance // Афіцыйны сайт дзяржаўных паслуг Вялікабрытаніі.

⁵² Intellectual Property Insurance: Everything You Need to Know // UpCounsel: сайт.

Стварэнне і ўвядзенне ў дзеянне Нацыянальнага стандарту сведчыць пра з'яўленне ў Расіі пачатковай юрыдычнай базы па страхаванні ІУ.

(Xiaomin Zhang) – былым супрацоўнікам Celgard. Перайшоўшы на працу ў кампанію Shenzhen Senior Technology Material, ён перадаў новаму работадаўцу камерцыйныя сакрэты Celgard, якія датычацца высокатэхналагічных сепаратараў. Суд задаволіў запатрабаванні Celgard⁵⁸ [19].

З улікам судовай практыкі за мяжой былі распрацаваны полісы страхавання несанкцыяніраванага раскрыцця камерцыйнай тайны кампаніі. Гэты тып поліса страхавання пакрывае судовыя выдаткі і (або) шкоду, прад'яўленую кампаніі, якія ўзнікаюць у выніку судовага іску па несанкцыянаваным/ненаўмысным раскрыцці канфідэнцыяльнай інфармацыі трэцяй асобай ці па несанкцыянаваным раскрыцці канфідэнцыяльнай інфармацыі супрацоўнікам, былым супрацоўнікам ці партнёрам кампаніі⁵⁹.

Іншыя варыянты арганізацыі страхавання ІУ

Кроме традиционного вида страхования ИС с помощью страховой компании существуют также и другие типы страхования ИС. Рассмотрим наиболее распространенные из них.

Сумеснае страхаванне

Страхоўшчык пакрывае толькі пэўны працэнт расходаў па судовых ісках, астатняе фінансаванне ляжыцца на плечы застрахаванай кампаніі. Такі тып страхавання практыкуецца ў Вялікабрытаніі і Японіі. Страхоўшчыкі лічаць гэта гарантыяй таго, што асоба, якую страхуюць, у гэтым выпадку будзе больш уважліва абдумваць свае дзеянні пры прад'яўленні прэтэнзій і/ці падчас судовай спрэчкі^{60, 61, 62, 63}.

Асацыяцыя ўзаемнага страхавання

У 2004 годзе Патэнтнае ведамства Вялікабрытаніі распрацавала схему стварэння асацыяцыі ўзаемнага страхавання (MIA), якая збірае сродкі ў якасці фонду абароны ад судовых разбораў. Чальцы асацыяцыі выбіраюць памер страхавых узносаў, якія трэба выплаціць, у адпаведнасці з памерам іх уласнай патэнтнай рызыкі [20]. Пры надыходзе ж страховага выпадку фінансаванне праводзіцца з сабранага фонду страхавання.

Найбольш эфектыўная мадэль страхавання інтэлектуальнай уласнасці будзе функцыянаваць пры цесным узаемадзеянні са страховай кампаніяй старонніх кампаній-ацэншчыкаў, якія маюць у сваім штаце ці якія прыцягваюцца з боку кваліфікаваных спецыялістаў па ацэнцы розных відаў рызыкі (прававых, эканамічных, экалагічных, палітычных, сацыяльных, тэхналагічных), а таксама прыцягненні да ацэнкі рызыкі ІУ патэнтнага ведамства.

Кааператыў па страхаванні патэнтаў

Фізічная асоба або кампанія, якія ўступілі ў кааператыў па патэнтным страхаванні, штогод выплачваюць пэўную суму страхавой кампаніі. Для чальцоў кааператыва адпаведнае кваліфікаванае патэнтнае агенцтва прапануе шэраг патэнтных паслуг па страхаванні патэнтаў. Калі чальцы кааператыва аказваюцца ўцягнутымі ў спрэчкі па ІУ, страхавая кампанія сама прад'яўляе патрабаванні аб пакрыцці судовых выдаткаў [13].

Іншыя віды страхавання ІУ

Акрамя традыцыйнага віду страхавання ІУ пры яе парушэнні існуюць таксама і іншыя віды абароны ІУ.

Страхаванне патэнтных заявак

У Вялікабрытаніі пры афармленні адпаведнага страхавога поліса страхавая кампанія можа несці страхавую адказнасць за рызыку, якая ўзнікае ў працэсе падачы заяўкі на патэнт (рызыка адмовы ў атрыманні патэнта і рызыка парушэння законных правоў заяўніка патэнта ў працэсе падачы заяўкі) [13].

⁵⁸ Neutral Citation Number: [2020] EWCA Civ 1293 Case No: A3/2020/1412 in the court of appeal (Between Shenzhen Senior Technology Material CO LTD and Celgard, LLC) // Bird & Bird: сайт. URL: <https://www.twobirds.com/-/media/pdfs/celgard-v-senior-2020-ewca-civ-1293doc.pdf?la=en&hash=A9E53EE49B044331BC93BA032A867972AE0A6741> (дата звароту: 21.06.2024).

⁵⁹ Unauthorized disclosure of confidential information insurance // Intellectual Property Insurance Services Corporation: сайт.

⁶⁰ Intellectual property insurance // Афіцыйны сайт дзяржаўных паслуг Вялікабрытаніі.

⁶¹ Co-insurance IP // Афіцыйны сайт Міністэрства эканомікі, гандлю і прамысловасці Японіі: сайт. URL: http://www.meti.go.jp/english/press/2016/0608_03.html (дата звароту: 21.06.2024).

⁶² Subsidized IP Litigation Insurance in Japan and Increased Enforcement in China // IP finance: сайт. URL: <http://www.ip.finance/2016/08/subsidized-ip-litigation-insurance-in-japan> (дата звароту: 21.06.2024).

⁶³ Bloomberg Law. Patent Litigation Report, 2023 // Bloomberg Law: сайт. URL: <https://pro.bloomberglaw.com/insights/litigation/2023-patent-litigation-report/> (дата звароту: 21.06.2024).

Страхування гарантованого захавання сабекошту (GAP⁶⁴)

Страхування зніження кошту правої на ІУ з причиною розмицця розпознавальної здольності, причиною шкоди іншій продуктової категорії і надобрасумленної канкурэнцыі.

Страхування пры ліцэнзаванні/набыцці замежных патэнтаў

Гэты тып страхавання рэалізуецца ў ЗША, Вялікабрытаніі, Кітаю і Японіі і прызначаны для зніжэння рызыкі кампаній у міжнародным гандлі ІУ, а таксама заахвочвання кампаній як да актыўнага выхаду на замежны рынак, так і да перанясення замежных тэхналогій на ўласны рынак^{65, 66, 67}.

Пытанні страхавання інтэлектуальнай уласнасці ў Расійскай Федэрацыі

Да нядаўняга часу спецыяльныя нормы страхавання ў сферы ІУ ў Расіі адсутнічалі. Недадатковая прапрацаванасць айчынай нарматывна-прававой базы страхавання прадвызначыла праблемы прымянення існуючага замежнага досведу эфектыўнага функцыянавання рынку страхавання ў Расіі. Аднак нядаўна быў прыняты Нацыянальны стандарт «Інтэлектуальная ўласнасць. Страхаванне рызыкі»⁶⁸ (далей – Нацыянальны стандарт). Нацыянальны стандарт набыў моцы з 1 студзеня 2023 г.

Для паспяховага функцыянавання у Расійскай Федэрацыі інстытута страхавання ІУ неабходна ўвесці ў мадэль страхавання, якая ажыццяўляецца страхавой арганізацыяй, такія суб'екты, як патэнтнае ведамства, кампанія-ацэншчык і гарантыйная арганізацыя.

Ва ўказаным Нацыянальным стандарце прадугледжваецца страхаванне рызыкі па наступных найбольш актуальных напрамках: страхаванне маёмасці (уключаючы матэрыяльныя носьбіты аб'ектаў ІУ і дакументы) ад рызыкі страты/пашкоджання носьбіта аб'ектаў ІУ, парушэння, абмежавання маёмаснага права на ІУ; страхаванне рызыкі страты/абмежавання выключнага права на ІУ (тытульнае страхаванне); страхаванне рызыкі, якая ўзнікае ў пазычальніка пры правядзенні працэдур дзяржаўнай рэгістрацыі ІУ і здзелак з маёмаснымі правамі на іх; страхаванне ад непрадбачаных расходаў на выпадак устанаўлення выкарыстання ІУ ў вытворчасці і абароце кантрафактных тавараў ці расходаў, панесеных у сувязі са з'яўленнем на рынку тавараў-аналагаў, выраб якіх заснаваны на іншых аб'ектах ІУ; страхаванне рызыкі судовых расходаў (выдаткаў), звязаных з абаронай маёмасных правоў на ІУ як прадмета залогі; страхаванне адказнасці за ненаўмыснае неправамернае выкарыстанне ІУ; страхаванне грамадзянскай адказнасці (рызыка прад'яўлення прэтэнзій да страхавальніка), а таксама страхаванне расходаў на паўторную экспертызу дакументаў страхавальніка (заяўкі на дзяржрэгістрацыю АІУ, на патэнты, пасведчанні і да т. п.) у патэнтным ведамстве і выдаткаў, звязаных з дадатковымі працедурамі патэнтавання ў сувязі з іскам страхавальніка.

Варта адзначыць, што за рамкамі ўказанага дакумента засталіся такія пытанні, як уласна вызначэнне памеру страхавых узносаў, страхавых прэмій (страховых тарыфаў), ацэнка верагоднасці і меж дапушчальнасці той ці іншай рызыкі, механізм выбару ацэншчыка(аў) рызыкі і патрабаванні да іх.

У той жа час стварэнне і ўвядзенне ў дзеянне Нацыянальнага стандарту сведчыць пра з'яўленне ў Расіі пачатковай юрыдычнай базы па страхаванні ІУ. Можна дапусціць, што страхаванне айчынай ІУ будзе развівацца і дапамагаць расійскаму бізнесу ў вырашэнні задач, з якімі ён сутыкаецца пры камерцыялізацыі сваіх распрацовак, уключаючы вывад прадукту на замежныя рынкі.

З улікам міжнароднага досведу страхавання ІУ і названага вышэй Нацыянальнага стандарту аўтарамі артыкула сфарміравана мадэль страхавання рызыкі распараджэння правамі на тэхнічныя рашэнні, якія могуць быць рэалізаваны ў Расіі (мал. 1). Замежны досвед дазваляе дапусціць, што найбольш эфектыўная мадэль страхавання інтэлектуальнай уласнасці будзе функцыянаваць пры цесным узаемадзеянні са страхавой кампаніяй старонніх кампаній-ацэншчыкаў, якія маюць у сваім штаце ці якія прыцягваюцца з боку кваліфікаваных спецыялістаў па ацэнцы розных відаў рызыкі (прававых, эканамічных, экалагічных, палітычных, сацыяльных, тэхналагічных), а таксама прыцягненні да ацэнкі рызыкі ІУ патэнтнага ведамства. Мэтазгоднасць прыцягнення да ацэнкі часткі рызыкі патэнтнага ведамства падмацоўваецца шырокай

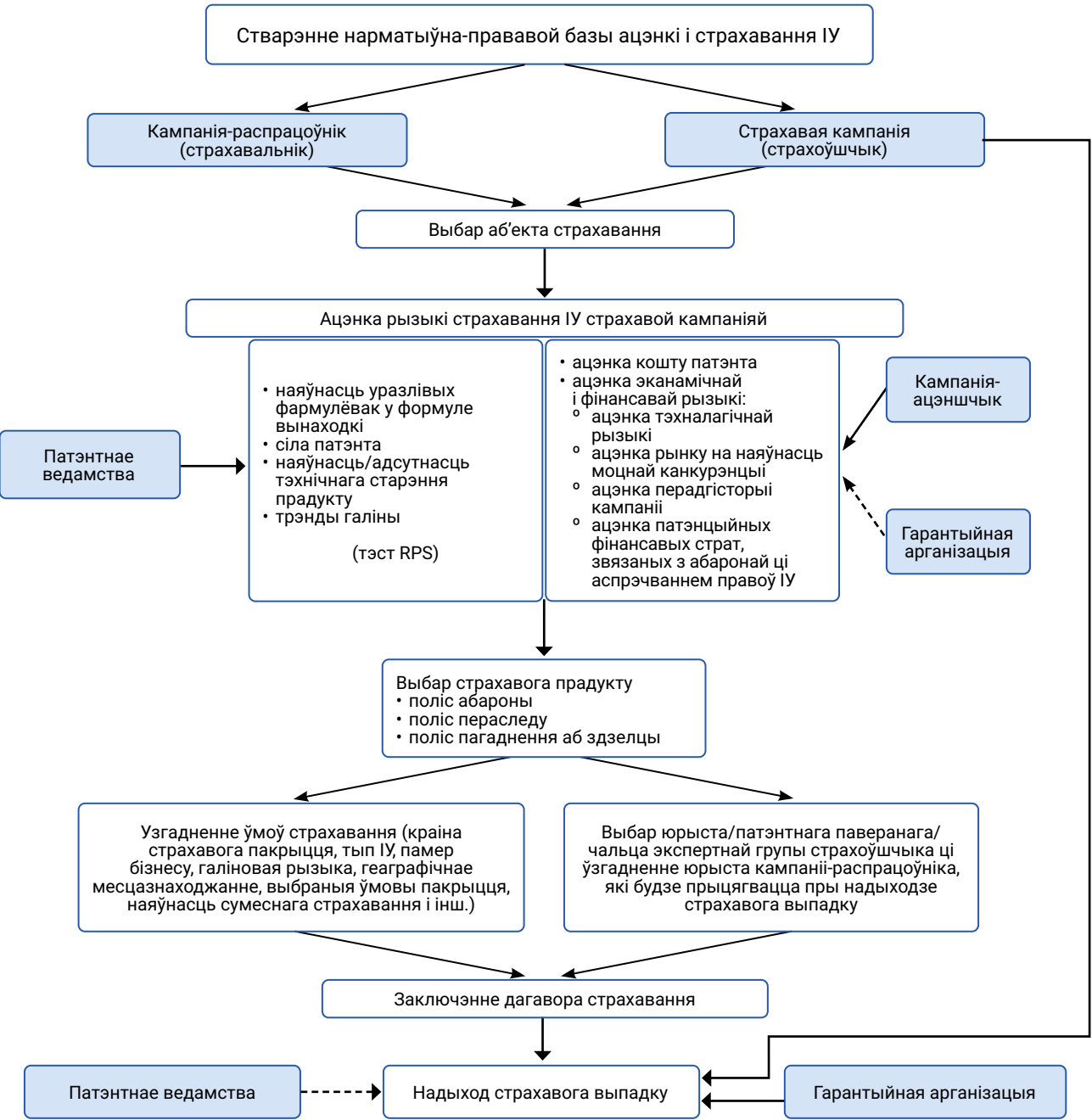
⁶⁴ GAP – Guaranteed Asset Protection (англ. – гарантованае захаванне кошту).

⁶⁵ Intellectual property insurance // Афіцыйны сайт дзяржаўных паслуг Вялікабрытаніі

⁶⁶ Паведамленне аб правядзенні пілотнай работы па страхаванні судовых расходаў па спрэчках аб інтэлектуальнай уласнасці за мяжой у Пекіне ў 2022 годзе // Beijing Municipal Intellectual Property Office: сайт.

⁶⁷ Intellectual Property Insurance // Афіцыйны сайт Міністэрства эканомікі, гандлю і прамысловасці Японіі: сайт. URL: <https://www.meti.go.jp/english/index.html> (дата звароту: 21.06.2024).

⁶⁸ ДАСТ Р 70484–2022. Нацыянальны стандарт Расійскай Федэрацыі. Інтэлектуальная ўласнасць. Страхаванне рызыкі (зацв. і ўведзены ў дзеянне Загадам Расстандарту ад 21.11.2022 № 1322-ст). Масква, Інстытут стандартызацыі, 2022. 38 с.

Малюнак 1.
Мадэль страхавання ІУ (рызыкі, звязанай з распараджэннем правамі на тэхнічныя рашэнні).
Схема састаўлення аўтарамі

міжнароднай практыкай, якая дэманструе неабходнасць свечасовага выяўлення ўразлівасцяў патэнтнай аховы, кваліфікаванай ацэнкі сілы патэнта⁶⁹ і ідэнтыфікацыі

⁶⁹ Сіла патэнта – комплексны паказчык, які фарміруецца на аснове шэрага індыхатараў (аб’ём правоў, заяўленых у формуле вынаходкі, колькасць залежных і незалежных пунктаў у формуле вынаходкі, тэрмін дзеяння патэнта, геаграфічны ахоп патэнтнага сямейства, колькасць названых у патэнце класаў МПК, цытаванне патэнта, наяўнасць ліцэнзій ці спрэчак і інш.). Сіла патэнта, па сутнасці, з’яўляецца паказчыкам патэнцыйнай эфектыўнасці яго выкарыстання [21].

трэндаў развіцця галіны на этапе, які апыраджае складанне страхавога дагавора. Іменна эксперты патэнтнага ведамства в силу свайго профільнага напраўлення дзейнасці спосібны с найбольшым успехам асуществіць падобную ацэнку. Менавіта эксперты патэнтнага ведамства з-за свайго профільнага напраўку дзейнасці здольныя з найбольшым поспехам ажыццявіць падобную ацэнку.
На аснове атрыманых ацэнак рызыкі страхавая кампанія фарміруе дагавор страхавання, які ўлічвае

як інтереси компанії-распрацоўніка (страхавальніка), так і ўласна страхавой кампаніі.

Пры надыходзе страхавога выпадку страхавая кампанія для параўнання формул вынаходкі двух і болей патэнтаў, якія аспрэчваюцца, пры неабходнасці можа таксама прыцягваць патэнтнае ведамства з мэтай фарміравання кваліфікаванага экспертнага заключэння.

Варта адзначыць, што пры надыходзе страхавога выпадку ўяўляецца мэтазгодным прыцягненне таксама гарантуючых суб'ектаў (гарантыйных арганізацый), якія могуць узяць на сябе гарантуючыя абавязацельствы па кампенсцыі часткі расходаў. Разам з тым падобныя гарантыйныя арганізацыі могуць узяць на сябе і частку функцый кампаніі-ацэншчыка па ацэнцы рызыкі страхавання на этапе, які апыраджае складанне страхавога дагавора. Акрамя гэтага, наяўнасць у схеме страхавання гарантыйнай арганізацыі, акрэдытаванай дзяржавай, дазваляе з яе дапамогай прапрацаваць магчымасць дзяржаўнага субсідзіравання страхавых расходаў пры надыходзе страхавога выпадку. Присутнасць у схеме страхавання акрэдытаванай дзяржавай гарантыйнай арганізацыі робіць больш прывабным страхаванне як для кампаніі-страхоўшчыка, так і для страхавальніка і ўлічвае тэндэнцыі сучаснага развіцця рынку страхавання ІУ.

Заклучэнне

Актыўнасць расійскіх кампаній па экспарце сваіх высокатэхналагічных прадуктаў няўхільна расце. Разам з тым расійскія экспарцёры пастаянна сутыкаюцца з вострай канкурэнтнай барацьбой на замежных рынках, якая ў тым ліку можа выклікаць і судовыя разборы ў сферы ІУ [2]. Велізарная фінансавая нагрузка па вядзенні судовых спраў у большасці выпадкаў становіцца непад'ёмнай для паспяховага адстойвання расійскімі вытворцамі інтарэсаў на замежных рынках.

З прыведзенага вышэй відавочна, што для эфектыўнага развіцця рынку, а ў асаблівасці павышэння надзейнасці экспертных аперацый, важна распрацоўка сістэмы нівеліравання фінансавай рызыкі, якая дазволіла б расійскім вытворцам інавацыйных прадуктаў актыўна і аператыўна рэагаваць на спрэчкі аб парушэнні правоў ІУ, тым самым памяншаючы іх негатыўнае ўздзеянне на фінансавую ўстойлівасць кампаній.

У рамках гэтай сістэмы кіравання рызыкай страхаванне ІУ, безумоўна, з'яўляецца аптымальным адказам на зніжэнне рызыкі кампаній, якія ўдзельнічаюць у судовых разборах па ІУ.

У рамках апісанага даследавання:

- праведзены аналіз замежных практык страхавання інтэлектуальнай уласнасці, якая ляжыць у аснове новых тэхналагічных прадуктаў;
- сістэматызавана інфармацыя ў галіне арганізацыі страхавання інтэлектуальнай уласнасці, а менавіта тэхналагічных распрацовак, як на дзяржаўным узроўні, так і на ўзроўні страхавых кампаній за мяжой;

У сувязі з наяўнасцю на пачатковым этапе камерцыялізацыі прадукту ўсебаковай ацэнкі рызыкі інстытут страхавання ІУ, які функцыянуе падобным чынам, будзе таксама ўскосна садзейнічаць зніжэнню і рызыкі безвыніковага расходавання сродкаў пры атрыманні грантаў або прыцягненні інвестыцый на ажыццяўленне праектаў па вытворчасці і вывадзе айчынных высокатэхналагічных прадуктаў на расійскі і міжнародны рынкі.

- выяўлены і сістэматызаваны асноўныя варыянты страхавання ІУ за мяжой (у тым ліку і страхаванне ноў-хаў);
- выяўлены фактары, якія ўплываюць на кошт страхавання ІУ;
- вызначаны групы рызыкі страхавання ІУ і суб'екты, якія ажыццяўляюць ацэнку рызыкі страхавання ІУ за мяжой;
- выяўлены напрамкі, варыянты і тыпы арганізацыі страхавання ІУ за мяжой;
- распрацавана мадэль арганізацыі страхавання рызыкі ІУ ў Расійскай Федэрацыі, якая ўлічвае лепшыя замежныя практыкі.

Аўтары лічаць, што для паспяховага функцыянавання ў Расійскай Федэрацыі інстытута страхавання ІУ неабходна ўвесці ў мадэль страхавання, якая ажыццяўляецца страхавой арганізацыяй, такія суб'екты, як патэнтнае ведамства, кампанія-ацэншчык і гарантыйная арганізацыя. Замежны досвед паказвае эфектыўнасць прыцягнення старонніх кампаній-ацэншчыкаў, якія маюць у сваім штаце кваліфікаваных спецыялістаў па ацэнцы розных відаў рызыкі (прававых, эканамічных, экалагічных, палітычных, сацыяльных, тэхналагічных), а таксама неабходнасць прыцягнення да ацэнкі рызыкі экспертаў патэнтнага ведамства, здольных выявіць уразлівасці патэнтнай аховы, кваліфікавана ацаніць сілу патэнта і ідэнтыфікаваць трэндзы развіцця галіны на этапе, які апыраджае складанне страхавога дагавора. Прыцягненне да схемы страхавання акрэдытаванай дзяржавай гарантыйнай арганізацыі дазваляе ёй, з аднаго боку, садзейнічаць у ацэнцы рызыкі на этапе, які апыраджае складанне страхавога дагавора, а з

іншага – ажыццявіць дзяржаўнае субсідзіраванне выдаткаў на страхаванне рызыкі ў сферы ІУ.

У сувязі з наяўнасцю на пачатковым этапе камерцыялізацыі прадукту ўсебаковай ацэнкі рызыкі інстытут страхавання ІУ, які функцыянуе падобным чынам, будзе таксама ўскосна садзейнічаць зніжэнню і рызыкі безвыніковага расходавання сродкаў пры атрыманні грантаў або прыцягненні інвестыцый на ажыццяўленне праектаў па вытворчасці і вывадзе айчынных высокатэхналагічных прадуктаў на расійскі і міжнародны рынкі.

Такім чынам, страхаванне ІУ – дзейсны інструмент дыверсіфікацыі рызыкі і зніжэння страт кампаній ва ўмовах рыначнай эканомікі. У цяперашні час страхаванне ІУ практыкуецца ў многіх краінах свету, і, безумоўна, яго рэалізацыя ў Расійскай Федэрацыі спрыяльна адаб'ецца на дабрабыце найбольш інавацыйна актыўных кампаній і павелічэнні колькасці экспарту высокатэхналагічных прадуктаў, што ў канчатковым выніку прывядзе да паляпшэння эканамічных паказчыкаў краіны ў цэлым.

На базе набытага замежнага досведу экспарту і імпарту высокатэхналагічных прадуктаў і вектара развіцця расійскай эканомікі можна зрабіць адназначную выснову аб тым, што расійскім распрацоўнікам неабходна сістэма страхавання фінансавай рызыкі вываду сваіх інавацыйных прадуктаў на расійскі і замежны рынкі.

Дынаміка палітычных працэсаў у міжнародным жыцці апошняга часу сведчыць: было б занадта аптымістычна спадзявацца, што сусветная супольнасць, якая дзейнічае як адзінае цэлае, гатова садзейнічаць развіццю расійскага інстытута падтрымкі распрацоўнікаў у сферы ІУ на міжнародным рынку. У сувязі з гэтым прамежным вырашэннем праблемы можа стаць менавіта стварэнне і ўкараненне падобнай меры падтрымкі на базе якой-небудзь геаграфічнай адзінкі Расійскай Федэрацыі і ў пэўным часовым прамежку апрабаванне эфектыўнасці механізма такой падтрымкі на міжнародным рынку.

Варта асабліва падкрэсліць, што прызнанне неабходнасці гэтай меры падтрымкі само па сабе не вырашае праблему, а адкрывае дыскусію аб уласна механізме яе функцыянавання. Відавочна, што такая дыскусія павінна весціся з улікам бяспрэчнай ісціны: любое развіццё і ўдасканалванне заканадаўства ў сферы ІУ павінна быць заснаванае на эканамічнай мэтазгоднасці, і перш за ўсё канечных эканамічных выгадах менавіта дзяржавы, але ўсяляк улічваць інтарэсы распрацоўнікаў. Абагульняючы сказанае вышэй, відавочна, што ўвядзенне дзяржаўнай меры падтрымкі страхавання ІУ дазволіць не толькі дапамагчы расійскім распрацоўнікам у вывадзе айчынных высокатэхналагічных прадуктаў на рынак, але і ў канчатковым выніку прывядзе да павышэння паступленняў у бюджэт дзяржавы і зробіць расійскую эканоміку больш канкурэнтаздольнай. Такім чынам, удасканалванне

заканадаўства ў галіне страхавання інтэлектуальнай уласнасці павінна стаць прыярытэтнай задачай органаў дзяржаўнай улады ў забеспячэнні росту імпарту высокатэхналагічных расійскіх прадуктаў.

Спіс літаратуры

1. Блізнец, І. А. Метадалогія інтэлектуальнага суверэнітэту – новае ў тэорыі інтэлектуальнай уласнасці / І. А. Блізнец // Веснік ФІПУ. – 2022. – Т. 1. № 2. – С. 58–59.
2. Гарышына, В. А. Інтэлектуальная ўласнасць у кантэксце развіцця экспарту ва ўмовах санкцыйных абмежаванняў / В. А. Гарышына, К. В. Ермакова // Інтэлектуальная ўласнасць. Аўтарскае права і сумежныя правы. – 2023. – № 6. – С. 5–12.
3. Зубаў, Ю. С. Садзейнічанне фарміраванню тэхналагічнага суверэнітэту Расіі – ключавая задача Распатэнта / Ю. С. Зубаў // Веснік ФІПУ. – 2022. – Т. 1. – № 1. – С. 10–15.
4. Сальнікава, А. У. Аб напрамках інтэнсіфікацыі развіцця інавацыйнай эканомікі і стварэння прамысловай інтэлектуальнай уласнасці / А. У. Сальнікава, А. У. Малаткоў // Інтэлектуальная ўласнасць. Прамысловая ўласнасць. – 2023. – № 3. – С. 66–76.
5. Гваздзецкая І. В. Інтэлектуальная ўласнасць – фактар забеспячэння тэхналагічнага суверэнітэту і эканамічнай бяспекі / І. В. Гваздзецкая, С. Э. Майкова // Інтэлектуальная ўласнасць. Прамысловая ўласнасць. – 2024. – № 1. – С. 32–43.
6. Калеснікава, Ю. С. Аб'екты нематэрыяльнай уласнасці кампаній / Ю. С. Калеснікава, С. Я. Іванов // Веснік эканомікі, права і сацыялогіі. – 2023. – № 3. – С. 25–28.
7. Дзьвячэнка, В. Меры падтрымкі патэнтнай актыўнасці: замежны досвед / В. Дзьвячэнка, С. Тузава, А. Ішчанка // Інтэлектуальная ўласнасць. Прамысловая ўласнасць. – 2022. – № 5. – С. 3–20.
8. Фёдарова, Ю. А. Прымяненне медыяцыі пры вырашэнні спрэчак у сферы інтэлектуальнай уласнасці / Ю. А. Фёдарова, // Інтэлектуальная ўласнасць. Прамысловая ўласнасць. – 2023. – № 5. – С. 160–168.
9. Kyazim, P. Consideration of intellectual property insurance essence / P. Kyazim // Technology Audit and Production Reserves. – 2022. № 1/4 (63) – P. 12–15. – DOI:10.15587/2706-5448.2022.253587.
10. Green, Ph. How to Obtain IP insurance for Clients or How to Watch Your Client's Back // American Intellectual Property Law Association (ALPLA): сайт. URL: <https://www.aipla.org/list/innovate-articles/how-to-obtain-ip-insurance-for-clients-or-how-to-watch-your-client's-back> (дата звароту: 21.06.2024).
11. Gao, Z. Z. Enlightenment of American Intellectual Property Insurance System to China / Z. Z. Gao // Special Economic Zone. – 2016. – № 2. – P. 297–299.
12. Qi, C. Patent infringement liability insurance: the application of professional liability // English Portal Site of China Intellectual Property: сайт. URL: <http://www.>

- chinaiptoday.com/post.html?id=1596 (дата звароту: 21.06.2024).
13. Li, A. Research and Enlightenment of Intellectual Property Insurance / A. Li // Open Journal of Social Sciences. – 2018. – Vol. 6. № 11. November 8. – P. 15–27. – DOI: 10.4236/jss.2018.611002.
 14. Агаджанова, М. В. Правовыя механізмы страхавання рызыкі суб'ектаў рынку інтэлектуальнай уласнасці / М. В. Агаджанова, М. В. Кляшняя // Права інтэлектуальнай уласнасці. – 2017. – № 4. – С. 29–34.
 15. Месяц, М. А. Страхаванне на рынку інтэлектуальнай уласнасці ў інтарэсах інавацыйнага развіцця рэгіёна / М. А. Месяц, С. М. Нікіценка, К. В. Карабейнікава // Эканоміка і кіраванне інавацыямі. – 2023. – № 3 (26). – С. 32–43. DOI: 10.26730/2587-5574-2023-3-32-43.
 16. Lakdawalla, D. Social Insurance and the Design of Innovation / D. Lakdawalla, N. Sood // Economies Letters. – 2004. – № 85. – P. 57–61. – <https://doi.org/10.1016/j.econlet.2004.03.021> (дата звароту: 21.06.2024).
 17. Цыганой, А. А. Сучасныя тэндэнцыі развіцця страхавога забеспячэння правоў інтэлектуальнай уласнасці ў Расіі і сусветная практыка страхавання / А. А. Цыганой // Фінансы і крэдыт. – 2014. – № 13 (589). – С. 27–37. – ISSN 2071-4688.
 18. Sun H. T. Review of the US Intellectual Property Insurance System / H. T. Sun // Intellectual Property. 2015. № 4. P. 84–87.
 19. Smith W. Court of Appeal upholds interim injunction in trade secrets case // ManagingIP: сайт. – URL: <https://www.managingip.com/article/2a5cxt3jlqj6c6ik0j1ts/court-of-appeal-upholds-interim-injunction-in-trade-secrets-case> (дата звароту: 21.06.2024).
 20. Shadlen, K. C. Intellectual Property, Trade, and Development: Can Foes Be Friends? / K. C. Shadlen // Global Governance. – 2007. – № 13. – P. 171–177. – DOI:10.2307/27800652.
 21. Park, W. International patent protection: 1960–2005 / W. Park // Research Policy. – 2008. – № 37. – P. 761–766.
 2. Goryshina O. A. and Ermakova E. V. (2023), Intellectual property in the context of the export development under sanctions restrictions, *Intellectualnaja Sobstvennost. Avtorskoje Pravo*, no. 6, pp. 5–12.
 3. Zubov, Yu.S. (2022), «Assistance to the formation of technological sovereignty of Russia – the key task of Rospatent»// *Bulletin of Federal Institute of Industrial Property*, vol. 1, no. 1, pp. 10–15.
 4. Salnikova, A.V. and Molotkov, A.V. (2023), «On the directions of intensification of innovative economy development and creation of industrial intellectual property», *Intellectualnaja Sobstvennost. Promishlennaja Sobstvennost*, no. 3, pp. 66–76.
 5. Gvozdet'skaya, I.V. and Maikova, S.E. (2024), «Intellectual property – a factor in ensuring technological sovereignty and economic security», *Intellectualnaja Sobstvennost. Promishlennaja Sobstvennost*, no. 1, pp. 32–43.
 6. Kolesnikova, Yu.S. and Ivanov, S.E. (2023), «Objects of intangible property of companies», *The Review of Economy, the Law and Sociology*, no. 3, pp. 25–28.
 7. Dyachenko, O. and Tuzova, S. and Ischenko, A. (2022), «Measures to support patent activity: foreign experience», *Intellectualnaja Sobstvennost. Promishlennaja Sobstvennost*, no. 5, pp. 3–20.
 8. Fedorova, Yu.A. (2023), «Application of mediation in resolving disputes in the field of intellectual property», *Intellectualnaja Sobstvennost. Promishlennaja Sobstvennost*, no. 5, pp. 160–168.
 9. Kyazim, P. (2022), «Consideration of intellectual property insurance essence», *Technology Audit and Production Reserves*, no. 1/4 (63), pp. 12–15. DOI:10.15587/2706–5448.2022.253587
 10. Green, Ph. (2014), «How to Obtain IP insurance for Clients or How to Watch Your Client's Back» (American Intellectual Property Law Association (ALPLA)), [Online], available at: <https://www.aipla.org/list/innovate-articles/how-to-obtain-ip-insurance-for-clients-or-how-to-watch-your-client's-back> (Accessed 21 June 2024).
 11. Gao, Z.Z. (2016), «Enlightenment of American Intellectual Property Insurance System to China», *Special Economic Zone*, no. 2, pp. 297–299
 12. Qi, C. (2021), «Patent infringement liability insurance: the application of professional liability», [Online], available at: <http://www.chinaiptoday.com/post.html?id=1596> (Accessed June 06 2024).
 13. Li, A. (2018), «Research and Enlightenment of Intellectual Property Insurance». *Open Journal of Social Sciences*, vol.6, no. 11, pp. 15–27, DOI: 10.4236/jss.2018.611002
 14. Agadzhanova M. V. and Klyashnya M. V. (2017) «Legal mechanisms for insuring risks of subjects of the intellectual property market», *Intellectual Property Law*, vol. 4, pp. 29–34.
 15. Nikitenko, S.M. and Mesyats M. A. and Korobeynikova E. V. (2023), Insurance in the intellectual property market for innovative development of the region.

Інфармацыя аб аўтарax

Святлана Юр'еўна Тузава, кандыдат хімічных навук, намеснік начальніка Цэнтра садзейнічання апераджальным тэхналогіям ФДБУ «Федэральны інстытут прамысловай уласнасці» (Масква, Беражкоўская наб., д. 30, корп. 1); ORCID ID: 0000-0001-5988-4726, ReasearcherID: 0-7590-2015, SPIN-код: 6038-3767; svetlana.tuzova@rupto.ru

Марына Іванаўна Скудро, начальнік Цэнтра садзейнічання апераджальным тэхналогіям ФДБУ «Федэральны інстытут прамысловай уласнасці» (Масква, Беражкоўская наб., д. 30, корп. 1); mskudro@rupto.ru

References

1. Bliznets, I.A. (2022), «Methodology of intellectual sovereignty – new in the theory of intellectual property», *Bulletin of Federal Institute of Industrial Property*, vol. 1, no. 2, pp. 58–59.

- Economics and Innovation Management*, no. 3 (26), pp. 32–43, DOI: 10.26730/2587–5574–2023–3–32–43
16. Lakdawalla, D. and Sood, N. (2004), «Social Insurance and the Design of Innovation», *Economics Letters*, no. 85, pp. 57–61. <https://doi.org/10.1016/j.econlet.2004.03.021> (Accessed 21 June 2024).
17. Cyganov A. A. (2014) «Modern trends in the development of insurance coverage of intellectual property rights in Russia and global insurance practice», *Finance and Credit*, vol. 13 (589), pp. 27–37, ISSN 2071–4688
18. Sun, H.T. (2015), «Review of the US Intellectual Property Insurance System», *Intellectual Property*, no. 4, pp. 84–87.
19. Smith, W. (2020), «Court of Appeal upholds interim injunction in trade secrets case», [Online], available at: <https://www.managingip.com/article/2a5cxt3jlq-j6c6ik0j1ts/court-of-appeal-upholds-interim-injunction-in-trade-secrets-case> (Accessed 21 June 2024).
20. Shadlen, K.C. (2007), «Intellectual Property, Trade, and Development: Can Foes Be Friends?», *Global Governance*, no. 13, pp. 171–177.
21. Park, W. (2008), «International patent protection: 1960–2005», *Research Policy*, no. 37, pp. 761–766.

Information about the authors

Svetlana Yu. Tuzova, Cand. Sci. (Chemistry), Deputy Head of the Centre for Promotion of Advanced Technologies of the Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30, bld. 1); ORCID ID: 0000–0001–5988–4726, ReasearcherID: O-7590–2015, SPIN code: 6038–3767; svetlana.tuzova@rupto.ru

Marina I. Skudro, Head of the Centre for Promotion of Advanced Technologies of the Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30, bld. 1); mskudro@rupto.ru

Аўтары заяўляюць аб адсутнасці канфлікту інтарэсаў.
The authors declare no conflict of interests.

Паступіў у рэдакцыю 09.07.2024

Дапрацаваны пасля рэцэнзавання 15.11.2024

Прыняты да публікацыі 18.11.2024

Роспатент
Федеральная служба
по интеллектуальной
собственности

ФИПС
ФЕДЕРАЛЬНЫЙ ИНСТИТУТ
ПРОМЫШЛЕННОЙ СОБСТВЕННОСТИ

BEYNƏLXALQ KONFRANS

РАЗВИВАЕМ РЫНАК
ИНТЕЛЕКТУАЛЬНОЙ
УЛАСНАСЦИ

→ 24 КРАСАВІКА 2025 Г.

АЎДЫТОРЫЯ КАНФЕРЭНЦЫІ

- Кіраўнікі і прадстаўнікі федэральных органаў дзяржаўнай улады, суб'ектаў Расійскай Федэрацыі
- Прадстаўнікі нацыянальных патэнтных ведамстваў і рэгіянальных патэнтных арганізацый
- Дзяржкарпарацыі, прамысловыя прадпрыемствы, холдынгі
- Адукацыйныя і навукова-даследчыя арганізацыі
- Венчурныя інвестары і тэхналагічныя прадпрыемствы
- Інстытуты развіцця ў сферы навукі, тэхналогій і інавацый
- Інжынеры, распрацоўнікі, вынаходнікі, патэнтныя павараныя
- Суб'екты навукова-тэхналагічнай і інавацыйнай інфраструктуры, навукова-адукацыйныя цэнтры, цэнтры трансферу тэхналогій, тэхнапаркі, цэнтры падтрымкі тэхналогій і інавацый

Па пытаннях рэгістрацыі і ўдзелу ў канферэнцыі:
valentina.morozova@rupto.ru

ЯК ГЭТА БЫЛО
2024

Распатэнт

ФІПУ

Распатэнт

Навуковы артыкул

Original article

УДК 347.772

EDN <https://elibrary.ru/jejebj>

Перспектывыя напрамкі даследаванняў і рэгулявання інстытута таварных знакаў у Расійскай Федэрацыі

Юрый Сяргеевіч Зубаў, Сяргей Аляксандравіч Рэнжын, Майя Ігараўна Еўдакімава[✉][✉]mievdokimova@rupto.ru

Анотацыя: актуальнасць тэмы абумоўлена высокай актыўнасцю заяўнікаў, а таксама запытам навуковага, прафесійнага і бізнес-таварыства на ўдасканаленне сістэмы прававога рэгулявання таварных знакаў у РФ. Навізна абумоўлена аналізам навел заканадаўства ў кантэксце павелічэння ролі таварных знакаў у эканоміцы Расіі і, як вынік, істотнага павелічэння колькасці заявак, якія падаюцца штогод. Мэта заключаецца ў вызначэнні перспектывных напрамкаў развіцця і рэгулявання праваадносін інстытута таварных знакаў у Расіі. Для дасягнення названай мэты ў якасці метаду даследавання было выбрана прымяненне агульнанавуковых метадаў даследавання, а таксама метаду кантэнт-аналізу нарматывных і прававых актаў. Апрача таго, у артыкуле разгледжаны асноўныя падыходы да экспертызы таварных знакаў, пазначаны праблемныя пытанні суадносін з іншымі аб'ектамі інтэлектуальнай уласнасці і сумежнымі галінамі заканадаўства. У артыкуле асветленыя вынікі вывучэння інфармацыі аб неабходнасці змянення прававога рэгулявання ў розных аспектах, якія дазваляюць забяспечыць абарону правоў расійскіх спажывцоў. У артыкуле паказаны вынікі аналізу асноўных тэндэнцый развіцця заканадаўства аб таварных знаках у Расійскай Федэрацыі, у адпаведнасці з якімі робіцца вывад аб неабходнасці далейшага ўдасканалення нарматывнага рэгулявання ў галіне экспертызы таварных знакаў. Гэты артыкул можа быць карысным шырокаму колу спецыялістаў у галіне інтэлектуальнай уласнасці, а таксама прадстаўнікам органаў улады пры фарміраванні і абмеркаванні змяненняў нарматывнага рэгулявання інстытута таварных знакаў у Расіі.

Ключавыя словы: таварны знак, аўтарскае права, твор, арганічны, геаграфічнае ўказанне, назва месца паходжання тавару, інтэлектуальная ўласнасць, экспертыза таварных знакаў.

Падзякі: артыкул падрыхтаваны ў рамках НДП ФІПУ 5-ПО-2022 «Перспектывыя напрамкі развіцця і рэгулявання праваадносін інстытута таварных знакаў у Расіі».

Для цытавання: Зубаў Ю. С. Перспектывыя напрамкі даследаванняў і рэгулявання інстытута таварных знакаў у Расійскай Федэрацыі / Ю. С. Зубаў, С. А. Рэнжын, М. І. Еўдакімава // Вестник ФИПУ. – 2024. – Т. 3, № 4. – С. 364–372.

Trends in the development and regulation of trademarks in the Russian Federation

Yu. S. Zubov, S. A. Renzhin, M. I. Evdokimova[✉][✉]mievdokimova@rupto.ru

Abstract: the relevance of the topic is due to the high activity of applicants, as well as the request of scientific, professional and business community to improve the system of legal regulation of trademarks in the Russian Federation. The novelty is due to the analysis of new legislation in the context of the increasing role of trademarks in the Russian economy and as a consequence of a significant increase in the number of applications submitted annually. The aim is to identify promising directions of development and regulation of legal relations of the institute of trademarks in Russia. To achieve this goal as methods of research

was chosen the use of general scientific methods of research, as well as the method of content analysis of normative and other acts. the article presents the results of the analysis of the main trends in the development of legislation on trademarks in the Russian Federation. The article also highlights the results of the study of information about the need to change the legal regulation in various aspects that will ensure the protection of the rights of Russian consumers. The article presents the results of the analysis of the main trends in the development of trademark legislation in the Russian Federation, according to which it is concluded that there is a need for further improvement of normative regulation in the field of trademark examination. This article may be useful for a wide range of specialists in the field of intellectual property, as well as representatives of the authorities in the formation and discussion of changes in the normative regulation of the institution of trademarks in Russia.

Keywords: trademark, copyright, composition, organic, geographical indication, appellation of origin, intellectual property, trademark examination.

Acknowledgements: the article was prepared within the framework of the Research Project of FIPS «Promising directions for the development and regulation of legal relations of the trademark Institute in Russia».

For citation: Zubov Yu. S. Trends in the development and regulation of trademarks in the Russian Federation / Yu. S. Zubov, S. A. Renzhin, M. I. Evdokimova // Bulletin of Federal institute of industrial property. – 2024. – Vol. 3, № 4. – P. 364–372.

Уводзіны

Таварны знак – адзін з самых папулярных аб'ектаў інтэлектуальнай уласнасці, які дзякуючы сваёй прававой прыродзе, эканамічнай прывабнасці і тэрмінам дзеяння дазваляе прадпрымальнікам забяспечваць высокі ўзровень аховы і абароны сваіх бізнес-інтарэсаў, а таксама павышаць капіталізацыю кампаніі.

Штогадовы рост заявак на рэгістрацыю абазначэнняў у якасці таварных знакаў абумоўлівае неабходнасць правядзення аналізу практыкі ўкаранення і выпрацоўкі навукова абгрунтаваных рэкамендацый да рэгістрацыі і прававой аховы таварных знакаў, а таксама збалансаваных падыходаў да рэгістрацыі і прававой аховы таварных знакаў.

Матэрыялы і метады даследавання

Для дасягнення мэты вызначэння перспектывных напрамкаў развіцця і рэгулявання праваадносін інстытута таварных знакаў у Расіі ў якасці метадаў даследавання было выбрана прымяненне агульнанавуковых метадаў даследавання, а таксама метаду кантэнт-аналізу нарматыўных і іншых актаў і крыніц інфармацыі.

Згодна з данымі гадавой справаздачы Распатэнта, у 2023 годзе «пададзена рэкордная колькасць заявак на таварны знак – 143 192» (колькасць пададзеных заявак павялічылася на 27,8%)¹.

Таварны знак – адзін з найбольш каштоўных і запатрабаваных нематэрыяльных актываў у сферы прадпрымальніцтва. Развіццё інстытута таварных знакаў у перспектыве акажа пазітыўны эффект на эканоміку, у тым ліку:

Унясенне змяненняў у заканадаўства, якое прама не адносіцца да сферы інтэлектуальнай уласнасці, можа выклікаць істотнае змяненне падыходаў да правядзення экспертызы таварных знакаў.

- пашырыць магчымасці для спажываўцоў па выбары неабходных тавараў і паслуг;
- узмацніць канкурэнцыю на рынку;
- стымулюе вытворцаў паляпшаць якасць прадукцыі, удасканальваць вытворчыя працэсы, зніжаць рызыку і інш.

З прычыны росту колькасці заявак і адпаведна рэгістрацыі абазначэнняў у якасці таварных знакаў прагназуецца як захаванне тэндэнцыі росту колькасці заявак, так і павелічэнне колькасці спрэчак паміж суб'ектамі ў дачыненні да таварных знакаў, а таксама ўзмацненне патрабаванняў да рэгістрацыі знакаў з боку дзяржавы (абмежаванне доступу да маркетплейсаў, рэкламы і г. д. без рэгістрацыі абазначэнняў у якасці таварных знакаў, удасканальванне сістэмы экспертызы заяўленых абазначэнняў для ўліку і прытрымлівання аўтарскіх правоў, а таксама іншых падстаў з улікам надзялення правам рэгістрацыі таварных знакаў фізічнымі асобамі) [1].

Унясенне змяненняў у заканадаўства, якое прама не адносіцца да сферы інтэлектуальнай уласнасці, можа выклікаць істотнае змяненне падыходаў да правядзення экспертызы таварных знакаў. У якасці прыкладу можна прывесці змяненні ў заканадаўстве аб абавязковай маркіроўцы арганічных прадуктаў у Расіі.

¹ Годовой отчет Федеральной службы по интеллектуальной собственности за 2023 год: Интеллектуальная собственность – основа технологического лидерства страны / под ред. Ю. С. Зубова, О. П. Неретина. – Москва: ФИПС, 2023. – 180 с. – Роспатент: сайт. URL: <https://rospatent.gov.ru/content/uploadfiles/otchet-2023-ru.pdf> (дата обращения: 16.08.2024).

Барацьба з «патэнтным тролінгам» з'яўляецца важным запытам бізнес-таварыства і неаднаразова абмяркоўвалася ў рамках розных экспертных пляцовак, такіх як Гандлёва-прамысловая палата Расійскай Федэрацыі і Грамадская палата.

Борьба с «патентным троллингом» является важным запросом бизнес-сообщества и неоднократно обсуждалась в рамках различных экспертных площадок, таких как Торгово-промышленная палата Российской Федерации и Общественная палата. До настоящего момента не найдены оптимальные способы решения данной проблемы, но она является крайне важной для производителей, особенно с учетом развития интернет-торговли.

Барацьба з «патэнтным тролінгам» з'яўляецца важным запытам бізнес-таварыства і неаднаразова абмяркоўвалася ў рамках розных экспертных пляцовак, такіх як Гандлёва-прамысловая палата Расійскай Федэрацыі і Грамадская палата. Дагэтуль не знойдзены аптымальныя спосабы вырашэння гэтай праблемы, але яна з'яўляецца вельмі важнай для вытворцаў, асабліва з улікам развіцця інтэрнэт-гандлю.

Задачы па ўдасканаленні заканадаўства аб таварных знаках неаднаразова ставіліся як грамадствам, так і дзяржаве. Так, неабходнасць вырашэння задачы па прасоўванні рэгіянальных брэндаў, якую паставіла старшыня Савета Федэрацыі Федэральнага Сходу Расійскай Федэрацыі В. І. Матвеева ў рамках пасяджэння Савета па пытаннях інтэлектуальнай уласнасці пры Савеце Федэрацыі 19 снежня 2017 г., патрабуе ўважлівай работы з правапрымяняльнай практыкай для забеспячэння балансу інтарэсаў паміж рознымі аб'ектамі інтэлектуальнай уласнасці, такімі як геаграфічнае ўказанне, назва месца паходжання тавару і таварны знак.

Разам з тым з прычыны інтарэсу, які расце, прадпрыемства таварыства да рэгістрацыі абазначэнняў у якасці таварных знакаў пытанні экспертызы і далейшай абароны правоў атрымліваюць асвятленне вядучымі экспертамі-практыкамі.

У якасці прыкладу можна прывесці артыкулы А. П. Нярэціна, А. А. Чаканава, І. А. Русакова «Дакладнасць сацыялагічных даследаванняў у практыцы абароны правоў на сродкі ідывідуалізацыі» [2] ці У. І. Яроменка «Аб дапушчальнасці рэгістрацыі ў Расіі таварнага знака па згодзе праваўладальніка» [3].

Разам з тым у рамках даследаванняў пытанняў экспертызы асобнай увагі заслугоўваюць публікацыі ў гэтай сферы.

Так, напрыклад, у артыкуле В. Л. Аляксеевай і М. Г. Карабанавай «Прадухіленне змяшэння таварных знакаў у Расіі і за мяжой: вынікі параўнальных даследаванняў» разглядаюцца праблемы рэгістрацыі таварных знакаў, элементамі якіх з'яўляюцца раней зарэгістраваныя таварныя знакі іншых асоб.

І робіцца вывад аб адсутнасці неабходнасці ўносіць змяненні ў пункт 7 артыкула 1483 Грамадзянскага кодэкса (далей – ГК РФ), таму што ў рэдакцыі Федэральнага закона ад 28.05.2022 № 143-ФЗ гэты пункт ужо змяшчае норму, якая не дапускае рэгістрацыі абазначэнняў, якія ўключаюць, перадаюць ці імітуюць геаграфічныя ўказанні ці назвы месцаў паходжання тавараў, якія ахоўваюцца ў адпаведнасці з гэтым кодэксам [4]. Гэтае палажэнне з'яўляецца дыскусійным.

У сувязі з гэтым далей будучы разгледжаны асобныя напрамкі развіцця і рэгулявання з пункту гледжання неабходнасці яго ўдасканалення для мэт развіцця сістэмы інтэлектуальнай уласнасці ў Расіі, абароны правоў заяўнікаў і спажывцоў, а таксама стымулявання бізнес-працэсаў у Расіі і яе асобных рэгіёнах.

1. Змяненні ў падыходах экспертызы заяўленых абазначэнняў па заяўках на таварныя знакі ў сувязі з удакладненнямі дзеючага заканадаўства аб арганічнай прадукцыі

У міжнародным праве паняцце «арганічная сельская гаспадарка» (organic agriculture) заканадаўча замацаванае ў англамоўных краінах. У якасці эквіваленту ў Італіі, Францыі, Партугаліі, Нідэрландах ужываецца тэрмін «біялагічная сельская гаспадарка», у Германіі, Іспаніі, Польшчы, Чэхіі – «экалагічная сельская гаспадарка», у Фінляндыі – «прыродная сельская гаспадарка»². Пры гэтым у знешнеэканамічных адносінах пералічаныя паняцці прызнаюцца эквівалентнымі.

Прытрымліваючы выбранай тактыкі «грынвошынг»³ прыводзіць да таго, што разам з тэрмінам «арганічная прадукцыя» на рынку прысутнічаюць тавары, маркіраваныя надпісамі «эка», «бія», «экалагічны» і «зялёны», якія выклікаюць асацыяцыі, што адпавядаюць сэнсу, і якія садзейнічаюць дэзарыентацыі сярэдняга спажываўца.

У адносінах да сферы дзяржаўнай рэгістрацыі таварных знакаў асаблівай увагі заслугоўвае пазіцыя заканадаўца аб тым, што ўвядзенне прапанаваных змяненняў прывядзе да неабходнасці пацвярджэння заяўленых характарыстык прадукцыі яе вытворцамі, што павінна знізіць долю прадукцыі, якая змяшчае інфармацыю,

² Тлумачальная запіска да праекта Федэральнага закона «Аб унясенні змяненняў у артыкул 7 Федэральнага закона «Аб арганічнай прадукцыі і аб унясенні змяненняў у асобныя заканадаўчыя акты Расійскай Федэрацыі» // Сістэма забеспячэння заканадаўчай дзейнасці: сайт. URL: https://sozd.duma.gov.ru/bill/153298-8#bh_note (дата звароту: 24.07.2024).

³ Грынвошынг – любы дзеянні, якія прыводзяць да таго, што ў спажываўца складаецца памылковае ўяўленне пра экалагічнасць прадукту (брэнда і г. д.).

што не адпавядае сапраўдным уласцівасцям прадукту, і тым самым уведзіць спажывоў у зман.

Згодна з артыкулам 1477 ГК РФ, таварны знак – гэта абазначэнне, якое служыць для індывідуалізацыі тавараў. Асобе, на імя якой зарэгістраваны таварны знак (праваўладальніку), належыць выключнае права выкарыстання таварнага знака любым спосабам, які не супярэчыць закону, у адпаведнасці з пунктам 1 артыкула 1484 ГК РФ.

Экспертыза заяўленых абазначэнняў праводзіцца ў парадку, вызначаным артыкуламі 1497–1499 ГК РФ. Нормы аб неабходнасці прадухілення ўвядзення спажывоўца ў зман замацаваныя ў падпункце 1 пункта 3 артыкула 1483 ГК РФ, згодна з якім не дапускаецца дзяржаўная рэгістрацыя ў якасці таварных знакаў абазначэнняў, якія ўяўляюць сабой або змяшчаюць элементы, што з’яўляюцца няправільнымі ці здольнымі ўвесці спажывоўца ў зман у дачыненні да тавара, яго вытворцы ці месца вытворчасці.

У той жа час тэхнічным рэгламентам Мытнага саюза «Харчовая прадукцыя ў частцы яе маркіроўкі» (ТР МС 022/2011), зацверджаным Рашэннем Камісіі Мытнага саюза ад 09.10.2011 № 881 (далей – Рэгламент ТР МС 022/2011)⁴, вызначана, што маркіроўка харчовай прадукцыі – гэта інфармацыя аб харчовай прадукцыі, нанесеная ў выглядзе надпісаў, малюнкаў, знакаў, сімвалаў, іншых абазначэнняў і (або) іх камбінацый на спажывецкую ўпакоўку, транспартную ўпакоўку ці на іншы від носьбіта інфармацыі, прымацаванага да спажывецкай упакоўкі і (ці) да транспартнай упакоўкі, або які змешчаны ў іх ці дадаецца да іх.

У адпаведнасці з пунктам 3 часткі 4.1 артыкула 4 Рэгламента ТР МС 022/2011, у маркіроўцы ўпакаванай харчовай прадукцыі могуць быць прыведзены дадатковыя звесткі, у тым ліку звесткі аб дакуменце, у адпаведнасці з якім выраблена і можа быць ідэнтыфікавана харчовая прадукцыя, прыдуманая назва харчовай прадукцыі, таварны знак, звесткі аб уладальніку выключнага права на таварны знак, назва месца паходжання харчовай прадукцыі, назва і месца знаходжання ліцэнзіяра, знакі сістэм добраахвотнай сертыфікацыі.

У сувязі з гэтым з улікам адсутнасці дакладных рэкамендацый па экспертызе абазначэнняў, якія ўключаюць надпісы «эка», «бія», «зялёны» і іншых, прадугледжаных Федэральным законам № 367-ФЗ⁵, магчымы надыход негатыўных наступстваў для праваўладальнікаў, якія заключаюцца ў тым, што выкарыстанне падобных таварных знакаў у маркіроўцы харчовай прадукцыі без

Не дапускаецца дзяржаўная рэгістрацыя ў якасці таварных знакаў абазначэнняў, якія ўяўляюць сабой або змяшчаюць элементы, што з’яўляюцца няправільнымі ці здольнымі ўвесці спажывоўца ў зман у дачыненні да тавара, яго вытворцы ці месца вытворчасці.

правядзення сертыфікацыі гэтай прадукцыі ва ўстаноўленым Федэральным законам ад 03.08.2018 № 280-ФЗ «Аб арганічнай прадукцыі і аб унясенні змяненняў у асобныя заканадаўчыя акты Расійскай Федэрацыі» парадку можа быць прызнана парушэннем дзеючага заканадаўства.

Мяркуюцца, што запыт сертыфікацыйных дакументаў праз накіраванне адпаведнага запыту экспертызы згодна з пунктам 4 артыкула 1497 ГК РФ ці ў рамках паведамлення аб выніках праверкі адпаведнасці заяўленага абазначэння патрабаванням абзаца другога пункта 1 артыкула 1499 ГК РФ дазволіць выключыць магчымасць рэгістрацыі таварных знакаў, у якія ўключаны надпісы «эка», «бія», «зялёны» і іншыя элементы «грынвошыngu», што, у сваю чаргу, прывядзе да зніжэння на рынку колькасці прадукцыі, якая не адпавядае ўстаноўленым патрабаванням, а таксама павялічыць узровень даверу спажывоўцаў да тавараў, якія маркіруюцца зарэгістраванымі Федэральнай службай па інтэлектуальнай уласнасці (далей – Распатэнт) таварнымі знакамі.

Прадукцыя, якая маркіруецца «зялёнымі» сімваламі, – гэта ў асноўным тавары харчовай, сельскагаспадарчай, лёгкай прамысловасці, а таксама тавары касметычнай галіны, г. зн. тавары так званага шырокага ці масавага попыту. Важнасць рэгулявання належнай якасці такой прадукцыі абумоўлена шырокім колам спажывоўцаў і магчымымі негатыўнымі наступствамі яе выкарыстання, у тым ліку для здароўя.

Улічваючы выкладзенае, неабходна заканадаўча замацаваць на ўзроўні ГК РФ абавязак заяўнікаў прадстаўляць дакументы, якія пацвярджаюць адпаведнасць заяўленых тавараў патрабаванням аб сертыфікацыі арганічнай прадукцыі ў перыяд разгляду заявак на рэгістрацыю таварных знакаў з элементамі «эка», «бія», «арганік».

2. Аб мерах процідзеяння «патэнтным троям», якія падаюць заяўкі на таварныя знакі без выплаты пошлін у мэтах недапушчэння рэгістрацыі таварных знакаў добрасумленых вытворцаў

Адным з актуальных пытанняў, якія ў далейшым ператвараюцца ў праблемы для бізнес-таварыства, з’яўляецца падача асобнымі заяўнікамі заявак на рэгістрацыю

⁴ Тэхнічны рэгламент Мытнага саюза «Харчовая прадукцыя ў частцы яе маркіроўкі» (ТР МС 022/2011), зацверджаны Рашэннем Камісіі Мытнага саюза ад 09.10.2011 № 881 // Кодэкс: афіц. партал. URL: <https://docs.cntd.ru/document/902320347> (дата звароту: 19.07.2024).

⁵ Федэральны закон ад 24.07.2023 № 367-ФЗ (у рэд. ад 24.07.2024) «Аб унясенні змяненняў у артыкул 7 Федэральнага закона “Аб арганічнай прадукцыі і аб унясенні змяненняў у асобныя заканадаўчыя акты Расійскай Федэрацыі”» // КансультантПлюс: сайт. URL: https://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_452745/ (дата звароту: 24.07.2024).

таварных знакаў у дачыненні да максімальна шырокай колькасці класаў Міжнароднай класіфікацыі тавараў і паслуг (далей – МКТП) без адначасовай выплаты дзяржаўных пошлін.

З прычыны адсутнасці выплачанай пошліны па заяўцы не праводзіцца экспертыза, але пры гэтым сама заяўка не анулюецца і лічыцца дзеючай.

Згодна з патрабаваннямі падпункта 1 пункта 6 артыкула 1483 ГК РФ, забараняецца рэгістрацыя абазначэнняў, тоесных ці падобных да ступені змяшэння з таварнымі знакамі іншых асоб, якія былі пададзены на рэгістрацыю раней у дачыненні да аднародных тавараў, у сувязі з чым у выпадку выяўлення тоеснасці ці падобнасці з абазначэннямі, па якіх выплачана пошліна, з'яўляецца перашкодай да рэгістрацыі ў адпаведнасці з названым пунктам.

Варта адзначыць, што, калі заяўнікі атрымліваюць паведамленне экспертызы аб наяўнасці падобнага абазначэння, яны маюць магчымасць звярнуцца да праваўладальніка ранняга права за лістом-згодай для пераадолення перашкод да рэгістрацыі, чым карыстаюцца «патэнтныя тролі», калі выдаюць падобныя згоды на аплатнай аснове.

З улікам вышэйсказанага можна зрабіць вывад аб тым, што мэтай падобнай стратэгіі нядобрасумленых заяўнікаў з'яўляецца перашкода максімальнай колькасці добрасумленых заяўнікаў у дзяржаўнай рэгістрацыі іх таварных знакаў з мэтай узбагачэння.

Ацэнка дзеянняў такіх праваўладальнікаў па набыцці правоў на таварны знак дадзена Вярхоўным Судом Расійскай Федэрацыі⁶.

Для ілюстрацыі колькасці падобных заявак мэтазгодна дапоўніць апублікаваныя ў гадавой спра⁷ ваздачы звесткі аб заяўках, якія не прайшлі фармальную экспертызу, колькасцю заявак, прызнаных адкліканымі ў сувязі з адсутнасцю выплаты пошлін:

за 2021 год – 8 629;

за 2022 год – 8 330;

за 2023 год – 7 624;

за 2024 год – 3 849.

Падача заявак на рэгістрацыю таварнага знака без выплаты дзяржаўных пошлін негатыўна ўплывае і на тэрміны экспертызы, таму што такія заяўкі пераходзяць прыняццю рашэнняў па больш позніх заяўках на тоесныя і падобныя да ступені змяшэння таварныя знакі ў дачыненні да аднародных тавараў і (ці) паслуг, абумоўліваючы неабходнасць накіравання паведамлення аб выніках праверкі адпаведнасці заяўленага абазначэння патрабаванням заканадаўства.

Адным з актуальных пытанняў, якія ў далейшым ператвараюцца ў праблемы для бізнес-таварыства, з'яўляецца падача асобнымі заяўнікамі заявак на рэгістрацыю таварных знакаў у дачыненні да максімальна шырокай колькасці класаў Міжнароднай класіфікацыі тавараў і паслуг (далей – МКТП) без адначасовай выплаты дзяржаўных пошлін.

Для вырашэння праблемы «патэнтных трояў» унесены змяненні ў тэрміны выплаты пошлін – такі тэрмін істотна скарачаны: асноўны тэрмін выплаты – з двух месяцаў да аднаго месяца з дня накіравання Распатэнтам дакумента з паведамленнем аб налічэнні адпаведнай пошліны, а дадатковы – з шасці да аднаго месяца з дня сканчэння асноўнага тэрміну пры ўмове выплаты пошліны ў памеры, павялічаным на 100 працэнтаў.

Разам з тым мера, якая прапануецца, не выключае поўнасцю з'яву «тролінгу». Кардынальна праблема можа быць вырашана ў выпадку ўвядзення новага правіла ў пункт 8 артыкула 1492 ГК РФ аб вызначэнні даты падачы заяўкі па даце выплачанай пошліны за падачу заяўкі, што вызначае прыярытэт таварнага знака і робіць уплыў на вывады экспертызы.

Гэты падыход выкарыстоўваецца ў сусветнай практыцы. У прыватнасці, згодна з параграфам 2.21 Зводу федэральных правіл ЗША «Патэнты, таварныя знакі і аўтарскія правы» ад 01.07.2023 № 37, абавязковай умовай вызначэння Ведамствам па патэнтах і таварных знаках ЗША даты падачы заяўкі з'яўляецца выплата пошліны за яе падачу⁸.

У сувязі з гэтым пункт 8 артыкула 1492 ГК РФ можна выкласці ў наступнай рэдакцыі:

«Датай падачы заяўкі на таварны знак лічыцца пры ўмове выплаты пошліны за падачу заяўкі дзень паступлення ў федэральны орган выканаўчай улады па інтэлектуальнай уласнасці дакументаў, прадугледжаных падпунктамі 1–3 пункта 3 гэтага артыкула, а калі названыя дакументы пададзены не адначасова, – дзень паступлення апошняга дакумента або дзень выплаты пошліны за падачу заяўкі, у залежнасці ад таго, якая падзея адбылася пазней».

⁶ Агляд судовай практыкі па справах, звязаных з ацэнкай дзеянняў праваўладальнікаў таварных знакаў, зацверджаны Прэзідыумам Вярхоўнага Суда Расійскай Федэрацыі 15.11.2023 // Вярхоўны суд РФ: сайт. URL: <https://vsrf.ru/documents/thematics/33140/> (дата звароту: 19.07.2024).

⁷ Гадавая справаздача Федэральнай службы па інтэлектуальнай уласнасці за 2023 год: Інтэлектуальная уласнасць – аснова тэхналагічнага лідарства краіны.

⁸ Свод федеральных правил США «Патенты, товарные знаки и авторские права» от 01.07.2023 № 37 // ВОИС: сайт. URL: <https://www.wipo.int/wipolex/ru/legislation/details/22545> (дата обращения: 19.07.2024).

Разам з тым неабходна адзначыць, што прапанаванае змяненне ў пункт 8 артыкула 1492 ГК РФ супярэчыць Сінгапурскаму дагавору. Так, артыкул 5 (2) (а) і 5 (2) (b) Сінгапурскага дагавора, Правіла 5 (1) Інструкцыі да Сінгапурскага дагавора прадугледжваюць магчымасць вызначэння для боку, які дагаворваецца, дадатковага патрабавання па выплаце пошліны, выкананне якога вызначае дату падачы заяўкі толькі ў тым выпадку, калі такое дадатковае патрабаванне прымянялася да боку, які дагаворваецца, на дату далучэння да Сінгапурскага дагавора.

Улічваючы абавязацельствы Расійскай Федэрацыі, якія ўзніклі пры далучэнні да Сінгапурскага дагавора, а таксама адсутнасць у заканадаўстве названага дадатковага патрабавання, існуе верагоднасць невыканання міжнародных абавязацельстваў.

Аднак, беручы пад увагу шырокую грамадскую незадаволенасць дзеючым рэгуляваннем, уяўляецца магчымым выступіць з ініцыятываю па ўнясенні такіх змяненняў у пункт 8 артыкула 1492 ГК РФ, аргументуючы такую прапанову істотным ушчамленнем інтарэсаў расійскага бізнесу дзеючым заканадаўствам.

3. Праблемныя пытанні практыкі экспертызы таварных знакаў, якія ўключаюць у свой склад назвы географічных аб'ектаў, а таксама вытворных назваў

Як вядома, асноўнай функцыяй і задачай таварнага знака (знака абслугоўвання) з'яўляецца індывідуалізацыя тавараў і паслуг канкрэтнай асобы. Тэрмін «індывідуалізацыя» на практыцы абазначае тое, наколькі абазначэнне здольнае асацыявацца спажывцамі як маркіроўка для тавараў (паслуг) пэўных вытворцаў, і вызначаецца ў той момант, калі спажывец упершыню знаёміцца з тым ці іншым прадуктам, маркіраваным таварным знакам. Гэтае першае знаёмства пры наяўнасці ў маркіроўкі здольнасці да індывідуалізацыі закладвае ў свядомасць спажывцоў пэўны сэнсавы вобраз ці асацыятыўную сувязь з вытворцамі.

Разам з тым часта пры маркіроўцы прадукцыі выкарыстоўваюцца абазначэнні, у якіх змяшчаюцца элементы, што прама ці ўскосна называюць географічныя аб'екты і што здольныя стварыць у свядомасці спажывцоў пэўнае ўяўленне пра месца вытворчасці тавараў, рэцэптуру і да т. п. Зыходзячы з палажэнняў пункта 1 артыкула 1483 ГК РФ, здаецца відавочным, што такія абазначэнні ці элементы не падлягаюць прававой ахове, бо з'яўляюцца апісальнымі.

Аднак пры правядзенні экспертызы заяўленых на рэгістрацыю ў якасці таварных знакаў абазначэнняў праводзіцца ацэнка выкарыстання стылістычных прыёмаў пры іх распрацоўцы, ад якіх будуць залежыць прававыя наступствы экспертызы такога абазначэння. Пад стылістычнымі прыёмамі маюцца на ўвазе:

- выкарыстанне афіцыйных назваў географічных аб'ектаў;

- выкарыстанне дадатковых слоў у звязцы з «геаграфічнымі» элементамі, якія ствараюць новы семантычны вобраз;
- выкарыстанне географічных асаблівасцяў у выглядзе выкарыстання арыгінальных аўтарскіх шрыфтоў, размяшчэння на розных радках, візуальнага дамівання і г. д.

Абагульняючы існуючую ў гэты момант практыку экспертызы і падыходы, якія прымяняюцца, можна вылучыць наступныя групы абазначэнняў, якія ўключаюць ці складаюцца з элементаў, што ўяўляюць сабой географічныя тапонімы ці іх вытворныя.

1. Абазначэнні, у якіх «геаграфічныя» элементы адасоблены як графічна, так і па сэнсе ад іншых элементаў, уключаных у абазначэнне.

У гэтым выпадку такі «геаграфічны» элемент выконвае выключна інфармацыйную функцыю. Па агульным правіле ўсім апісальным элементам у складзе абазначэння не можа быць дадзена самастойная прававая ахова (пункт 1 артыкула 1483 ГК РФ). Гэтая норма накіравана ў першую чаргу на забарону манапалізацыі такіх слоў/відарысаў у дачыненні да астатніх удзельнікаў рынку, паколькі названыя элементы павінны заставацца свабоднымі ў грамадзянскім абароце.

У сувязі з гэтым механізм «дыскламацыі» (выключэння з прававой аховы) прызваны захаваць баланс паміж забаронай на манапалізацыю апісальных элементаў і магчымасцю зарэгістраваць таварны знак у тым выглядзе, у якім ён будзе выкарыстоўвацца ў далейшым.

Іншай падставай для адмовы ў дзяржаўнай рэгістрацыі ў якасці таварнага знака абазначэнняў, якія маюць у сваім складзе «геаграфічныя» элементы, з'яўляюцца палажэнні падпункта 1 пункта 3 артыкула 1483 ГК РФ. Ва ўсіх падобных абазначэннях на стадыі экспертызы заяўленага абазначэння названыя элементы суадносяцца з месцазнаходжаннем заяўніка.

Калі на рэгістрацыю ў якасці таварнага знака заяўлена абазначэнне, якое ўяўляе сабой або змяшчае назву пэўнага географічнага аб'екта ці элемент, які так ці інакш суадносіцца з межамі пэўнага географічнага аб'екта, у ходзе экспертызы вызначаецца, ці ўспрымаецца такое абазначэнне або ўключаны ў яго склад элемент як указанне на месца вытворчасці тавара, ці яно не ўспрымаецца з прычыны нерэальнасці іх сувязі з географічным аб'ектам, гэта значыць з'яўляецца семантычна нейтральным ці, па-іншаму, «фантазійным».

У ходзе экспертызы бяруцца пад увагу як асаблівасці самога абазначэння, а менавіта аналіз усіх уключаных славесных і выяўленчых элементаў, так і тавары і паслугі, у дачыненні да якіх просіцца рэгістрацыя такога абазначэння.

2. Абазначэнні, у якіх «геаграфічныя» элементы знаходзяцца ў звязцы з дадатковым апісальным словам.

У гэтым аспекце «геаграфічныя» элементы аналізуюцца ў звязцы з дадатковым словам, якое можа быць як назоўнікам, так і прыметнікам або прыслоўем. Тым

не менш, калі дадатковае слова можа быць ацэнена як такое, што адпавядае палажэнням пункта 3 артыкула 1483 ГК РФ у дачыненні да тавараў і (ці) паслуг і (ці) да заяўніка, прававыя наступствы для такога словазлучэння («геаграфія» + дадатковае слова) будуць прымяняцца да ўсяго словазлучэння ў цэлым.

3. Абазначэнні, у якіх «геаграфічныя» элементы знаходзяцца ў звязцы з дадатковым «фантазічным» словам.

Гэтая катэгорыя абазначэнняў адрозніваецца ад першых дзвюх тым, што дадатковае «фантазічнае» слова ў спалучэнні з «геаграфічным» элементам робіць усю канструкцыю аховязвольнай.

Разам з тым з улікам наяўнасці ў абазначэннях вытворных ад географічных назваў мяркуецца, што ўсе вобразы так ці інакш суадносяцца з канкрэтным географічным аб'ектам, указаным у абазначэнні. Інакш кажучы, нягледзячы на арыгінальнасць такіх абазначэнняў, з-за ўзнікнення асацыятыўнай сувязі з географічным аб'ектам патрабавецца праверка на адпаведнасць месцазнаходжання заяўніка ў рамках палажэння падпункта 1 пункта 3 артыкула 1483 ГК РФ у частцы верагоднага ўвядзення спажывацкай зман адносна месцазнаходжання вытворцы тавараў [5].

У выпадку супадзення адраса месцазнаходжання заяўніка з географічным аб'ектам, указаным у абазначэнні, ці ў выпадку несупадзення, але пры прадстаўленні дакументаў, на падставе якіх можна зрабіць вывад аб выключэнні ўвядзення спажывацкай зман, абазначэнне падлягае прававой ахове.

4. Наяўнасць «геаграфічнага» элемента ў абазначэннях, заяўленых на рэгістрацыю ў якасці таварных знакаў у дачыненні да пітных і мінеральных вод.

Пад «прыроднай» разумеецца вада, якая здабыта з канкрэтнай крыніцы, свідравіны і апрацавана/ачышчана такімі спосабамі, якія не змяняюць у саставе такой вады наяўнасць і суадносіны катыёнаў, аніёнаў і біялагічна актыўных кампанентаў (звычайна гэта механічныя фільтры). Састаў вады застаецца нязменным.

Процілегласцю прыроднай вадзе з'яўляецца вада, якую спецыялісты называюць апрацаванай і якую здабываюць з розных водазабораў, не прывязаных да географічнага аб'екта. Водазабор можа быць любым: і з крыніцы, і з сістэмы цэнтральнага водазабеспячэння.

Такая вада можа быць ачышчана любымі спосабамі, у тым ліку такімі, якія зменьваюць мікрафлору, састаў вады і суадносіны ў ёй катыёнаў, аніёнаў і біялагічна актыўных кампанентаў. Ачыстка можа выконвацца з дапамогай выпраменьвання або рэагентаў⁹.

Варта адзначыць, што фармальнае знаходжанне адраса заяўніка ў межах географічнага аб'екта, назва якога ўключана ў склад заяўленага абазначэння, не пацвярджае прыроднага паходжання вады, і адпаведна

застаецца пагроза ўвядзення спажывацкай зман адносна прыроднага паходжання вады.

З прычыны адсутнасці дадатковага прававога рэгулявання пералік дакументаў, якія неабходна прадставіць заяўніку для доказу сапраўды прыроднага паходжання вады, вызначаецца самім заяўнікам. На думку аўтараў, у якасці доказаў могуць быць прадстаўлены, напрыклад, ліцэнзіі на здабычу вады, дагаворы пастаўкі вады, дэкларацыі і сертыфікаты адпаведнасці вады і г. д.

У цяперашні час з улікам напрацаванай, у тым ліку з удзелам Палаты па патэнтных спрэчках (далей – ППС), практыкі робіцца магчымым рэкамендаваць заяўнікам для пераадолення падставы для адмовы ў сувязі з магчымасцю ўвядзення спажывацкай зман адносна прыроднага паходжання вады прадстаўляць экспертызе дакументы, што тычацца дзейнасці, якую яны ажыццяўляюць, па здабычы і вытворчасці вады, уключаючы правы на свідравіны ў выпадку, калі дзейнасць ужо вядзецца, або дакументы аб падрыхтоўцы да такой, калі заяўнік плануе выпуск пасля атрымання правоў на таварны знак.

5. Наяўнасць у абазначэнні «геаграфічнага» элемента, які з'яўляецца тоесным ці падобным да ступені змяшэння з назвай месца паходжання тавару (далей – НМПТ) і (ці) з географічным указаннем (далей – ГУ).

Згодна з артыкулам 1516 ГК РФ, ГУ – гэта абазначэнне, якое ідэнтыфікуе тавар, што паходзіць з тэрыторыі географічнага аб'екта. Пэўная ўласцівасць, рэпутацыя ці іншыя характарыстыкі такога тавару ў значнай ступені звязаны з яго географічным паходжаннем (характарыстыкі тавару); НМПТ – гэта абазначэнне, якое ўяўляе сабой сучасную ці гістарычную, афіцыйную ці неафіцыйную, поўную ці скарачаную назву краіны, гарадскога ці сельскага паселішча, мясцовасці ці іншага географічнага аб'екта, якое ўключае такую назву ці вытворнае ад такой назвы, якое стала вядомым у выніку яго выкарыстання ў дачыненні да тавару, асаблівыя ўласцівасці якога выключна вызначаюцца характэрнымі для гэтага географічнага аб'екта прыроднымі ўмовамі і (або) чалавечымі фактарамі¹⁰.

НМПТ – унікальны аб'ект, сродак індывідуалізацыі, якое дазваляе ў вызначаным законам парадку замацаваць за вытворцамі рэгіёна правы на гэтую назву.

ГУ – абазначэнне, якое ідэнтыфікуе тавар, што паходзіць з тэрыторыі географічнага аб'екта. Пэўная ўласцівасць, рэпутацыя ці іншыя характарыстыкі такога тавару ў значнай ступені звязаны з яго географічным паходжаннем (характарыстыкі тавару).

Прызначэнне ГУ аналагічна НМПТ: гэтыя аб'екты з'яўляюцца складальнымі комплексу характарыстык, якія даюць шырокай грамадскасці ўяўленне пра вытворцу і высокую якасць тавару, разнастайнасць традыцый

⁹ Віды пітной вады і патрабаванні да маркіроўкі // Расякасць: сайт. URL: <https://rskrf.ru/tips/obzory-i-topy/vidy-pitevoy-vody-i-trebovaniya-k-markirovke/> (дата звароту: 24.07.2024).

¹⁰ Грамадзянскі кодэкс Расійскай Федэрацыі (частка чацвёртая) // ДПС Кансультант Плюс: сайт. URL: https://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_64629/?ysclid=m4cmq0uz6f149682539 (дата звароту: 19.07.2024).

НМПТ і ГУ садзейнічаюць захаванню і адраджэнню традыцыйных метадаў вытворчасці, рамёстваў і культурных практык, якія могуць быць унікальнымі для пэўнага рэгіёна.

рэгіёнаў і пра сувязь гэтага тавару з канкрэтнай тэрыторыяй, г. зн. брэндам адпаведнага рэгіёна.

Нягледзячы на названыя адрозненні, зазначаныя аб'екты, якія ў СМІ называюцца «рэгіянальнымі брэндамі», выконваюць шэраг важных задач, таму што яны даюць спажывцам упэўненасць у тым, што яны набываюць тавары з асаблівымі ўласцівасцямі і характарыстыкамі, звязанымі з іх геаграфічным паходжаннем. Апрача таго, НМПТ і ГУ садзейнічаюць захаванню і адраджэнню традыцыйных метадаў вытворчасці, рамёстваў і культурных практык, якія могуць быць унікальнымі для пэўнага рэгіёна.

Разам з тым пры прымяненні новай рэдакцыі пункта 7 артыкула 1483 ГК РФ пры рэгістрацыі абазначэнняў, тоесных ці падобных да ступені змяшэння з НМПТ ці ГУ, узнікаюць наступныя пытанні, якія патрабуюць вырашэння.

Згодна з палажэннямі падпункта 1 пункта 7 артыкула 1483 ГК РФ, не могуць быць зарэгістраваны ў якасці таварных знакаў абазначэнні:

- якія ўключаюць, перадаюць ці імітуюць ГУ ці НМПТ, што ахоўваюцца ў адпаведнасці з ГК РФ, а таксама абазначэнні, заяўленыя на рэгістрацыю ў якасці такіх да даты прыярытэту таварнага знака, у дачыненні да аднародных тавараў, за выключэннем выпадку, калі такое абазначэнне ўключае як неахоўны элемент у таварны знак, які рэгіструецца на імя асобы, што мае права выкарыстання такога геаграфічнага ўказання ці назвы месца паходжання тавару.

Такім чынам, новая норма заканадаўства не змяшчае ў сабе забароны рэгістрацыі тоесных ці падобных да ГУ або НМПТ абазначэнняў у дачыненні да аднародных тавараў, калі ў заяўнікаў ёсць права на ГУ ці НМПТ.

Вынікі, вывады

Новы падыход вырашыў шматгадовую праблему адмоў у рэгістрацыі таварных знакаў тоесных ці падобных да ступені змяшэння з ГУ і (ці) НМПТ у дачыненні да любых заяўленых на рэгістрацыю тавараў і паслуг.

Але адначасова з гэтым новыя падыходы, прадугледжаныя палажэннем падпункта 1 пункта 7 артыкула 1483 ГК РФ, змяшчаюць у сабе рызыку для патэнцыйнага «размыцця» ГУ ці НМПТ як рэгіянальных брэндаў.

Гэты артыкул можа быць карысным шырокаму колу спецыялістаў у галіне інтэлектуальнай уласнасці, а

таксама прадстаўнікам органаў улады пры фарміраванні і абмеркаванні змяненняў нарматыўнага рэгулявання інстытута таварных знакаў у Расіі.

Заклучэнне

Такім чынам, сучасныя рэаліі і выклікі, якія стаяць перад расійскай эканомікай і бізнесам, у якім усё большую ролю і значэнне адыгрываюць таварныя знакі, патрабуюць карэкціроўкі заканадаўчага рэгулявання сферы інтэлектуальнай уласнасці. Своечасовае ўнясенне змяненняў дазволіць сістэматызаваць падыходы, забяспечыць баланс паміж інтарэсамі спажывцоў, заяўнікаў па заяўках на таварныя знакі і дзяржавы.

Акрамя гэтага, важным аспектам з'яўляецца выпрацоўка дзяржаўных падходаў, накіраваных на барацьбу з нядабрасумленымі дзеяннямі з боку асобных катэгорый заяўнікаў з мэтай абароны грамадзян ад з'яўлення на рынку тавараў неналежаў якасці.

Спіс літаратуры

1. Гераева, М. А. Асаблівасці рэгістрацыі таварных знакаў, якія складаюцца з геаграфічных назваў ці якія ўключаюць іх / М. А. Гераева // Капірайт. Веснік Акадэміі інтэлектуальнай уласнасці. – 2023. – № 2. – С. 113–128. – EDN UTKAEU.
2. Нярэцін, А. П. Докладнасць сацыялагічных даследаванняў у практыцы абароны правоў на сродкі індывідуалізацыі / А. П. Нярэцін, А. А. Чаканаў, І. А. Русакоў // Інтэлектуальная ўласнасць. Прамысловая ўласнасць. – 2024. – № 6. – С. 10–14.
3. Яроменка, У. І. Аб дапушчальнасці рэгістрацыі ў Расіі таварнага знака па згодзе праваўладальніка / У. І. Яроменка // Інтэлектуальная ўласнасць. Прамысловая ўласнасць. – 2024. – № 4. – С. 4–14.
4. Аляксеева, В. Л. Прадухіленне змяшэння таварных знакаў у Расіі і за мяжой: вынікі параўнальных даследаванняў / В. Л. Аляксеева, М. Г. Карабанава // Веснік ФІПУ. – 2023. – Т. 2, № 2 (4). – С. 12–21. – EDN CRGNWS.
5. Аляксеева, В. Л. Абмеркаванне праблем ацэнкі аховаздольнасці таварных знакаў: змяшэнне і аб'ёмныя знакі / В. Л. Аляксеева // Інтэлектуальная ўласнасць для дзяржавы і чалавека: зборнік дакладаў XXVII Міжнароднай навукова-практычнай канферэнцыі Распатэнта, Масква, 28–29 верасня 2023 г. – Масква: Федэральная дзяржаўная бюджэтная ўстанова «Федэральны інстытут прамысловай уласнасці», 2023. – С. 8–18. – EDN LSBJRJ.

Інфармацыя аб аўтарах

Юрый Сяргеевіч Зубаў, кандыдат педагагічных навук, кіраўнік Федэральнай службы па інтэлектуальнай уласнасці (Масква, Беражкоўская наб., д. 24, буд. 12); rospatent@rospatent.gov.ru

Сяргей Аляксандравіч Рэнжын, начальнік Цэнтра таварных знакаў і прамысловых узораў Федэральнага інстытута прамысловай уласнасці, аспірант ФДБАУ

ВА «РДАІУ» (Масква, Беражкоўская наб., д. 30, к. 1); renzhin@rupto.ru

Майя Ігараўна Еўдакімава, кандыдат філасофскіх навук, начальнік Цэнтра па ўзаемадзеянні з органамі ўлады Федэральнага інстытута прамысловай уласнасці (Масква, Беражкоўская наб., д. 30, к. 1); mievdokimova@rupto.ru

Заяўлены ўнёсак суаўтараў

Ю. С. Зубаў – пастаноўка задачы, кіраванне даследаваннем.

С. А. Рэнжын – метадалогія, фармальны аналіз, правядзенне даследавання, стварэнне рукапісу і яго рэдагаванне.

М. І. Еўдакімава – метадалогія, фармальны аналіз, правядзенне даследавання, стварэнне рукапісу і яго рэдагаванне.

References

1. Geraeva, M. A. (2023), «Features of registration of trademarks consisting of geographical names or including them», *Copyright (Bulletin of the Academy of Intellectual Property)*, no 2, pp. 113–128.
2. Neretin, O. P., Chekanov, A. A. and Rusakov, I. A. (2024), «The reliability of sociological research in the practice of protecting the rights to means of individualization», *Intellectual property. Industrial property*, no. 6, pp. 10–14.
3. Eremenko, V. I. (2024), «On the admissibility of registration of a trademark in Russia with the consent of the copyright holder», *Intellectual property. Industrial property*, no 4, pp. 4–14
4. Alekseeva, O. L. and Karabanova, M. G. (2023), «Preventing trademarks confusion in Russia and abroad: the results of a comparative research», *Bulletin of Federal Institute of Industrial Property*, Vol. 2, no 2 (4), pp.12–21.
5. Alekseeva, O. L. (2023), «Discussion of the problems of assessing the protectability of trademarks: mixing

and volumetric marks», *Intellectualnaya sobstvennost dlya gosudarstva i cheloveka: sbornik dokladov XXVII Mezhdunarodnoj nauchno-prakticheskoy konferencii Rospatenta* [Intellectual property for the state and man: collection of reports of the XXVII International Scientific and Practical Conference of Rospatent], *Intellectual property for the state and man: XXVII International Scientific and Practical Conference of Rospatent*, Moscow, Russia, 28–29 Sept 2023, pp. 8–18.

Information about the authors

Yury S. Zubov, Cand. Sci. (Pedagogy), Head of the Federal Service for Intellectual Property (Moscow. Berezhkovskaya emb. 24–12); rospatent@rospatent.gov.ru

Sergei A. Renzhin, Head of the Center for Trademarks and Industrial Designs, Federal Institute of Industrial Property, postgraduate student of the Russian State Academy of Intellectual Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30, bld. 1); renzhin@rupto.ru

Maya I. Evdokimova, Ph.D., Head of Government Relations Department, Federal Institute of Industrial Property, (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30, bld. 1); mievdokimova@rupto.ru

Contribution of the authors

S. Yu. Zubov – problem statement, research management.

S. A. Renzhin – methodology, formal analysis, investigation, writing and editing.

M. I. Evdokimova – methodology, formal analysis, investigation, writing and editing.

Аўтары заяўляюць аб адсутнасці канфлікту інтарэсаў.
The authors declare no conflict of interests.

Паступіў у рэдакцыю 29.10.2024

Дапрацаваны пасля рэцэнзавання 05.12.2024

Прыняты да публікацыі 09.12.2024

Распатэнт
Федэральная служба
па інтэлектуальнай
уласнасці

ЯК АТРЫМАЦЬ ПРАВЫ КАРЫСТАННЯ ЗАМЕЖНЫМІ ТЭХНАЛОГІЯМІ, КАЛІ АД ГЭТАГА ЗАЛЕЖЫЦЬ НАЦБЯСПЕКА

ГАЙД ПА РАБОЦЕ З ПАДКАМІСІЯЙ ДЛЯ
АТРЫМАННЯ ЗАМЕЖНЫХ ПАТЭНТАЎ БЕЗ
ЗГОДЫ ПРАВАЎЛАДАЛЬНІКАЎ

Для кампаній з доляй статутнага
расійскага капіталу больш за **75%**

ЗАПЫТАЦЬ У ПРАВАЎЛАДАЛЬНІКА ДАЗВОЛ НА ВЫКАРЫСТАННЕ ЯГО ТЭХНАЛОГІІ

КАЛІ

Адмова ці няма адказу 30 дзён

НАКІРУЙЦЕ ЗАЯЎКУ

Па спецыяльнай форме ў падкамісію
па выкарыстанні патэнтаў
Мінэканамразвіцця

МІНЭКАНАМРАЗВІЦЦЯ ПРАВЯРАЕ ЗАЯЎКУ

5 РАБОЧЫХ ДЗЁН

Інфармацыя няпоўная,
не хапае дакументаў

✗ АДМОВА

АДМОВА

Заказ паступае ў Федэральныя органы
выканаўчай улады (Мінпрамгандлю,
ФАС, Распатэнт і профільны дзяржорган
па галіне) на разгляд

КОЖНЫ ФОВУ РЫХТУЕ ЗАКЛЮЧЭННЕ

20 РАБОЧЫХ ДЗЁН

ЗАЯЎКА ВЯРТАЕЦЦА Ў МІНЭКАНАМРАЗВІЦЦЯ. МІНІСТЭРСТВА РЫХТУЕ ПА ЁЙ СВАЁ ЗАКЛЮЧЭННЕ

10 РАБОЧЫХ ДЗЁН

КАЛІ ПРАПАНОВУ
Ў ЗАЯЎЦЫ
ПАДТРЫМЛІВАЮЦЬ

< 3 ЗАКЛЮЧЭННЯЎ
ПЫТАННЕ НА ПАДКАМІСІЮ НЕ
ВЫНОСІЦЦА

≥ 3 ЗАКЛЮЧЭННЯЎ
МІНЭКАНАМРАЗВІЦЦЯ
НАКІРОЎВАЕ МАТЭРЫЯЛЫ
Ў ПАДКАМІСІЮ

ПАДКАМІСІЯ ПА ВЫКАРЫСТАННІ ПАТЭНТАЎ ВЫНОСІЦЬ РАШЭННЕ

• Аб адмове ў падтрымцы
прапановы ў заяўцы

• Аб выкарыстанні
патэнта

Матэрыялы накіроўваюцца ва Урадавую
камісію па эканамічным развіцці
і інтэграцыі для зацвярджэння і
падрыхтоўкі распараджэння Урада РФ

ПАСЛЯ РАСПАРАДЖЭННЯ ЎРАДА МОЖНА ВЫКАРЫСТОЎАЦЬ ЗАМЕЖНЫ ПАТЭНТ БЕЗ ЗГОДЫ ПРАВАЎЛАДАЛЬНІКА

Навуковий артыкул

Original article

УДК: 347.77.043.2

EDN: <https://elibrary.ru/mxibtd>

Правовое регулювання примусового ліцензування винаходів і деякі аспекти праваприменення у галузі фармацевтики

Наталія Канстанцінаўна Нікалаенка

Федеральний інститут промислової власності

otd1816@rupto.ru

Анотація: у артыкуле разгледжаны пытанні прававога регулювання примусового ліцензування винаходів у міжнародным, рэгіянальным і расійскім заканадаўствах. Даючы выключныя правы, дзяржава ў мэтах аптымальнага функцыянавання інстытута патэнтавання адначасова вызначае як межы іх ажыццяўлення, так і магчымасці іх абмежавання. Пры гэтым абмежаванні выключных правоў у тым выпадку, калі выкарыстанне аб'ектаў патэнтных правоў дапускаецца без згоды праваўладальнікаў, вызначаны заканадаўча артыкуламі 1239, 1360 і 1362 Грамадзянскага кодэкса. На прыкладах рэалізацыі механізма примусового ліцензування паказана, як ва ўмовах надзвычайных сітуацый дзяржава рэалізуе паўнамоцтвы на абмежаванне выключных правоў у тых выпадках, калі выкарыстанне аб'ектаў патэнтных правоў дапускаецца без згоды праваўладальнікаў. Пры гэтым няма падстаў меркаваць, што працэдуры примусового ліцензування, прадугледжаныя артыкуламі 1360 і 1362 Грамадзянскага кодэкса, могуць прывесці да разбурэння інстытута патэнтавання. У выніку праваприменення дзеючых нормаў устаранёна манопольнае становішча патэнтаўладальнікаў, і насельніцтва краіны ў цэлым, а таксама асобныя групы пацыентаў забяспечваюцца жыццёва важнымі неабходнымі лекавымі прэпаратамі. Пры гэтым павысілася зацікаўленасць патэнтаўладальнікаў у актывізацыі перамоў аб зніжэнні цэн і аднаўленні паставак лекавых прэпаратаў.

Ключавыя словы: примусовае ліцензуванне, винаходка, выключнае права, лекавыя сродкі, надзвычайныя абставіны, манопольнае становішча.

Для цытавання: Нікалаенка, Н. К. Правовое регулювання примусового ліцензування винаходів і некаторыя аспекти праваприменення у галузі фармацевтики / Н. К. Нікалаенка // Вестник ФИПС. – 2024. – Т. 3, № 4. – С. 374–383.

Legal regulation of compulsory licensing of inventions and some aspects of enforcement in the field of pharmaceuticals

Natalia K. Nikolaenko

Federal Institute of industrial property

otd1816@rupto.ru

Abstract: the article considers the issues of legal regulation of compulsory licensing of inventions in international, regional and Russian legislation. Granting exclusive rights, the state, in order to optimise the functioning of the institution of patenting, simultaneously establishes both the limits of their exercise and the

possibilities of their restriction. At the same time, Articles 1239, 1360 and 1362 of the Civil Code define the limitations of exclusive rights when the use of objects of patent rights is allowed without the consent of the right holders. The examples of the implementation of the mechanism of compulsory licensing show how, in emergency situations, the state exercises the power to restrict exclusive rights in cases where the use of objects of patent rights is allowed without the consent of the right holders. There is no reason to believe that compulsory licensing procedures provided for by Articles 1360 and 1362 of the Civil Code may lead to the destruction of the institution of patenting. As a result of the enforcement of the current rules, the monopoly position of patent holders has been eliminated and the population of the country as a whole, as well as certain groups of patients, are provided with vital essential medicines. At the same time, the interest of patent holders in intensifying negotiations on price reductions and resumption of supplies of medicines has increased.

Keywords: compulsory licensing, invention, exclusive right, medicines, extraordinary circumstances, monopoly position.

For citation: Nikolaenko, N. K. Legal regulation of compulsory licensing of inventions and some aspects of enforcement in the field of pharmaceuticals / N. K. Nikolaenko // Bulletin of Federal institute of industrial property. – 2024. – Vol. 3, № 4. – P. 374–383.

Уводзіны

З прычыны адзінаквых выпадкаў выдачы прымусовых ліцэнзій пытанні правапрымянення прымусовага ліцэнзавання дагэтуль застаюцца недастаткова вывучанымі. Аўтарамі публікацый на тэму прымусовага ліцэнзавання выказваюцца розныя пункты гледжання. У сувязі з гэтым даследаванне нормаў расійскага заканадаўства аб прымусовым ліцэнзаванні і канкрэтных асаблівасцяў іх правапрымянення з мэтай высвятлення пытання, наколькі заканадаўча ўрэгуляваным і эфектыўным з'яўляецца механізм прымусовага ліцэнзавання для забеспячэння насельніцтва даступнымі лекавымі сродкамі ва ўмовах узнікнення надзвычайных сітуацый, з'яўляецца актуальным.

Агляд літаратуры

З абмежаванай колькасці публікацый, якія закранаюць тэму прымусовага ліцэнзавання, значнымі з'яўляюцца артыкулы ў спецыялізаваных часопісах «Патэнты і ліцэнзіі», «Часопіс Суда па інтэлектуальных правах», «Інтэлектуальная ўласнасць. Прамысловая ўласнасць» і інш.

На думку Латынцава А. В., прымусовае ліцэнзаванне з'яўляецца эфектыўным сродкам, накіраваным на абмежаванне выключных правоў уладальнікаў патэнтаў на вынаходкі, якія адносяцца да лекавых сродкаў, для чаго неабходна мадэрнізацыя заканадаўчага рэгулявання з мэтай пашырэння прымянення прымусовага ліцэнзавання ў сферы аховы здароўя [1]. У той жа час аўтар знаходзіць адрозненні прававой прыроды праваадносін пры выкарыстанні вынікаў інтэлектуальнай дзейнасці самім праваўладальнікам ці з яго дазволу ад выключэнняў, якія прадугледжваюць выкарыстанне вынікаў інтэлектуальнай дзейнасці без згоды праваўладальнікаў [2].

Аднак Варажэвіч А. С. выказвае адмоўнае стаўленне да самой магчымасці прымянення прымусовага ліцэнзавання на выкарыстанне вынаходак, якія адносяцца да лекавых прэпаратаў, паколькі «шырокае

У выніку прыняцця
рашэння аб
прадастаўленні
прымусовай ліцэнзіі ад імя
дзяржавы зацікаўленая
асоба надзяляецца
правам выкарыстоўваць
запатэнтаваную
вынаходку без згоды
праваўладальніка.

прымяненне прымусовага ліцэнзавання выкліча слабасць інтэлектуальных правоў на фармацэўтычныя прэпараты, што знізіць інвестыцыйную прывабнасць расійскай юрысдыкцыі ў вачах замежных фармацэўтычных кампаній» [3].

На думку Заўялавай М., прымусовае ліцэнзаванне з'яўляецца надзвычайна складаным інструментам, і на сённяшні дзень нельга адназначна сцвярджаць, што яго прымяненне пры любых умовах можа забяспечыць даступнасць лекавых сродкаў для насельніцтва [4].

У шэрагу публікацый адзначаецца станоўчы ўплыў прадугледжаных грамадзянскім заканадаўствам выключэнняў з патэнтнай манополіі на забеспячэнне балансу канкурэнтных і манопалістычных з'яў [5, 6]. Такія выключэнні могуць выкарыстоўвацца дзяржавай у мэтах забеспячэння інтарэсаў абароны і бяспекі, аховы жыцця і здароўя грамадзян, а таксама ў мэтах падтрымкі айчынных вытворцаў, якія ўдзельнічаюць у вытворчасці імпартазамышчальнай прадукцыі, што, у сваю чаргу, запатрабуе ўнясення змяненняў у заканадаўства.

Такім чынам, на сённяшні дзень пытанне пра тое, наколькі заканадаўча ўрэгуляваным і эфектыўным з'яўляецца механізм прымусовага ліцэнзавання для мэт забеспячэння насельніцтва даступнымі лекавымі сродкамі ва ўмовах надзвычайных сітуацый, застаецца дыскусійным.

Прымусовае ліцэнзаванне ў міжнародным заканадаўстве

Сучасныя асновы прымусовага ліцэнзавання ў міжнародным заканадаўстве заложаны палажэннямі артыкула 5А Парыжскай канвенцыі¹, якой вызначана права кожнай краіны-удзельніцы прыняць заканадаўчыя меры аб выдачы прымусовых ліцэнзій з мэтай прадукіравання злоўжыванняў, звязаных з невыкарыстаннем вынаходкі самім праваўладальнікам і забаронай на выкарыстанне вынаходкі зацікаўленымі асобамі. Названым артыкулам таксама прадугледжана права краіны-удзельніцы прыняць заканадаўчыя меры па пазбаўленні патэнтаўладальніка выключнага права ў выпадку, калі выдача прымусовай ліцэнзіі выявіцца недастатковай для прадукіравання злоўжыванняў з боку ўладальніка патэнта. Аднак калі патэнтаўладальнік дакажа, што недастатковае выкарыстанне вынаходкі абумоўлена аб'ектыўнымі прычынамі, то ў выдачы прымусовай ліцэнзіі павінна быць адмоўлена. Такімі прычынамі могуць быць перашкоды прававога, эканамічнага або тэхнічнага характару, якія не дазваляюць патэнтаўладальніку выкарыстоўваць вынаходку.

Сучасныя асновы прымусовага ліцэнзавання ў міжнародным заканадаўстве заложаны палажэннямі артыкула 5А Парыжскай канвенцыі.

Палажэннямі артыкула 5А Парыжскай канвенцыі рэгулюецца не толькі прадастаўленне прымусовых ліцэнзій для прадукіравання злоўжыванняў з боку праваўладальнікаў, але і ў выпадках, калі прымусовае ліцэнзаванне неабходна ў інтарэсах нацыянальнай бяспекі, а таксама для абароны жыцця і здароўя насельніцтва. У сувязі з гэтым Г. Бодэнхаўзен піша ў сваім «Каментары да Парыжскай канвенцыі па ахове прамысловай уласнасці» [7], што «краіны-удзельніцы канвенцыі маюць права прадугледжваць у сваім заканадаўстве аналагічныя або іншыя меры, калі лічаць, што такія меры неабходны для забеспячэння грамадскіх інтарэсаў». Пры гэтым аўтар каментара адзначае, што палажэнні пунктаў А (3) і А (4) артыкула 5 Парыжскай канвенцыі не прымяняюцца, калі патэнты датычацца інтарэсаў краіны ў галіне абароны, аховы здароўя насельніцтва ці ў выпадку «залежных патэнтаў».

Варта адзначыць, што з заключэннем у 1994 г. Пагаднення Сусветнай гандлёвай арганізацыі (СГА) па

Неабходным з'яўляецца прытрымліванне балансу паміж інтарэсамі патэнтаўладальніка, гарантаванымі законам, і публічнымі інтарэсамі грамадства пры вызначэнні і прымяненні адпаведных норм.

гандлёвых аспектах правоў інтэлектуальнай уласнасці² (далей – Пагадненне ТРІПС) і прыняццем Дэкларацыі міністраў аб Пагадненні ТРІПС і грамадскай ахове здароўя ў г. Доха ў 2001 г. (далей – Дахійская дэкларацыя) міжнародныя кааперацыя і гарманізацыя заканадаўства ў сферы інтэлектуальнай уласнасці атрымала новы імпульс у сваім развіцці.

Палажэннямі артыкула 31 Пагаднення ТРІПС вызначана права краін-чальцоў прадастаўляць прымусовыя ліцэнзіі і вызначаць патрабаванні, выкананне якіх неабходна для вырашэння пытання аб прадастаўленні прымусовай ліцэнзіі. Пры гэтым у пункце 4 Дахійскай дэкларацыі зазначана, што Пагадненне ТРІПС павінна садзейнічаць рэалізацыі права краін-чальцоў СГА на забеспячэнне аховы здароўя насельніцтва і садзейнічанне бесперашкоднаму доступу да лекаў.

Пункт 5 Дахійскай дэкларацыі гаворыць: «(b) Кожная краіна-чалец арганізацыі мае права прымаць рашэнне аб прымусовых ліцэнзіях і вольная вызначаць, на якіх падставах яны прадастаўляюцца; (c) Кожная краіна-чалец арганізацыі мае права вызначаць, што ўяўляе сабой нацыянальнае надзвычайнае становішча і іншыя надзвычайныя абставіны, усведамляючы, што крызісная сітуацыя ў ахове здароўя, у тым ліку якая адносіцца да ВІЧ/СНІД, туберкулёзу, малярыі і іншым эпідэміям, можа ўяўляць сабой нацыянальнае надзвычайнае становішча і іншыя надзвычайныя абставіны».

Палажэнні артыкула 31 Пагаднення ТРІПС у 2005 г. былі дапоўнены артыкулам 31bis. Дапаўненні тычацца прымянення прымусовага ліцэнзавання ў дачыненні да запатэнтаваных лекавых сродкаў. Для Расійскай Федэрацыі гэтыя дапаўненні набылі моц 22 верасня 2017 г.

Такім чынам, і Парыжскай канвенцыяй, і Пагадненнем ТРІПС прадугледжана права краін-чальцоў самастойна вызначаць нормы нацыянальных заканадаўстваў, якімі рэгулююцца ўмовы і працэдуры прымусовага ліцэнзавання і якія ўлічваюць спецыфіку прымусовага ліцэнзавання лекавых сродкаў, абумоўленую мэтай забеспячэння грамадскай аховы здароўя. Разам з тым у абодвух дакументах адзначана неабходнасць

¹ Канвенцыя аб ахове прамысловай уласнасці (Парыж, 20 сакавіка 1883 г.) (са змяненнямі і дапаўненнямі) // Кодэкс: афіцыйны партал. URL: <https://docs.cntd.ru/document/1900359> (дата звароту: 18.11.2024).

² Пагадненне па гандлёвых аспектах правоў інтэлектуальнай уласнасці (ТРІПС) (СГА, Уругвайскі раўнд шматбаковых гандлёвых перамоў, 15 красавіка 1994 г.) // Кодэкс: афіцыйны партал. – URL: <https://docs.cntd.ru/document/902340087> (дата звароту: 18.11.2024).

Стимулюванне інавацыйнай дзейнасці, з'яўляючыся важнай сацыяльнай задачай, часам супярэчыць іншым сацыяльным мэтам ці інтарэсам прыватных асоб, і апошнія лічацца больш прыярытэтнымі ці важнымі.

захавання балансу паміж інтарэсамі патэнтаўладальніка, гарантаванымі законам, і публічнымі інтарэсамі грамадства пры вызначэнні і прымяненні адпаведных нормаў.

Пытанні прымянення дзяржавамі-чальцамі Сусветнай арганізацыі інтэлектуальнай уласнасці (далей – CAIU) прымусовага ліцэнзавання ў рамках нацыянальных заканадаўстваў знаходзяцца пад пільнай увагай Пастаяннага камітэта па патэнтным праве (далей – ПКПП). Па рэзультатах даследавання матэрыялаў і каментароў, пададзеных у Міжнароднае бюро CAIU дзяржавамі-чальцамі CAIU, Сакратарыятам ПКПП быў падрыхтаваны дакумент [8], у якім падрабязна аналізуецца замацаваныя ў заканадаўствах розных краін мэты і задачы прымусовых ліцэнзій, правапрымяненне якіх павінна забяспечваць інтарэсы грамадства ў цэлым. У сувязі з гэтым у дакуменце [8] прыведзена растлумачэнне прафесара Л. Бэнтлі, у якім адзначана наяўнасць процілеглых інтарэсаў прыватных асоб (праваўладальнікаў) і грамадства. У прыватнасці, у гэтым растлумачэнні зазначана, што «стимуляванне інавацыйнай дзейнасці, з'яўляючыся важнай сацыяльнай задачай, часам супярэчыць іншым сацыяльным мэтам ці інтарэсам прыватных асоб, і апошнія лічацца больш прыярытэтнымі ці важнымі». У якасці прыкладаў можа быць прыведзена прымяненне прымусовага ліцэнзавання ў мэтах забеспячэння нацыянальнай бяспекі і аховы здароўя насельніцтва ў выпадках узнікнення надзвычайных сітуацый.

Прымусовае ліцэнзаванне ў савецкім і расійскім заканадаўствах

Згодна з дзеючым у СССР заканадаўствам³, у тых выпадках, калі вынаходка мела асабліва важнае значэнне для дзяржавы, але з патэнтаўладальнікам не было дасягнута пагадненне аб выдачы ліцэнзіі ці аб уступцы патэнта, па рашэнні Савета Міністраў СССР патэнт мог быць прымусова выкуплены дзяржавай або адпаведнай арганізацыі мог быць дадзены дазвол

на выкарыстанне вынаходкі з вызначэннем платы патэнтаўладальніку». Пазней гэтае палажэнне было дапоўнена ўдакладненнем памеру грашовай кампенсцыі, якая павінна быць супастаўнай з рыначным коштам ліцэнзіі. Пры нязгодзе з памерам кампенсцыі, якая выплачваецца, праваўладальнік меў права звярнуцца з іскавай заявай да суда.

У адпаведнасці з савецкім заканадаўствам⁴, якім прадугледжвалася толькі патэнтная форма аховы вынаходак, у выпадку невыкарыстання і недастатковага выкарыстання вынаходкі на працягу пяці гадоў з даты рэгістрацыі вынаходкі і адмовы заключыць ліцэнзійны дагавор з асобай, якая выказала жаданне і гатоўнасць выкарыстаць вынаходку, то па сканчэнні ўказанага тэрміну гэта асоба надзялялася правам звярнуцца да суда з іскам аб прадастаўленні прымусовай невыключнай ліцэнзіі з указаннем меж выкарыстання вынаходкі, а таксама памеру, тэрміну і парадку выплаты ліцэнзійных плацяжоў. Прымусовая ліцэнзія не магла быць выдадзена, калі патэнтаўладальнікам прад'яўлены ў суд доказы, якія пацвярджаюць, што невыкарыстанне ці недастатковае выкарыстанне вынаходкі было абумоўлена ўважлівымі прычынамі.

Нормамі першага патэнтнага заканадаўства Расійскай Федэрацыі⁵ прымяненне механізма прымусовага ліцэнзавання прадугледжвалася ў двух выпадках. У першым выпадку быў прадугледжаны дазвол Урада Расійскай Федэрацыі на выкарыстанне вынаходкі ў інтарэсах нацыянальнай бяспекі без згоды патэнтаўладальніка і апавяшчэнне яго аб гэтым у найкарацейшы тэрмін і выплата суразмернай кампенсцыі. У другім выпадку рашэнне аб выдачы прымусовай невыключнай ліцэнзіі на выкарыстанне вынаходкі, якая на працягу чатырох гадоў з даты выдачы патэнта не выкарыстоўвалася ці недастаткова выкарыстоўвалася патэнтаўладальнікам, пры адмове заключыць ліцэнзійны дагавор на ўмовах, якія адпавядаюць практыцы, што сфарміравалася, з асобай, якая выказала жаданне і гатоўнасць выкарыстаць вынаходку, прымалася судом па выніках разгляду іскавай заявы зацікаўленай асобы. Пры гэтым у іску павінны быць указаны ўмовы прадастаўлення такой ліцэнзіі, якія прапануюцца істцом.

Калі патэнтаўладальнік не зможа даказаць, што невыкарыстанне ці недастатковае выкарыстанне вынаходкі абумоўлена ўважлівымі прычынамі, суд прымае рашэнне аб прадастаўленні прымусовай ліцэнзіі і аб умовах яе прадастаўлення, у тым ліку аб памеры плацяжу, які павінен быць не ніжэй за кошт ліцэнзіі пры супастаўных абставінах. Таксама прадугледжвалася спыненне ў судовым парадку дзеяння

³ Палажэнне аб адкрыццях, вынаходках і рацыяналізатарскіх прапановах (зацв. пастановай Савета Міністраў СССР ад 21 жніўня 1973 г. № 584) // Кодэкс: афіцыйны партал. – URL: <https://docs.cntd.ru/document/9004990> (дата звароту: 18.11.2024).

⁴ Закон СССР ад 31 мая 1991 г. № 2213-I «Аб вынаходках у СССР» // Кодэкс: афіцыйны партал. – URL: <https://docs.cntd.ru/document/900579> (дата звароту: 18.11.2024).

⁵ Патэнтны закон Расійскай Федэрацыі ад 23 верасня 1992 г. № 3517-I // Кодэкс: афіцыйны партал. – URL: <https://docs.cntd.ru/document/900477> (дата звароту: 18.11.2024).

У цяперашні час у дзеючым расійскім заканадаўстве канцэпцыя прымусовага ліцэнзавання замацавана нормаў артыкулаў 1239, 1360 і 1362 Грамадзянскага кодэкса.

прымусовай невыключнай ліцэнзіі па іскавай заяве патэнтаўладальніка, калі абставіны, якія абумовілі прадастаўленне прымусовай ліцэнзіі, пераставалі існаваць.

У цяперашні час у дзеючым расійскім заканадаўстве канцэпцыя прымусовага ліцэнзавання замацавана нормаў артыкулаў 1239, 1360 і 1362 Грамадзянскага кодэкса⁶. Згодна з артыкулам 1239 Грамадзянскага кодэкса, у выпадках, прадугледжаных Грамадзянскім кодэксам, а менавіта – працяглага невыкарыстання ці недастатковага выкарыстання патэнтаўладальнікам аб'екта патэнтнага права, а таксама адмовы патэнтаўладальніка ад заключэння ліцэнзійнага дагавора з зацікаўленай асобай, якая выказала жаданне і гатоўнасць выкарыстаць запатэнтаваны аб'ект патэнтнага права, суд можа па іску зацікаўленай асобы прыняць рашэнне аб прадастаўленні яму прымусовай ліцэнзіі на выкарыстанне запатэнтаванага аб'екта патэнтнага права на ўмовах, названых у судовым рашэнні. Сутнасць прымяняльнай канцэпцыі прымусовага ліцэнзавання заключаецца ў прадастаўленні зацікаўленай асобе ад імя дзяржавы ці па рашэнні суда права выкарыстання аб'екта патэнтнага права, які ахоўваецца, што ажыццяўляецца супраць волі патэнтаўладальніка.

Нормаў артыкула 1360 Грамадзянскага кодэкса Урад Расійскай Федэрацыі надзелены правам прыняць рашэнне аб выдачы дазволу на выкарыстанне запатэнтаванага аб'екта патэнтнага права без згоды патэнтаўладальніка ў інтарэсах нацыянальнай бяспекі ці ў выпадку крайняй неабходнасці ў мэтах абароны здароўя насельніцтва. Пры гэтым для атрымання дазволу Урада не трэба папярэдне звяртацца да праваўладальніка за яго згодай. Дастатковай умовай з'яўляюцца апавяшчэнне праваўладальніка ў найкарацейшы тэрмін аб рашэнні Урада і выплата праваўладальніку суразмернай кампенсацыі..

Пытанні, якія датычацца выдачы прымусовай ліцэнзіі на выкарыстанне на тэрыторыі Расійскай Федэрацыі запатэнтаванага аб'екта патэнтнага права, у выпадку невыкарыстання ці недастатковага выкарыстання аб'екта патэнтнага права ўрэгуляваны пунктам 1 артыкула 1362 Грамадзянскага кодэкса, нормы якога

аналагічны нормаў пункта 3 артыкула 10 Патэнтнага закона. Разам з тым у пункце 1 артыкула 1362 Грамадзянскага кодэкса змяшчаюцца дадатковыя ўдакладненні, якія тычацца вызначэння судом сумарнага памеру плацяжоў, якія павінны быць не ніжэй за кошт ліцэнзіі, якая вызначаецца пры супастаўных умовах.

Важнымі падзеямі ў гарманізацыі расійскага заканадаўства з міжнародным і рэгіянальным заканадаўствамі было падпісанне ў 2011 г. Пратакола «Аб далучэнні Расійскай Федэрацыі да Маракешскага пагаднення аб заснаванні СГА ад 15 красавіка 1994 г.» і ў 2014 г. Дагавора аб Еўразійскім эканамічным саюзе⁷ (далей – Дагавор аб ЕАЭС). Падпісаўшы ўказаныя пагадненні, а таксама з'яўляючыся дзяржавай-чальцом Еўразійскай патэнтнай канвенцыі⁸ (далей – ЕАПК), Расійская Федэрацыя прыядналася да СГА, ЕАЭС і ЕАПК і прыняла на сябе абавязацельствы аб прытрымліванні агульных прынцыпаў аховы аб'ектаў інтэлектуальнай уласнасці. У адпаведнасці з прынятымі дагаворнымі абавязацельствамі, дзяржавы, якія падпісалі пагадненні, забяспечваюць на сваіх тэрыторыях ахову і абарону правоў на аб'екты інтэлектуальнай уласнасці, прадугледжаныя нормаў міжнароднага права, міжнароднымі дагаворамі і нацыянальным заканадаўствам.

Разам з тым нацыянальнымі заканадаўствамі можа быць прадугледжана абмежаванне правоў, якія даюцца на падставе патэнта, пры выкананні ўмовы, што такое абмежаванне не ўшчамляе беспадстаўным чынам законныя інтарэсы патэнтаўладальніка і забяспечвае прытрымліванне законных грамадскіх інтарэсаў у выпадку надзвычайных абставін. Варта адзначыць, што артыкулам 12 ЕАПК прадугледжана абскарджанне рашэння аб выдачы прымусовай ліцэнзіі ў судзе ці іншым кампетэнтным дзяржаўным органе той дзяржавы, ад імя якой выдадзена гэта прымусовая ліцэнзія.

Такім чынам, па рэзультатах сістэмнага даследавання норм міжнароднага, рэгіянальнага і нацыянальнага расійскіх заканадаўстваў, якімі рэгулюецца прымусовае ліцэнзаванне, можна зрабіць вывад пра тое, што расійскае заканадаўства гарманізавана з міжнародным і рэгіянальным заканадаўствамі. Пры гэтым міжнародным і рэгіянальным заканадаўствамі дапускаецца адхіленне норм і правіл, вызначаных нацыянальным заканадаўствам, ад базавых палажэнняў міжнародных і рэгіянальных дагавораў толькі ў той меры, у якой такое адхіленне прызнаецца дапушчальным у адпаведнасці з гэтымі дагаворамі.

⁶ Грамадзянскі кодэкс Расійскай Федэрацыі (частка чацвёртая) ад 18.12.2006 № 230-ФЗ (са змяненнямі і дапаўненнямі) // Кодэкс: афіцыйны партал. – URL: <https://docs.cntd.ru/document/902019731> (дата звароту: 18.11.2024).

⁷ Дагавор аб Еўразійскім эканамічным саюзе // Кодэкс: афіцыйны партал. – URL: <https://docs.cntd.ru/document/42020596> (дата звароту: 18.11.2024).

⁸ Еўразійская патэнтная канвенцыя 1994 г. // Кодэкс: афіцыйны партал. – URL: <https://docs.cntd.ru/document/1901192> (дата звароту: 18.11.2024).

Правапримяненне артыкула 1360 Грамадзянскага кодэкса

Як заўважана вышэй, механізм прымусовага ліцэнзавання вынаходак, якія адносяцца да лекавых сродкаў, упершыню быў прыменены ў 2020 г., а ў 2021 г. падставы прадастаўлення прымусовай ліцэнзіі, указаныя ў артыкуле 1360 Грамадзянскага кодэкса, былі дапоўнены мэтамі аховы жыцця і здароўя насельніцтва.

1. Упершыню з улікам нормы артыкулы 1360 Грамадзянскага кодэкса на падставе распараджэння Урада Расійскай Федэрацыі ад 31 снежня 2020 г. № 3718-р айчыннай кампаніі «Фармсінтэз» быў выдадзены дазвол на выкарыстанне вынаходак, на якія былі выдадзены еўразійскія патэнты EA025252, EA025311 і EA029712 (праваўладальнік – ГАЙЛІД САЙЭНСІЗ, ІНК. (US)), еўразійскія патэнты EA020659 і EA032239 (праваўладальнік – ДЖЫЛІД САЙЭНС, ІНК. (US)) і еўразійскі патэнт EA028742 (праваўладальнік – ДЖЫЛІД ФАРМАССЕТ, ЛЛС (US)) тэрмінам на адзін год без згоды вышэйназваных кампаній. Дазвол № 3718-р быў выдадзены для выпуску лекавага прэпарату з міжнароднай непатэнтаванай назвай (далей – МНН) «рэмдэсівір», якое было неабходна ва ўмовах надзвычайных абставін для лячэння COVID-19. Такое рашэнне было матывавана тым, што ва ўмовах пандэміі неабходна забяспечыць грамадзян краіны лекавым прэпаратам з МНН «рэмдэсівір», у той час як праваўладальнікі не малі намераў прадаваць гэты прэпарат на расійскім рынку.

Праз год у сувязі са з’яўленнем новых штамаў каранавіруса расійскай кампаніі «Фармсінтэз» было паўторна дазволена выкарыстоўваць вышэйпералічаныя вынаходкі тэрмінам на адзін год без згоды праваўладальнікаў з мэтай забеспячэння грамадзян Расійскай Федэрацыі лекавымі прэпаратамі з МНН «рэмдэсівір» (распараджэнне Урада Расійскай Федэрацыі ад 28 снежня 2021 г. № 3915-р).

У 2021 г. распараджэнне № 3718-р было аспрэчанае праваўладальнікамі названых патэнтаў у Вярхоўным Судзе Расійскай Федэрацыі (далей – Вярхоўны Суд). Вярхоўны Суд адмовіў у задавальненні адміністрацыйнага іску (рашэнне ад 27 мая 2021 г. па справе № АКПИ21-303⁹).

Згодна з прававой пазіцыяй Вярхоўнага Суда, выкладзенай у згаданым судовым акце, выкарыстанне вынаходкі ў мэтах абароны здароўя насельніцтва ва ўмовах надзвычайнай сітуацыі з’яўляецца правамерным выключэннем з патэнтнай манаполіі.

У сувязі з гэтым прынятае дзяржавай рашэнне аб выкарыстанні вынаходкі ў адпаведнасці з артыкулам 1360 Грамадзянскага кодэкса без дагавора з патэнтаўладальнікам з’яўляецца правамерным, таму што рашэнне прынята з мэтай пераадолення надзвычайных абставін,

Выкарыстанне вынаходкі ў мэтах абароны здароўя насельніцтва ва ўмовах надзвычайнай сітуацыі з’яўляецца правамерным выключэннем з патэнтнай манаполіі.

абумоўленых адсутнасцю ў краіне неабходных лекавых прэпаратаў і іх паставак праваўладальнікамі.

2. Наступным лекавым прэпаратам, які ў цяперашні час выпускаюць ТАА «Герафарм» і ПАТ «Промамед» па прымусовай ліцэнзіі, з’яўляецца прэпарат з МНН «семаглютыд». Гэта другі выпадак, калі Урад выдаў прымусовую ліцэнзію, якая дазваляе выпускаць прэпараты з МНН «семаглютыд», згодна з артыкулам 1360 Грамадзянскага кодэкса. Семаглютыд (гандлёвая марка «Азэмпік») распрацаваны ў 2012 г. дацкай фармацэўтычнай кампаніяй Novo Nordisk A/S, якая з’яўляецца праваўладальнікам вынаходак, якія адносяцца да дзеючага рэчыва лекавага прэпарату з МНН «семаглютыд» і якія ахоўваюцца расійскімі патэнтамі № 2401276, 2421238, 2434019, 2643515, 2657573, 2768283, 2777600, частка з якіх дзейнічае да 2031–2033 гг. У снежні 2021 г. семаглютыд быў уключаны ў Пералік жыццёва неабходных і важных лекавых прэпаратаў (далей – Пералік) у якасці супрацьдзействуючага сродку для зніжэння вагі ў хворых з высокай рызыкай сардэчна-сасудзістых захворванняў. У сакавіку 2023 г. ад кампаніі Novo Nordisk A/S было атрымана паведамленне пра тое, што пастаўкі ў Расійскую Федэрацыю гэтага прэпарату будуць спынены. З прычыны таго, што кампанія Novo Nordisk A/S, якая з’яўляецца адзіным уладальнікам правоў на вынаходкі па названых патэнтах, адмовілася пастаўляць прэпарат з МНН «семаглютыд», у кастрычніку 2023 г. у Расіі былі зарэгістраваны аналагі прэпарату «Азэмпік» пад назвамі «Семавік», «Квінсэнта», «Велгія».

3. Неабходна таксама адзначыць сітуацыю, якая складалася з пастаўкамі прэпарату, прызначанага для лячэння ВІЧ. Прэпарат, які змяшчае дзеючае рэчыва далутэгравір, які выпускаецца пад назвай «Цівікай», пастаўляецца на расійскі рынак дыстрыб’ютарскім падраздзяленнем брытанскай фармкампаніі GlaxoSmithKline (GSK). Дзеючае рэчыва далутэгравір, а таксама фармацэўтычная кампазіцыя, якая змяшчае яго ў любых камбінацыях, і спосаб яго атрымання ахоўваюцца еўразійскімі патэнтамі EA014162, праваўладальнікамі якога з’яўляюцца кампаніі «Вайв Хелткер Ко.» (US) і «Шыяногі энд Ко. Лтд.» (JP). Тэрмін дзеяння названага патэнта канчаецца ў 2029 г.

У ліпені 2024 г. Федэральная антыманапольная служба Расійскай Федэрацыі прыпыніла закупку Міністэрствам аховы здароўя Расіі гэтага прэпарату з-за скаргі на праведзены аўкцыён дыстрыб’ютарскім падраздзяленнем GSK. Пачатковы кошт закупкі складаў 1,86 млрд руб., пераможцам таргоў стала не GSK, а расійская кампанія

⁹ Рашэнне Вярхоўнага Суда Расійскай Федэрацыі ад 27 мая 2021 г. па справе № АКПИ21-303 // Банк судовых рашэнняў: сайт. – URL: https://vsrf.ru/lk/practice/stor_pdf/2002020 (дата звароту: 18.11.2024).

У выніку рэалізацыі прынятых Урадам рашэнняў былі вырашаны пытанні абароны здароўя насельніцтва ва ўмовах адсутнасці ці недастатковага забеспячэння насельніцтва канкрэтнымі лекавымі прэпаратамі.

ТАА «БСС» (дыстрыб'ютар расійскай кампаніі ТАА «Промамед Рус», якая выпускае аналаг далутэгравіру), якая прапанавала пачатковую цану закупкі на 20 млн руб. менш. 3-за скаргі падпісанне кантракта паміж ТАА «БСС» і Федэральным цэнтрам планавання і арганізацыі лекавага забеспячэння грамадзян было прыпынена. Таксама ў скаргзе адзначалася няправільнае фарміраванне пачатковага кошту кантракта. Па ўказаным у кантракце кошце кампанія павінна была паставіць прэпарат толькі па доўгатэрміновым кантракце (на 1,5 гады), але праведзеная закупка была разлічана на пастаўку да 1 снежня 2024 г. На думку кампаніі, менавіта нізкі кошт кантракта абумовіў удзел у аўкцыёне пастаўшчыкоў джэнэрыкаў. Пры гэтым кампаніяй было прапанавана зніжэнне кошту прэпарату на 30% з адначасовым павелічэннем аб'ёму паставак. У жніўні 2024 г. быў праведзены яшчэ адзін тэндар, па выніках якога 2 верасня быў заключаны кантракт з GSK. У выніку пытанне з пастаўкамі прэпарату «Цівікай» быў урэгуляваны ў ліпені–верасні 2024 г. з удзелам Урада Расійскай Федэрацыі.

Варта адзначыць, што ў выніку рэалізацыі прынятых Урадам рашэнняў (пункты 5.1–5.3) былі вырашаны пытанні абароны здароўя насельніцтва ва ўмовах адсутнасці ці недастатковага забеспячэння насельніцтва канкрэтнымі лекавымі прэпаратамі з Пераліку, устараненне манапольнага становішча патэнтаўладальнікаў, а таксама зніжэнне кошту лекавых прэпаратаў.

4. Як паказвае правапрымяняльная практыка нормы артыкула 1360 Грамадзянскага кодэкса, гэтая норма стала выкарыстоўвацца ў сувязі з надзвычайнымі абставінамі, абумоўленымі пандэміяй і скарачэннем аб'ёму паставак лекавых сродкаў з Пераліку, адсутнасць якіх з'яўляецца пагрозай здароўю насельніцтва. І хоць вышэйназваныя выпадкі выдачы дазваляў сведчаць аб гібкасці дзеянняў дзяржаўных органаў у прымяненні нормы артыкула 1360 Грамадзянскага кодэкса, правапрымяненне выявіла неабходнасць распрацоўкі правіл, якія рэгулююць працэдурныя пытанні рэалізацыі механізма прымусовага ліцэнзавання.

У мэтах выканання Указа Прэзідэнта Расійскай Федэрацыі ад 15 лютага 2024 г. № 122 «Аб удасканальванні парадку прыняцця рашэнняў аб выкарыстанні вынаходак, карысных мадэлей і прамысловых узораў у мэтах забеспячэння эканамічнай бяспекі Расійскай

Федэрацыі» Урадам Расійскай Федэрацыі на падставе пастановы ад 27 сакавіка 2024 г. № 380 створана Падкамісія па пытаннях выкарыстання вынаходак, карысных мадэлей і прамысловых узораў у мэтах забеспячэння эканамічнай бяспекі Расійскай Федэрацыі пры Урадавай камісіі па эканамічным развіцці і інтэграцыі (далей – Падкамісія), а таксама зацверджаны Палажэнне аб Падкамісіі і Правілы падрыхтоўкі Падкамісіяй рашэнняў аб выкарыстанні вынаходак, карысных мадэлей і прамысловых узораў без згоды патэнтаўладальнікаў з апавяшчэннем іх аб гэтым у найкарацейшы тэрмін і з выплатай ім суразмернай кампенсацыі.

Правапрымяненне выявіла неабходнасць распрацоўкі правіл, якія рэгулююць працэдурныя пытанні рэалізацыі механізма прымусовага ліцэнзавання.

Падкамісія дзейнічае па прынцыпе аднаго акна для расійскіх кампаній, якім замежныя патэнтаўладальнікі беспадстаўна адмовілі ў прадастаўленні ліцэнзіі. Форма заявы аб выкарыстанні аб'екта патэнтнага права без згоды патэнтаўладальніка, адобраная на першым пасяджэнні Падкамісіі, якое адбылося 1 жніўня 2024 г., апублікавана ў адкрытым доступе на сайце Мінэканамразвіцця Расіі. Выкарыстанне гэтай формы дазволіць заяўнікам лепш структураваць інфармацыю, якая падаецца ў Падкамісію, а таксама перадаваць усе неабходныя звесткі. У выпадку адсутнасці ў заяве такіх звестак і матэрыялаў, якія іх пацвярджаюць, заяўка не можа быць разгледжана на фармальных падставах.

У сучасны момант вядома пра два звароты ў Падкамісію. І хцяг правапрымяняльная практыка разгляду заявак аб выдачы дазваляў на выкарыстанне вынаходак, пададзеных зацікаўленымі асобамі, і падрыхтоўкі дакументаў для зацвярджэння старшынёй Урадавай камісіі па эканамічным развіцці і інтэграцыі яшчэ не сфарміравалася, ёсць падставы меркаваць, што прынятыя Урадам меры дадуць станоўчы вынік.

Правапрымяненне артыкула 1362 Грамадзянскага кодэкса

З палажэнняў пункта 1 артыкула 1362 Грамадзянскага кодэкса вынікае, што заяўнік, звяртаючыся да суда за прадастаўленнем прымусовай ліцэнзіі, павінен прад'явіць доказы, якія пацвярджаюць яго жаданне і гатоўнасць выкарыстаць вынаходку, а таксама пералічыць умовы прадастаўлення такой ліцэнзіі, якія прапануюцца праваўладальніку, у тым ліку аб'ём выкарыстання вынаходкі, памер, парадак і тэрміны выплаты ліцэнзійных плацяжоў.

Таксама падставай прадастаўлення прымусовай ліцэнзіі з'яўляецца норма пункта 2 артыкула 1358.1

Грамадзянскага кодэкса, якая прымяняецца ў выпадку, калі ўладальнік патэнта на ўдасканаленую вынаходку не можа яе выкарыстаць без выкарыстання іншай вынаходкі, праваўладальнікам якой з'яўляецца іншая асоба.

У пункце 43 пастановы Пленума Вярхоўнага Суда Расійскай Федэрацыі ад 23 красавіка 2019 г. № 10 «Аб прымяненні часткі чацвёртай Грамадзянскага кодэкса Расійскай Федэрацыі»¹⁰ сфармуляваны пералік умоў прадастаўлення простага (невывключнай) ліцэнзіі, якія павінны быць прыведзены ў іскавай заяве. Невыкананне гэтага патрабавання выкліча пакіданне іскавай заявы без руху. Вярхоўны Суд таксама адзначыў у пастанове, што пры разглядзе спраў аб прымусовым ліцэнзаванні павінны прымяняцца палажэнні пункта 1 артыкула 445 Грамадзянскага кодэкса, якімі прадугледжаны асаблівасці працэдуры заключэння дагавора з прычыны абавязковых прадпісанняў закона, а не па волі яго бакоў пры заключэнні ліцэнзійнага пагаднення.

Спрэчка аб прадастаўленні прымусовай ліцэнзіі на выкарыстанне запатэнтаванай вынаходкі адносіцца да эканамічных спрэчак па грамадзянскіх праваадносінах, і высвятленне пытанняў, звязаных з выяўленнем недастатковасці на рынку таго ці іншага прадукту, у якім увасоблена вынаходка, ажыццяўляецца судом, які ацэньвае прад'яўленыя бакамі спрэчкі доказы, на якія яны спасылаюцца як на падставы сваіх патрабаванняў і пярэчанняў (артыкулы 56, 67 Грамадзянскага працэсуальнага кодэкса, артыкулы 65, 71 Арбітражнага працэсуальнага кодэкса). Сказанае ў поўнай меры адносіцца да выяўлення недастатковасці на рынку таго ці іншага лекавага прэпарату, у якім увасоблена вынаходка, якая адносіцца да лекавага сродку.

У судовым парадку разглядалася справа № А40-185112/2022 па іску расійскай кампаніі ТАА «Мік» да фармацэўтычнай кампаніі Vertex аб прымусе заключыць ліцэнзійны дагавор. Рашэннем суда першай інстанцыі ў іску было адмоўлена поўнасцю. Суд апеляцыйнай інстанцыі абавязаў фармацэўтычную кампанію Vertex, якая з'яўляецца праваўладальнікам некалькіх патэнтаў на лекавы прэпарат «Трыкафта», выдаць простую (невывключную) ліцэнзію ТАА «Мік» у сувязі з недастатковым выкарыстаннем вынаходак па некалькіх патэнтах. Судом апеляцыйнай інстанцыі падчас даследавання прад'яўленых у справе доказаў выяўлена, што кампанія Vertex паставіла на расійскі рынак лекавы прэпарат «Трыкафта» у колькасці, якой можна забяспечыць гадавую патрэбнасць у прэпарате меней 8% пацыентаў пэўнай узроставай групы, якім можа быць паказаны гэты лекавы прэпарат. Суд таксама даследаваў доказы, якія адносяцца да прапановы істцом праваўладальніку заключыць ліцэнзійны дагавор і да гатоўнасці істца выкарыстаць запатэнтаваныя вынаходкі.

Дзеючыя абмежаванні выключных правоў адлюстроўваць палажэнні артыкула 5А Парыжскай канвенцыі, артыкулаў 31 і 31bis Пагаднення ТРІПС і артыкула 12 Еўразійскай канвенцыі.

Суд касацыйнай інстанцыі (прэзідыум Суда па інтэлектуальных правах), разгледзеўшы касацыйныя скаргі Vertex і АТ «Санофі Расія», вынес пастанову пакінуць без змяненняў пастанову апеляцыйнай інстанцыі па справе № А40-185112/2022 ад 25 верасня 2023 г., касацыйныя скаргі замежнай кампаніі Vertex і АТ «Санофі Расія» – без задавальнення. Судовая калегія Вярхоўнага Суда пакінула касацыйныя скаргі замежнай кампаніі Vertex і АТ «Санофі Расія» без задавальнення.

Варта адзначыць, што прэзідыум Суда па інтэлектуальных правах у пастанове ад 16 студзеня 2024 г. дакладна выявіў, вызначэнне якіх абставін па справах аб прадастаўленні прымусовай ліцэнзіі ўваходзіць у прадмет даказвання. Гэта: 1) недастатковасць выкарыстання вынаходкі, у дачыненні да якой просіцца прымусовая ліцэнзія; 2) наяўнасць у асобы, якая просіць прымусовую ліцэнзію, гатоўнасці і магчымасці выкарыстання вынаходкі; 3) ці звяртаўся ісцэц да праваўладальніка з прапановай заключыць ліцэнзійны дагавор і адпаведнасць такога дагавора практыцы, што сфарміравалася.

Рэзюмуючы, можна адзначыць, што галоўным вынікам прынятага судовага акта было ўстараненне манапольнага становішча патэнтаўладальніка. Паколькі судовы працэс мае спаборны характар, бакам варта ўлічваць, што ў працэсе судовага разбору судом разглядаюцца і ацэньваюцца доказы, прад'яўленыя бакамі па справе.

Вывады

Аналіз нормаў расійскага заканадаўства, якімі рэгулюецца абмежаванне дзеяння выключнага права ў выпадках невыкарыстання ці недастатковага выкарыстання вынаходак, а таксама ў выпадках крайняй неабходнасці, дазваляюць зрабіць вывад, што яны заснаваны на Грамадзянскім кодэксе і міжнародных дагаворах Расійскай Федэрацыі і з'яўляюцца збалансаванымі. Дзеючыя абмежаванні выключных правоў адлюстроўваць палажэнні артыкула 5А Парыжскай канвенцыі, артыкулаў 31 і 31bis Пагаднення ТРІПС і артыкула 12 Еўразійскай канвенцыі.

Нормы, якімі ўрэгуляваны механізм прымусовага ліцэнзавання, з'яўляюцца ў дастатковай меры збалансаванымі і гібкімі. Даючы выключныя правы, дзяржава ў мэтах аптымальнага функцыянавання інстытута патэнтавання адначасова вызначае як

¹⁰ Пастанова Пленума Вярхоўнага Суда Расійскай Федэрацыі ад 23 красавіка 2019 г. № 10 «Аб прымяненні часткі чацвёртай Грамадзянскага кодэкса Расійскай Федэрацыі» // Кодэкс: афіцыйны партал. – URL: <https://sudrf.cntd.ru/document/554351687> (дата звароту: 18.11.2024).

межы іх ажыццяўлення, так і магчымасці іх абмежавання. Пры гэтым абмежаванні выключных правоў у тым выпадку, калі выкарыстанне аб'ектаў патэнтных правоў дапускаецца без згоды праваўладальнікаў, вызначаны заканадаўча артыкуламі 1239, 1360 і 1362 Грамадзянскага кодэкса. З улікам сказанага няма падстаў меркаваць, што працэдуры прымусовага ліцэнзавання, прадугледжаныя артыкуламі 1360 і 1362 Грамадзянскага кодэкса, могуць прывесці да разбурэння інстытута патэнтавання.

Варта адзначыць, што правапрымяненне артыкулаў 1360 і 1362 Грамадзянскага кодэкса дазволіла ўстараніць манапольнае становішча патэнтаўладальнікаў і насельніцтва краіны ў цэлым, а таксама асобныя групы пацыентаў забяспечаны жыццёва важнымі лекавымі прэпаратамі. Пры гэтым павысілася зацікаўленасць патэнтаўладальнікаў у актывізацыі перамоў аб зніжэнні цэн і аднаўленні паставак лекавых прэпаратаў.

Што тычыцца даволі распаўсюджанага меркавання

Правапрымяненне артыкулаў 1360 і 1362 Грамадзянскага кодэкса дазволіла ўстараніць манапольнае становішча патэнтаўладальнікаў і насельніцтва краіны ў цэлым, а таксама асобныя групы пацыентаў забяспечаны жыццёва важнымі лекавымі прэпаратамі. Пры гэтым павысілася зацікаўленасць патэнтаўладальнікаў у актывізацыі перамоў аб зніжэнні цэн і аднаўленні паставак лекавых прэпаратаў.

аб нявызначанасці крытэрыяў недастатковага выкарыстання вынаходкі, то пытанні аб недастатковым выкарыстанні вынаходак, якія адносяцца да лекавых сродкаў, мэтазгодна разглядаць праз прызму выяўлення дэфектуры ці рызыкі дэфектуры канкрэтных лекавых прэпаратаў, у якіх увасоблены запатэнтаваныя вынаходкі. Як паказала правапрымяненне артыкулаў 1360 і 1362 Грамадзянскага кодэкса, аб'ектыўным крытэрыем недастатковасці выкарыстання вынаходкі, які адносіцца да лекавых сродкаў, з'яўляецца дастатковасць або недастатковасць неабходнай колькасці лекавых прэпаратаў для лячэння канкрэтных захворванняў, калі адсутнасць ці недастатковая колькасць такіх прэпаратаў стварае пагрозу для здароўя насельніцтва.

Разам з тым для ацэнкі ўплыву прынятых мер на працэдуру прымусовага ліцэнзавання вынаходак, якія адносяцца да лекавых сродкаў, мэтазгодна ў далейшым правесці даследаванні правапрымяняльнай практыкі, якія дазволілі б выявіць уразлівасці рэалізацыі дзеючага рэгулявання і сфармаваць больш поўнае ўяўленне з улікам эканамічных і сацыяльных аспектаў.

Спіс літаратуры

1. Латынцаў, А. В. Прымяненне грамадзянска-прававых механізмаў прымусовага ліцэнзавання ў ахове здароўя / А. В. Латынцаў // Патэнты і ліцэнзіі. – 2024. – № 4. – С. 43–51.
2. Латынцаў, А. В. Адрозненне прававой прыроды прымусовага ліцэнзавання і аплатнага безліцэнзійнага выкарыстання аб'ектаў патэнтнай аховы / А. В. Латынцаў // Часопіс расійскага права. – 2023. – № 3. – С. 56–68.
3. Заўялава, М. Прымусовае ліцэнзаванне як механізм-вынятак у фармацэўтычным сектары / М. Заўялава // Рэмедыум. – 2016. – № 12. – С. 6–14.
4. Варажэвіч, А. С. Межы ажыццяўлення і абароны выключнага права патэнтаўладальніка. – М.: Статут. – 2018. – 320 с.
5. Гюльбасарава, К. У. Выключэнні з патэнтнай манаполіі / К. У. Гюльбасарава // Часопіс Суда па інтэлектуальных правах. – 2023. – № 41. – С. 23–32.
6. Малыгіна, А. М. Інстытут прымусовага ліцэнзавання ў патэнтным праве РФ / А. М. Малыгіна // Часопіс Суда па інтэлектуальных правах. – 2021. – № 31. – С. 56–68.
7. Бодэнхаўзен, Г. Парыжская канвенцыя па ахове прамысловай уласнасці: Каментар / Г. Бодэнхаўзен; Пер. з фр. Туманавай Н. Л., пад рэд. праф. Багуслаўскага М. М.; Уступны артыкул Пітаванава Я. П. – М.: Прагрэс. – 1977. – 310 с.
8. Даведачны дакумент аб выключэннях для мэт выдачы прымусовых ліцэнзій SCP/30/3, 21 мая 2019 г. Пастаянны камітэт па патэнтным праве, Трыццатая сесія, Жэнева, 24–27 чэрвеня 2019 г. / CAIU: сайт. – URL: Электронны рэсурс: https://www.wipo.int/edocs/mdocs/scp/ru/scp_30/scp_30_3.pdf (дата звароту: 18.11.2024).

Інфармацыя аб аўторе

Наталля Канстанцінаўна Нікалаенка, кандыдат тэхнічных навук, вядучы навуковы супрацоўнік ФДБУ «Федэральны інстытут прамысловай уласнасці» (Масква, Беражкоўская наб., 30, корп. 1), ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-8299-1887>; otd1816@rupto.ru

References

1. Latynthev, A.V. (2024), «Application of civil law mechanisms of compulsory licensing in healthcare», *Patents and licenses*, no 4, pp. 43–51.
2. Latynthev, A.V. (2023), «The difference between the legal nature of compulsory licensing and paid unlicensed use

- of patent protection objects», *Russian Law Journal*, no 3, pp. 56–68.
3. Zavyalova, M. (2016) «Compulsory licensing as an exception mechanism in the pharmaceutical sector», *Remedium*, no 12, pp. 6–14.
 4. Vorozhevich, A. S. »Limits of the exercise and protection of the exclusive right of the patent holder». Moscow: Statut. 2018, 320 pp.
 5. Gulbassarova, E. V. (2023) «Exceptions from the patent monopoly», *Journal of the Intellectual Property Court*, no 41, pp. 23–32.
 6. Malygina, A. N. (2021) «Institute of Compulsory Licensing in the Patent Law of the Russian Federation», *Journal of the Intellectual Property Court*, no 31, pp. 56–687.
 7. Bodenhausen, G. (1977), *Parizhskaia konvencija ob intelektualnoy sobstvennosti: Kommentarii* [Paris Convention for the Protection of Industrial Property: Commentary]. Translated by Tumanova N. L., in prof. Boguslavsky M. M. (ed.); Introductory article by Pitovranov E. P., Progress, Moscow, Russia.
 8. Reference document on the exception regarding compulsory licensing SCP/30/3, May 21, 2019. Standing Committee on the Law of Patents, Thirtieth Session Geneva, June 24 to 27, 2019, available at: https://www.wipo.int/edocs/mdocs/scp/en/scp_30/scp_30_3-main1.pdf (Accessed 18 Nov 2024).

Information about the author

Natalia K. Nikolaenko, Cand. Sci. (Technical Sciences), Leading Researcher of the Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30, bld. 1), ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-8299-1887>; otd1816@rupto.ru.

Аўтар заяўляе аб адсутнасці канфлікту інтарэсаў.
The author declares no conflict of interests.

Паступіў у рэдакцыю 15.11.2024
Дапрацаваны пасля рэцэнзавання 04.12.2024
Прыняты да публікацыі 06.12.2024

2

ЭКАНОМІКА ІНТЭЛЕКТУАЛЬНОЙ
УЛАСНАСЦІ

Навуковы артыкул

Original article

УДК 347.77: 658.5

EDN: <https://elibrary.ru/nijrjf>**Стратэгічныя падыходы
да кіравання інтэлектуальнай
уласнасцю і капіталізацыяй ведаў
у навукова-адукацыйных арганізацыях****Марына Аляксандраўна Бароўская[✉], Антон Анатольевіч Афанасьёў, Анастасія Юр'ёўна Нікітаева, Таццяна Віктараўна Фядосава, Аляксандр Уладзіміравіч Кананенка**

Южный федеральный университет

[✉]bma@sfedu.ru

Анатацыя: пошук эфектыўных механізмаў кіравання інтэлектуальнай уласнасцю ўяўляе асаблівую значнасць для забеспячэння навукова-тэхналагічнага суверэнітэту і развіцця эканомікі краіны, што мае высокую актуальнасць і для навукова-адукацыйных арганізацый, якія з'яўляюцца драйверамі інавацый. Мэта працы – выяўленне цяперашняга стану даследавання сістэмы кіравання інтэлектуальнай уласнасцю і стратэгічнага развіцця дзейнасці ўніверсітэтаў у гэтай сферы, а таксама пошук новых падыходаў да ўдасканалвання кіравання інтэлектуальнай уласнасцю ў навукова-адукацыйных арганізацыях Расіі. Для разгляду сусветнага досведу ў гэтай сферы быў праведзены бібліяметрычны і навукаметрычны аналіз навуковых публікацый, праіндэксаваных у міжнароднай навукаметрычнай сістэме Lens.org. Сфарміраваная карта тэрмінаў па стратэгічным кіраванні інтэлектуальнай уласнасцю ва ўніверсітэтах дазволіла выявіць перамяшчэнне даследчага фокуса ад фармальных пагадненняў, ліцэнзій і сумесных прадпрыемстваў да адкрытых мадэлей інавацый, прынцыпаў, умоў, трансфармацый, інавацыйнай актыўнасці, праектаў, а таксама лічбавых платформаў. Адным з ключавых элементаў эфектыўнага кіравання інтэлектуальнай уласнасцю становіцца стварэнне ўмоў для актыўнага далучэння вынікаў навуковых даследаванняў у практычную дзейнасць. Распрацоўка стратэгічных падыходаў да кіравання інтэлектуальнай уласнасцю павінна мець сістэмны характар і выбудоўвацца як у дачыненні да сістэмы падтрымкі і развіцця інтэлектуальнай уласнасці, так і да прадукту на аснове аб'екта інтэлектуальнай уласнасці, які ствараецца. Прымяненне прапанаванага падыходу кіравання інтэлектуальнай уласнасцю на ўзроўні ўніверсітэта з улікам напрамкаў развіцця стратэгічнага планавання і трох вымярэнняў стратэгіі кіравання ў сферы інтэлектуальнай уласнасці (арганізацыя, аўтар, прадукт) мае практычнае значэнне для ўніверсітэтаў Расіі, пры гэтым стратэгічны падыход да кіравання інтэлектуальнай уласнасцю і ведамі павінен грунтавацца на гібкасці, супрацоўніцтве і адаптацыі да ўмоў рынку і тэхналогій, якія хутка мяняюцца, што з'яўляецца важным фактарам павышэння канкурэнтаздольнасці навукова-адукацыйных арганізацый.

Ключавыя словы: стратэгіі кіравання інтэлектуальнай уласнасцю, капіталізацыя ведаў, кіраванне навуковымі праектамі, эканоміка ведаў, эфектыўнасць навуковых даследаванняў, бібліяметрычны аналіз, навукаметрыя.

Для цытавання: Бароўская, М. А. Стратэгічныя падыходы да кіравання інтэлектуальнай уласнасцю і капіталізацыяй ведаў у навукова-адукацыйных арганізацыях / М. А. Бароўская, А. А. Афанасьёў, А. Ю. Нікітаева, Т. В. Фядосава, А. У. Кананенка // Веснік ФІПУ. – 2024. – Т. 3, № 4. – С. 384–393.

Strategic approaches to intellectual property management and knowledge capitalization in scientific and educational organizations

Marina A. Borovskaya[✉], Anton A. Afanasyev, Anastasia Yu. Nikitaeva, Tatyana V. Fedosova, Alexander V. Kononenko

Southern Federal University

[✉]bma@sfedu.ru

Abstract: efficient mechanisms for managing intellectual property are critical for ensuring scientific and technological sovereignty and economic growth, related to scientific and educational organizations that are drivers of innovation. This study aims to identify the current state of research on the intellectual property management systems and the strategic development of universities, while also exploring new approaches to enhance intellectual property management in scientific and educational organizations in Russia. To incorporate global best practices, we performed a bibliometric and scientometric analysis of scholarly publications indexed in the international database Lens.org. The term map generated for strategic intellectual property management in universities reveals a notable shift in research emphasis – from traditional agreements, licensing, and joint ventures toward open innovation models, principles, conditions, transformations, innovation activities, projects, and digital platforms. A pivotal aspect of a successful intellectual property management involves fostering an environment where research outcomes can seamlessly be transferred to practical application. Strategic approaches to intellectual property management should be systemic and designed with consideration of both the infrastructure supporting intellectual property development and the products derived from these assets. Implementing such an approach at the university level, aligned with strategic planning objectives and encompassing three core dimensions of intellectual property strategy (organization, author, product), holds significant practical implications for Russian universities. Ultimately, flexible, collaborative, and adaptable strategies are essential for navigating dynamic market and technological landscapes, thereby bolstering the competitiveness of scientific and academic institutions.

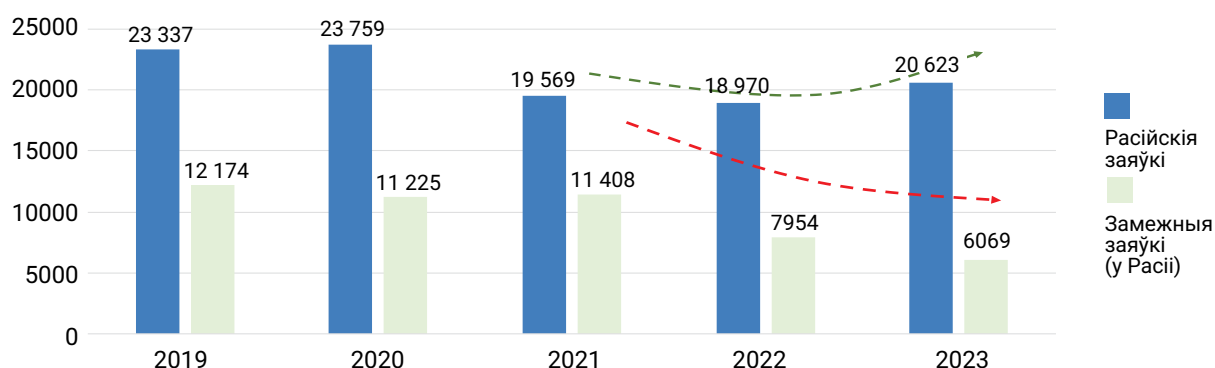
Keywords: intellectual property management strategies, knowledge capitalization, research management, knowledge economy, research efficiency, bibliometric analysis, scientometrics

For citation: Borovskaya M. A. Strategic approaches to intellectual property management and knowledge capitalization in scientific and educational organizations / M. A. Borovskaya, A. A. Afanasyev, A. Yu. Nikitaeva, T. V. Fedosova, A. V. Kononenko // Bulletin of Federal institute of industrial property. 2024. Vol. 3, № 4. P. 384–393.

Уводзіны

Сучасная эканоміка ў значнай ступені абумоўлена навукова-тэхналагічным патэнцыялам і выпускам высокатэхналагічнай прадукцыі, аднак усё большае значэнне набывае выкарыстоўванне новых ведаў і кіраванне вынікамі інтэлектуальнай дзейнасці (ВІД) ва ўсіх галінах і сферах. У апошнія гады ў Расіі назіраецца становічая дынаміка вынаходніцкай актыўнасці, у тым

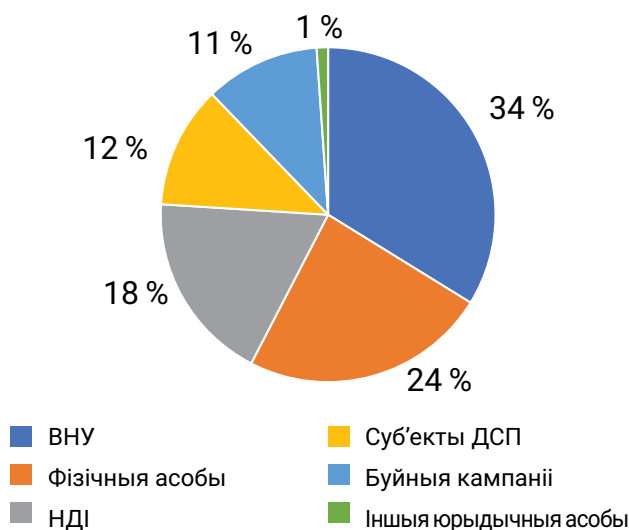
ліку ў частцы падачы заявак на рэгістрацыю аб'ектаў інтэлектуальнай уласнасці (ІУ). З 2021 года доля расійскіх аўтараў у агульным аб'ёме заявак паступальна ўзрастае, што на фоне зніжэння замежных заявак, які абумоўлены ў значнай меры геапалітычнай кан'юнктурай, дэманструе павышэнне інтарэсу айчынных распрацоўнікаў да абароны і камерцыялізацыі аб'ектаў інтэлектуальнай уласнасці (малюнак 1). На канец 2023 года агульная колькасць

Малюнак 1.

Дынаміка падачы заявак на выдачу патэнтаў Расійскай Федэрацыі (вынаходкі) у 2019–2023 гг.

Складзена аўтарамі па даных справаздачы Распатэнта за 2023 г.

Малюнак 2.

Структура расійскіх заявак на вынаходкі (% ад агульнай колькасці расійскіх заявак).

Складзена аўтарамі па даных справаздачы Распатэнта за 2023 г.

дзеючых патэнтаў складала больш за 250 тысяч, з якіх 67% належыць грамадзянам Расіі, па даных гадавой справаздачы Распатэнта за 2023 год¹.

Варта адзначыць, што доля заявак ад ВНУ і НДІ складае больш за 52% (33,8% і 18,4% адпаведна), што ў пэўнай ступені абумоўлівае значную ролю навукова-адукацыйных арганізацый у сістэме кіравання ІУ ў Расіі (малюнак 2).

Актуальнай для краіны застаецца не толькі задача захавання тэмпаў росту патэнтнай актыўнасці расійскіх навукова-адукацыйных арганізацый, але і павышэнне ўзроўню камерцыялізацыі аб'ектаў інтэлектуальнай уласнасці (АІУ), створанай у ВНУ, нізкі ўзровень, які з'яўляецца адной з ключавых праблем, якія разглядаюцца ў гэтым даследаванні. Пад кіраваннем ІУ разумеем мэтавую дзейнасць кіраўніцтва і супрацоўнікаў навукова-адукацыйнай арганізацыі на ўсіх этапах жыццёвага цыкла ВІД, ад вызначэння тэмы даследавання да стадыі камерцыялізацыі і кіравання выключнымі і іншымі маёмаснымі правамі на АІУ і іх выкарыстанне ў эканамічнай дзейнасці з прыцягненнем заказчыкаў і партнёраў, у мэтах дасягнення максімальна магчымага эфекту. Пошук эфектыўных механізмаў кіравання інтэлектуальнай уласнасцю ў навукова-адукацыйных арганізацыях, у прыватнасці ва ўніверсітэтах, якія з'яўляюцца драйверамі інавацый, уяўляе асабліва значнасць для развіцця эканомікі і забеспячэння навукова-тэхналагічнага суверэнітэту. Пры гэтым распрацоўка стратэгічных падыходаў да

кіравання ІУ ў навукова-адукацыйных арганізацыях павінна мець сістэмны характар і выбудоўвацца як у дачыненні да сістэмы падтрымкі і развіцця ІУ, так і да прадукту на аснове АІУ, які ствараецца. У сувязі з гэтым уяўляецца мэтазгодным выяўленне бягучага стану даследаванняў сістэмы кіравання ІУ і стратэгічнага развіцця дзейнасці ўніверсітэтаў у гэтым напрамку, а таксама пошук новых падыходаў да ўдасканалвання кіравання ІУ ў навукова-адукацыйных арганізацыях Расіі.

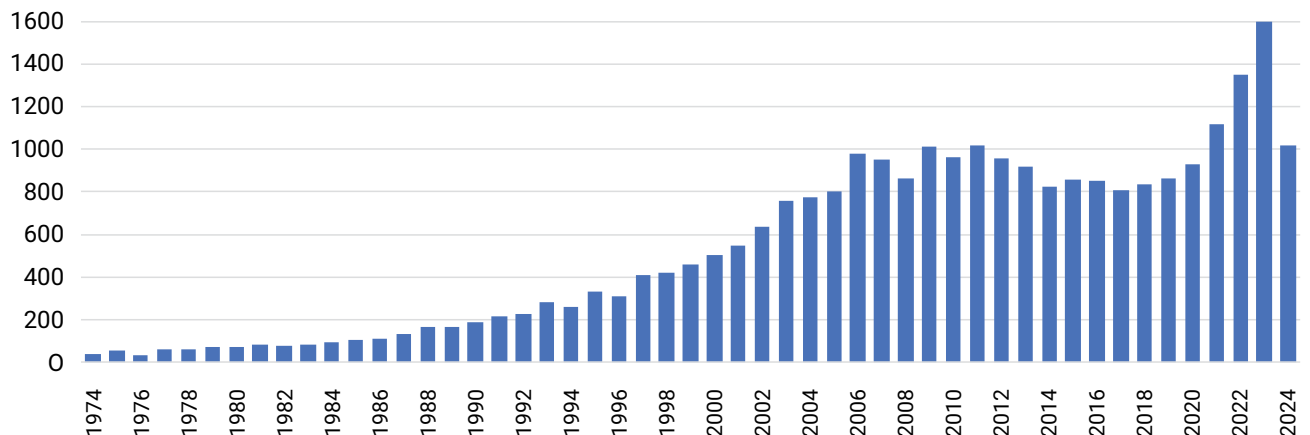
Матэрыялы і метады даследавання

Даследаванне пытанняў кіравання ІУ ў навукова-адукацыйных арганізацыях у апошнія гады атрымлівае ўсё большае распаўсюджванне. У мэтах разгляду сусветнага досведу кіравання ІУ быў праведзены аналіз дынамікі, запатрабаванасці, геаграфічнага і прадметнага размеркавання публікацый на аснове міжнароднай навукаметрычнай сістэмы Lens.org. Для фарміравання базы публікацый першапачаткова быў сфармуляваны пошукавы запыт з ключавымі словамі «кіраванне», «інтэлектуальная ўласнасць», «універсітэты». У гэтым выпадку ўніверсітэты выбраны як найбольш тыповыя ў міжнародным кантэксце навукова-адукацыйных арганізацый, якія ажыццяўляюць кіраванне інтэлектуальнай уласнасцю. Па ўказаным пошукавым запыце было знойдзена 27 387 навуковых публікацый (на ліпень 2024 года). Дынаміка публікацый па гадах паказана на малюнку 3.

Далей пошукавы запыт быў скарэкціраваны за кошт дадання да ключавых слоў «стратэгічнага» кантэксту. Колькасць публікацый у гэтым выпадку скарацілася больш чым у чатыры разы, склаўшы 6 607 апублікаваных прац. Змяняецца пры гэтым не толькі колькасць публікацый, але і трэндзы, і лідзіруючыя арганізацыі, і прадметныя галіны. На першае месца сярод арганізацый выходзіць Расійская акадэмія навук (падзяляючы яго з Гарвардскім універсітэтам), а сярод прадметных галін вядучымі становяцца бізнес і эканоміка. Пры гэтым у ліку самых цытуемых прац у базе публікацый па названых ключавых словах знаходзяцца артыкулы Індустрыі 4.0. З 2010 года назіраецца рост увагі расійскіх арганізацый да даследаванняў па тэматыцы стратэгічнага кіравання ІУ ва ўніверсітэтах (малюнак 4). На нацыянальным узроўні паказчыкі РАН па колькасці публікацый у гэтай сферы перавышаюць амаль у сем разоў іншыя арганізацыі, якія вядуць навуковыя даследаванні па гэтай тэматыцы (малюнак 5). Аналіз дынамікі ў частцы колькасці публікацый дазваляе зрабіць дапушчэнне аб захаванні падвышальных трэндаў у гэтай тэматычнай сферы.

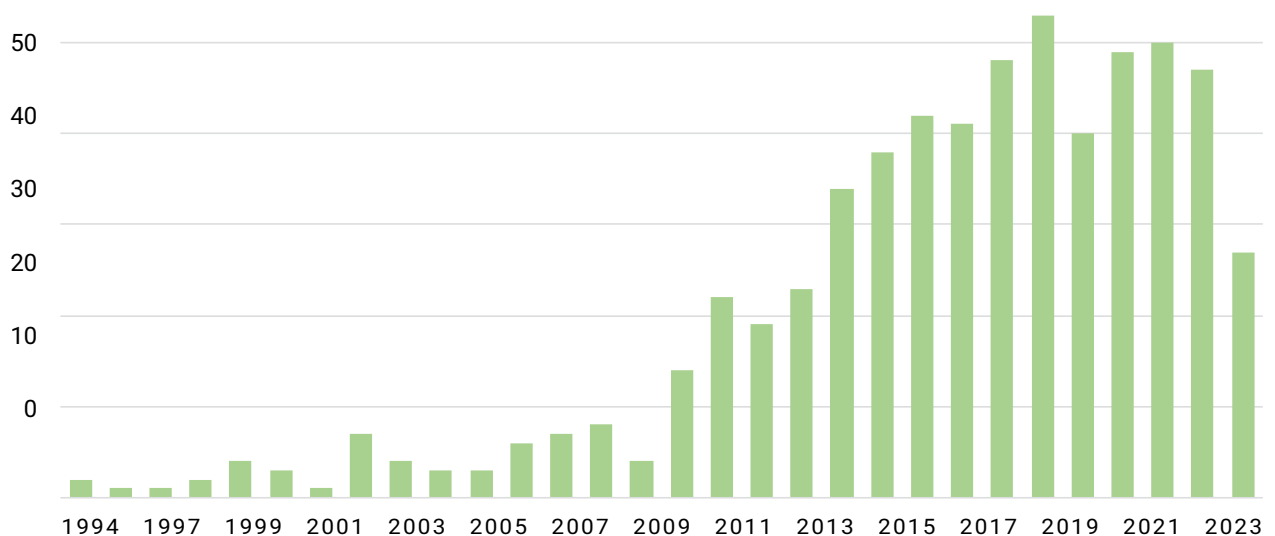
У ходзе даследавання па даных публікацый з выкарыстаннем праграмага прадукту VOSviewer была пабудавана сеткавая карта (кластэрызацыя праводзілася па 1 000 артыкулаў, адсартаваных па рэлевантнасці ў перыяд з 2000 года). Выкарыстоўваліся артыкулы без абмежавання па краінах.

¹ Гадавая справаздача Федэральнай службы па інтэлектуальнай уласнасці за 2023 год: Інтэлектуальная ўласнасць – аснова тэхналагічнага лідарства краіны / пад рэд. Ю. С. Зубава, А. П. Нярэціна. – Масква: ФІПУ, 2023. – 180 с.

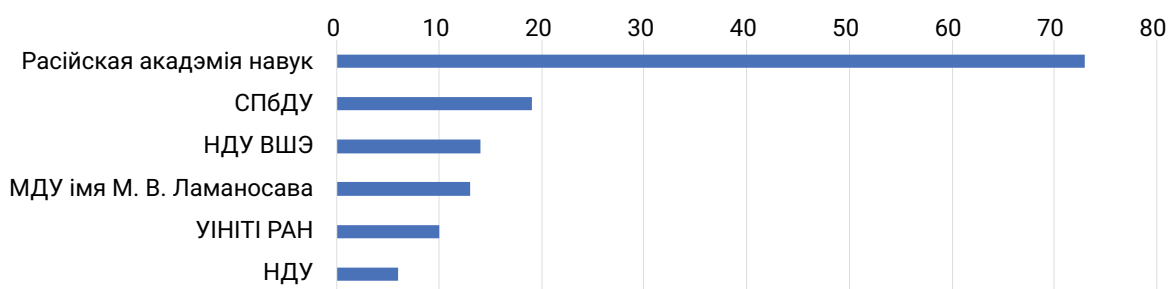
Малюнок 3.

Динаміка кількості публікацій на тематику кірування інтелектуальною власністю
ва університетах з 1974 по 2024 г. Складзена аўтарамі па даных Lens.org

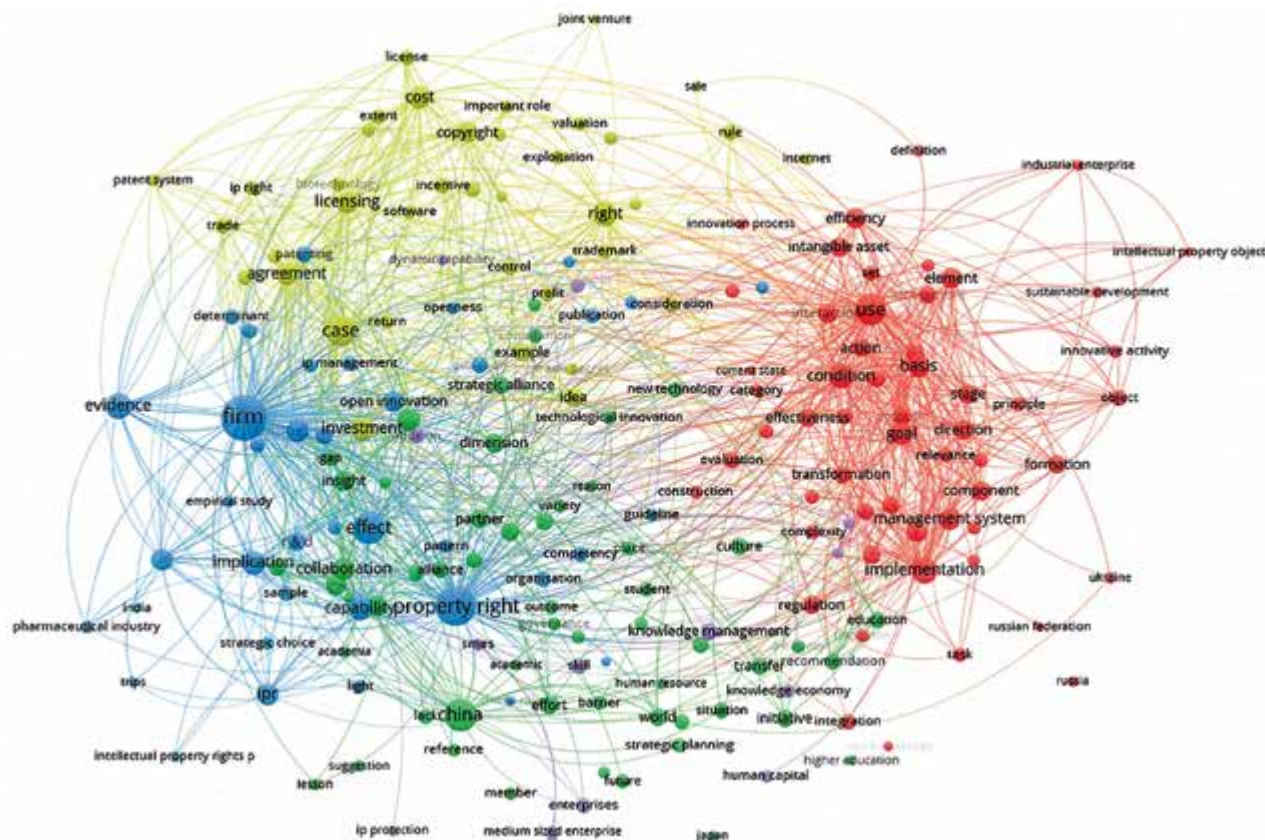
Малюнок 4.

Размеркаванне публікацый, афіяваных з расійскімі арганізацыямі, на тематику стратэгічнага
кірування інтелектуальнай уласнасцю ва ўніверсітэтах па гадах.
Складзена аўтарамі па даных Lens.org

Малюнок 5.

Топ-5 арганізацый Расіі, якія вядуць даследаванні па тэматыцы стратэгічнага кірування інтелектуальнай
уласнасцю ва ўніверсітэтах (па колькасці публікацый).
Складзена аўтарамі па даных Lens.org

Малюнак 6.

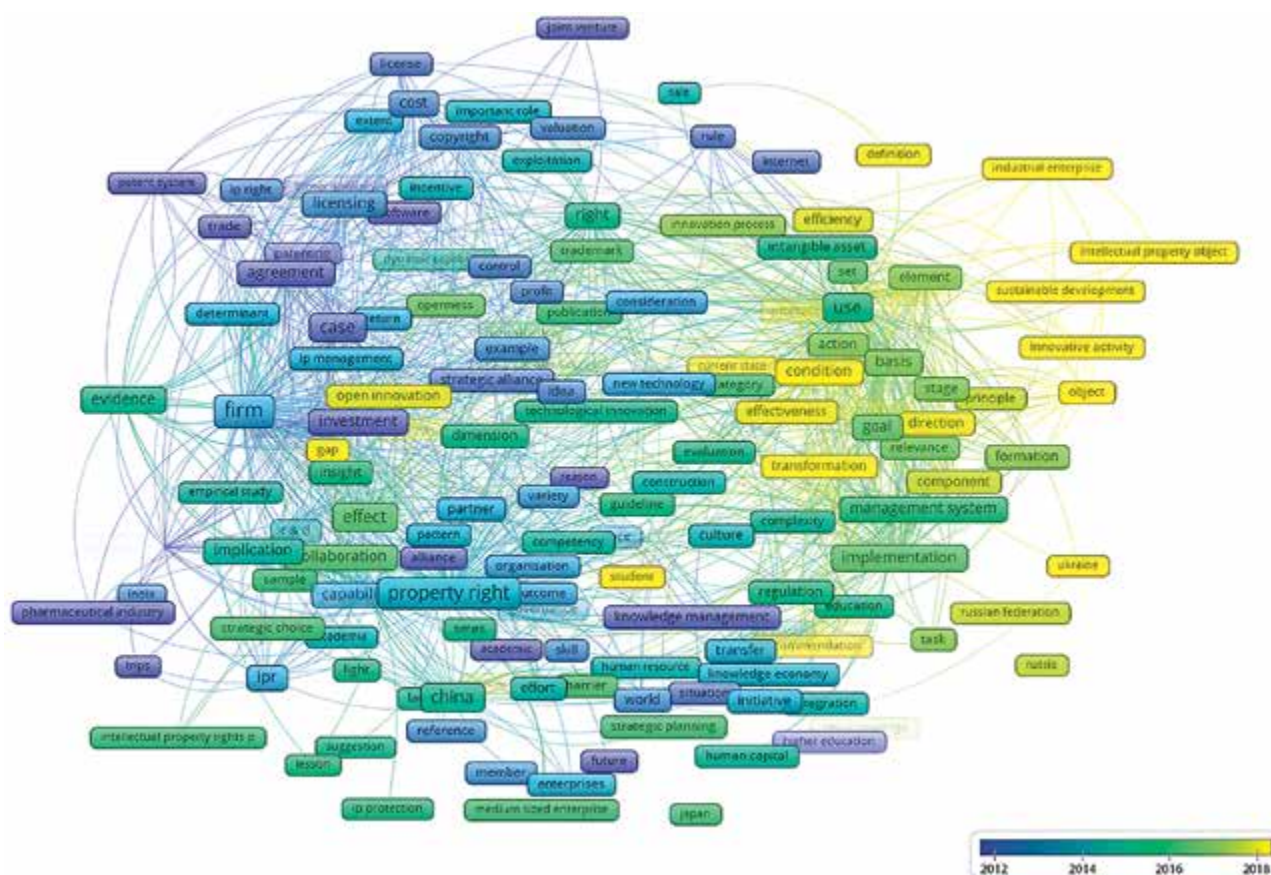
Сеткавая карта тэрмінаў па стратэгічным кіраванні інтэлектуальнай уласнасцю ва ўніверсітэтах.
Пабудавана аўтарамі з дапамогай VOSviewer па даных Lens.org

У выніку была пабудавана сеткавая карта, паказаная на малюнку 6 (адлюстравана 203 тэрмінаў у пяці кластарах). Як бачна па паказанай візуалізацыі канцэптаў даследаванняў, цэнтральныя тэрміны ў кластарах прыкметна адрозніваюцца, адлюстроўваючы пэўны ракурс даследаванняў, якія праводзяцца. У сінім кластары гэта фірма, правы ўласнасці, магчымасці і эфекты. У чырвоным – выкарыстанне, прымяненне, сістэма менеджменту, рэгуляванне, умовы, эфектыўнасць, нематэрыяльныя актывы, устойлівае развіццё і інавацыйная актыўнасць. У жоўтым кластары найбольш значныя кейс, інвестыцыі, пагадненні, ліцэнзаванне, выдаткі, патэнтная сістэма. У зялёным – Кітай, стратэгічнае планаванне, тэхналагічны трансфер, тэхналагічныя інавацыі, намаганні і бар'еры. У фіялетавым – бізнес-мадэль, кіраванне ведамі, дынамічныя здольнасці, чалавечы капітал і навыкі.

Іншая сэнсавая карціна складваецца пры аналізе сеткавай карты размеркавання тэрмінаў па стратэгічным кіраванні ІУ ва ўніверсітэтах па часе публікацый (малюнак 7). Вывучэнне тэрмінаў паказвае перамяшчэнне даследчага фокуса ў часе, паступовае зніжэнне ўвагі да фармальнага пагадненняў, ліцэнзій, інвестыцый і сумесных прадпрыемстваў (фіялетавае і сіняе індывідуальнае)

на малюнку 7) і павелічэнне – да адкрытых мадэлей, інавацый, прынцыпаў, умоў, інавацыйнай актыўнасці, трансфармацый і лічбавых платформаў (жоўтае і светла-зялёнае колеравае гэта тэрмінаў).

Як паказаў праведзены далей кантэнт-аналіз, тэматычна публікацыі блока, які разглядаецца, ахопліваюць даволі шырокі спектр пытанняў, дзе са стратэгіяй асацыююцца палітыка ўніверсітэтаў у дачыненні да кіравання ІУ і яе нарматыўнае забеспячэнне [1, 2], інавацыйная палітыка і патэнтная палітыка як яе састаўная частка [3, 4]. У значнай колькасці навуковых прац увага надаецца праблемам [5] і розным канцэптuallyным і прыкладным аспектам пабудовы механізма стратэгічна арыентаванага кіравання ІУ, у тым ліку ва ўніверсітэтах як ключавых суб'ектах інавацыйнай дзейнасці [6]. Размова ідзе пра развіццё адкрытых інавацыйных экасістэм [7–9], стварэнне лічбавых платформаў і экасістэм [10], фарміраванне прадпрыемстваў універсітэтаў пры значнай ролі дзяржавы ў гэтым працэсе [11], забеспячэнне навукова-тэхналагічнага развіцця тэрыторыі праз нацыянальны праект «Навука і ўніверсітэты» [12]. У цэлым праведзены аналіз літаратуры дазволіў выявіць не толькі актуальныя напрамкі даследчага пошуку, але і прабелы ў гэтай тэматычнай галіне.

Малюнок 7.

Сетковая карта размеркования термінаў па стратэгічным кіраванні інтэлектуальнай уласнасцю ва ўніверсітэтах па часе публікацый.

Пабудавана аўтарамі з дапамогай VOSviewer па даных Lens.org

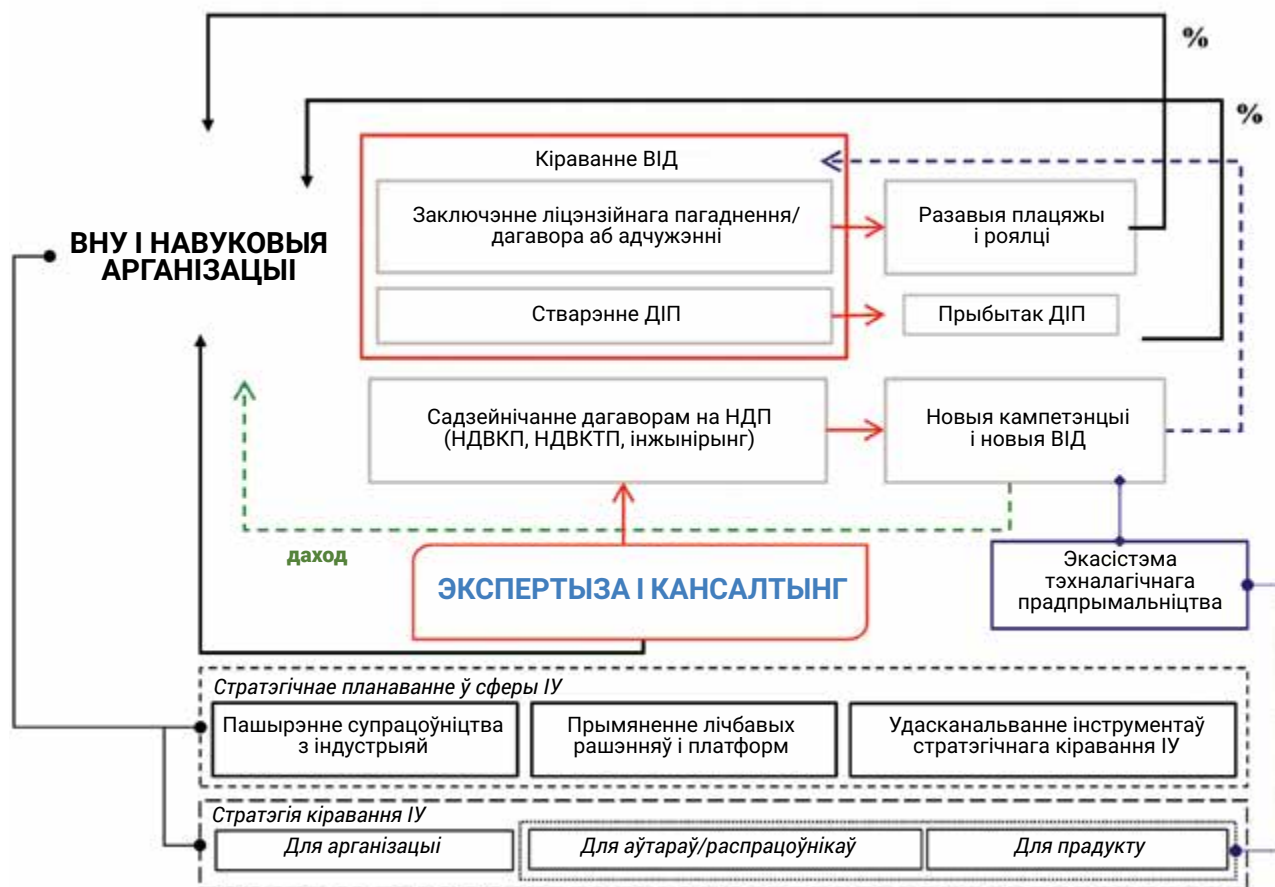
Вынікі даследавання

Даследаванне сутнасней кампаненты прадстаўленых у навукаметрычных базах прац, прысвечаных кіраванню ІУ ў ВНУ, паказала, што заяўленыя стратэгічныя падыходы абмежаваны фармуляваннем прынцыпаў дзейнасці, праблем камерцыялізацыі [13], перабудовай арганізацыйнай структуры [14] і выкарыстаннем маркетынговых метадаў прасоўвання [15], што сведчыць як пра недастатковасць метадычных распрацовак па рэалізацыі стратэгіі кіравання ІУ ў ВНУ, так і пра недастатковасць эканамічнага эфекту ад трансферу ВІД у навукова-адукацыйных арганізацыях. На федэральным узроўні рэалізуюцца ініцыятывы па прыцягненні шырокіх мас навучэнцаў і супрацоўнікаў ВНУ ў акселерацыйныя праграмы, трэнінгі прадпрымальніцкіх кампетэнцый, развіцці стартап-студый, а таксама перафарматаванні інжынернай адукацыі, уключаючы рэалізацыю федэральнага праекта «Перадавыя інжынерныя школы», які актуалізуе фарміраванне стратэгічных падыходаў да кіравання ІУ ва ўніверсітэцкім асяроддзі.

Найбольш значнымі прапановамі ў сферы кіравання ІУ, якія маюць патэнцыял увасаблення, з'яўляюцца: атрыманне супрацоўнікамі кампетэнцый у галіне

кіравання ІУ (у тым ліку патэнтаванне, ліцэнзаванне) і развіццё падтрымліваючай інфраструктуры ІУ, у тым ліку платформаў універсітэцкага тэхналагічнага прадпрымальніцтва, арыентаваных на комплекснае выяўленне значных ВІД праз навучанне і развіццё праектаў ад ідэі да гатовага да ўкаранення прадукту ці стартапу. У 2023 годзе ў рамках федэральнага праекта «Платформа ўніверсітэцкага тэхналагічнага прадпрымальніцтва» у Паўднёвым федэральным універсітэце былі рэалізаваны: 3 акселерацыйныя праграмы (больш за 1 500 удзельнікаў, 165 стартап-праектаў); 76 трэнінгаў прадпрымальніцкіх кампетэнцый у васьмігадзінным фармаце для 4 700 студэнтаў па ПФА, уключаючы 34 трэнінгі, праведзеныя 19 трэнерамі ПФУ; «Прадпрымальніцкі пункт кіпення» (больш за 150 стартап-мерапрыемстваў для 2 000 удзельнікаў), што паказвае наяўнасць выбудаванай ва ўніверсітэце сістэмы акселерацыі праектаў і яе маштаб.

Уяўляецца, што кіраванне ІУ на ўзроўні ўніверсітэта мэтазгодна ажыццяўляць з улікам трох вымярэнняў стратэгіі кіравання ў сферы ІУ (арганізацыя, аўтар, прадукт), што дапускае магчымасць распрацоўкі асобных, але сінхранізаваных паміж сабой стратэгіяў для самой

Малюнак 8.

Схема кіравання інтэлектуальнай уласнасцю на ўзроўні ўніверсітэта з улікам напрамкаў развіцця стратэгічнага планавання і трох вымярэнняў (арганізацыя, аўтар, прадукт) стратэгіі кіравання ў сферы ІУ. Складзена аўтарамі.

арганізацыі, аўтара/распрацоўніка і непасрэдна прадукту, які ствараюць. Стратэгіі кіравання ІУ павінны ў першую чаргу будавацца з улікам запыту з боку дзяржавы, бізнесу і грамадства на ўзроўні муніцыпалітэта, рэгіёна і краіны, а таксама ахопліваць як навукова-даследчую дзейнасць, так і падрыхтоўку кадраў, уключаючы забеспячэнне трансферу атрыманых вынікаў не толькі індустрыяльным партнёрам, але і непасрэдна ў адукацыйны працэс, у тым ліку праз экасістэму тэхналагічнага прадпрымальніцтва, уключаючы інкубатары, акселератары і стартап-студыі (малюнак 8).

Пры гэтым удасканаленне кіравання ІУ можна забяспечыць пры дапамозе развіцця культуры кіравання ІУ ў арганізацыі і распрацоўкі стратэгіі кіравання ІУ, у тым ліку на аснове лічбавых сістэм для работы з інтэлектуальнай уласнасцю. У частцы доўгатэрміновага планавання і распрацоўкі стратэгіі кіравання ІУ неабходна ўлічваць не толькі ўзровень арганізацыі ў цэлым, але і магчымасць праектавання індывідуальных стратэгіі кіравання ІУ супрацоўнікамі арганізацыі, а таксама распрацоўку ВІД і адукацыйнага кантэнту ў

логіцы прадуктовага падыходу (у адпаведнасці з якім дзейнасць залучаных спецыялістаў арыентавана непасрэдна на атрыманне паўнавартаснага прадукту).

Апрабацыя падыходу «арганізацыя, аўтар, прадукт» пры распрацоўцы стратэгіі кіравання ІУ ў Паўднёвым федэральным універсітэце дазволіла абнавіць, перафарматаваць і актывізаваць сістэму кіравання ІУ, што адбілася на павышэнні паказнікаў у сферы ІУ, дасягнутых у 2023 годзе, у параўнанні з 2021 годам. У прыватнасці, колькасць створаных ВІД павялічалася на 55,9% (795 адз.), аб'ём НДВКП у разліку на аднаго НПП павялічыўся на 15,9% (да 1,4 млн руб.)².

Праведзены аналіз паказаў, што кіраванню ІУ ў навукова-адукацыйных арганізацыях, у прыватнасці на ўзроўні ўніверсітэта, у акадэмічнай літаратуры ў апошнія гады надаецца ўсё больш увагі, прымаецца шэраг мер па развіцці цэнтраў трансферу тэхналогій на базе ВНУ. У той жа час выбудованню стратэгіі

² Справаздача рэктара І. К. Шаўчэнка аб дзейнасці ўніверсітэта за 2023 год / Паўднёвы федэральны ўніверсітэт. – Растоў-на-Доне; Таганрог: Выдавецтва Паўднёвага федэральнага ўніверсітэта, 2024. – 260 с. URL: https://sfedu.ru/docs/ufudoc/otechet_rektora_2023.pdf

кіравання ВІД на ўзроўні асобных супрацоўнікаў і прадуктаў надаецца недастатковая ўвага. Уяўляецца, што падыход да стратэгічнага кіравання ў рамках ВНУ павінен улічваць лакальны (на ўзроўні арганізацыі), рэгіянальны (на ўзроўні суб'екта), нацыянальны (на ўзроўні краіны) і міжнародны кантэкст, кожны з якіх вызначае спецыфіку работы з ІУ. Лакальная стратэгія павінна быць не толькі сінхранізавана з іншымі ўзроўнямі, але і ўключаць палажэнні, звязаныя з распрацоўкай стратэгіі для кіравання ВІД у логіцы прадуктовага падыходу і іх камерцыялізацыі як прадуктаў, запатрабаваных рынкам. Супрацоўнікі навукова-адукацыйных арганізацый таксама павінны мець магчымасць выбудоўваць уласныя стратэгіі кіравання ІУ (сваімі ВІД) на аснове новых тэхналогій і лічбавых платформ, якія дазваляюць эфектыўна кіраваць ІУ. У сувязі з гэтым профільным дэпартаментам, у тым ліку цэнтрам трансферу тэхналогій, важна займаць больш актыўную пазіцыю ў частцы павышэння інфармаванасці ды інтарэса супрацоўнікаў да камерцыялізацыі ВІД, з аднаго боку, і пашырэння супрацоўніцтва з індустрыяй і бізнесам – з іншага.

Заклучэнне

У артыкуле праведзены аналіз стратэгічных падыходаў да кіравання ІУ і капіталізацыяй ведаў у навукова-адукацыйных арганізацыях. Асноўная ўвага нададзена бягучаму стану даследаванняў у гэтай галіне, што дазволіла выявіць ключавыя праблемы і перспектывы развіцця.

Адна з асноўных задач эфектыўнага кіравання ІУ – стварэнне ўмоў для актыўнага ўцягвання вынікаў навуковых даследаванняў у практычную дзейнасць. Гэта патрабуе выпрацоўкі доўгатэрміновых стратэгіі, заснаваных на інтэграцыі адукацыйных і даследчых працэсаў з патрэбнасцямі бізнесу і грамадства.

Практычныя рэкамендацыі ўключаюць распрацоўку механізмаў стымулявання інавацый, паляпшэнне прававой падтрымкі і ўдасканаленне сістэмы матывацыі даследчыкаў і выкладчыкаў. Таксама прапанаваны меры па ўмацаванні ўзаемадзеяння са знешнімі партнёрамі, уключаючы прамысловасць і дзяржаўныя структуры, што спрыяе больш эфектыўнай капіталізацыі ведаў і іх ператварэнню ў камерцыйна паспяховыя распрацоўкі.

Такім чынам, стратэгічны падыход да кіравання ІУ і ведамі павінен грунтавацца на гібкасці, супрацоўніцтве і адаптацыі да ўмоў рынку і тэхналогій, якія хутка мяняюцца, што з'яўляецца важным фактарам павышэння канкурэнтаздольнасці навукова-адукацыйных арганізацый.

Спіс літаратуры

1. Suglobov, A. E., Orlova, K. S., Zharov, A. N., Katys, P., & Novikov, A. V. (2021). Intellectual property policy of universities: specific regulation. *Revista Tempos e Espaços em Educação*, 14 (33), e16155. <http://dx.doi.org/10.20952/revtee.v14i33.16155>
2. Кіраванне інтэлектуальнай уласнасцю ў эканоміцы ведаў: прававое рэгуляванне і камерцыялізацыя: манаграфія / нав. рэд.: А. А. Афанасьеў, М. А. Бароўская, Ю. А. Калеснік, Т. В. Федосава; Паўднёвы федэральны ўніверсітэт. – Растоў-на-Доне; Таганрог: Выдавецтва Паўднёвага федэральнага ўніверсітэта, 2023. – 348 с. DOI: 10.18522/801300100.
3. Kortov S. V., Terlyga N. G., Shulgin D. B., Unegova I. E. Patent Strategy as a Key Component of Innovation Development in Universities. *University Management: Practice and Analysis*. 2019; 23 (5): 85–96. DOI: 10.15826/umpa.2019.05.044.
4. Выкарыстанне патэнтных пулаў у якасці аднаго з інструментаў патэнтнай стратэгіі, які палягчае доступ да запатэнтаваных тэхналогій / Р. П. Іўліеў, Ю. С. Зубаў, Т. М. Эрыванцава, В. А. Каляцін // Права і лічбавая эканоміка. – 2023. – № 1 (19). – С. 7–27. – DOI 10.17803/2618-8198.2023.19.1.007-027.
5. Рудая, І. Л. Праблемы стратэгічнага кіравання інтэлектуальнай уласнасцю расійскіх інавацыйных арганізацый / І. Л. Рудая // Кіраванне. – 2019 – № 1. – С. 50–59.
6. Novikov, S. V., Kulikov, S. P. Development of a Toolkit for an Intellectual Property Management System for Higher Education Institutions. *Russ. Engin. Res.* 44, 584–589 (2024). <https://doi.org/10.3103/S1068798X2470045X>
7. Carayannis, E.G., Meissner, D. & Edelkina, A. Targeted innovation policy and practice intelligence (TIP2E): concepts and implications for theory, policy and practice. *J Technol Transf* 42, 460–484 (2017). <https://doi.org/10.1007/s10961-015-9433-8>
8. Carayannis, E.G., Meissner, D. Global targeted open innovation: challenges, opportunities and implications for theory, policy and practice. *J Technol Transf* 42, 236–252 (2017). <https://doi.org/10.1007/s10961-016-9497-0>
9. Dubina, I.N., Campbell, D.F.J., Carayannis, E.G. et al. The Balanced Development of the Spatial Innovation and Entrepreneurial Ecosystem Based on Principles of the Systems Compromise: A Conceptual Framework. *J Knowl Econ* 8, 438–455 (2017). <https://doi.org/10.1007/s13132-016-0426-0>
10. Нярэцін, А. П. Асаблівасці фарміравання і развіцця лічбавых экасістэм інтэлектуальнай уласнасці / А. П. Нярэцін, Г. В. Аляксандрава, С. М. Гарушкіна // Лічбавыя інтэлектуальныя экасістэмы ў эканоміцы і прамысловасці. – Санкт-Пецярбург: ПАЛІТЭХ-ПРЭС, 2023. – С. 68–89. – DOI: 10.18720/IEP/2023.5/3.
11. Budyldina, N. Entrepreneurial universities and regional contribution. *Int Entrep Manag J* 14, 265–277 (2018). <https://doi.org/10.1007/s11365-018-0500-0>
12. Мядзведзеў, В. В. Нацыянальны праект «Навука і ўніверсітэты» як механізм дзяржаўнай падтрымкі развіцця тэрыторыі з высокім навукова-тэхналагічным патэнцыялам / В. В. Мядзведзеў // Цывілізацыя ведаў: расійскія рэаліі: Зборнік прац XXII Міжнароднай навуковай канферэнцыі, Масква,

15–24 красавіка 2021 г. – Кіраў: Міжрэгіянальны цэнтр інавацыйных тэхналогій у адукацыі, 2021. – С. 106–109.

13. Макараў, А. М. Актуальныя пытанні кіравання інтэлектуальнай уласнасцю ў ВНУ / А. М. Макараў // Кіраванне інтэлектуальнай уласнасцю ва Удмурцкай Рэспубліцы: Матэрыялы Усерасійскай навукова-практычнай канферэнцыі, Іжэўск, 25 кастрычніка 2022 г. – Іжэўск: Выдавецкі дом «Удмурцкі ўніверсітэт», 2022. – С. 4–5.
14. Клеткіна, Ю. А. Кіраванне інтэлектуальнай уласнасцю ВНУ праз аддзел інтэлектуальнай уласнасці / Ю. А. Клеткіна // Алея навукі. – 2020. – Т. 1, № 4 (43). – С. 291–295.
15. Гваздзецкая І. В. Інтэлектуальная ўласнасць – фактар забеспячэння тэхналагічнага суверэнітэту і эканамічнай бяспекі / І. В. Гваздзецкая, С. Э. Майкова // Інтэлектуальная ўласнасць. Прамысловая ўласнасць. – 2024. – № 1. – С. 32–43.

Інфармацыя аб аўтарах

Марына Аляксандраўна Бароўская, доктар эканамічных навук, прафесар, акадэмік РАА, прэзідэнт Паўднёвага федэральнага ўніверсітэта (Растоў-на-Доне, вул. В. Садовая, 105/42), ORCID 0000-0002-8089-183X; bma@sfsedu.ru

Антон Анатольевіч Афанасьёў, кандыдат эканамічных навук, вядучы навуковы супрацоўнік Цэнтра навуковых даследаванняў «Інструментальныя, матэматычныя і інтэлектуальныя сродкі ў эканоміцы», Паўднёвы федэральны ўніверсітэт (Растоў-на-Доне, вул. В. Садовая, 105/42), ORCID 0000-0002-4297-2663; afanasyevanton@sfsedu.ru

Анастасія Юр'ёўна Нікітаева, доктар эканамічных навук, прафесар, загадчык кафедрай інфармацыйнай эканомікі, Паўднёвы федэральны ўніверсітэт (Растоў-на-Доне, вул. В. Садовая, 105/42), ORCID 0000-0003-0406-7440; aunikitaeva@sfsedu.ru

Таццяна Віктараўна Фядосава, кандыдат эканамічных навук, дацэнт, загадчык кафедрай эканомікі прадпрыемства, Паўднёвы федэральны ўніверсітэт (Растоў-на-Доне, вул. В. Садовая, 105/42), ORCID 0000-0003-1463-3346; tvfedosova@sfsedu.ru

Аляксандр Уладзіміравіч Кананенка, саветнік пры рэктараце па маладзёжнай палітыцы Паўднёвага федэральнага ўніверсітэта (Растоў-на-Доне, вул. В. Садовая, 105/42), ORCID 0000-0003-4084-0963; kav@sfsedu.ru

Заяўлены ўнёсак суаўтараў

М. А. Бароўская – канцэптуалізацыя, метадалогія, кіраванне даследаваннем, стварэнне рукапісу і яго рэдагаванне.

А. А. Афанасьёў – метадалогія, фармальны аналіз, правядзенне даследавання, верыфікацыя даных, стварэнне рукапісу і яго рэдагаванне, візуалізацыя.

А. Ю. Нікітаева – метадалогія, фармальны аналіз, правядзенне даследавання, верыфікацыя даных, праца з

праграмным забеспячэннем, стварэнне рукапісу і яго рэдагаванне.

Т. В. Фядосава – метадалогія, фармальны аналіз, правядзенне даследавання, верыфікацыя даных, адміністраванне даных, стварэнне рукапісу і яго рэдагаванне.

А. У. Кананенка – адміністраванне даных, візуалізацыя, стварэнне рукапісу.

References

1. Suglobov, A. E., Orlova, K. S., Zharov, A. N., Katys, P., & Novikov, A. V. (2021). Intellectual property policy of universities: specific regulation. *Revista Tempos e Espaços em Educação*, 14 (33), e16155. <http://dx.doi.org/10.20952/revtee.v14i33.16155>
2. Afanasyev, A. A., Borovskaya, M. A., Kolesnikov Yu. A. and Fedosova T. V. (ed.) (2023), *Upravlenie intellektualnoj sobstvennostyu v ekonomike znaniy: pravovoe regulirovanie i kommerzializaciya* [Intellectual Property Management in the Knowledge Economy: legal regulation and commercialization], Izdatelstvo Yuzhnogo federalnogo universiteta, Rostov-na-Donu; Taganrog, Russia.
3. Kortov, S. V., Terlyga, N. G., Shulgin, D. B., Unegova, I. E. Patent Strategy as a Key Component of Innovation Development in Universities. *University Management: Practice and Analysis*. 2019; 23 (5): 85–96. DOI: 10.15826/umpa.2019.05.044.
4. Ivliev, G. P., Zubov, Yu. S., Erivanceva, T. N. and Kalyatin, V. O. (2023), Foreign experience in using patent pools as one of the tools of a patent strategy that facilitates access to patented technologies, *Law and digital economy*, no 1 (19), pp. 7–27, DOI 10.17803/2618–8198.2023.19.1.007–027.
5. Rudaya, I. L. (2019), Problems of strategic management of intellectual property of Russian innovative organizations, *Upravlenie*, no 1, pp. 50–59.
6. Novikov, S.V., Kulikov, S. P. Development of a Toolkit for an Intellectual Property Management System for Higher Education Institutions. *Russ. Engin. Res.* 44, 584–589 (2024). <https://doi.org/10.3103/S1068798X2470045X>.
7. Carayannis, E.G., Meissner, D. & Edelkina, A. Targeted innovation policy and practice intelligence (TIP2E): concepts and implications for theory, policy and practice. *J Technol Transf* 42, 460–484 (2017). <https://doi.org/10.1007/s10961-015-9433-8>
8. Carayannis, E.G., Meissner, D. Glocal targeted open innovation: challenges, opportunities and implications for theory, policy and practice. *J Technol Transf* 42, 236–252 (2017). <https://doi.org/10.1007/s10961-016-9497-0>
9. Dubina, I.N., Campbell, D.F.J., Carayannis, E.G. et al. The Balanced Development of the Spatial Innovation and Entrepreneurial Ecosystem Based on Principles of the Systems Compromise: A Conceptual Framework. *J Knowl Econ* 8, 438–455 (2017). <https://doi.org/10.1007/s13132-016-0426-0>
10. Neretin, O. P., Aleksandrova, A. V. and Gorushkina, S. N. (2023), Features of the formation and development of digital ecosystems of intellectual property, *Cifrovye intellektual'nye ekosistemy v ekonomike i promyshlennosti*

[Digital intelligent ecosystems in the economy and industry], POLITEKH-PRESS, Sankt-Peterburg, Russia, DOI 10.18720/IEP/2023.5/3.

11. Budyldina, N. (2018), Entrepreneurial universities and regional contribution. *Int Entrep Manag J* 14, 265–277, <https://doi.org/10.1007/s11365-018-0500-0/>
12. Medvedev, V. V. (2021), The National project «Science and Universities» as a mechanism of state support for the development of territories with high scientific and technological potential, *Civilizaciya znaniy: rossijskie realii: Sbornik trudov XXII Mezhdunarodnoj nauchnoj konferencii* [Civilization of Knowledge: Russian Realities: Proceedings of the XXII International Scientific Conference], *Civilizaciya znaniy: rossijskie realii* [Civilization of Knowledge: Russian Realities] Moscow, Russia, 15–24 April 2021, pp. 106–109.
13. Makarov, A. M. (2022), Topical issues of intellectual property management at the university, *Upravlenie intellektualnoj sobstvennostyu v Udmurtskoj Respublike: Materialy Vserossijskoj nauchno-prakticheskoy konferencii* [Intellectual property management in the Udmurt Republic: Materials of the All-Russian Scientific and Practical Conference], *Upravlenie intellektualnoj sobstvennostyu v Udmurtskoj Respublike* [Intellectual property management in the Udmurt Republic], Izhevsk, Russia, 25 October 2022, pp. 4–5.
14. Kletkina, Yu. A. (2020), Management of intellectual property of the university through the Intellectual Property Department, *Alleya nauki*, vol. 1, no 4 (43), pp. 291–295.
15. Gvozdeckaya, I. V. and S. E. Majkova (2024), Intellectual property is a factor in ensuring technological sovereignty and economic security, *Intellectual property*. Industrial property, no 1, pp. 32–43.

Information about the authors

Marina A. Borovskaya, Dr. Sci. (Economics), Professor, Academician of RAE, President of Southern Federal University (Rostov-na-Donu, Bolshaya Sadovaya st., 105/42); ORCID 0000-0002-8089-183X; bma@sfedu.ru

Anton A. Afanasyev, Cand. Sci. (Economics), Leading Researcher at the IMISE Research Center, Southern Federal University (Rostov-na-Donu, Bolshaya Sadovaya st., 105/42); ORCID 0000-0002-4297-2663.

afanasyevanton@sfedu.ru

Anastasia Yu. Nikitaeva, Dr. Sci. (Economics), Professor, Head of the Department of Information Economics, Southern Federal University (Rostov-na-Donu, Bolshaya Sadovaya st., 105/42); ORCID 0000-0003-0406-7440; aunikitaeva@sfedu.ru

Tatyana V. Fedosova, Cand. Sci. (Economics), Associate Professor, Head of the Department of Enterprise Economics, Southern Federal University (Rostov-na-Donu, Bolshaya Sadovaya st., 105/42); ORCID 0000-0003-1463-3346; tvfedosova@sfedu.ru

Alexander V. Kononenko, Advisor to the Administration for Youth Policy of Southern Federal University (Rostov-na-Donu, Bolshaya Sadovaya st., 105/42); ORCID 0000-0003-4084-0963; kav@sfedu.ru

Contribution of the authors

M. A. Borovskaya – conceptualization, Methodology, Formal Analysis, Supervision, Writing – Review & Editing.

A. A. Afanasyev – Methodology, Formal Analysis, Investigation, Validation, Visualization, Writing – Review & Editing.

A. Yu. Nikitaeva – Methodology, Formal Analysis, Investigation, Validation, Software, Writing – Review & Editing.

T. V. Fedosova – Methodology, Formal Analysis, Investigation, Validation, Data Curation, Writing – Review & Editing.

A. V. Kononenko – Data Curation, Visualization, Writing.

Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів.
The authors declare no conflict of interests.

Поступив у редакцію 12.11.2024

Допрацьовано після рецензування 02.12.2024

Прийнято до публікації 05.12.2024

3

РЭГІЯНАЛЬНАЯ ЭКАНОМІКА
І ІНТЭЛЕКТУАЛЬНАЯ ЎЛАСНАСЦЬ

Навуковы артыкул

Original article

УДК:347.77:330.101.8

EDN: <https://elibrary.ru/osblsu>**Падыходы да сістэматызацыі
мер падтрымкі, накіраваных
на далучэнне ў грамадзянскі
абарот прадукцыі пад
рэгіянальным брэндам****Алег Пятровіч Нярэцін***, **Уладзімір Віктаравіч Кліманаў****,**Святлана Мікалаеўна Гарушкіна***

* Федэральны інстытут прамысловай уласнасці

** Расійская акадэмія народнай гаспадаркі

і дзяржаўнай службы пры Прэзідэнце Расійскай Федэрацыі,

АНА «Інстытут рэфармавання грамадскіх фінансаў»

Анатацыя: у артыкуле разглядаюцца меры дзяржаўнай падтрымкі, накіраваныя на прасоўванне рэгіянальных брэндаў у Расіі. Фокус гэтага артыкула засяроджаны на даследаванні мер падтрымкі ў дачыненні да такіх сродкаў індывідуалізацыі, як геаграфічныя ўказанні і назвы месцаў паходжання тавараў. Разгледжана праблема сістэматызацыі мер падтрымкі рэгіянальных брэндаў у мэтах выяўлення эфектыўных механізмаў, якія аказваюць уплыў на забеспячэнне ўстойлівага эканамічнага росту і павышэння канкурэнтаздольнасці рэгіянальных тавараў і паслуг. Выдзелены перавагі, якія дае мясцовым таваравытворцам праца пад рэгіянальным брэндам для прасоўвання прадуктаў на тэрытарыяльныя рынкі. На падставе аналізу рэгіянальных нарматыўна-прававых дакументаў сфармуляваны прапановы для органаў выканаўчай улады суб'ектаў Расійскай Федэрацыі аб комплексе мер па забеспячэнні ўмоў стымулявання ўцягвання ў грамадзянскі абарот прадукцыі пад рэгіянальным брэндам. У даследаванні прадстаўлены даныя з адкрытых крыніц. Звесткі актуалізаваны па стане на кастрычнік 2024 года.

Ключавыя словы: інтэлектуальная ўласнасць, эканамічнае развіццё, рэгіянальныя брэнды, праграма падтрымкі, геаграфічныя ўказанні; назва месцаў паходжання тавараў; перавагі выкарыстання рэгіянальных брэндаў.

Для цытавання: Нярэцін, А. П. Падыходы да сістэматызацыі мер падтрымкі, накіраваных на далучэнне ў грамадзянскі абарот прадукцыі пад рэгіянальным брэндам / А. П. Нярэцін, У. В. Кліманаў, С. М. Гарушкіна // Веснік ФІПУ. – 2024. – Т. 3, № 4. – С. 394–405.

Падзякі: даследаванне выканана ў рамках навукова-даследчай працы ФДБУ ФІПУ «Выяўленне і ацэнка ўплыву выкарыстання геаграфічных указанняў і назваў месцаў паходжання тавараў на сацыяльна-эканамічнае развіццё суб'ектаў Расійскай Федэрацыі» (рэг. № 124060300042-8).

Approaches to systematization of support measures aimed at involving products under a regional brand in the civil turnover

Oleg P. Neretin*, Vladimir V. Klimanov**, Svetlana N. Gorushkina*

* Federal institute of industrial property

** RANEPА, NGO «Institute for Public Finance Reform»

Abstract: the article discusses government support measures aimed at promoting regional brands in Russia. The focus of this article is on the study of support measures in relation to such means of individualization as geographical indications and appellations of origin. The problem of systematization of measures to support regional brands in order to identify effective methods and tools that have an impact on ensuring sustainable economic growth and increasing the competitiveness of regional goods and services is considered. The advantages provided by the work under a regional brand to local manufacturers to promote products to territorial markets are highlighted. Based on the analysis of regional regulatory documents, proposals have been formulated for the executive authorities of the constituent entities of the Russian Federation on a set of measures to ensure conditions for stimulating the involvement of products under a regional brand in civil turnover. The study presents data from open sources. The information is updated as of October 2024.

Keywords: intellectual property, economic development, regional brands, support program, geographical indications, appellation of origin, advantages of using regional brands.

For citation: Neretin, O. P. Approaches to systematization of support measures aimed at involving products under a regional brand in the civil turnover / O. P. Neretin, V. V. Klimanov, S. N. Gorushkina // Bulletin of Federal institute of industrial property. – 2024. – Vol. 3, № 4. – P. 394–405.

Acknowledgements: research Project of the Federal State Budgetary Institution «Federal Institute of Industrial Property» «Identification and assessment of the impact of the use of geographical indications and appellations of origin on the socio-economic development of the subjects of the Russian Federation» (reg. No. 124060300042–8).

Уводзіны

Бясспрэчна, поспех у дасягненні эфектыўных вынікаў сацыяльна-эканамічнага развіцця суб'ектаў Расійскай Федэрацыі шмат у чым залежыць ад пабудовы рэгіянальнай палітыкі ў сферы інтэлектуальнай уласнасці, якая павінна прадугледжваць комплекс мер, накіраваных на развіццё механізмаў стварэння вынікаў інтэлектуальнай дзейнасці (далей – ВІД). Інтэлектуальная ўласнасць (ІУ), згодна з Канстытуцыяй Расійскай Федэрацыі, ахоўваецца законам, і прававое рэгуляванне інтэлектуальнай уласнасці адносіцца да прадметаў вядзення Расійскай Федэрацыі (артыкул 44 і артыкул 71). Разам з тым гэта акалічнасць, улічваючы спецыфіку інтэлектуальнай уласнасці, не з'яўляецца перашкодай для фарміравання экасістэм інтэлектуальнай уласнасці на ўзроўні рэгіёна, якія прадугледжваюць мерапрыемствы па фарміраванні і развіцці рэгіянальнай інфраструктуры і інструментаў падтрымкі інтэлектуальнай уласнасці, у тым ліку механізмаў падатковага стымулявання, сістэмы кіравання правамі на ВІД і сродкі індывідуалізацыі, а таксама спецыялізаваных арганізацый і інфраструктуры, якія забяспечваюць умовы для інвестыцыйнай і інфармацыйнай падтрымкі мясцовых тавараўтворцаў.

У гэтым артыкуле аўтары звярнуліся да праблемы сістэматызацыі мер падтрымкі рэгіянальных брэндаў у мэтах выяўлення найбольш эфектыўных механізмаў,

якія аказваюць уплыў на забеспячэнне ўстойлівага эканамічнага росту і павышэнне канкурэнтаздольнасці рэгіянальных тавараў і паслуг.

З усёй сукупнасці паняццяў, аб'яднаных тэрмінам «брэнд», які выкарыстоўваецца ў маркетынгу як сімвалічнае ўвасабленне комплексу інфармацыі, звязанага з пэўнай прадукцыяй і паслугай [1, 2], аўтары засяродзілі фокус гэтага артыкула на даследаванні мер падтрымкі ў дачыненні да такіх сродкаў індывідуалізацыі, як геаграфічныя ўказанні (далей – ГУ) і назвы месцаў паходжання тавараў (далей – НМПТ)¹. Аўтары падзяляюць меркаванне віцэ-прэзідэнта Гандлёва-прамысловай палаты РФ В. В. Чубарава, які лічыць, што з пункту гледжання заканадаўства рэгіянальны брэнд – гэта або геаграфічнае ўказанне (ГУ), або назва месца паходжання тавараў (НМПТ) [3].

Выбар ГУ і НМПТ у якасці прадмета даследавання ўяўляе інтарэс па цэлым шэрагу падстаў:

- з'яўляецца аптымальным інструментам індывідуалізацыі тавараў, вырабленых на аснове калектыўных культурных традыцый;
- мае ўласцівасці маркетынгавага інструмента для прасоўвання прадукцыі і задавальнення спажывецкага попыту на тавары айчынных вытворцаў.

¹ Грамадзянскі кодэкс Расійскай Федэрацыі (частка чацвёртая) ад 18.12.2006 № 230-ФЗ. Артыкул 1516

На думку старшыні камісіі па навуцы, адукацыі і культуры Л. С. Гумеравай, рэгіянальны брэнд можа дапамагчы стварыць унікальны вобраз рэгіёна ў вачах турыстаў, што, у сваю чаргу, прывядзе да павелічэння іх патоку і развіцця неабходнай інфраструктуры. Рэгіянальны брэнд можа таксама садзейнічаць захаванню і развіццю культурнай і прыроднай спадчыны рэгіёна, што з'яўляецца важнай задачай для захавання ўнікальнасці і арыгінальнасці месца².

На значнасць ГУ і НМПТ у якасці драйвераў рэгіянальнага брэндавання звяртаюць увагу С. Ю. Фабрычны і В. А. Рузакова, а таксама К. Г. Леанідава, якія, у прыватнасці, адзначаюць, што ў некаторых суб'ектах Расійскай Федэрацыі існуюць не адна, а часам дзясяткі назваў, звязаных з населенымі пунктамі, мясцовасцямі, дзе ствараюцца ўнікальныя аб'екты, якія не толькі прыносяць вядомасць рэгіёну і прывабліваюць турыстаў, але і даюць істотны даход [4, 5].

А. Я. Сычаў і М. М. Рагожына адзначаюць значнасць рэгістрацыі ГУ і НМПТ для вытворцаў, якія жадаюць выдзеліць свой тавар з дапамогай рэгіянальнага брэнда, каб павысіць яго пазнавальнасць і прыцягнуць увагу спажывцоў. Мэтазгоднасць такой маркіроўкі вытворцам з дапамогай рэгіянальных брэндаў абумоўлена патрэбай у вылучэнні на рынку ўнікальнага тавару, паходжанне якога вызначаецца яго геаграфічным паходжаннем [6].

Аб актуальнасці ГУ і НМПТ сведчыць Л. У. Шчарбачова, паколькі гэтыя абазначэнні звязаны з ажыццяўленнем падтрымкі рэгіянальных вытворцаў і аховы іх тавараў, што асабліва важна на гэтым этапе развіцця эканомікі РФ, нацэленай на імпартазамашчэнне [7].

На думку кіраўніка Распатэнта Ю. С. Зубава, тавары, маркіраваныя ГУ і НМПТ, сталі сапраўднымі «візітнымі карткамі» сваіх тэрыторый, паказнікам якасці мясцовай прадукцыі³. Зазначым, што ў мэтах аказання метадычнай дапамогі Распатэнтам і Мінэканамразвіцця Расіі ў рамках трохбаковых пагадненняў былі распрацаваны «Рэкамендацыі па кіраванні правамі на вынікі інтэлектуальнай дзейнасці і сродкі індывідуалізацыі ў рэгіёнах Расійскай Федэрацыі»⁴.

Абагульняючы экспертныя меркаванні, адзначым перавагі, якія даюць ГУ і НМПТ у якасці рэгіянальных брэндаў для прасоўвання прадуктаў на тэрытарыяльныя рынкі:

- паляпшэнне кааперацыі вытворцаў і зніжэнне транзакцыйных выдаткаў за кошт калектыўнай рынкавай стратэгіі;

- павелічэнне долі дабаўленай вартасці ў ланцужку паставак;
- забеспячэнне мясцовай разнастайнасці за кошт узаемасувязі з устойлівым турызмам.

Звернемся да мер падтрымкі рэгіянальных брэндаў і разгледзім у якасці крыніцы для аналізу нарматыўныя акты суб'ектаў Расійскай Федэрацыі, асноўны масіў якіх прадстаўлены рэгіянальнымі праграмамі.

Метады даследавання

Даследаванне праведзена на аснове аксіяматычнага метаду ў сукупнасці агульнанавуковых метадаў, такіх як аналіз, сінтэз і параўнанне. Эмпірычную аснову склалі нарматыўна-прававыя дакументы суб'ектаў Расійскай Федэрацыі і даныя сацыялагічнага апытання, генеральная сукупнасць якога прадстаўлена мясцовымі таваравытворцамі. Навізна заключаецца ў сістэматызацыі падыходаў суб'ектаў Расійскай Федэрацыі да падтрымкі рэгіянальных брэндаў і выяўлення заканамернасці паміж мерамі падтрымкі і ростам рэгістрацыі мясцовых брэндаў, маркіраваных ГУ і НМПТ.

Абмеркаванне і вынікі

Падставай для стварэння нарматыўнай базы ў большасці выпадкаў служыць п. 11 пераліку даручэнняў Прэзідэнта Расійскай Федэрацыі ад 25 жніўня 2023 г. № Пр-1676 па выніках пленарнага пасяджэння форума «Моцныя ідэі для новага часу», згодна з якім суб'екты Расійскай Федэрацыі павінны былі распрацаваць рэгіянальную праграму падтрымкі і прасоўвання мясцовых брэндаў і забяспечыць яе рэалізацыю на пастаяннай аснове.

Маніторынг крыніц дэманструе неаднароднасць падыходаў да забеспячэння і замацавання мер падтрымкі рэгіянальных брэндаў. Асноўны масіў прадстаўлены рэгіянальнымі праграмамі, якія прыняты ў якасці самастойнага нарматыўнага акта, таксама яны могуць быць інтэграваны ў дзеючыя дзяржаўныя праграмы або выконвацца ў якасці плана дзеянняў уплываважым падраздзяленнем органа выканаўчай улады (да прыкладу – Рэспубліка Комі, Рэспубліка Мардовія, Чувашская Рэспубліка, Пензенская і Ленінградская вобласці). Варта адзначыць, што ў шэрагу рэгіёнаў меры падтрымкі рэгіянальных брэндаў ажыццяўляюцца ў рамках дзяржаўнай праграмы «Эканамічнае развіццё і інавацыйная эканоміка», а таксама ў рамках праграмы «Садзейнічэнне эканамічнаму развіццю, інвестыцыйнай і знешнеэканамічнай дзейнасці».

Па стане на кастрычнік 2024 года была зафіксавана наяўнасць нарматыўных актаў па падтрымцы рэгіянальных брэндаў у 56 рэгіёнах, у тым ліку:

1. Даюць дапамогу вытворцам мясцовых брэндаў на падставе нарматыўных актаў 29 рэгіёнаў.

Згодна з нарматыўнымі дакументамі суб'ектаў Расійскай Федэрацыі, меры падтрымкі накіраваны на фарміраванне новага фармату прасоўвання мясцовых брэндаў, іх папулярызацыю як на ўнутраным, так і на

² Як развіваць рэгіянальныя брэнды, абмеркавалі на панэльнай дыскусіі // Веснік інтэлектуальнага права: сайт. URL: <https://vestnikip.ru/news/6467/?ysclid=m31nqv471f446061867> (дата звароту: 01.10.2024)

³ Як развіваць рэгіянальныя брэнды абмеркавалі на панэльнай дыскусіі // Веснік інтэлектуальнага права: сайт. – URL: <https://vestnikip.ru/news/6467/?ysclid=m31nqv471f446061867> (дата звароту: 01.10.2024).

⁴ Распатэнт. Рэкамендацыі па кіраванні інтэлектуальнай уласнасцю ў рэгіёнах // Федэральная служба па інтэлектуальнай уласнасці: афіц. сайт. URL: <https://rospatent.gov.ru/ru/regions> (дата звароту: 01.10.2024).

Таблиця 1.

Колькасць суб'єктаў Расійскай Федэрацыі, якія прадастаўляюць меры падтрымкі рэгіянальных брэндаў

Назва федэральнай акругі	Колькасць суб'єктаў РФ	Заканадаўчае замацаванне мер падтрымкі	У тым ліку праграмы падтрымкі рэгіянальных брэндаў
Цэнтральная	18	6	5
Паўночна-заходняя	11	6	7
Паўднёвая	7	5	4
Паўночна-Каўказская	7	2	2
Уральская	6	2	2
Прыволжская	14	3	3
Сібірская	10	2	2
Далёкаўсходняя	11	3	2
Новыя рэгіёны	4	-	-
УСЯГО:	89	29	27

Складзена аўтарамі па даных ФІПУ

знешніх рынках, а таксама фарміраванне спрыяльных умоў для стварэння і развіцця суб'єктаў прадпрымальніцтва ў рэгіёнах;

2. Рэалізуюць рэгіянальныя праграмы «Падтрымка і прасоўванне мясцовых брэндаў» у рамках прынятых нарматывна-прававых актаў у 27 рэгіёнах. Варта адзначыць неаднароднасць рэгіянальных праграм па тэрмінах рэалізацыі. Напрыклад, у Белгародскай, Курскай і Маскоўскай абласцях праграмы разлічаны на перыяд з 2024 па 2026 год, у Іванаўскай і Разанскай абласцях – з 2023 па 2024 год, а субсідыі Тамбоўскай вобласці выдаваліся толькі ў 2023 годзе.

Сукупны аналіз праграмных дакументаў дазваляе вылучыць характэрныя для ўсіх рэгіёнаў ключавыя задачы:

- фарміраванне попыту і стымуляванне збыту тавараў мясцовых брэндаў ва ўмовах увядзення спецыяльных эканамічных мер у дачыненні да Расійскай Федэрацыі;
- сатэйнічэнне суб'ектам прадпрымальніцтва ў скарачэнні затрат на прасоўванне іх прадукцыі, фарміраванне новых каналаў збыту мясцовай прадукцыі;
- павышэнне канкурэнтаздольнасці тавараў мясцовай вытворчасці на ўнутраным і знешніх рынках.

Аналіз масіву дакументаў суб'єктаў Расійскай Федэрацыі аб падтрымцы рэгіянальных брэндаў паказаў недастатковую далучанасць рэгіёнаў у працэсы прасоўвання (гл. таблицю 1).

Наиболее активная поддержка наблюдается в Северо-Западном и Южном федеральных округах, где большинство регионов реализуют собственные региональные программы или применяют иные законодательно закрепленные виды поддержки.

Наибольш активная подтримка назіраецца ў Паўночна-Заходняй і Паўднёвай федэральных акругах, дзе

Таблиця 2.

Колькасць зарэгістраваных аб'ектаў ГУ і НМПТ у суб'ектах Расійскай Федэрацыі, дзе прыняты праграмы забеспячэння мер падтрымкі рэгіянальных брэндаў

Групоўка суб'єктаў Расійскай Федэрацыі па колькасці зарэгістраваных аб'ектаў ГУ і НМПТ	Усяго зарэгістравана колькасць аб'ектаў ГУ і НМПТ	Усяго суб'ектаў РФ
Маскоўская вобласць	11	1
Свярдлоўская вобласць, Валагодская вобласць	8	2
Разанская вобласць, Рэспубліка Адыгея, Рэспубліка Крым	7	3
Астраханская вобласць, Чалябінская вобласць	6	2
Ленінградская вобласць, Рэспубліка Дагестан	5	2
Чувашская Рэспубліка	4	1
Іванаўская вобласць, Калінінградская вобласць, Наўгародская вобласць	3	3
Белгародская вобласць, Пскоўская вобласць, Пензенская вобласць, Рэспубліка Карэлія, Рэспубліка Мардовія, г. Севастопаль	2	6
Курская вобласць, Кемераўская вобласць, Сахалінская вобласць, Рэспубліка Комі, Рэспубліка Хакасія, Яўрэйская АВ	1	6
УСЯГО	47	26*
*у Чачэнскай Рэспубліцы, якая мае праграму падтрымкі, рэгістрацыя ГУ і НМПТ не зафіксавана.		

Складзена аўтарамі па даных ФІПУ

большасць рэгіёнаў рэалізуюць уласныя рэгіянальныя праграмы ці прымяняюць іншыя заканадаўча замацаваныя віды падтрымкі.

Рэгіёны Прыволжскай, Сібірскай і Далёкаўсходняй федэральных акруг дэманструюць мінімальную ўцягнутасць у падтрымку мясцовых брэндаў, Цэнтральная, Уральская і Паўночна-Каўказская федэральныя акругі займаюць прамежкавае становішча, дэманструючы ўмераны ўзровень падтрымкі.

Аналіз паказвае, што ў 9 суб'ектах Расійскай Федэрацыі адсутнічаюць праграмы або іншыя нарматывна замацаваныя меры падтрымкі рэгіянальных брэндаў. Верагодна, следствам гэтага з'яўляецца поўная адсутнасць рэгістрацыі аб'ектаў ГУ і НМПТ. Гэта такія рэгіёны, як Арлоўская, Смаленская, Саратаўская, Магаданская вобласці, Ненецкая і Чукоцкая АА, Хабаўскі край, новыя рэгіёны, за выключэннем Запарожскай вобласці.

У мэтах вызначэння ўзроўню ўплыву праграмы падтрымкі рэгіянальных брэндаў на аб'ём рэгістрацыі ГУ і НМПТ ажыццявім выбарку паказчыкаў з сайта Распатэнта⁵ (гл. таблицю 2).

⁵ Федэральная служба па інтэлектуальнай уласнасці: афіц. сайт. URL: <https://rospatent.gov.ru/ru/sources/regional-brands/regional-brands> (дата звароту: 01.10.2024).

Табліца 3.
Колькасць зарэгістраваных аб'ектаў ГУ і НМПТ у суб'ектах Расійскай Федэрацыі, дзе адсутнічаюць праграмы забеспячэння мер падтрымкі рэгіянальных брэндаў

Групоўка суб'ектаў Расійскай Федэрацыі па колькасці зарэгістраваных аб'ектаў ГУ і НМПТ	Усяго зарэгістравана колькасць аб'ектаў ГУ і НМПТ	Усяго суб'ектаў РФ
Краснадарскі край	27	1
Стаўрапольскі край	15	1
Тульская вобласць, Рэспубліка Башкартастан	9	2
Ніжагародская вобласць	8	1
Яраслаўская вобласць, Курганская вобласць, Новасібірская вобласць, Рэспубліка Паўночная Асеція-Аланія, Забайкальскі край	6	5
Бранская вобласць, Уладзімірская вобласць, Цвярская вобласць, Арэнбургская вобласць, Удмурцкая Рэспубліка, Рэспубліка Марый Эл	5	6
Кіраўская вобласць, Іркуцкая вобласць	4	2
г. Санкт-Пецярбург, Варонежская вобласць, Калужская вобласць, Кастрямская вобласць, Тамбоўская вобласць, Архангельская вобласць, Цюменская вобласць, Карачаева-Чаркеская Рэспубліка, Рэспубліка Татарстан, Рэспубліка Алтай, Камчацкі край, Пермскі край, Краснаярскі край, Алтайскі край	3	14
г. Масква, Валгаградская вобласць, Амурская вобласць, Тамбоўская вобласць; Рэспубліка Саха (Якуція), Рэспубліка Інгушэція, Кабардзіна-Балкарская Рэспубліка	2	7
Мурманская вобласць, Растоўская вобласць, Самарская вобласць, Ульянаўская вобласць, Омская вобласць, Томская вобласць, Запарожская вобласць, Сахалінская вобласць, Рэспубліка Калмыкія, Рэспубліка Тыва, Рэспубліка Бурація, Ямала-Ненецкая АА, Ханты-Мансійская АА-Югра, Прыморскі край	1	14
УСЯГО:	80	53

Складзена аўтарамі па даных ФІПУ

Такім чынам, у пуле з 26 рэгіёнаў, якія прынялі праграмы падтрымкі рэгіянальных брэндаў, зафіксавана 47 аб'ектаў аховы. Прычым частка аб'ектаў НМПТ атрымала статус, які ахоўваецца, яшчэ да прыняцця праграмы падтрымкі, напрыклад, у Маскоўскай вобласці. У шасці суб'ектах, якія маюць унікальную прыродную і культурную ідэнтычнасць, зарэгістравана па адным аб'екце аховы.

Як вынікае з інфармацыі, прадстаўленай у табліцы 2, наяўнасць праграмы падтрымкі рэгіянальных брэндаў не заўсёды здольна забяспечыць належны ўзровень развіцця ГУ і НМПТ.

Важна звярнуць увагу на такі аспект, як мэтавыя паказчыкі, якія характарызуюць рэзультатыўнасць мясцовых праграм. Як паказваюць у сваім даследаванні аб прасоўванні рэгіянальных брэндаў А. В. Малодкін і І. У. Біткіна, сярод мэтавых паказчыкаў пераважна сустракаюцца тыя, якія павінны характарызаваць долю мясцовай прадукцыі, маркіраванай абазначэннямі ГУ і НМПТ, іншыя паказчыкі, якія сведчаць аб эканамічным росце.

Важна звярнуць увагу на такі аспект, як мэтавыя паказчыкі, якія характарызуюць рэзультатыўнасць мясцовых праграм.

Аднак, як справядліва адзначаюць вышэйназваныя аўтары, пераважна сустракаюцца паказчыкі, якія не адлюстроўваюць эканамічны вынік, у тым ліку: колькасць рэалізаваных мер падтрымкі, колькасць вытворцаў брэндаў, якія атрымалі падтрымку, і колькасць зарэгістраваных таварных знакаў [8].

Разгледзім прыклады рэгістрацыі ГУ і НМПТ у рэгіёнах, дзе адсутнічаюць праграмы падтрымкі рэгіянальных брэндаў (гл. табліца 3).

Інфармацыя, прадстаўленая ў табліцы 3, сведчыць аб тым, што, нягледзячы на адсутнасць праграмы падтрымкі рэгіянальных брэндаў, Краснадарскі край з'яўляецца абсалютным лідарам па стварэнні рэгіянальных брэндаў, атрымаўшы рэгістрацыю на 27 аб'ектаў аховы. У Стаўрапольскім краі зафіксавана 15 аб'ектаў ГУ і НМПТ. У тройцы лідараў – Рэспубліка Башкартастан і Тульская вобласць, у якіх зафіксавана па 9 аб'ектаў, маркіраваных абазначэннямі ГУ і НМПТ.

Па 3 аб'екты ГУ і НМПТ зарэгістравана ў 14 суб'ектах Расійскай Федэрацыі, якія не маюць праграм падтрымкі рэгіянальных брэндаў, і таксама па 3 аб'екты – на тэрыторыях, дзе прыняты праграмы.

Асобнай увагі заслугоўваюць Тамбоўская вобласць і Камчацкі край. У гэтых рэгіёнах праграмы падтрымкі адсутнічаюць, аднак дзейнічаюць асобныя нарматыўныя акты, якія рэгулююць аказанне фінансавай падтрымкі вытворцам рэгіянальных брэндаў. Нягледзячы на гэтую колькасць зарэгістраваных ГУ і НМПТ у абодвух рэгіёнах

Таблица 4.
Средняя количество зарегистрированных
ГУ и НМПТ на регион

Наличие программы поддержки региональных брендов	Количество субъектов РФ	Наличие объектов аховы ГУ и НМПТ	Среднее количество зарегистрированных объектов ГУ и НМПТ
ТАК	26	47	1,8 на регион
НЕ	53	80	1,5 на регион

застаеца нізкім: па 2 аб'екты ў Тамбоўскай вобласці і ў Камчацкім краі, што сведчыць аб нізкай эфектыўнасці мер, якія прадастаўляюцца (гл. табліцу 4).

Такім чынам, аналіз інфармацыі, пададзенай у табліцы 2 і 3, сведчыць аб тым, што наяўнасць ці адсутнасць праграмы падтрымкі рэгіянальных брэндаў не змяняе ў значнай ступені стрыманую карціну рэгістрацыі ГУ і НМПТ.

Як бачна з прадстаўленага аналізу, мае месца нез-

рэгіёнамі-лідарамі па колькасці зарэгістраваных аб'ектаў ГУ і НМПТ з'яўляюцца суб'екты Расійскай Федэрацыі, у якіх няма праграмы падтрымкі рэгіянальных брэндаў: гэта Краснадарскі край (27 аб'ектаў), Стаўрапольскі край (15 аб'ектаў), а таксама Рэспубліка Башкартастан і Тульская вобласць. час у Чачэнскай Рэспубліцы праграма ёсць, але няма ніводнай рэгістрацыі аб'ектаў ГУ ці НМПТ.

Разам з тым падчас маніторынгу падачы заявак на рэгістрацыю ГУ і НМПТ эксперты ФІПУ звярнулі ўвагу на той факт, што пасля правядзення семінараў у рамках праекта «Рэгіянальныя брэндыв Расіі – новыя пункты росту» назіраецца актывізацыя падачы заявак на рэгістрацыю мясцовых брэндаў (гл. табліцу 5).

Прыведзеныя прыклады ўпэўніваюць нас у эфектыўнасці такога метаду, як абучэнне мясцовых таваравытворцаў, якія разумеюць значнасць рэгіянальнага брэнда для развіцця вытворчасці і рэгіёна ў цэлым.

Гэты вывад зроблены на аснове ацэнкі запатрабаванасці мер, якія прымаюцца для стымулявання

Таблица 5.
Примеры подачи заявок на регистрацию ГУ и НМПТ после проведения
семинара «Региональные бренды России – новые пункты роста»

Месца і дата правядзення семінара	Количество зарегистрированных ГУ и НМПТ/подавленных заявок до проведения семинара	Пададзена заявак пасля правядзення семінара
г. Тамбоў 31.01.2023	-	1) на ДУ «Маршанское пиво» 2) на ДУ «Сыр Мичуринский» 3) на ДУ «Катоуская неваляшка» 4) на ДУ «Тамбоуская бульба» 5) 9 заявак на ДУ «Рассказауский трикотаж»
г. Петрозаводск 14.07.2022	Зарэгістравана 1 НМПТ	1) 3 заяўкі на ДУ «Карэльскі мёд» 2) на ДУ «Карэльскі мармелад» 3) 3 заяўкі на ДУ «Карэльскія трускалкі» 4) на ДУ «Карэльскі граніт» 5) на ДУ «Карэльская фарэль» 6) на ДУ «Карэльскі шунгіт» 7) на ДУ «Карэльскі скрыпень» 8) на ДУ «Карэльская пасціла» 9) на НМПТ «Карэльскія ўзоры» 10) на ДУ «RÄIMÄLÄ»
г. Саранск 31.10.2023	Зарэгістравана 1 ГУ Пададзена 3 заяўкі на ГУ	1) на ДУ «Мардоўская ювелірная ёлачная цацка» 2) на прадастаўленне права на раней зарэгістраваную ДУ «Мардоўскі мораны дуб» 3) на ДУ «Мардоўскі сідр» 4) на ДУ «Мардоўскі хлеб» 5) 2 заяўкі на ДУ «Мардоўская вышыўка»

Складзена аўтарамі па даных ФІПУ

балансаванасць механізмаў падтрымкі рэгіянальных брэндаў, што не дазваляе з дастатковай ступенню аб'ектыўнасці разважаць пра ўплыў прынятых праграм на стымуляванне рэгістрацыі і выкарыстання ГУ і НМПТ мясцовымі таваравытворцамі. Так, па даных Федэральнага інстытута прамысловай уласнасці (далей – ФІПУ) ⁶,

стварэння і прасоўвання рэгіянальнага прадукту, што паказана праз рэгістрацыю інтэлектуальных правоў на ГУ і НМПТ. ФІПУ сумесна з Гандлёва-прамысловай палатай Расійскай Федэрацыі ў III квартале 2024 года ажыццявілі сацыялагічнае даследаванне ў 15 суб'ектах Расійскай Федэрацыі. Генеральная сукупнасць рэспандэнтаў была прадстаўлена вытворцамі тавараў, якія прасоўваюць прадукцыю, маркіраваную ГУ і НМПТ. Ацэньваючы магчымыя эканамічныя перавагі рэгістрацыі і выкарыстання ГУ і НМПТ, 31% рэспандэнтаў указалі

⁶ Федеральная служба по интеллектуальной собственности: афіц. сайт. URL: <https://rospatent.gov.ru/ru/sources/regional-brands/regional-brands> (дата звароту: 01.10.2024).

Табліца 6.
Пералік мер падтрымкі вытворцаў тавараў мясцовых брэндаў у суб'ектах Расійскай Федэрацыі

Віды фінансавых мер падтрымкі	Колькасць рэгіёнаў	Віды нефінансавых мер падтрымкі	Колькасць рэгіёнаў
Субсідыі	14	Інфармацыйная падтрымка	27
Прадастаўленне мікрапазык	13	Аказанне маркетынговых паслуг/іншыя мерапрыемствы па прасоўванні	25
Гранты	5	Адукацыйныя і кансультацыйныя мерапрыемствы	23
Паручыцельства	4	Садзейнічанне ўдзела мясцовых брэндаў у выставачна-кірмашовых мерапрыемствах	22
Падатковыя льготы	2	Садзейнічанне збыту прадукцыі	17
Ільготы па арэнднай плаце	2	Фарміраванне рээстра мясцовых брэндаў	15
Фінансавыя (носяць заяўнічы характар)	5	Правядзенне конкурсных мерапрыемстваў	11
Меры фінансавай падтрымкі адсутнічаюць	4	Садзейнічанне ўдзела мясцовых брэндаў у конкурсных мерапрыемствах	8

Складзена аўтарамі па даных ФІПУ

на павышэнне канкурэнтаздольнасці; 29% указалі на павелічэнне аб'ёмаў продажаў; 25% – на выхад на новыя рынкі і 15% – на пашырэнне вытворчасці [9].

Аб мерах падтрымкі

Аналіз рэалізаванай практыкі па падтрымцы мясцовых брэндаў дазваляе вылучыць дзве катэгорыі мер падтрымкі: фінансавыя і нефінансавыя (гл. табліцу 6).

З прыведзенага аналізу вынікае, што ў сярэднім рэгіёны прадугледжваюць ад 2 да 7 мер падтрымкі, прычым асноўны аб'ём складаюць нефінансавыя віды дапамогі.

Найбольшая колькасць мер падтрымкі – па 12 відах – прадугледжана ў рэгіянальных нарматывных прававых актах Ленінградскай вобласці (6 фінансавых і 6 нефінансавых) і Рэспублікі Адыгея (5 фінансавых і 7 нефінансавых).

Самы мінімальны аб'ём мер падтрымкі прадугледжаны ў Тамбоўскай вобласці і Камчацкім краі – па 1 відзе фінансавай дапамогі. А таксама ў Рэспубліцы Хакасія і Яўрэйскай аўтаномнай акрузе па 3 меры нефінансавай падтрымкі.

Фінансавыя меры падтрымкі дэманструюць разнастайнасць формаў, якія прыведзены ў табліцы 6.

Найбольш распаўсюджанай формай з'яўляюцца субсідыі, якія даюцца ў 14 рэгіёнах. На другім месцы знаходзяцца мікрапазыкі на льготных умовах, прадугледжаныя ў 13 рэгіёнах. Гранты выдаюць 5 суб'ектаў Расійскай Федэрацыі (у Белгародскай, Ленінградскай, Чалябінскай абласцях, у Чувашскай Рэспубліцы і Рэспубліцы Адыгея).

Заяўнічы характар фінансавай падтрымкі вызначаны ў нарматывных прававых актах Маскоўскай, Наўгародскай, Пскоўскай, Сахалінскай абласцях і ў Рэспубліцы Хакасія, аднак віды такой дапамогі не вызначаны.

Найменш папулярныя такія віды дапамогі, як падаткавыя льготы і льготы па арэнднай плаце, якія прымяняюцца толькі ў двух рэгіёнах: у Ленінградскай вобласці і ў Рэспубліцы Адыгея. У гэтых двух суб'ектах Расійскай Федэрацыі прадугледжаны максімальна шырокі спектр мер фінансавай падтрымкі: гранты, субсідыі, мікрапазыкі,

падаткавыя льготы, льготы па арэнднай плаце і паручыцельствы.

Не прадугледжаны фінансавыя меры падтрымкі ў Пензенскай і Валагодскай абласцях, а таксама ў Рэспубліцы Карэлія, у Рэспубліцы Комі і Яўрэйскай аўтаномнай вобласці.

Аналіз фінансавай падтрымкі рэгіянальных брэндаў у разрэзе федэральных акруг паказвае, што рэгіёны Прыволжскай, Далёкаўсходняй і Паўночна-Каўказскай федэральных акруг у найменшай ступені аказваюць фінансавую дапамогу для развіцця і прасоўвання тавараў, маркіраваных ГУ і НМПП.

У катэгорыі нефінансавых мер падтрымкі найбольш папулярнымі з'яўляюцца інфармацыйная падтрымка, маркетынжавыя паслугі і іншыя паслугі па прасоўванні мясцовых брэндаў, у тым ліку адукацыйныя і кансультацыйныя паслугі, а таксама садзейнічанне ўдзела мясцовых брэндаў у выставачна-кірмашовых мерапрыемствах.

Найбольшая колькасць варыяцый па мерах нефінансавых відаў падтрымкі адзначаецца ў такіх суб'ектах Расійскай Федэрацыі, як Чувашская Рэспубліка – 8 відаў. І па 7 відаў нефінансавай падтрымкі прадугледжана ў Разанскай і Растоўскай абласцях, а таксама ў рэспубліках Карэлія, Адыгея, Дагестан і ў Чачэнскай Рэспубліцы.

Такім чынам, у праграмах і планах мерапрыемстваў па прасоўванні рэгіянальных брэндаў пераважаюць нефінансавыя меры падтрымкі. Відавочна, што такія віды дапамогі, як падаткавыя льготы і льготы па арэнднай плаце, а таксама гранты, маглі б аказаць істотны ўплыў на стымуляванне працэсаў рэгістрацыі рэгіянальных брэндаў і вывад прадукцыі мясцовых тавараў вытворцаў на тэрытарыяльныя рынкі.

Аб метадах падтрымкі

Да найбольш распаўсюджаных метадаў варта аднесці выкарыстанне «парасоністых брэндаў», якія спрыяюць фарміраванню адзінага вобраза прадукцыі з пэўнага рэгіёна і павышэнню яе пазнавальнасці.

Парасоністы брэнд – гэта маркетынгавая стратэгія, якая аб'ядноўвае пад адным брэндам некалькі тавараў і паслуг. Такі падыход дазваляе выкарыстоўваць пазнавальнасць і рэпутацыю галоўнага брэнда для прасоўвання новага прадукту, зніжаючы затраты на маркетынг і падвышаючы давер спажывцоў.

Па даных Мініканамразвіцця Расіі⁷, дзве трэці рэгіёнаў Расіі ўжо выкарыстоўваюць парасоністыя брэнды, такія як «100 % Падмаскоўе», «Прадукты Прыангар'я», «Новасібір», «Арлоўская якасць», «Тамбоўская марка», «Ведай Пензу». Дзве трэці рэгіёнаў краіны развіваюць свае парасоністыя брэнды: яны створаны ў 56 суб'ектах.

Звяртае на сябе ўвагу стратэгія развіцця краінавага брэнда «Зроблена ў Расіі», які прадстаўлены сямействам: «Зроблена на Кубані», «Зроблена ў Татарстане», «Зроблена ў ДНР». Сямейства рэгіянальных брэндаў, якія сведчаць аб вырабе прадукцыі (паслуг) з выкарыстаннем слова «зроблена» у канкрэтным рэгіёне, па даных ФІПУ Распатэнта, прадстаўлена 36 суб'ектамі Расійскай Федэрацыі.

Самыя буйныя сямействы рэгіянальных парасоністых брэндаў створаны ў Рэспубліцы Карэлія, а таксама ў лідарах Рэспубліка Башкартастан, Чувашская Рэспубліка, Валагодская, Ульянаўская і Ленінградская вобласці, Краснаярскі і Прыморскі краі.

Лідары па колькасці ўдзельнікаў, якія выкарыстоўваюць рэгіянальныя парасоністыя брэнды, – Масква, Маскоўская вобласць, Сярдлоўская вобласць, Рэспубліка Башкартастан і Краснаярскі край.

Маніторынг інфармацыйных рэсурсаў суб'ектаў Расійскай Федэрацыі паказвае, што выкарыстоўваюць рэгіянальныя парасоністыя брэнды часцей за ўсё галіны, якія прадстаўляюць турызм, якія апрацоўваюць вытворчасці, сферы высокіх тэхналогій, аграпрамысловага комплексу і крэатыўных індустрыяў. Прадукцыя, якая вырабляецца, уключае адзенне, касметыку, мясцовыя прадукты харчавання, сувенірную прадукцыю, а таксама ІТ-прадукты, турыстычныя паслугі і тэхналагічныя распрацоўкі.

Канцэпцыя парасоністага брэнда можа прынесці рэгіёну шэраг значных пераваг.

Пазнавальнасць і лаяльнасць спажывцоў:

- Аб'яднанне прадуктаў і паслуг пад адзіным брэндам дапамагае стварыць больш моцны імідж рэгіёна, які можна пазнаць. Гэта спрыяе таму, што рэгіён становіцца вядомым спажывцам, што, у сваю чаргу, можа прыцягнуць больш турыстаў і інвестараў.
- Саюз розных ініцыятыў і праектаў пад адзіным парасоністым брэндам можа спрыяць стандартызацыі якасці паслуг і прадуктаў, якія прадастаўляюцца, што дазваляе задавальняць чаканні розных мэтавых аўдыторый. Калі спажывцы бачаць, што

некалькі якасных прадуктаў і паслуг аб'яднаны пад адным брэндам, гэта можа выклікаць у іх больш даверу і лаяльнасці ў адносінах да ўсяго рэгіёна.

- Парасоністы брэнд можа падкрэсліць унікальныя прыродныя, культурныя ці эканамічныя асаблівасці рэгіёна, ствараючы канкурэнтную перавагу і вылучаючы яго сярод іншых месцаў.

Эканамічныя эфекты

Рэгіён з добра развітым парасоністым брэндам можа быць больш прывабным для інвестараў, так як гэта сведчыць аб наяўнасці стратэгіі, арыентаванай на доўгатэрміновае развіццё і падтрыманне якасці. Акрамя таго, выкарыстанне парасоністага брэнда дазваляе рэгіёнам эканоміць затраты на маркетынг, так што яны рэкламуюць не асобныя прадукты ці паслугі, а ўвесь брэнд. Усё гэта стварае сінэргію за кошт пашырэння ахопу і эфектыўнасці рэкламных кампаній.

Такім чынам, парасоністы брэнд можа моцна ўмацаваць пазіцыі рэгіёна на ўнутраным і міжнародным рынках, дапамагаючы яму стаць больш вядомым і канкурэнтаздольным.

Разам з тым пры выкарыстанні стратэгіі парасоністага брэнда важна звярнуць увагу на магчымыя негатыўныя аспекты, якія могуць быць звязаны з «размываннем брэнда», калі пад адным брэндам выпускаюцца занадта разнастайныя прадукты, што можа аслабіць успрыманне брэнда і знізіць яго ўнікальнасць, або праблемы з адным з прадуктаў могуць пашкодзіць агульную рэпутацыю брэнда. А таксама варта звярнуць увагу на тое, што кіраванне вялікай колькасцю прадуктаў пад адзіным брэндам можа выклікаць значныя аперацыйныя выдаткі.

Фарміраванне экасістэмы падтрымкі рэгіянальных брэндаў

Разгледжаныя намі меры і віды падтрымкі рэгіянальных брэндаў, мэта якіх аказаць садзейнічанне ў прасоўванні прадуктаў мясцовых тавараўтворцаў, сведчыць аб фарміраванні экасістэмы, якая ўяўляе сабой комплекс інструментаў і механізмаў, накіраваных на стварэнне спрыяльных умоў для эканамічнага развіцця суб'ектаў Расійскай Федэрацыі. Экасістэма, якая фарміруецца, складаецца з такіх элементаў, як фінансавая, кансультацыйная і інфармацыйная падтрымка. Назіраецца актыўнае развіццё маркетынгавай падтрымкі, якая заключаецца ў аказанні садзейнічання ў прасоўванні тавараў і паслуг на рынку шляхам удзелу ў выставах і мерапрыемствах па развіцці экспертнага патэнцыялу.

Напрыклад, шэраг рэгіёнаў пайшлі па шляху прыцягнення ўпаўнаважаных кампаній да правядзення конкурсных мерапрыемстваў. Так, Тамбоўская вобласць дала АНА «Цэнтр каардынацыі падтрымкі бізнесу» субсідыю на рэалізацыю мерапрыемстваў па стварэнні і

⁷ Міністэрства эканамічнага развіцця РФ: афіцыйны сайт. Раздзел Навіны. 15 кастрычніка 2024 г. URL: <https://www.economy.gov.ru/material/news/> (дата звароту: 01.10.2024)

прасоўванні мясцовых брэндаў. Субсідыя выдзяляецца ў рамках дзяржаўнай праграмы «Эканамічнае развіццё і інавацыйная эканоміка» Тамбоўскай вобласці.

Арганізатарам конкурсу брэндаў Белгародскай вобласці⁸ з'яўляецца мікракрэдытная кампанія «Абласны фонд падтрымкі дробнага і сярэдняга прадпрыемальніцтва» сумесна з міністэрствам эканамічнага развіцця і прамысловасці Белгародскай вобласці. Мэта конкурсу – падтрымка і прасоўванне брэндаў, папулярызацыя іх на ўнутраным і знешнім рынку Расійскай Федэрацыі.

Арганізатарамі агляду-конкурсу «Купляем курскае»⁹ выступаюць ОБУ «Курсккантролькачества» сумесна выступаюць АБУ «Курсккантрольяскасці» сумесна з камітэтам прамысловасці, гандлю і прадпрыемальніцтва адміністрацыі Курскай вобласці. Штогадовы абласны агляд-конкурс праводзіцца для прасоўвання прадукцыі курскіх таваравытворцаў як у рэгіянальных, так і ў федэральных гандлёвых сеткі, прыцягнення ўвагі насельніцтва вобласці да тавараў курскіх вытворцаў.

У мэтах пашырэння каналаў збыту фермерскай прадукцыі ў Рэспубліцы Комі рэалізуецца распрацаваны і ўкаранены карпарацыйны дробнага і сярэдняга прадпрыемальніцтва праект «Фермерскі астравок», мэта якога – прасоўванне тавараў мясцовых сельгаставаравытворцаў.

Конкурс «Лепшыя тавары і паслугі Кузбаса»¹⁰ праводзіцца адміністрацыяй Кемераўскай вобласці з 1999 года пры садзейнічанні ФБУ «Кузбаскі ЦСМ» і Саюза «Кузбаская гандлёва-прамысловая палата».

У Стаўрапольскім краі дзейнічае Фонд падтрымкі прадпрыемальніцтва, які фінансуецца з рэгіянальнага бюджэту, што дэманструе гатоўнасць краю падтрымліваць праекты, здольныя стаць рэгіянальнымі брэндамі.

Аналіз паказвае, што экасістэма падтрымкі рэгіянальных брэндаў прадстаўлена інфраструктурнымі элементамі, такімі як спецыяльныя фонды і ўпаўнаважаныя арганізацыі, якія ажыццяўляюць дапамогу для прасоўвання мясцовых брэндаў у рамках выставачна-кірмашовых мерапрыемстваў.

Разам з тым уяўляецца мэтазгодным надаць увагу такім складальным, як сеткавае ўзаемадзеянне і тэхналагічная падтрымка. А менавіта, неабходна актывізаваць працу па стварэнні каворкінгаў, іншых пляцовак і адукацыйнага асяроддзя, у рамках якой магчыма забяспечыць доступ да неабходных рэсурсаў і адкрытага абмену ідэямі і практыкамі. Асаблівае

значэнне мае стымуляванне ўкаранення інавацый і новых тэхналогій, падтрымка навукова-даследчых распрацовак, накіраваных на вывучэнне прыродных, культурных, інавацыйных асаблівасцяў рэгіёна, якія могуць аказаць уплыў на стварэнне ўмоў для ўстойлівага развіцця тэрыторыі за кошт прасоўвання тавараў і паслуг, маркіраваных абазначэннем ГУ і НМПП, на рэгіянальных рынках.

Як было адзначана намі раней [9], лічбавая платформа можа стаць тым механізмам сумеснай працы ўлады і бізнесу, які дазволіць далучаць ГУ і НМПП у фарміраванне геабрэнда і пераводзіць гэты нематэрыяльны актыў у рэальную эканоміку праз інтэлектуальныя правы. З лічбавых рашэнняў, якія існуюць, для названых мэт добра падыходзяць інвестыцыйныя парталы (інвестыцыйныя карты) рэгіёнаў. Зразумела, што выкарыстанне такіх рашэнняў патрабуе павышэння лічбавай сталасці непасрэдных удзельнікаў працэсаў.

Такім чынам, развіццё экасістэмы падтрымкі рэгіянальных брэндаў можа значна павысіць эканамічную і сацыяльную прывабнасць рэгіёна, а таксама ўмацаваць яго канкурэнтаздольнасць на ўнутраным і міжнародным рынках шляхам аб'яднання намаганняў дзяржаўных органаў, адукацыйных і навуковых устаноў, прыватнага сектара і грамадскіх арганізацый, працуючы комплексна для стварэння ўстойлівага бізнес-асяроддзя рэгіёна.

Вывады і прапановы

Сукупнасць названых у гэтым аглядзе мер падтрымкі мясцовых таваравытворцаў, якія выкарыстоўваюць для прасоўвання сваёй прадукцыі абазначэнні ГУ і НМПП, сведчыць аб фарміраванні экасістэмы падтрымкі і развіцця рэгіянальных брэндаў.

З аднаго боку, відавочна, што наяўнасць або адсутнасць праграмы падтрымкі рэгіянальных брэндаў не ўплывае ў значнай ступені на развіццё інстытута ГУ і НМПП у суб'ектах Расійскай Федэрацыі. З іншага боку, сістэма мер падтрымкі, якая прадугледжвае фінансавыя прэферэнцыі, адукацыйныя, кансультацыйныя і маркетынгавыя паслугі, стымулюе ўцягванне ў грамадзянскі абарот прадукцыі пад рэгіянальным брэндам.

Такім чынам, на падставе аналізу рэгіянальнай практыкі можна зрабіць здагадку аб шэрагу пераваг, якое дае развіццё рэгіянальных брэндаў, маркіраваных абазначэннем ГУ і НМПП:

1. Падтрымка лакальных брэндаў спрыяе эканамічнаму росту і развіццю рэгіёна за кошт павелічэння вытворчасці, стварэння працоўных месцаў і павышэння падатковых паступленняў, павышэння яго канкурэнтаздольнасці і рэпутацыі на ўнутраным і знешніх рынках;

2. Асабліва ўвага да рэгіянальных брэндаў можа спрыяць развіццю дробнага і сярэдняга прадпрыемальніцтва, што з'яўляецца важным фактарам устойлівасці эканомікі;

3. Рэгіянальныя брэнды, як правіла, звязаны з мясцовымі традыцыямі і культурай. Падтрымка іх

⁸ Палажэнне аб правядзенні абласнога конкурсу брэндаў Белгародскай вобласці. Зацверджана Пратаколам пасяджэння Назіральнага савета Фонду МКК БАФПДСП ад 17 верасня 2024 г. № 1806 // адміністрацыі Іўнянскага раёна: сайт. URL: https://admnivnya.gosuslugi.ru/netcat_files/32/2892/Polozhenie_o_konkurse_brendov.pdf?ysclid=m42de1z0o5764128146 (дата звароту: 01.10.2024).

⁹ Афіцыйны сайт губернатара і ўрада Курскай вобласці. URL: <https://kursk.ru/region/control/documents/document-96305/https://docs.cntd.ru/document> (дата звароту: 01.10.2024).

¹⁰ ФДБУ «Дзяржаўны цэнтр стандартызацыі, метралогіі і выпрабаванняў у Кемераўскай вобласці – Кузбасе»: афіц. сайт. URL: <https://kuzcsm.ru/konkursy/luchshie-tovary-i-uslugi-kuzbassa/> (дата звароту: 01.10.2024).

Перш за ўсё неабходна распрацаваць канцэптуальны падыход да развіцця рэгіянальных брэндаў, ядром якіх павінны стаць унікальныя ГУ і НМПТ, якія асацыююцца з канкрэтнай тэрыторыяй (мясцовасцю).

дапамагае захоўваць і папулярызаваць культурную спадчыну рэгіёна, месцы традыцыйнага бытавання народных мастацкіх промыслаў. Папулярызацыя і падтрымка рэгіянальных брэндаў могуць стымуляваць развіццё транспартнай, турыстычнай і гандлёвай інфраструктуры.

Разам з тым атрыманыя даныя паказваюць на неабходнасць больш комплекснага падыходу да падтрымкі і прасоўвання рэгіянальных брэндаў, які павінен ўлічваць патрэбы рэгіянальных вытворцаў, стымуляваць развіццё і прасоўванне прадукцыі, а таксама ствараць умовы для больш актыўнай рэгістрацыі геаграфічных указанняў і назваў месцаў паходжання тавару.

Перш за ўсё неабходна распрацаваць канцэптуальны падыход да развіцця рэгіянальных брэндаў, ядром якіх павінны стаць унікальныя ГУ і НМПТ, якія асацыююцца з канкрэтнай тэрыторыяй (мясцовасцю). Асноўныя элементы такой канцэпцыі могуць ўключаць:

- вызначэнне ўнікальных характарыстык рэгіёна, такіх як гістарычная спадчына, прыродныя рэсурсы, культурныя асаблівасці ці спецыфічныя вытворчасці (напрыклад, гастронамія, рамёствы);
- аналіз цяперашняй сітуацыі, якая паказвае долю тавараў і паслуг, якія маюць абазначэнне ГУ і НМПТ, у ВУП рэгіёна, успрыманне мэтай аўдыторыяй брэндаў, якія існуюць, а таксама прагноз аб'ёму прадукцыі, якая мае патэнцыял рэгістрацыі ГУ і НМПТ, і вызначэнне лагістычных ланцужкоў яе прасоўвання;
- планаванне і рэалізацыю маркетынгавых кампаній, якія арыентаваны на прасоўванне брэнда як на рэгіянальным, так і на тэрытарыяльным узроўнях;
- стварэнне каналаў камунікацыі, уключаючы сацыяльныя сеткі, традыцыйныя медыя, PR і мерапрыемствы па абучэнні, а таксама інфармацыйныя платформы і іншыя тэхналагічныя рашэнні для павышэння канкурэнтаздольнасці рэгіёна;
- стварэнне ўмоў для сацыяльнага партнёрства, накіраванага на далучэнне мясцовай суполкі, бізнесу і ўлад у працэс стварэння і прасоўвання брэнда. Напрыклад, гэта можа ўключаць партнёрства з мясцовымі прадпрыемствамі і тураператарамі, а таксама праграмы па паляпшэнні якасці прадукцыі і паслуг;

- вызначэнне мэтай паказчыкаў, якія характарызуюць эканамічны рост за кошт павышэння доли мясцовай прадукцыі ў агульным асартыменце тавараў, прырост колькасці прадуктаў, якія маюць абазначэнне ГУ і НМПТ; прырост колькасці мясцовых тавараўтворцаў, якія маркіруюць прадукцыю рэгіянальнымі брэндамі;
- маніторынг і ацэнка эфектыўнасці мер падтрымкі з выкарыстаннем колькасных і якасных метрык.

Для забеспячэння ўзгодненасці дзеянняў мэтазгодна стварыць рабочую групу (каардынацыйны савет) па пытаннях развіцця рэгіянальных брэндаў, якая ўключае ў сябе прадстаўнікоў рэгіянальных органаў улады, вытворцаў, экспертаў і навуковых арганізацый. Распрацаваць план дзеянняў («дарожную мапу») па рэалізацыі комплексу мер і паслядоўна дабівацца вынікаў, якія будуць дакладна паказваць эканамічныя эфекты прымянення рэгіянальных брэндаў.

У рэгіёнах, дзе адсутнічаюць праграмы падтрымкі і прасоўвання рэгіянальных брэндаў, неабходна распрацаваць комплекс мер, якія ўключаюць разнастайнасць відаў фінансавай дапамогі і форм нефінансавай падтрымкі, накіраваных на прасоўванне тавараў і паслуг. Прадугледзець прадастаўленне грантаў на ўдзел у выставах, конкурсах і рэкламных кампаніях, забеспячэнне доступу да кансультацыйных паслуг па даступных мерах падтрымкі і патрабаванням да рэгістрацыі ГУ і НМПТ, а таксама падтрымку ў распрацоўцы і ўкараненні сістэмы якасці прадукцыі.

У суб'ектах Расійскай Федэрацыі, дзе колькасць зарэгістраваных НМПТ і ГУ застаецца нізкай, нягледзячы на дзеючыя асобныя нарматыўныя акты, неабходна перагледзець існуючыя меры падтрымкі з мэтай павышэння іх эфектыўнасці. Як ужо было зазначана раней, ключавымі прычынамі нізкага попыту на інструменты прававой аховы рэгіянальных брэндаў з'яўляюцца: адсутнасць эфектыўных механізмаў стымулявання прадпрымальнікаў, дэфіцыт даверу паміж актарамі сацыяльнага ўзаемадзеяння ў працэсе прасоўвання сумесных каштоўнасцяў [11]. Важна выявіць бар'еры для вытворцаў і распрацаваць механізмы іх пераадолення на аснове метадаў адваротнай сувязі для атрымання інфармацыі аб існуючых праблемах і патрэбнасцях вытворцаў у сферы падтрымкі рэгіянальных брэндаў.

З улікам прадастаўленых мер, а таксама павышэння значнасці рэгіянальных брэндаў у забеспячэнні сацыяльна-эканамічнага развіцця суб'ектаў Расійскай Федэрацыі нязменна будзе павышацца актуальнасць выкарыстання механізмаў абароны і аховы інтэлектуальнай уласнасці як асноўнага элемента, які фарміруе дабаўленую вартасць тавараў і паслуг.

Спіс літаратуры:

1. Зуйкова, Н. У. Паняцце «брэнд» / Н. У. Зуйкова // КансультантПлюс: сайт. – URL: <http://www.consultant.ru> (дата звароту: 01.10.2024). – Рэжым доступу: для зарэгістр. карыстальнікаў.

2. Беляеў, М. М. Уплыў геаграфічнага ўказання на развіццё рэгіёнаў Расійскай Федэрацыі / М. М. Беляеў // *Індустрыяльная эканоміка*. – 2020. – № 3. – С. 45–52. – DOI: 10.47576/2712-7559_2020_3_45. – EDN CHEZLU.
3. Чубараў, В. В. «У сучасным свеце інтэлектуальная ўласнасць як адна са складальных сусветнай камерцыі грае ключавую ролю...» / В. В. Чубараў // «ЭЖ-Бухгалтар»: часопіс. – 2024. – № 17 (10033). – URL: <https://www.eg-online.ru/article/483211/> (дата звароту: 01.10.2024).
4. Фабрычны С. Ю. Навэлы пра геаграфічныя ўказанні як аб'екты інтэлектуальных правоў / С. Ю. Фабрычны, В. А. Рузакова // *Маёмасныя адносіны ў РФ*. – 2018 – № 12 (207). – С. 53–61.
5. Леанідава, К. Г. Павышэнне эфектыўнасці рэгіянальных турыстычных брэндаў / К. Г. Леанідава // *Сучасныя праблемы сэрвісу і турызму*. – 2018. – № 4. – С. 77–85.
6. Сычоў, А. Я. Асаблівасці выкарыстання расійскімі вытворцамі тавараў геаграфічных указанняў, назваў месцаў паходжання тавараў, таварных знакаў / А. Я. Сычоў, М. М. Рагожына // *Веснік ФІПУ*. – 2024. – Т. 3, № 3 (9). – С. 276–287. – EDN RRLDWF.
7. Шчарбачова, Л. У. Асноўныя адрозненні геаграфічнага ўказання ад назвы месца паходжання тавару / Л. У. Шчарбачова // *Веснік эканамічнай бяспекі* – 2023. – № 1. – С. 205–211.
8. Малодкін, А. В. Падтрымка і прасоўванне рэгіянальных брэндаў як умова сацыяльна-эканамічнага развіцця суб'ектаў Расійскай Федэрацыі / А. В. Малодкін. І. У. Біткіна // *Інтэлектуальная ўласнасць. Прамысловая ўласнасць*. – 2024. – № 6. – С. 26–32.
9. Царова, А. Г. Даследаванне запатрабаванасці мер падтрымкі таваравытворцаў рэгіянальных брэндаў / А. Г. Царова, С. М. Гарушкіна // *Інтэлектуальная ўласнасць – аснова інавацыйнай эканомікі: прыярытэты і механізмы навукова-тэхналагічнага развіцця: Зборнік дакладаў XXVIII Міжнароднай навукова-практычнай канферэнцыі Распатэнта, Масква, 8–9 кастрычніка 2024 г.: Федэральная дзяржаўная бюджэтная ўстанова «Федэральны інстытут прамысловай уласнасці», 2024.*
10. Біткіна, І. У. Далучэнне сродкаў індывідуалізацыі ў фарміраванне геабрэнда з выкарыстаннем лічбавых платформ / І. У. Біткіна, С. М. Гарушкіна, А. Г. Царова // *Інтэлектуальная інжынерная эканоміка і Індустрыя 5.0 (ІНПРАМ-2024): Зборнік прац Х Міжнароднай навукова-практычнай канферэнцыі. У 2 тамах, Санкт-Пецярбург, 25–28 красавіка 2024 г. – Санкт-Пецярбург: ПАЛІТЭХ-ПРЭС, 2024. – С. 27–30. – DOI: 10.18720/IEP/2024.2/3. – EDN ESSPTQ.*
11. Аляксандрава, Г. В. Рэгіянальны брэндінг: ацэнка прымянення новых інструментаў развіцця ў сучасных рэаліях / Г. В. Аляксандрава, С. М. Гарушкіна / *n-Economy*. – 2023. – Т. 16, № 2. – С. 37–51. – DOI: 10.18721/JE.16203. – EDN GTBQJU

Інфармацыя аб аўтарах

Алег Пятровіч Нярэцін, доктар эканамічных навук, дырэктар ФІПУ (Масква, Беражкоўская наб., 30, к. 1), ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-1370-6008>, neretin@rupto.ru.

Уладзімір Віктаравіч Кліманаў, доктар эканамічных навук, дырэктар Цэнтра рэгіянальнай палітыкі РАНГіДС, дырэктар АНА «Інстытут рэфармавання грамадскіх фінансаў» (Масква, Вялікі Кіслоўскі завулак, 1, буд. 2), ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9282-0812>, vvk@irof.ru
Святлана Мікалаеўна Гарушкіна, кандыдат сацыялагічных навук, вучоны сакратар ФІПУ (Масква, Беражкоўская наб., 30, к. 1), ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-2340-4345>, svetlana.gorushkina@rupto.ru

Заяўлены ўнёсак суаўтараў

А. П. Нярэцін – канцэптуалізацыя, метадалогія, кіраванне даследаваннем, стварэнне рукапісу і яго рэдагаванне;
У. В. Кліманаў – метадалогія, фармальны аналіз, правядзенне даследавання, верыфікацыя даных, адміністраванне даных, стварэнне рукапісу і яго рэдагаванне;

С. М. Гарушкіна – метадалогія, фармальны аналіз, правядзенне даследавання, верыфікацыя даных, адміністраванне даных, стварэнне рукапісу і яго рэдагаванне.

References

1. Zuikova, N. V., (2024), «The concept of «brand», available at: <http://www.consultant.ru> (Accessed 1 Oct 2024). Access foe registered users only.
2. Beliaiev, M. N., (2020) «The influence of geographical indication on the development of the regions of the Russian Federation», *Industrial Economics*, no 3, pp. 45–52, DOI 10.47576/2712-7559_2020_3_45.
3. Chubarov, V. V., (2024), «In the modern world, intellectual property, as one of the components of global commerce, plays a key role...», *EZh-Buhgalter*, no 7 (10033), available at: <https://www.eg-online.ru/article/483211/> (Accessed 1 Oct 2024).
4. Fabrichniy S. Yu. and Ruzakova O. A., (2018), «New law on geographical indications as objects of intellectual rights», *Imushchestvennye otnosheniya v RF*, no 12 (207), pp. 53–61.
5. Leonidova, Ye. G., (2018), «Improving the effectiveness of regional travel brands», *Service and Tourism: Current Challenges*, no 4, pp. 77–85.
6. Sychev, A. E. and Rogozhina, M. M., (2024), «Features of use of geographical indications, appellations of origin and trademarks by Russian manufacturer of goods», *Bulletin of Federal Institute of Industrial Property*, Vol. 3, no 3 (9), pp. 276–287.
7. Shcherbacheva, L. V., (2023), «The main differences between a geographical indication and the name of the place of origin of the goods», *Vestnik ekonomicheskoy bezopasnosti*, no 1, pp. 205–211.
8. Molodkin, A. V. and Bitkina, I. V., (2024), «Support and promotion of regional brands as a condition for the socio-economic development of the subjects of the

Russian Federation», *Intellectual Property. Industrial property*, no 6, pp. 26–32.

9. Tsareva, E. G. and Gorushkina, S. N. (2024), «Research on the relevance of measures to support producers of regional brands», *Intellektualnaya sobstvennost – osnova innovacionnoj ekonomiki: priority i mekhanizmy nauchno-tekhnologicheskogo razvitiia: Sbornik докладов XXVIII Mezhdunarodnoj nauchno-prakticheskoy konferencii Rospatenta* [Intellectual property is the basis of the innovative economy: priorities and mechanisms of scientific and technological development: Collection of reports of the XXVIII International Scientific and Practical Conference of Rospatent], *Intellektualnaya sobstvennost – osnova innovacionnoj ekonomiki: priority i mekhanizmy nauchno-tekhnologicheskogo razvitiia* [Intellectual property is the basis of the innovative economy: priorities and mechanisms of scientific and technological development], Moscow, Russia, 8–9 Oct 2024, pp.
10. Bitkina, I. V., Tsareva, E. G. and Gorushkina, S. N., (2024), «Involvement of means of individualization in the formation of a geobrand using digital platforms», *Intellektualnaya inzhenernaya ekonomika i Industriya 5.0 (INPROM-2024): Sbornik trudov X Mezhdunarodnoj nauchno-prakticheskoy konferencii* [Intelligent Engineering Economics and Industry 5.0 (INPROM-2024): Proceedings of the X International Scientific and Practical Conference], *Intellektualnaya inzhenernaya ekonomika i Industriya 5.0 (INPROM-2024)* [Intelligent Engineering Economics and Industry 5.0 (INPROM-2024)], Saint-Petersburg, Russia, 25–28 Apr 2024, pp. C. 27–30. DOI 10.18720/IEP/2024.2/3.
11. Aleksandrova, A. V. and Gorushkina, S. N. (2023), «Regional branding: assessment of the use of new

development tools in modern conditions», *π-Economy*, vol. 16, no 2, pp. 37–51, DOI 10.18721/JE.16203.

Information about the authors

Oleg P. Neretin, Dr. Sci. (Economics), Director of the Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30, bld. 1), ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-1370-6008>; neretin@rupto.ru.

Vladimir V. Klimanov, Dr. Sci. (Economics), Director of the Centre for Regional Policy of RANEPa, director of NGO «Institute for Public Finance Reform» (Moscow, Bolshoy Kislovsky lane, 1, bld. 2), ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9282-0812>, vvk@irof.ru

Svetlana N. Gorushkina, Cand. Sci. (Sociology), Scientific Secretary of FIPS (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30, bld. 1), ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-2340-4345>, svetlana.gorushkina@rupto.ru

Contribution of the authors

O. P. Neretin – Conceptualization, Methodology, Formal Analysis, Supervision, Writing – Review & Editing;

V. V. Klimanov – Methodology, Formal Analysis, Investigation, Validation, Data Curation, Writing – Review & Editing;

S. N. Gorushkina – Methodology, Formal Analysis, Investigation, Validation, Data Curation, Writing – Review & Editing.

Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів.
The authors declare no conflict of interests.

Поступило в редакцію 01.10.2024

Допрацьовано після рецензування 03.12.2024

Прийнято до публікації 05.12.2024

4 X-ФАЙЛЫ УПТБ

EDN: <https://elibrary.ru/vdzete>

Сучасны чалавек знаходзіцца перад Гімалаямі бібліятэк у становішчы золаташукальніка, якому патрэбна знайсці крупінкі золата ў масе пяску.

Сяргей Іванавіч Вавілаў¹

З дзясятага выпуску ў нашым часопісе пачынаецца новая рубрыка – «X-файлы УПТБ». Тут будзе пададзена інфармацыя аб эксклюзіўных матэрыялах з фондаў Усерасійскай патэнта-тэхнічнай бібліятэкі: нарматыўных прававых актах, працах юрыстаў-класікаў у сферы інтэлектуальнай уласнасці, выданнях, якія тычацца вынаходніцкай справы, гісторыі навукі і тэхнікі, і шмат чым іншым.

Матэрыялы, пададзеныя ў гэтай рубрыцы, будуць карысныя як у навуковай, так і ў практычнай дзейнасці. Для зручнасці працы з крыніцай кожная кароткая анатацыя змяшчае бібліяграфічную спасылку і абазначэнне шыфру.

Матэрыялы падрыхтаваны ў рамках праекта «Паспяховы патэнт», які рэалізуецца пры падтрымцы гранта Мінадукаваўкі Расіі ў рамках федэральнага праекта «Папулярызацыя навукі і тэхналогій».

КАНФЕРЭНЦЫЯ 1883 ГОДА Ў ПАРЫЖЫ

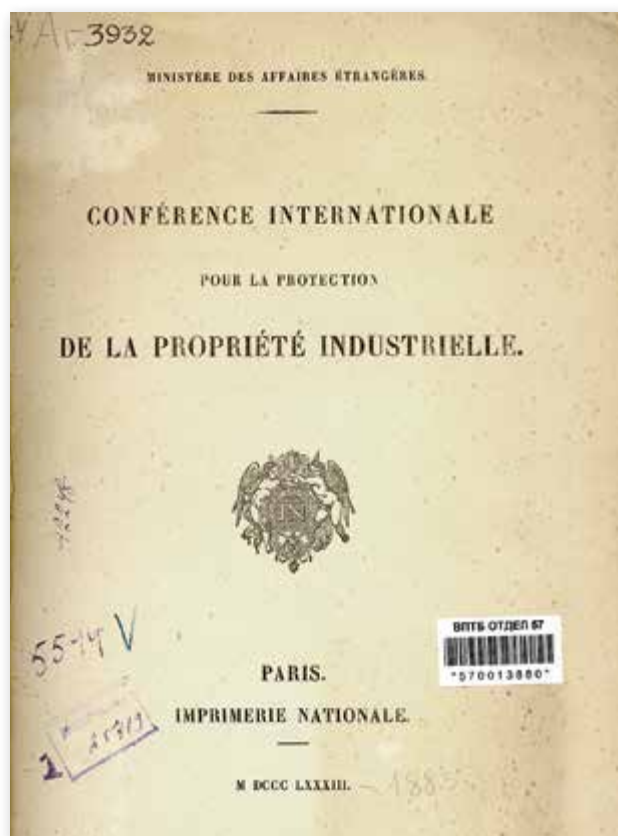
Парыжская канвенцыя па ахове прамысловай уласнасці была прынята на міжнароднай канферэнцыі ў Парыжы ў сакавіку 1883 года. Але аб чым гаварылі на гэтай канферэнцыі? Чаму Расія не стала падпісваць дакумент? Што не задаволіла Іспанію ў 6-м артыкуле? Якія асаблівасці ўмовы для сябе прасілі Нідэрланды?

Ва УПТБ ФІПУ захоўваецца выданне «Міжнародная канферэнцыя па ахове прамысловай уласнасці» 1883 года, у якім апублікаваны арыгінальны тэкст Канвенцыі па ахове прамысловай уласнасці і падагульняючы пратакол канферэнцыі.

Conference Internationale pour la protection de la propriete industrielle / Ministere des affaires etrangeres. – Paris: Imprimerie nationale, 1883. – pag. var. – Фр. мова

*Міжнародная канферэнцыя па ахове прамысловай уласнасці.
Шыфр: 10.003; С 74*

¹ С. І. Вавілаў (1891–1951) – савецкі фізік, заснавальнік навуковай школы фізічнай оптыкі, малодшы брат М. І. Вавілава, савецкага вучонага-генетыка.

ПАРАДЫ ВЫНАХОДНИКАМ

Людзі винаходзілі ва ўсе часы – рознае, карыснае, незразумелае, фантазійнае. Але з узнікненнем і развіццём сістэмы дзяржаўнай аховы інтэлектуальнай уласнасці, пэўных правіл падачы і разгляду вольны мастак-винаходнік сутыкнуўся з цяжкасцямі рэгістрацыі сваёй распрацоўкі.

У фондзе УПТБ змяшчаюцца выданні ў 1914 годзе «Практычныя парады винаходнікам» патэнтнага павера-нага А. Скарадзінскага. Першая парада наступная: «Тым, хто вагаецца, патэнтаваць ці не: лепей не. Патэнтаваць винаходку варта толькі тады, калі вы атрымаеце пера-кананне, што яно новае не толькі для вас, але і для каго б там ні было...»

Выданне цікава чытаць і больш чым праз 100 гадоў пасля, а парады аўтара могуць быць карыснымі і сучас-ным винаходнікам.

Скарадзінскі, А. П. *Практические совѣты изобрѣтателямъ: приложения: Существенные свѣдѣнія об иностранныхъ патентахъ и формы дѣлопроизводственныхъ бумагъ* / А. Скородинскій. – 2-е изд. – С. – Петербургъ, 1914. – 74 с.

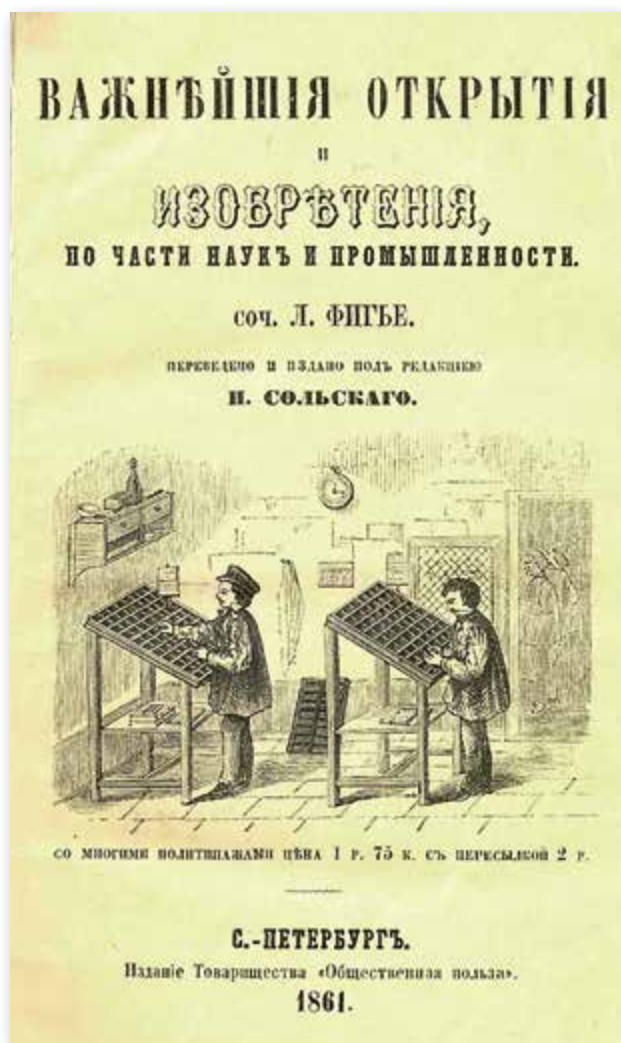
Шыфр: 1.002.4; С 44

АДКРЫЦЦІ І ВЫНАХОДКІ

Вынаходкі адыгрываюць важную ролю ў развіцці чалавецтва. Некаторыя з іх становяцца сапраўднымі прарыўнымі адкрыццямі, якія карэнным чынам змяняюць свет, робяць значны ўплыў на розныя сферы жыцця.

У фондзе УПТБ захоўваецца выданне французскага пісьменніка і даследчыка прыроды Луі Фіг'е «Найважнейшыя адкрыцці і вынаходкі, па частцы навук і прамысловасці», 1861 г., у якім аўтар «у лёгкіх апавяданнях, даступных не для адных спецыялістаў», прыводзіць складаныя пытанні навукі – ад винаходства кнігадрукавання да винаходства каўчуку.

Фіг'е, Л., *Важнейшія открытия и изобрѣтения, по части наукъ и промышленности* / пер. и ред. Н. Сольскаго. С. – Петербургъ: Изданіе Товарищества «Общественная польза», 1861. – 431 с.: ил. Шифр: 4.017; Ф 49

Інфармацыю пра кнігі і артыкулы ў перыядычных выданнях, якія тычацца розных пытанняў інтэлектуальнай уласнасці, а таксама поўныя тэксты публікацый і іншыя інфармацыйныя рэсурсы можна знайсці ў электроннай бібліятэцы УПТБ ФІПУ: <https://irbis.fips.ru/web/index.php?LNG=&C21COM=F&I21DBN=FIPS&P21DBN=FIPS>.

5

АГУЛЬНЫЯ ПЫТАННІ ПАТЭНТНАЙ
СПРАВЫ. ВЫНАХОДНІЦТВА

Навуковы артыкул

Original article

УДК 001.894:392.3

EDN: <https://elibrary.ru/hsjoxy>

Традыцыі сямейнага вынаходніцтва ў Расіі

Таццяна Віктараўна Кузняцова, Вольга Валентынаўна Зезіна[✉]

Федэральны інстытут прамысловай уласнасці

[✉]olga.zezina@rupto.ru

Анатацыя: актуальнасць артыкула абумоўлена неабходнасцю захавання інтэлектуальных і гісторыка-культурных каштоўнасцяў, якія змяшчаюцца ў айчынных патэнтных дакументах. Носьбітамі творчых ідэй часта выступаюць аўтары вынаходак, карысных мадэлей, прамысловых узораў і іншых аб'ектаў інтэлектуальнай уласнасці. Мэтай артыкула з'яўляецца абгрунтаванне значэння ролі сям'і ў стварэнні новых тэхнічных рашэнняў, фарміраванні творчых падыходаў да вынаходніцкай дзейнасці. Былі прааналізаваны масівы дакументаў Дзяржаўнага патэнтнага фонду XIX–XX стст., выяўлены сямейна-роднасныя сувязі аўтараў вынаходак. Па рэзультатах інтэлектуальнай дзейнасці членаў асобных сем'яў сістэматызаваны творчыя дасягненні па лініі бацькі-дзеці, браты, муж і жонка, дзядзькі-пляменнікі, выяўлены цэлыя сямейныя дынастыі. Пераемнасць паміж пакаленнямі мае вялікае значэнне для захавання нашай культурнай спадчыны, дазваляе праз прызму сямейнага вынаходніцтва прасачыць развіццё тэхнічнай думкі.

Ключавыя словы: патэнты на вынаходкі, дзяржаўны патэнтны фонд, творчы саюз, сямейныя традыцыі, дынастыі вынаходнікаў, тэхнічныя рашэнні, навукова-тэхнічнае развіццё, тэхналагічны шлейф.

Для цытавання: Кузняцова, Т. В. Традыцыі сямейнага вынаходніцтва ў Расіі / Т. В. Кузняцова, В. В. Зезіна // Веснік ФІПУ. – 2024. – Т. 3, № 4 (10). – С. 408–417.

Падзякі: матэрыялы падрыхтаваны ў рамках праекта «Паспяховы патэнт», які рэалізуецца пры падтрымцы гранта Мінадукаваўкі Расіі ў рамках федэральнага праекта «Папулярызацыя навукі і тэхналогій».

Family invention traditions in Russia

Tatyana V. Kuznetsova, Olga V. Zezina[✉]

Federal Institute of Industrial Property

[✉]olga.zezina@rupto.ru

Abstract: The article's relevance is determined by the need to preserve the intellectual, historical and cultural heritage contained in domestic patent documents. Creative ideas often belong to authors of inventions, utility models, designs and other intellectual property objects. The article is aimed to show the family's important role in creating new technical solutions and in forming creative approaches to inventive activity. Arrays of documents of the State Patent Collection of the XIX–XX centuries were analyzed, and inventions authors' family ties were investigated. Based on the results of intellectual activities of members of selected families, creative achievements were systemized according to «fathers-children», «brothers», «spouses», «uncles-nephews»

patterns; whole «dynasties» were identified. Continuity between generations is important for cultural heritage preservation and allows us to trace the development of technical thought through the prism of family invention.

Keywords: patents for inventions, state patent collection, creative union, family traditions, dynasties of inventors, technical solutions, scientific and technical development, technological trail.

For citation: Kuznetsova T. V. Family invention traditions in Russia / T. V. Kuznetsova, O. V. Zezina // Bulletin of Federal institute of industrial property. – 2024. – Vol. 3, № 4 (10). – P. 408–417.

Acknowledgements: the materials were prepared within the framework of the Successful Patent project, implemented with the support of a grant from the Ministry of Education and Science of the Russian Federation within the framework of the federal project «Popularization of Science and Technology».

Інтелектуальна ўласнасць з'яўляецца адной з галоўных рухаючых сіл развіцця эканомікі і сучаснай дзяржавы ў цэлым, у сусветным маштабе яна ацэньваецца больш чым у 53 трлн дол. [1].

2022–2031 гады ў адпаведнасці з Указам Прэзідэнта Расійскай Федэрацыі ад 25.04.2022 № 231 у Расійскай Федэрацыі абвешчаны Дзесяцігоддзем навукі і тэхналогій, асноўнымі задачамі якога з'яўляюцца прыцягненне таленавітай моладзі ў сферу даследаванняў і распрацовак; садзейнічанне далучэнню вынаходнікаў і распрацоўнікаў да рашэння найважнейшых задач развіцця грамадства і краіны; павышэнне даступнасці інфармацыі аб дасягненнях і перспектывах расійскай навукі для грамадзян РФ.

Бягучы 2024 год быў абвешчаны Прэзідэнтам Расійскай Федэрацыі Годам сям'і (Указ ад 22.11.2023 № 875²). У Расіі гістарычна каштоўнымі з'яўляюцца сямейныя адносіны, у якіх старэйшыя пакаленні вучаць, выходзяць, перадаюць традыцыі і веды, у тым ліку і прафесійны досвед.

Сямейнае вынаходніцтва становіцца традыцыяй, калі хаця б адзін са сваякоў вынаходніка далучыўся да стварэння новага на аснове ўласных ідэй. Сямейнае вынаходніцтва, па сутнасці, фарміруе культурны і тэхналагічны шлейфы [2].

Культурны шлейф з'яўляецца важнай формай прафесійнай пераемнасці, праяўляецца ў перадачы вынаходніцкага досведу новым пакаленням, дазваляе захаваць гісторыю вынаходніцтва.

Тэхналагічны шлейф, прадстаўлены задакументаванай інфармацыяй у выглядзе аналагаў і прататыпаў у патэнтных дакументах, служыць падставай для ўдасканалення і стварэння новых тэхналогій, рашэння новых тэхналагічных задач.

Дзяржаўны патэнтны фонд (ДПФ), прадстаўлены ва Усерасійскай патэнтна-тэхнічнай бібліятэцы (УПТБ), увабраў у сябе прыклады перадавой айчынай і сусветнай навукова-тэхнічнай думкі, рэзультаты працы шматлікіх пакаленняў вынаходнікаў і наватараў, з'яўляецца

2024 год быў абвешчаны
Прэзідэнтам Расійскай
Федэрацыі Годам сям'і
(Указ ад 22.11.2023
№ 875). Сямейнае
вынаходніцтва становіцца
традыцыяй, калі хаця
б адзін з членаў сям'і
вынаходніка далучаецца
да стварэння новага на
аснове ўласных ідэй.

найбагацейшай невычэрпнай крыніцай навукова-тэхнічных ведаў, захавання і развіцця інтелектуальнага і культурнага патэнцыялу нашай краіны [3].

У Расіі гэты працэс выявіўся настолькі паспяховым, што на працягу больш чым двухсот гадоў у розных сферах дзейнасці склаліся сваяцкія творчыя саюзы і нават дынастыі. Не стала выключэннем і вынаходніцтва.

Так, з пачатку XIX ст. вядома дзейнасць механікаў Яфіма Аляксеевіча Чарапанавы (1774–1842) і яго сына Мірона Яфімавіча (1803–1849), прыгонных заводчыкаў Дзямідавых, на прадпрыемствах якіх яны ўдасканалілі абсталяванне доменнай, жалезаапрацоўчай, медзеплавільнай, лесапільнай, мукамольнай і золатаздабыўнай вытворчасцяў. Чарапанавы стварылі першы ў Расіі паравоз, аднак гэтае новаўвядзенне не было падтрымана, і паравозы былі заменены коннай цягай³.

З падпісаннем імператарам Аляксандрам I у 1812 г. Маніфеста «Аб прывілеях на розныя вынаходкі ў майстэрствах і рамёствах»⁴ пачалася прававая ахова вынаходак. З гэтага часу ў ДПФ можна знайсці дакументы, аўтарамі, суаўтарамі або праваўладальнікамі якіх з'яўляюцца асобы, звязаныя рознай ступенню сваяцтва. Інфармацыя аб зарэгістраваных прывілеях на вынаходкі Расійскай імперыі, аўтарскіх пасведчаннях на вынаходкі і дыпламах на адкрыцці СССР, патэнтах

¹ Указ Прэзідэнта Расійскай Федэрацыі ад 25.04.2022 № 231 «Аб абвешчэнні ў Расійскай Федэрацыі Дзесяцігоддзя навукі і тэхналогій» // Прэзідэнт Расіі: сайт. URL: <http://www.kremlin.ru/acts/bank/47771> (дата звароту: 11.09.2024).

² Указ Прэзідэнта Расійскай Федэрацыі ад 22.11.2023 № 875 «Аб правядзенні ў Расійскай Федэрацыі Года сям'і» // Прэзідэнт Расіі: сайт. URL: <http://www.kremlin.ru/acts/bank/49978> (дата звароту: 11.09.2024).

³ Чарапанавы // Вялікая расійская энцыклапедыя: сайт. URL: <https://bigenc.ru/c/cherepanovy-7cea13?ysclid=iz14sdcmmwf111956839> (дата звароту: 11.09.2024).

⁴ Маніфест ад 17.06.1812 «Аб прывілеях на розныя вынаходкі і адкрыцці ў майстэрствах і рамёствах» // Поўны збор законаў Расійскай імперыі. Т. XXXII (1812–1815). Санкт-Пецярбург, 1830. № 25143. С. 355–356 (дата звароту: 11.09.2024).

Тэхналагічны шлейф, прадстаўлены задакументаванай інфармацыяй у выглядзе аналагаў і прататыпаў у патэнтных документах, службы падставай для ўдасканалення і стварэння новых тэхналогій, рашэння новых тэхналагічных задач.

на вынаходкі і карысныя мадэлі Расійскай Федэрацыі падаецца ў гэтым артыкуле ў адпаведнасці з вынікамі пошуку, праведзенага ў патэнтна-інфармацыйных рэсурсах Федэральнай службы па інтэлектуальнай уласнасці (Распатэнт) і Федэральнага інстытута прамысловай уласнасці (ФІПУ).

Бацькі – дзеці

Прыкладамі творчай садружнасці ў розных галінах могуць службы лекары С. П. і Я. С. Боткіны, танцоўшчыкі і балетмайстры Л. М. і М. М. Лаўроўскія, артысты тэатра Б. А. і А. Б. Фрэйндліх, Б. В. і В. Б. Ліванавы, кінарэжысёры П. Я. і В. П. Тадароўскія, касманаўты А. А. і С. А. Волкавы, Ю. В. і Р. Ю. Раманенка, спартыўныя трэнеры А. У. і Т. А. Тарасавы.

Што тычыцца вынаходнікаў, то адным з першых сярод творчых саюзаў хацелася б згадаць інжынера Мікалая Гаўрылавіча Славянава (1854–1897), вынаходніка электрадугавой зваркі. 13 жніўня 1891 г. ён атрымаў дзве прывілеі Расійскай імперыі (№ № 4693 і 4694) на свае вынаходкі ў гэтай галіне. На Сусветнай электратэхнічнай выставе ў Чыкага працы Славянава па электразварцы былі адзначаны медалём і дыпломам з фармулёўкай «За праведзеную тэхнічную рэвалюцыю». Яго сын, Мікалай Мікалаевіч Славянаў (1878–1958), заляжыў асновы сучаснай гідрагеалогіі і геахіміі мінеральных вод, многія гады даследаваў крыніцы Каўказскіх мінеральных вод, адкрыў крыніцу мінеральнай вады, якая пазней атрымала яго імя. У 2002 г. у Дзяржаўны рэестр назваў месца паходжання тавараў Расійскай Федэрацыі была ўнесена рэгістрацыя № 50 «Славянаўская» для тавара «мінеральная вада».

У 1893 г. інжынер-механік з Уладзіміра Аляксандр Аляксандравіч Мікулін (1862–1926) атрымаў прывілею № 7265 на вынаходку «Прыбор для надзявання рамянёў на шквы падчас ходу». Яго сын і поўны цёзка (1895–1985), які стаў выбітным канструктарам авіяцыйных рухавікоў, лаўрэатам пяці Сталінскіх прэмій, акадэмікам АН СССР, атрымаў падчас Вялікай Айчыннай вайны два аўтарскія пасведчанні на вынаходкі па авіяцыйнай тэматыцы. Практычна адначасова ён атрымаў аўтарскае пасведчанне № 65930 на «Прылада для практыкавання

і развіцця мышцаў чалавечага цела», у пачатку 1960-х распрацаваў арыгінальную метадку аздаўлення арганізма, адобраную ў далейшым Міністэрствам аховы здароўя.

Бацька і сын Казанцавы, Фларэнцій Піменавіч (1877–1940) і Фларэнцій Фларэнцьевіч (1905–1990), прысвяцілі сваё жыццё распрацоўцы канструкцый чыгуначных аўтаматычных тармазоў, а таксама газавага абсталявання. Ф. П. Казанцаў атрымаў 20 патэнтаў і аўтарскіх пасведчанняў СССР – у тым ліку на двухправодны паветраны тормаз для пасажырскіх цягнікоў, паўцвёрды тормаз і інш. Яго сын працаваў у перыяд з 1956 па 1987 г. у якасці інжынера-канструктара газавага абсталявання ў інстытуце МасгазПраект, з’яўляўся аўтарам трох вынаходак. Прыборы і прылады Ф. Ф. Казанцава выпускаліся многімі заводамі і карысталіся шырокім попытам у эксплуатацыйных арганізацыях, што дазволіла ў 60-х гадах мінулага стагоддзя арганізаваць і паспяхова эксплуатаваць кацельні малой магутнасці без абслуговага персаналу. Ф. Ф. Казанцаў удзельнічаў таксама ў правядзенні выпрабаванняў гарэлкі Вечнага агню ў Крамлёўскай сцяны⁵.

Спецыялістам у арганічнай хіміі вядомы бацька і сын Арбузавы: Аляксандр Ермінігельдавіч (1877–1968) і Барыс Аляксандравіч (1903–1991), абодва сапраўдныя чальцы АН СССР і Героі Сацыялістычнай Працы, якія атрымалі адпаведна 7 і 60 аўтарскіх пасведчанняў і патэнтаў СССР на вынаходкі, прычым шэсць з іх – сумесныя. Б. А. Арбузаў з’яўляўся арганізатарам і дырэктарам Інстытута арганічнай і фізічнай хіміі імя А. Е. Арбузава Казанскага навуковага цэнтра РАН.

Павел Аляксандравіч Фларэнскі (1882–1937) вядомы як рускі рэлігійны філосаф, вучоны, праваслаўны святар, займаўся таксама пытаннямі электратэхнічнага матэрыялазнаўства ў Дзяржаўным эксперыментальным электратэхнічным інстытуце (пазней – Усесаюзны электратэхнічны інстытут, УЭІ), меў ахоўныя дакументы на свае вынаходкі. У 1937 г. атрымаў аўтарскае пасведчанне № 51091 на «Спосаб комплекснай перапрацоўкі водарасцяў». Яго сын, Кірыл Паўлавіч Фларэнскі (1915–1982), савецкі геахімік і планетолаг, доўгі час працаваў у Інстытуце геахіміі і аналітычнай хіміі імя У. І. Вярнадскага АН СССР. Дырэктар Інстытута, акадэмік В. Л. Барсукоў так казаў пра дзейнасць К. П. Фларэнскага: «Кірыл Паўлавіч меў усяго толькі ступень кандыдата геалага-мінералагічных навук, але без яго подпісу на дакументах ні адзін савецкі касмічны апарат не лятаў да Месяца і планет» [4].

К. П. Фларэнскаму належыць аўтарскае пасведчанне № 736751 «Каляровы індыкатар акісляльна-аднаўлення асяроддзя высокатэмпературных газаў».

У 1939 г. Пётр Леанідавіч Капіца (1894–1984) прапанаваў новы метад звадкавання паветра з

⁵ Ф. Ф. Казанцаў // Масгас: сайт. URL: <https://www.mos-gaz.ru/about/team/gold-frames/11?ysclid=lyhbah9315833944408> (дата звароту: 11.09.2024).

дапамогай цыкла нізкага ціску, які ажыццяўляецца ў высокаэфектыўным турбадэтандары. Гэты метад дазволіў атрымліваць кісларод у вадкай і газавай фазах у вялікай колькасці. На гэта рашэнне ў 1941 г. было выдадзена аўтарскае пасведчанне СССР № 62833. У пачатку Вялікай Айчыннай вайны па гэтай тэхналогіі была арганізавана ў прамысловых маштабах вытворчасць вадкага кіслароду з паветра, у прыватнасці, для вырабу выбухоўкі. П. Л. Капіца, акадэмік АН СССР, двойчы Герой Сацыялістычнай Працы, нобелеўскі лаўрэат па фізіцы 1984 г., з'яўляецца аўтарам адкрыцця, занесенага ў 1970 г. у Дзяржаўны рэестр адкрыццяў СССР пад № 87 – «З'ява ўтварэння высокатэмпературнай плазмы ў высокачастотным разрадзе пры высокім ціску», таксама атрымаў дзесяць аўтарскіх пасведчанняў СССР на вынаходкі. Яго старэйшы сын прафесар Сяргей Пятровіч Капіца (1928–2012) з'яўляецца суаўтарам дзвюх вынаходак (аўтарскае пасведчанне СССР № 674629, патэнт РФ № 226743) і адкрыцця СССР № 269 – «Заканамернасць падбар'ернага фотадзялення цотна-цотных ядраў» (1983 г.). С. П. Капіца атрымаў шырокую вядомасць як папулярны аўтар навукі і нязменны вядучы з 1973 па 2012 г. навукова-папулярнай тэлепраграмы «Відавое – неверагоднае».

Адзін з заснавальнікаў савецкай касманаўтыкі, канструктар рэактыўных пусковых устаноў, ракетна-касічных і баявых стартавых комплексаў, акадэмік РАН, Герой Сацыялістычнай Працы Уладзімір Паўлавіч Бармін (1909–1993) прайшоў шлях ад інжынера, які займаўся распрацоўкай кампрэсараў і халадзільных устаноў, да членства ў Савецкім галоўным канструктару, арганізаваным С. П. Каралёвым для каардынацыі работ па стварэнні ракетнай тэхнікі. З 1941 г. пад кіраўніцтвам У. П. Барміна ствараліся пусковыя ракетныя ўстаноўкі залпавага агню «Кацюша», пускавое абсталяванне для балістычных ракет, а ў далейшым – наземныя стартавыя і тэхнічныя комплексы для ракет-носьбітаў «Саюз», «Усход», «Пратон», «Энергія» і інш. на касмадромах Капусцін Яр, Байканур, Плясецк. У перыяд з 1974 па 1985 г. ён атрымаў 24 аўтарскія пасведчанні на вынаходства рухавікоў унутранага згарання, выраб і перасоўванне канструкцый, прылад і спосабы асушэння паветра і іншым галінам. Яго сын, Ігар Уладзіміравіч Бармін (1943), з 1974 г. працуе ў Канструктарскім бюро агульнага машынабудавання імя У. П. Барміна, дзе прайшоў шлях ад вядучага інжынера да генеральнага дырэктара – генеральнага канструктара, з'яўляецца суаўтарам 50 вынаходак і карысных мадэлей, звязаных з запускам касмічных апаратаў. У 2011 г. быў абраны прэзідэнтам Расійскай акадэміі касманаўтыкі імя К. Э. Цыялкоўскага.

Міхаіл Цімафеевіч Калашнікаў (1919–2013), знакамёты савецкі і расійскі канструктар стралковай зброі, стваральнік сусветна вядомага аўтамата, атрымаў ахоўныя дакументы на свае вынаходкі: «Паляўнічы

карабін» (№ 2066828, 1996 г.) і «Ручны кулямёт» (№ 2209385, 2003 г.)

Яго сын, Віктар Міхайлавіч Калашнікаў (1942–2018), які працаваў вядучым інжынерам канцэрна «Калашнікаў», з'яўляўся аўтарам/суаўтарам 13 вынаходак у галіне стралковай зброі, на якую былі выдадзены патэнты Расійскай Федэрацыі, у тым ліку: «Магазін для стралковай зброі», (№ 2089912, 1997 г.), «Сошка стралковай зброі» (№ 2179696, 2002 г.), «Пісталет-кулямёт» (№ 2205345, 2003 г.) і інш.

Адносна рэдка сустракаецца творчы вынаходніцкі тандэм «бацька-дзетка», аднак у расійскай медыцыне ёсць некалькі такіх прыкладаў.

Яўген Іванавіч Чазав (1929–2021) паспяхова сумяшчаў практычную працу кардыёлага і адміністрацыйную дзейнасць у якасці начальніка 4-га Галоўнага ўпраўлення пры Міністэрстве аховы здароўя СССР у 1967–1986 гг., міністра аховы здароўя СССР у 1987–1990 гг. Чазав Я. І. стаў ініцыятарам стварэння і сустаршынём міжнароднага руху «Лекары свету за прадукцыйнае ядзернай вайны», якому ў 1985 г. была прысуджана Нобелеўская прэмія міру. У «патэнтным партфелі» акадэміка АН СССР Чазова 22 аўтарскія пасведчання СССР і патэнты РФ на вынаходкі. У акадэміка РАН

**Сярод першых творчых
саюзаў можна згадаць
сям'ю інжынера
Мікалая Гаўрылавіча
Славянава, вынаходніка
электрадугавой зваркі,
які атрымаў 13 жніўня
1891 г. дзве прывілеі
Расійскай імперыі
на свае вынаходкі
у гэтай галіне.**

Ірыны Яўгенаўны Чазавай 13 патэнтаў РФ на спосабы лячэння захворванняў сардэчна-сасудзістай сістэмы.

Расійскі кардыяхірург, акадэмік РАН і поўны кавалер ордэна «За заслугі перад Айчынай» Леа (Леанід) Антонавіч Бакерыя (1939) з 1968 г. працуе ў НДІ сардэчна-сасудзістай хірургіі (з 1993 г. Цэнтр сардэчна-сасудзістай хірургіі імя А. М. Бакулева), а з 1994 г. ўзначальвае яго. З'яўляючыся адным з заснавальнікаў хірургічнага лячэння парушэнняў рытму сэрца, ён правёў каля 2,5 тыс. аперацый на адкрытым сэрцы пры тахіарытміях. Л. А. Бакерыя ўваходзіць у аўтарскія калектывы, названыя ў 135 патэнтах на вынаходкі і карысныя мадэлі РФ, а таксама ў 8 пасведчаннях на праграмы для ЭВМ, з якіх у 7 – у суаўтварстве са сваёй дачкой і калегай Вольгай Леанідаўнай Бакерыя (1973). В. Л. Бакерыя, чалец-карэспандэнт РАН, галоўны навуковы супрацоўнік Навуковага медыцынскага даследчага цэнтра сардэчна-сасудзістай хірургіі імя

**Адносна рэдка
сустракаецца творчы
вынаходніцкі тандэм
«бацька-дачка», аднак
у расійскай медыцыне
ёсць такія прыклады:
сем'і Чазавых, Бакерыя,
Барбараш.**

А. М. Бакулева, спецыяліст у галіне фундаментальнай электрафізіялогіі, кардыялогіі і арытмалогіі, з'яўляецца суаўтарам у 23 патэнтах на вынаходкі і карысныя мадэлі, а таксама ў 28 пасведчаннях на праграмы для ЭВМ.

Акадэмік РАН Леанід Сямёнавіч Барбараша (1940–2023) па праве называлі бацькам-заснавальнікам кардыялогіі Кузбаса. Больш за 30 гадоў ён прысвяціў развіццю транспланталогіі, хірургіі і кардыялагічнай службы рэгіёна. Пад яго кіраўніцтвам было створана першае ў краіне прадпрыемства па вытворчасці біяпратэзаў сэрца і сасудаў, праведзена першая ў рэгіёне аперацыя пратэзавання клапана сэрца з выкарыстаннем біяпратэза. З'яўляўся аўтарам/суаўтарам 87 вынаходак і карысных мадэлей, якія ахоўваюцца патэнтамі Расійскай Федэрацыі. Кемераўскі кардыялагічны дыспансер з 2016 года носіць імя свайго заснавальніка – акадэміка Л. С. Барбараша [5]. Яго дачка, акадэмік РАН, узначальвае НДІ комплексных праблем сардэчна-сасудзістых захворванняў. Вольга Леанідаўна Барбараш (1961) – аўтар/суаўтар 43 патэнтаў РФ на вынаходкі і карысныя мадэлі ў галіне кардыялогіі, дыягностыкі і лячэння сардэчна-сасудзістых захворванняў, 14 пасведчанняў на праграмы для ЭВМ і 5 – на базы даных.

Браты

Музыкі А. Р. і М. Р. Рубінштэйны, мастакі В. М. і А. М. Васняцовы, архітэктары А. А., В. А. і Л. А. Весніны, пісьменнікі А. А. і Г. А. Вайнеры, Б. Н. і А. Н. Стругацкія. Ёсць такія творчыя аб'яднанні і ў вынаходніцтве.

Каломенскі машынабудаўнічы завод, заснаваны ў 1863 г., стаў адным з сімвалаў развіцця чыгуначнага транспарту ў Расіі другой паловы XIX ст. На заводзе ўпершыню ў Расіі была арганізавана вытворчасць канструкцый для мастоў чыгуначнага і гарадскога транспарту. Заснавальнік заводу, ваенны інжынер і прадпрымальнік Аманд Ягоравіч Струвэ (1835–1898) кіраваў ім з 1863 г. па 1866 г., перадаўшы затым кіраванне свайму брату Густаву Ягоравічу Струвэ (1833–1882), а затым, пасля яго смерці, зноў вярнуўся да кіравання. Браты Струвэ, а таксама прыёмны сын А. Я. Струвэ – расійскі палітык і прадпрымальнік Аляксандр Амандавіч Крудэнер-Струвэ (1864–1953), які працаваў на заводзе інжынерам, атрымалі пяць прывілеяў Расійскай імперыі на свае вынаходкі, якія тычацца чыгуначнай тэхнікі і перапрацоўкі торфу [6].

Гандлёва-прамысловае таварыства Алафузаўскіх фабрык і заводаў было створана ў 1893 г. Пачаўшы сціплым гандляром з казанскага Зарэчча, Іван Іванавіч Алафузаў (1837–1891) разам з братамі стварыў найбуйнейшую гандлёвую імперыю ў тэкстыльнай і гарбарнай прамысловасці⁶. Браты Алафузавы атрымалі па адной прывілеі Расійскай імперыі на свае вынаходкі: Іван Іванавіч – на «Фуражныя галеты» (№ 2186 ад 1879 г.), а Мікалай Іванавіч – на «Прыстасаванне для падымання бярвенняў» (№ 6058 ад 1891 г.).

З трох братоў Машкоўскіх патэнтныя дакументы ёсць у Шабсая Давідавіча (1895–1982) і Міхаіла Давідавіча (1908–2002). Ш. Д. Машкоўскі – буйны інфекцыяніст і эпідэміёлаг, які шмат зрабіў у галіне вывучэння малярыі і барацьбы з гэтым захворваннем, атрымаў 5 аўтарскіх пасведчанняў на вынаходкі, а М. Д. Машкоўскі (менавіта такую версію свайго прозвішча ён прыняў) з'яўляўся аўтарам/суаўтарам каля 80 вынаходак і карысных мадэлей. Некалькі пакаленняў лекараў і спецыялістаў у сферы фармацэўтыкі выкарыстоўвалі ў працы дапаможнік М. Д. Машкоўскага «Лекавыя сродкі (дапаможнік па фармакатэрапіі для лекараў)», які выйшаў яшчэ ў 1954 г. Пры жыцці аўтара ўбачыла свет 14 выданняў, у наш час перавыданні кнігі працягваюцца [7].

Сярэдні з братоў – Якаў Давыдавіч (1905–1939) – зарэгістраваных ахоўных дакументаў на вынаходкі не меў, ён вядомы як адзін з арганізатараў паветрана-дэсантных войск у Чырвонай арміі і актыўны ўдзельнік высадкі экспедыцыі І. Д. Папаніна на Паўночны полюс у 1937 г.

Вынаходнікі-канструктары браты Шамарыны – ураджэнцы г. Белазерска (цяпер Валагодская вобл.). У Андрэя Мікалаевіча (1901–1972) было зарэгістравана 5 вынаходак, у Барыса Мікалаевіча (1905–1955) – 6, у Уладзіміра Мікалаевіча (1906–1991) – 8, а ў Мікалая Мікалаевіча (1903–1956) у суаўтарстве з братам Уладзімірам – 3 вынаходкі. Тэматыка вынаходак кожнага з братоў вельмі разнастайная: вымяральныя прыборы, вытворчасць аптычнага кварцавага шкла, ваенная тэхніка, мінамётнае ўзбраенне і інш. А любоў да тэхнікі братам прывіў іх бацька, зрабіўшы такарны станок арыгінальнай канструкцыі, які адыграў вырашальную ролю ў выхаванні братоў як будучых канструктараў⁷.

Ганаровыя грамадзяне г. Дубна Маскоўскай вобласці, браты-блізняты Велерый Леанідавіч (1940–2003) і Юрый Леанідавіч (1940) Нехаеўскія стаялі ля вытокаў развіцця вадналыжнага спорту ў СССР. Узнагароду першага чэмпіянату краіны ў гэтым відзе спорту Юрый Нехаеўскі атрымаў з рук Ю. А. Гагарына, першага касманаўта, аднаго з заснавальнікаў Федэрацыі

⁶ Алафузаў – прозвішча ў Казані вядомае // Казанскія гісторыі: культурна-асветніцкая газета. 2023. 9 ліпеня. URL: <https://history-kazan.ru/kazan-vchera-segodnya-zavtra/istoriya-v-litsakh/zhlz-kazanskaya-seriya/14255-alafuzov-familiya-v-kazani-izvestnaya?ysclid=lyobze8u ia106129740> (дата звароту: 11.09.2024).

⁷ Вынаходнікі-канструктары браты Шамарыны // Белазерскі абласны краязнаўчы музей: сайт. – URL: <https://belozermus.ru/internetexhibitions/izobretateli-konstruktory-bratya-shamariny?ysclid=lymvxrvkl0442825115> (дата звароту: 11.09.2024).

ваднalityжнага спорту ў СССР⁸. У суаўтарстве браты атрымалі 3 аўтарскіх пасведчанні на вынаходкі (№ № 828202, 1017351, 1029968), якія тычацца прылад для трэніровак спартоўцаў-ваднalityжнікаў. А ў 1964 г. Ю. Л. Нехаеўскі, які працаваў у той час у Аб'яднаным інстытуце ядзерных даследаванняў у Дубне, атрымаў сваё першае аўтарскае пасведчанне № 165628 на «Спосаб атрымання свабодных нікелевых плёнак».

Муж і жонка

У розных галінах мастацтва праславіліся мастакі М. Ф. Ларыёнаў і Н. С. Ганчарава, кампазітар Р. К. Шчадрын і балерына М. М. Плісецкая, кінематаграфісты С. А. Герасімаў і Т. Ф. Макарава, спартыўныя трэнеры Т. М. Масквіна і А. М. Мішын.

У навуковай сферы значныя дасягненні ў жыццёва важных для людзей галінах рэалізавалі жанатыя пары.

Зінаіда Вісарыёнаўна Ярмольева (1897–1974), савецкі мікрабіёлаг, у 1942 годзе ўпершыню ў СССР атрымала пеніцылін (крустазін УІЭМ) і актыўна ўдзельнічала ў арганізацыі яго прамысловага вырабу. Гэта выратавала жыццё сотням тысяч савецкіх салдат падчас Вялікай Айчыннай вайны. Яна атрымала 4 аўтарскіх пасведчанні, першае з якіх – № 37976 (1934 г.) – на «Спосаб кансервавання ікры», а апошняе – № 502027 (1976 г.) – на «Спосаб вызначэння таксічнасці халерагена». Яе муж у 1928–1935 гг. Леў Аляксандравіч Зільбер (1894–1966) атрымаў аўтарскія пасведчанні № № 69008 і 73348 на спосабы атрымання лекавых прэпаратаў супраць пелагры і дыфтэрыі. Ён таксама суаўтар навуковага адкрыцця «Новыя ўласцівасці патагеннасці пухлінародных вірусаў», унесенага ў 1967 г. у Дзяржаўны рэестр адкрыццяў СССР пад № 53. З. В. Ярмольева і Л. А. Зільбер паслужылі прататыпамі галоўных герояў рамана В. Каверына «Адкрытая кніга»⁹.

Працу Ярмольевай працягнулі муж і жонка Георгій Францавіч Гаўзе (1910–1986) і Марыя Георгіеўна Бражнікава (1913–1998), якія ў пасляваенны час пачалі працаваць у лабараторыі антыбіётыкаў АМН СССР, перабудаванай у 1953 г. у Інстытут па пошуку новых антыбіётыкаў АМН СССР. Больш чым 25 гадоў Г. Ф. Гаўзе ўзначальваў інстытут, які цяпер носіць яго імя.

У 1946 г. муж і жонка атрымалі сваё першае аўтарскае пасведчанне № 67606 на «Спосаб атрымання бактэрыцыднага прэпарату (граміцыдзін С)», а неўзабаве – і Сталінскую прэмію за гэты антыбіётык, які дагэтуль выкарыстоўваецца ў медыцыне. У далейшым яны атрымалі, даследавалі і ўкаранілі ў вытворчасць яшчэ некалькі антыбіётыкаў, на якія былі атрыманы ў суаўтарстве з іншымі спецыялістамі 13 аўтарскіх пасведчанняў СССР на вынаходкі.

Муж і жонка Сямён Давідавіч (1898–1978) і Валянціна Хрысанфаўна (1904–1971) Кірліян атрымалі 16 аўтарскіх пасведчанняў СССР на свае вынаходкі ў галіне электрафатаграфіі: спосабы атрымання фатаграфічных здымкаў рознага роду аб'ектаў, прылады для назірання электрычных з'яў, якія працякаюць на паверхні аб'ектаў пад уздзеяннем токаў высокачастотнага поля і інш., 7 з якіх – сумесныя.

Пад кіраўніцтвам выбітнага савецкага авіяканструктара Алега Канстанцінавіча Антонава (1906–1984) былі створаны транспартныя самалёты Ан-8, Ан-12, Ан-22 «Антэй», Ан-124 «Руслан», мнагамэтавыя – Ан-2, Ан-14, Ан-28, пасажырскія – Ан-10, Ан-24, а таксама сучаснаметалічныя планёры; распрацавана сістэма аўтаматызаванага праектавання транспартных самалётаў, укаранены ў авіябудаванне клеясварныя злучэнні і кампазіцыйныя матэрыялы, развіты метады авіябудаўнічай эканомікі. У ВКЮ Антонава працавала і яго другая жонка Лізавета Аветаўна Шахатуні (1911–2011), якая стаяла ля вытокаў Канструктарскага бюро Антонава, займаючыся спачатку пытаннямі трываласці канструкцый. У далейшым яна брала ўдзел у працы над самым вялікім у свеце турбавінтавым самалётам Ан-22 «Антэй», другім у свеце па грузапад'ёмнасці самалётам Ан-124 «Руслан» і іншымі самалётамі маркі «Ан» [8]. За перыяд з 1934 па 1979 г. Алег Канстанцінавіч атрымаў 10, а Лізавета Аветаўна – 2 аўтарскія пасведчанні СССР.

У 1946 г. муж і жонка Барыс Раманавіч (1910–1979) і Наталля Іосафаўна (1911–1997) Лазарэнка сталі лаўрэатамі Сталінскай прэміі за вынаходства электраіскравага спосабу апрацоўкі металу. Наталля Іосафаўна была суаўтарам 6 з 36 вынаходак, атрыманых на працягу жыцця Б. Р. Лазарэнка. З 1961 г. яны працавалі ў Інстытуце прыкладной фізікі АН Малдаўскай ССР, Барыс Раманавіч – у якасці дырэктара, Наталля Іосафаўна – навуковага супрацоўніка.

Дзядзька – пляменнік

Адным з першых падобных прыкладаў з'яўляюцца паэт В. Л. Пушкін і «сонца рускай паэзіі» А. С. Пушкін, а акрамя таго – пісьменнік А. П. Чэхаў і акцёр, тэатральны педагог М. А. Чэхаў, прадпрымальнікі І. С. Мальцоў і Ю. С. Нячаеў-Мальцоў, артысты Н. П. і А. У. Баталавы, і таксама Г. Б. Ардова, пляменніца А. У. Баталава. Цікавай таксама з'яўляецца сваяцкая сувязь прыма-балерыны Марыінскага тэатра М. Ф. Кшасінскай і прыма-балерыны Вялікага тэатра Э. К. Севянарда, прапраўнучкі танцоўшчыка Іосіфа Кшасінскага, роднага брата балерыны.

Выбітны вучоны, «бацька рускай авіяцыі» Мікалай Ягоравіч Жукоўскі (1847–1921) вядомы перш за ўсё сваімі працамі ў галіне гідра- і аэрадынамікі. Аднак у Дзяржаўным патэнтным фондзе маюцца апісанні вынаходак «сапраўднага стацкага саветніка М. Жукоўскага» з Масквы на «Прыладу верхняй апоры для цел, якія хутка круцяцца» (№ 1283, 1898 г.), «Быстраходную норыю»

⁸ «Вы былі нашай эпохай» // Дубна: штотыднёвік: электронная версія. – URL: <http://jinrmag.jinr.ru/win/2015/25/ne25.htm> (дата звароту: 11.09.2024).

⁹ Леў Зільбер, ці Лякарства супраць страху // spletnik: сайт. – URL: <https://spletnik.ru/162736-lev-zilber-ili-lekarstvo-protiv-strakha-267613?ysc> (дата звароту: 11.09.2024)

Дзесяцігадовая жыхарка Масквы Анастасія Радзіміна і яе дзед Яўген Радзімін атрымалі патэнт на вынаходку «Спосаб вырабу фракцыйнай «энергаінфармацыйнай манатыпіі».

(№ 8311 ад 1903 г.) і «Вентылятар» (№ 20806 ад 1912 г.). Аб вынаходніцкай дзейнасці А. А. Мікуліна (пляменніка М. Я. Жукоўскага па мацярынскай лініі, сына яго сястры Веры Ягораўны) ужо было сказана ў гэтым артыкуле, але вынаходнікам быў таксама і Барыс Сяргеевіч Стэчкін (1891–1969), стрыечны пляменнік М. Я. Жукоўскага, сын яго стрыечнага брата Сяргея Якаўлевіча (1864–1913). Б. С. Стэчкін – аўтар 4 вынаходак, якія тычацца канструкцыі рухавікоў унутранага згарання, на якія былі выдадзены аўтарскія пасведчанні (адно з іх № 74531 ад 1955 г., у суаўтарстве з А. А. Мікуліным). Да роду Стэчкіных належыць таксама вядомы канструктар-збройнік Ігар Якаўлевіч Стэчкін (1922–2001), пляменнік Б. С. Стэчкіна; ён атрымаў 5 патэнтаў на вынаходкі і 1 патэнт на карысную мадэль у галіне стралковай зброі – пісталетаў і рэвальвераў¹⁰ [9, 10].

Дзед – унукі

Да гэтай групы адносяцца пісьменнікі А. М. Талстой і Т. М. Талстая, дзяржаўныя дзеячы В. М. Молатаў і А. І. Мікаян, а таксама іх унукі – палітолаг В. А. Ніканаў і музыка і прадзюсар А. А. Мікаян (Стас Намін), кінематографісты С. Ф. Бандарчук і К. В. Крукаў.

У 2012 г. дзесяцігадовая жыхарка Масквы Анастасія Радзіміна атрымала патэнт № 2443570 на вынаходку «Спосаб вырабу фракцыйнай «энергаінфармацыйнай манатыпіі». Вынаходка адносіцца да друкарскай графікі для атрымання ўнікальных відарысаў з мэтай павелічэння іх мастацкай каштоўнасці і ўзмацнення эмацыйнага ўздзеяння на гледача. У свой час працаваць са звычайнай манатыпіяй Анастасію навучыў яе дзед, які дапамог падаць заяўку на вынаходку і стаў таксама суаўтарам вынаходкі¹¹. Яўген Міхайлавіч Радзімін з’яўляецца праваўладальнікам 25 патэнтаў РФ на вынаходкі.

Дынастыі

Асаблівае месца ў расійскай гісторыі займаюць дынастыі прамыслоўцаў і горназаводчыкаў Дзямідавых

(7 пакаленняў); архітэктараў і мастакоў Бенуа (4 пакаленняў); астраномаў, матэматыкаў, лінгвістаў і музыкантаў Ляпунавых, дыпламатаў Грамыка, акцёраў Лазаравых-Немаляевых (па 3 пакаленняў) і інш.

Сярод дынастый, прадстаўнікі якіх актыўна займаліся вынаходніцкай дзейнасцю, перш за ўсё неабходна назваць членаў сям’і біёлагаў Скрабіных.

Канстанцін Іванавіч Скрабін (1878–1972), заснавальнік айчынай гелмінталогіі, які стварыў найбуйнейшую ў свеце навуковую школу ў гэтай сферы, аўтар фундаментальных прац па марфалогіі, сістэматыцы, экалогіі гелмінтаў сельскагаспадарчых жывёл і чалавека¹².

Асноўныя даследаванні яго сына, мікрабіёлага і біяхіміка Георгія Канстанцінавіча Скрабіна (1917–1989), адносіліся да галіны агульнай і тэхнічнай мікрабіялогіі і біяхіміі мікраарганізмаў, пошуку ў прыродзе мікраарганізмаў з мэтай іх выкарыстання ў медыцыне і народнай гаспадарцы. Адзін з заснавальнікаў Інстытута біяхіміі і фізіялогіі мікраарганізмаў АН СССР, які цяпер носіць яго імя. У суаўтарстве атрымаў 21 аўтарскае пасведчанне СССР на вынаходкі.

Пад кіраўніцтвам унuka К. І. Скрабіна – Канстанціна Георгіевіча Скрабіна (1948–2019) упершыню ў СССР былі створаны айчыныя сарты бульбы, устойлівыя да гербіцыдаў, вірусаў і насякомых-шкоднікаў, распрацаваны метады дыягностыкі захворванняў раслін. Ён з’яўляўся аўтарам піянерскіх у Расіі даследаванняў па расшыфраванні геному. У суаўтарстве атрымаў 11 аўтарскіх пасведчанняў СССР і 64 патэнта РФ на вынаходкі ў гэтых галінах.

К. І. і Г. К. Скрабіны былі ўдасцелены звання Герояў Сацыялістычнай Працы; усе трое былі акадэмікамі АН СССР і РФ, РАСГН, а К. І. Скрабін – таксама акадэмікам АМН СССР [16].

Першы прадстаўнік дынастыі хімікаў-арганікаў Варажцовых – Мікалай Мікалаевіч-старэйшы (1881–1941) – адыграў вялікую ролю ў арганізацыі савецкай хімічнай прамысловасці па вытворчасці фарбавальнікаў. Яго сын, Мікалай Мікалаевіч-малодшы (1907–1979) – акадэмік АН СССР, адзін з арганізатараў і дырэктараў Новасібірскага інстытута арганічнай хіміі СА РАН, які цяпер носіць яго імя. На прозвішча, імя і імя па бацьку – «Варажцоў Мікалай Мікалаевіч» зарэгістравана каля 50 вынаходак, якія ахоўваюцца аўтарскімі пасведчаннямі; больш дакладна вызначыць аўтарства бацькі і сына дастаткова цяжка, таму што многія вынаходкі адносяцца да хіміі фарбавальнікаў ці іншых пытанняў, якія знаходзяцца ў сферы навуковых інтарэсаў абодвух вучоных. Толькі ў 8 апісаных вынаходак у ліку аўтараў пазначаны «Варажцоў М. М. – мал».

Сын Мікалая Мікалаевіча-малодшага, Георгій Мікалаевіч Варажцоў (1935), пасля заканчэння Маскоўскага хіміка-тэхналагічнага інстытута імя Д. І. Мендзялеева

¹⁰ Гісторыя дваранскага роду Стэчкіных // Тульскія навіны: сайт. 2019. 15 лістапада. URL: https://newstula.ru/fn_500107.html?ysclid=lyogace8gn591078159 (дата звароту: 11.09.2024).

¹¹ Дзесяцігадовая жыхарка сталіцы ўстанавіла рэкорд, запатэнтаваўшы ўласную вынаходку // Patentus: сайт. URL: <https://patentus.ru/blog/2012/05/desyatiletnyaya-zhitelnitsa-stolitsyi-ustanovila-rekordzapatentovav-sobstvennoe-izobretenie/?ysclid=lyoj2f2nmx650774810> (дата звароту: 11.09.2024).

¹² Скрабіны // Сучасны тлумачальны слоўнік, БСЭ: сайт. URL: <https://slovar.cc/rus/bse/521731.html?ysclid=lyzy7a7rdg939688711> (дата звароту: 11.09.2024).

прийшоў у Інстытут арганічных паўпрадуктаў і фарбавальнікаў (НІАПФ), у ліку заснавальнікаў і вядучых супрацоўнікаў якога быў яго дзед і бацька, і прайшоў шлях ад малодшага навуковага супрацоўніка да генеральнага дырэктара. Ён з'яўляецца суаўтарам каля 200 вынаходак, на якія выдадзены патэнты РФ, чальцом-карэспандэнтам РАН.

Больш за 100 гадоў працягваецца вынаходніцкая дзейнасць чатырох пакаленняў сям'і Валагдзіных. Найбольш вядомыя два з чатырох братоў: Валянцін Пятровіч (1881–1953), выбітны савецкі вучоны ў галіне высокачастотнай тэхнікі, які стварыў першы ў Расіі генератар высокай частаты, і Віктар Пятровіч (1883–1950). Ён стаў прафесарам Ленінградскага караблестраўніцкага інстытута, заснавальнікам прымянення электразваркі ў суднабудаванні. На прозвішча «Валагдзін В. П.» зарэгістравана 62 вынаходкі, на якія былі выдадзены аўтарскія пасведчанні, у асноўным на электрычныя кандэнсатары, ртутныя выпрамнікі, індукцыйныя печы, спосабы загартоўкі металаў, прылады для зваркі і інш.

У Валянціна Пятровіча было два сыны – Усевалад Валянцінавіч (1911–1972) і Уладзіслаў Валянцінавіч (1917–1981), адзін з заснавальнікаў індукцыйнай пайкі ў краіне. На прозвішча «Валагдзін У. В.» зарэгістравана 6 вынаходак, на якія былі выдадзены аўтарскія пасведчанні.

Унук Валянціна Пятровіча – Валянцін Уладзіслававіч Валагдзін (1950) заснаваў у 1992 г. кампанію «ФРЕАЛ і Ко», якая займаецца распрацоўкай і вытворчасцю абсталявання для індукцыйнага нагрэву; ён з'яўляецца аўтарам/праваўладальнікам 1 аўтарскага пасведчання СССР, а таксама 7 патэнтаў РФ на вынаходкі і 5 – на карысную мадэль. У трох дакументах з іх у якасці суаўтараў названы яго сын Уладзіслаў Валянцінавіч Валагдзін, праўнук Валянціна Пятровіча Валагдзіна¹³ [11].

Прозвішча Бехцераў асацыюецца перш за ўсё з Уладзімірам Міхайлавічам, выбітным айчынным і сусветна вядомым вучоным-энцыклапедыстам, заснавальнікам айчыннай школы псіханеўролагаў, а таксама яго ўнучкай Наталляй Пятроўнай (1924–2008), савецкім і расійскім нейрафізіёлагам, выдатным даследчыкам мозгу. Н. П. Бехцерава – суаўтар зарэгістраванага адкрыцця СССР № 347 «Уласцівасць нейронаў падкоркавых утварэнняў мозгу чалавека», а таксама вынаходкі № 1593635 на «Спосаб лячэння нейрагенных рухальных расстройстваў» (1990 г.). Больш за 20 аўтарскіх пасведчанняў на вынаходкі меў і яе бацька, Пётр Уладзіміравіч Бехцераў (1886–1937), прычым практычна ва ўсіх ён з'яўляўся адзіным аўтарам. Ён працаваў інжынерам-канструктарам у сакрэтным канструктарскім Асобым тэхнічным бюро, якое займалася распрацоўкай і ўкараненнем

вынаходак і новых канструкцый ваеннага характару ў галіне авіяцыі, тэлеmechanікі, радыёсувязі і ўзбраення. П. У. Бехцераў распрацоўваў тарпеды, якія былі на ўзбраенні ў Чырвонай арміі.

Можна згадаць таксама мужа Наталлі Пятроўнай – Усевалада Іванавіча Мядзведзева (1924–2008), фізіёлага, чальца-карэспандэнта РАН, які атрымаў у 1996 г. патэнт на карысную мадэль № 2915 «Аўтаматызаваная сістэма ацэнкі функцыянальнага стану і працаздольнасці чалавека», а таксама іх сына, акадэміка РАН Святаслава Усеваладавіча Мядзведзева (1949), суаўтара 4 патэнтаў на спосабы лячэння хвароб мозгу. У 2015 г. С. У. Мядзведзеў стаў лаўрэатам прэміі РАН імя І. П. Паўлава ў галіне фізіялогіі і медыцыны¹⁴.

Сярод дынастыі, прадстаўнікі якіх актыўна займаліся вынаходніцкай дзейнасцю, перш за ўсё неабходна назваць членаў сям'і біёлагаў Скрабіных, хімікаў-арганікаў Варажцовых, нейрафізіёлагаў Бехцеравых.

У гэтым артыкуле прыведзены звесткі толькі пра некаторыя найбольш вядомыя сямейныя вынаходніцкія саюзы, у трохтомным энцыклапедычным біяграфічным слоўніку «Айчыныя вынаходнікі» [12] пададзена інфармацыя пра болей чым 100 асоб, якія знаходзяцца ў сваяцкіх і творчых сувязях.

У выніку даследавання прадстаўлены значныя навуковыя і практычныя ўнёсакі сям'яў вынаходнікаў у стварэнне новых тэхнічных рашэнняў. Вызначаны розныя формы сямейнага вынаходніцтва, пацверджаныя дакументамі Дзяржаўнага патэнтнага фонду.

У выніку аналізу патэнтных дакументаў ДПФ XIX–XX стст. было выяўлена нямала творчых саюзаў, звязаных сямейнымі сувязямі (бацькі-дзеці, браты, муж і жонка, дзядзькі-пляменнікі, дзед-унукі і цэлыя дынастыі). Сярод іх нямала імёнаў асоб, якія зрабілі значны ўнёсак не толькі ў айчынную, але і ў сусветную навуку.

Далучэнне да навуковых традыцый, перадача досведу ад заснавальніка навуковага напрамку да яго вучняў – членам сям'і, наакупленне «навуковага капіталу», яго далейшае развіццё фарміруюць зусім новыя напрамкі навукі і тэхнікі.

Праз прызму расійскага сямейнага вынаходніцтва ўпершыню сістэматызаваны значны масіў дасягненняў,

¹³ Пра кампанію. Перадавыя тэхналогіі індукцыйнага нагрэву // ТАА НВФ «Фреал і Ко»: сайт. URL: <https://freal.ru/informatsiya/o-kompanii.html> (дата звароту: 11.09.2024).

¹⁴ Династия ученых Бехтеревых: дед, сын, внучка, правнук // Liveinternet: сайт. 2023. 13 марта. URL: <https://www.liveinternet.ru/users/stewardess0202/post498541985/> (дата обращения: 11.09.2024).

Прынцып пераемнасці рэалізуецца як у рамках навуковага супрацоўніцтва аднаго пакалення вучоных, так і ў маштабах некалькіх пакаленняў вынаходнікаў. Захаванне традыцый сямейнага вынаходніцтва ў Расіі садзейнічае развіццю навукова-тэхнічнага патэнцыялу краіны.

якія не маюць аналагаў, па многіх галінах навукова-тэхнічных ведаў.

Вынікі даследавання паказалі ролю прадстаўнікоў асобных сем'яў, якія ў сваім складзе маюць заслужаных вынаходнікаў СССР і Расійскай Федэрацыі, увагу і падтрымку з боку дзяржавы, прасоўванне і прызнанне вынаходніцтва як часткі дзяржаўнай палітыкі.

У заключэнне можна зрабіць вывад аб тым, што сям'я, яе традыцыі ўплываюць на развіццё здольнасцяў яе членаў да вынаходніцтва, а тэхнічная творчасць з'яўляецца карысным навыкам самарэалізацыі асобы. Захаванне традыцый сямейнага вынаходніцтва ў Расіі садзейнічае развіццю навукова-тэхнічнага патэнцыялу краіны.

Спіс літаратуры

- Іўліеў, Р. П. Сімвалы і ісэнсы патэнтавання / Р. П. Іўліеў; Еўразійскае патэнтнае ведамства, ФІПУ. – Масква: ТАА «ВД «Гарадзец», 2023. – 255 с.
- Лапаціна Н. В., Нярэцін А. П. Захаванне лічбавай культурнай спадчыны ў адзінай электроннай прасторы ведаў / Н. В. Лапаціна, А. П. Нярэцін // Веснік МДУКМ. 2018. – № 5 (85) верасень–кастрычнік. – С. 74–80.
- Кузняцова, Т. В. Новыя старонкі гісторыі патэнтнай бібліятэкі / Т. В. Кузняцова, Н. А. Някрасава / Бібліятэчная гісторыя: сучасны стан і перспектывы вывучэння. – Масква: Маскоўскі дзяржаўны інстытут культуры, 2021. – С. 223–237. – EDN SVLSJW.
- Шкуратаў, Ю. Р. Хаджэнне ў навуку / Ю. Р. Шкуратаў; М-ва адукацыі і навукі Украіны, Нац. акад. навук Украіны, Харкаўскі нац. ун-т імя В. Н. Каразіна, Радыеастранамічны ін-т НАН Украіны. – Харкаў: ХНУ імя В. Н. Каразіна, 2013–275 с., іл. – URL: https://rusneb.ru/catalog/000199_000009_007531572/?ysclid=m0xwef2tyg561806788 (дата звароту: 11.09.2024).
- Памяці акадэміка Леаніда Сямёнавіча Барбараша // НМДЦ транспланталогіі і штучных органаў імя ак. В. І. Шумакова Міністэрства аховы здароўя Расіі: сайт. – URL: <https://transpl.ru/about/press-center/pamyati-akademika-leonida-semyenovicha-barbarasha/?ysclid=lyzwm0f43o971827830> (дата звароту: 11.09.2024).
- Зезіна, В. В. Славутыя патэнтаўладальнікі Расіі: бібліяграфічны паказальнік / В. В. Зезіна; Федэральная служба па інтэлектуальнай уласнасці (Распатэнт), Федэральны інстытут прамысловай уласнасці. – Масква: Федэральная дзяржаўная бюджэтная ўстанова «Федэральны інстытут прамысловай уласнасці», 2019. – 82 с. – ISBN 978-5-9500988-1-9. – EDN MKOCRM.
- Жыццё і дзейнасць заснавальніка айчыннай фармакалогіі акадэміка М. Д. Машкоўскага // Міжнародны студэнцкі навуковы веснік: сеткавае выданне. – URL: <https://eduherald.ru/ru/article/view?id=18710&ysclid=lyzx1lt6tz341105822> (дата звароту: 11.09.2024).
- Жанчыны-канструктары: паспяховыя ў «нежаночай» справе // Растэх: сайт. – 2020. – 7 сакавіка. – URL: <https://rostec.ru/news/zhenshchiny-konstruktory/?ysclid=lyo75u2nmq841681013> (дата звароту: 11.09.2024).
- Якаўлеў, В. І. Мікалай Ягоравіч Жукоўскі (1847–1921): да 120-годдзя са дня нараджэння і 100-годдзя са дня смерці / В. І. Якаўлеў // Веснік Пермскага ўніверсітэта: сайт. – 2022. – Вып. 1 (56). – URL: <file:///C:/Users/bibl1/Downloads/nikolay-egorovich-zhukovskiy-1847-1921-k-175-letiyu-so-dnya-rozhdeniya-i-100-letiyu-so-dnya-smerti.pdf> (дата звароту: 11.09.2024).
- Сям'я Жукоўскага // Навукова-мемарыяльны музей прафесара Мікалая Ягоравіча Жукоўскага: сайт. – URL: <https://zhukovskymuseum.ru/nezh-semya/?ysclid=lyog7564l5522194356> (дата звароту: 11.09.2024).
- Цюменева, Т. Тры пакаленні пецярбургскіх вучоных выбралі справай жыцця электратэхніку / Т. Цюменева // Расійская газета. – 2022. – 13 красавіка. – URL: <https://rg.ru/2022/04/13/reg-szfo/tri-pokoleniia-peterburgskih-uchenih-vybrali-delom-zhizni-elektrotehniku.html?ysclid=lyzypguvmq767694993> (дата звароту: 11.09.2024).
- Калеснікаў, А. П. Айчынныя вынаходнікі (1917–1991): энцыклапедычны біяграфічны слоўнік у 2 тамах / А. П. Калеснікаў, С. І. Нікольская. – Масква: ИВЦ «ПАТЭНТ», 2021. – Т. 1: А-К. – 2021. – 689 с.: іл.; Т. 2: Л-Я. – 2021. – 606 с.

Інфармацыя аб аўтарах

Таццяна Віктараўна Кузняцова, доктар педагагічных навук, прафесар, начальнік Цэнтра «Усерасійская патэнтна-тэхнічная бібліятэка» (УПТБ) ФДБУ «Федэральны інстытут прамысловай уласнасці» (Масква, Беражкоўская наб., 24); kuznetsova@rupto.ru

Вольга Валянцінаўна Зезіна, галоўны бібліяграф Цэнтра УПТБ ФДБУ «Федэральны інстытут прамысловай уласнасці» (Масква, Беражкоўская., 24); olga.zezina@rupto.ru

References

- Ivliev, G. P. (2013) «Symbols and senses of patenting», Eurasian Patent Office, FIPS, LLC ID «Gorodets», Moscow, Russia.

2. Lopatina, N. V. and Neretin, O. P. (2018) «Digital cultural heritage preservation in a unified electronic knowledge space», *MGUKI Bulletin*, no 5 (85) September – October, pp. 74–80.
3. Kuznetsova T. V. and Nekrasova N. O. (2021) «*New patent library history pages Library history: current state and prospects for studying: monograph*», Moscow State Institute of Culture, MGIK Publishing House, Moscow, Russia, pp.223–237
4. Shkuratov, Yu. G. (2013) «Hozhdenie v nauku», Ministry of Science and Education of Ukraine, National Academy of Sciences of Ukraine, Kharkov National University n. a. V. N. Karazin, Radio Astronomic Institute of National Academy of Sciences of Ukraine, Kharkov: KhNU n. a. V. N. Karazin, available at: https://rusneb.ru/catalog/000199_000009_007531572/?ysclid=m0xwef2tyg561806788 (Accessed 11 September 2024).
5. «In memoriam of Academician Leonid Semyonovich Barbarash», *National Medical Research Center of Transplantation and Artificial Organs n. a. Ac. V. I. Shumakov of Ministry of Health of Russia* available at: <https://transpl.ru/about/press-center/pamyati-akademika-leonida-semyenovicha-barbarasha/?ysclid=lyzwm0f43o971827830> (Accessed 11 September 2024).
6. Zezina, O. V. (2019) «Famous patenters of Russia», Rospatent, FIPS, Moscow, Russia.
7. «Life and activity of the [Russian] domestic pharmacology founder Academician M. D. Mashkovsky», *International Student Scientific Bulletin: web edition*, available at: <https://eduherald.ru/ru/article/view?id=18710&ysclid=lyzx1lt6tz341105822> (Accessed 11 September 2024).
8. «Women designers: the successful ones in a «not women's' business' (2020), available at: <https://rostec.ru/news/zhenshchiny-konstruktory/?ysclid=lyo75u2n-mq841681013> (Accessed 11 September 2024).
9. Yakovlev, V. I. (2022) «Nikolay Egorovich Zhukovsky (1847–1921): To the 120th anniversary of birth and the 100th anniversary of death», *Perm University Bulletin*, Issue 1 (56) available at: <file:///C:/Users/bibl1/Downloads/nikolay-egorovich-zhukovskiy-1847-1921-k-175-letiyu-so-dnya-rozhdeniya-i-100-letiyu-so-dnya-smerti.pdf> (Accessed 11 September 2024).
10. «Zhukovsky's family» available at: <https://zhukovskymuseum.ru/nezh-semiya/?ysclid=lyog7564l5522194356> (Accessed 11 September 2024).
11. Tyumeneva, T. (2022), Three generations of Saint Petersburg scientists dedicated their lives to electrical engineering», *Rossiyskaya Gazeta*, April 13, available at: <https://rg.ru/2022/04/13/reg-szfo/tri-pokoleniia-petersburgskih-uchenyh-vybrali-delom-zhizni-elektrotehniku.html?ysclid=lyzypguvmq767694993> (Accessed 11 September 2024).
12. Kolesnikov, A. P. and Nikolskaya S. I. (2021) «*Domestic inventors (1917–1991): encyclopedic biographical dictionary*», INIC «PATENT», Moscow, Russia.

Information about the authors

Tatyana V. Kuznetsova, Dr. Sci. (Pedagogy), Professor, Head of the Center «All-Russian Patent and Technical Library» (VPTB) of FGBU «Federal Institute of Industrial Property» (FIPS) (Moscow, Berezhkovskaya emb., 24); kuznetsova@rupto.ru

Olga V. Zezina, Chief Bibliographer of VPTB Center of FGBU «Federal Institute of Industrial Property» (FIPS) (Moscow, Berezhkovskaya emb., 24); olga.zezina@rupto.ru

Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів.
The authors declares no conflict of interests.

Поступило в редакцію 17.09.2024

Допрацьовано після рецензування 25.11.2024

Прийнято до публікації 27.11.2024

6 КНИЖНАЯ ПАЛІЦА

Анатацыя метадычнага дапаможніка

Methodological manual abstract

EDN: <https://elibrary.ru/rcfrhm>**«Асаблівасці экспертызы абазначэнняў, заяўленых у якасці географічных указанняў»****Аўтары:** А. Я. Сычаў, Ю. У. Турчына**Выдавецтва** Федэральнага інстытута прамысловай уласнасці**«Features of the examination of designations claimed as geographical indications»****Authors:** A. E. Sychev, Yu. V. Turchina**Prepared by** the Federal Institute of Industrial Property

Мэта метадычнага дапаможніка – аказанне садзейнічання мясцовым таваравытворцам, патэнтным павераным, юрыстам пры складанні заяўкі і падрыхтоўцы дакументаў на дзяржаўную рэгістрацыю географічнага ўказання і (ці) прадастаўленне выключнага права на такое географічнае ўказанне.

Раскрыты асаблівасці экспертызы заяўленага абазначэння па заяўках на дзяржаўную рэгістрацыю географічнага ўказання і падставы для прадастаўлення выключнага права на географічнае ўказанне.

Дадзены тлумачэнні аб падыходах да фарміравання пераліку асоб (заяўнікаў), якія маюць права на падачу заяўкі, а таксама аб патрабаваннях да праверкі адпаведнасці стадый і меж вытворчасці тавара і характарыстык тавара дзеючаму заканадаўству. Раскрыты прадпісанні да парадку кантролю за выкананнем умоў вытворчасці і захаваннем характарыстык тавару.

Тэзісы праілюстраваны прыкладамі з практыкі экспертызы заявак. Разабраны тыповыя памылкі заяўнікаў.

Метадычны дапаможнік падрыхтаваны ў рамках навукова-даследчай працы «Ацэнка запатрабаванасці паслуг у галіне інтэлектуальнай уласнасці сферай народнай мастацкай культуры і традыцыйных ведаў».

Рэцэнзія

Review

EDN: <https://elibrary.ru/qkbwyo>

**Рэцэнзія на метадычны дапаможнік А. Я. Сычава,
Ю. У. Турчынай «Асаблівасці экспертызы абазначэнняў,
заяўленых у якасці геаграфічных указанняў»**

Цярэшчанка Вольга Іванаўна,

кандыдат юрыдычных навук, прарэктар па развіцці і
стратэгічных камунікацыях ФДБАУ ВА «Расійская дзяржаўная
акадэмія інтэлектуальнай уласнасці»

**Review of the methodological manual by A. E. Sychev,
Yu.V. Turchina «Features of the examination of designations
claimed as geographical indications»**

Olga I. Tereshchenko,

Cand. Sci. (Law), vice-rector for development and strategic
communications of the Russian state academy
of intellectual property

Актуальнасць дапаможніка не выклікае сумненняў, таму што аб'ект інтэлектуальных правоў, які разглядаецца, з'яўляецца самым маладым у расійскім заканадаўстве, правапрымяняльная практыка ў дачыненні да яго толькі фарміруецца.

Аўтары поўна і ясна інтэрпрэтуюць прававыя нормы, ілюструючы іх прыкладамі з практыкі, акцэнтуюць увагу чытача на асобных найбольш важных аспектах, што дазваляе зрабіць вывад аб правільным навуковым поглядзе на адзначаную праблематыку, а структура працы сама па сабе мае навуковую каштоўнасць для выбудоўвання дакладнага ўяўлення аб аб'екце і прадмеце даследавання, якія разглядаюцца.

У працы ў дастатковай ступені прапрацавана эмпірычная база даследавання, маецца ў наяўнасці зразумелая і лагічна абгрунтаваная структура, прадывадаваная, як відаць, найбольш частымі памылкамі заяўнікаў і запытамі з іх боку.

Аўтарамі ў поўнай меры выкарыстаны вядомыя метады навуковага пазнання – абагульненне, класіфікацыя,

сістэматызацыя. Метадычны дапаможнік мае зразумелую структуру, матэрыял выкладзены паслядоўна, аргументацыя вывадаў адпавядае выяўленым праблемным аспектам.

Для напісання дапаможніка аўтары выкарысталі выключна нарматыўныя прававыя акты, судовыя рашэнні і матэрыялы афіцыйных інтэрнэт-рэсурсаў Федэральнага інстытута прамысловай уласнасці і Сусветнай арганізацыі інтэлектуальнай уласнасці, пры гэтым не прыведзены якія-небудзь погляды вучоных-прававедаў на названую праблематыку. Разам з тым, улічваючы практычную накіраванасць працы і багацце эмпірычнай базы, падобны падыход з'яўляецца дапушчальным, праца можа выступаць у якасці асновы для правядзення далейшых навуковых даследаванняў як самімі аўтарамі, так і іншымі спецыялістамі гэтай сферы і вучонымі.

Метадычны дапаможнік мае лаканічную перадачу, змяшчае аналіз дастатковай колькасці практычных прыкладаў.

**Часопіс
«Вестник ФІПУ»****ISSN 2782-5086 (Print)**
ISSN 2949-2432 (Online)**Адказны за выпуск рэдактар:**

Алена Генадзеўна Царова
ФДБУ ФІПУ (Масква, Расія)
vestnik_fips@rupto.ru

Адказны сакратар:

Анастасія Аляксандраўна Ламакіна
ФДБУ ФІПУ (Масква, Расія)
vestnik_fips@rupto.ru

Рэдактура і камп'ютарная вёрстка:**ТАА «Група ПРСБ»:**

Эльміра Магамедэмінаўна Магамедава,
Вольга Юр'еўна Вальвачова,
Алена Аляксандраўна Гаршкова,
Анастасія Сяргееўна Паламарэнка,
Анастасія Барысаўна Даўжэнка

Перакладчык ФІПУ:

Андрэй Юр'евіч Маскаленка
(вядучы перакладчык)

Фота:

Алеся Анатольеўна
і Дзмітрый Уладзіміравіч Башаравы

Падпісана ў друк: 20.12.2024**Фармат:** 205×290 мм**Друк:** поўнакаляровы (афсетны, 4/4)**Тыраж:** 500 экз. **Заказ:** № 504**Друкарня:**

Федэральная дзяржаўная бюджэтная ўстанова
«Федэральны інстытут прамысловай уласнасці»
125993, Масква, Беражкоўская наб., д. 30, корп. 1.
Г-59, ГСП-3

**«Bulletin of Federal Institute
of Industrial Property» journal****ISSN 2782-5086 (Print)**
ISSN 2949-2432 (Online)**Managing editor:**

Elena Tsareva –
FGBU FIPS (Moscow, Russian Federation)
vestnik_fips@rupto.ru

Executive editor

Anastasia Lomakina –
FGBU FIPS (Moscow, Russian Federation)
vestnik_fips@rupto.ru

Editing and Desktop publishing:**PRCB Group LLC:**

Elmira Magomedova,
Olga Volvacheva,
Elena Gorshkova,
Anastasiya Polomarenko,
Anastasiya Dolzhenko

FIPS translator:

Andrey Moscalenko
(Lead Translator)

Photo:

Olesya Basharova and Dmitry Basharov

Signed to print: 20.12.2024**Format:** 205×290 мм**Printing:** full-colour (offset ink, 4/4)
500 copies; **Order:** № 504**Printing house:**

Federal State Budgetary
Institution «Federal Institute of Industrial Property»
Berezhkovskaya nab. 30–1, Moscow, G-59,
GSP-3, 125993, Russian Federation

ШАНОЎНЫЯ ЧЫТАЧЫ, НЕ ЗАБУДЗЬЦЕСЯ ПАДПІСАЦА НА «ВЕСНІК ФІПУ»!

Аформіўшы падпіску, вы атрымаеце пастаянны доступ да актуальнай інфармацыі аб інтэлектуальнай уласнасці і ўнікальных аналітычных даных.

ПАДОЎЖЫЦЬ ПАДПІСКУ АБО АФОРМІЦЬ ЯЕ ЎПЕРШЫНЮ МОЖНА Ё АДДЗЯЛЕННІ «ПОШТЫ РАСІІ» АБО АНЛАЙН ПА КАТАЛОГАХ:

• «Прэса Расіі»
На сайце www.pressa-rf.ru
Падпісны індэкс: 85599

• Агенцтва «Кніга-Сэрвіс»
На сайце www.akc.ru
Падпісны індэкс: Е 85599

Усе самыя актуальныя навіны
са свету інтэлектуальнай
уласнасці:

VK УКантакце
Распатэнт

VK УКантакце
ФІПУ